

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

ella cara deloria

nîlüfer

**beyaz adam öncesinde
bir kıızılderili kızının öyküsü**

İngilizce Aslından Çeviren: Cemil Büyüktutku

Ella Cara Deloria, 31 Ocak 1889'da Güney Dakota'nın güneydoğusunda, Beyaz Kuğu adı verilen Yankton Siuları için oluşturulmuş bir toplama bölgesinde doğdu. Okula, babasının tayin olduğu Standing Rock toplama bölgesinde başladı. 1902 yılında Güney Dakota'da Sioux Falls'daki All Saints yatılı okuluna devam etti. All Saints'ten 1910'da mezun oldu, önce Oberlin College'da, ardından da 1913 yılında Columbia öğretmen okulunda eğitim gördü. İki yıl sonra da diplomasını alarak mezun oldu. Deloria, 1915'de All Saints'e dönüp dört yıl kadar orada öğretmen olarak çalıştı. Kadınların sosyal ve ekonomik durumlarının değişmesi için çalışan uluslararası bir kuruluş olan YWCA'dan kızılдерili okulları ve toplama bölgeleri için sağlık eğitim programı sorumlusu olması için 1919 yılında gelen teklifi kabul etti. Bu görevi sebebiyle ABD'nin batısını karış karış dolaştı ve kızılдерili grupları hakkında ilk elden deneyimler edinme fırsatı buldu. Amerikan yerlilerinin etnolojisi konusunda zamanın ünlü antropologu Franz Boas ile birlikte çalıştı. Bu çalışmalar sonucunda *Dakota Metinleri* (1932); *Dakota Dil Bilgisi* (1941); *Yerliler Denildiğinde* (1944) kitapları yayınlandı. Bir Dakota kadınının yaşamını anlattığı *Nilüfer* romanı üzerinde kırklı yılların başlarında çalışmaya başladı. Araştırmalarına, yazılarına ve konferanslarına ileri yaşlarına kadar devam eden Deloria, 12 Şubat 1971'de öldü. *Nilüfer* romanı, yazarın ölümünden sonra yayınlandı.

Cemil Büyüktku, 1975 yılından beri çevirmenlik yapmakta. Neil Simon, Arthur Miller, William Nicholson, Eugene O'Neill ve Edward Albee gibi tanınmış yazarlardan yaptığı çeviriler hem Devlet Tiyatroları hem de özel tiyatrolar tarafından sahnelendi. Cemil Büyüktku, 1980 yılında Londra'da başladığı dil öğretmenliği mesleğini ise Fransa, İsviçre, Şili ve İtalya'da sürdürdü. Türkiye'de halen bu mesleğine devam etmektedir.

Büyüktku'nun Çevirileri:

- Neil McKenna, *Oscar Wilde'in Gizli Yaşamı* (İmge Kitabevi Yayınları, 2009)
- Ella Cara Deloria, *Nilüfer: Beyaz Adam Öncesinde Bir Kızılдерili Kızının Öyküsü* (İmge Kitabevi Yayınları, 2011)

İmge Kitabevi Yayınları

Ankara / Kızılay
Konur Sokak No: 17
Tel: (312) 419 46 10 - 419 46 11
Faks: (312) 425 29 87
E-Posta: imge@imge.com.tr

İstanbul / Taksim
İstiklal Cad. Zambak Sok. No: 2/4
Tel: (212) 249 34 79
Faks: (212) 249 35 79
E-Posta: imge@imge.com.tr

Genel Dağıtım

Ankara / Kızılay
Konur Sokak No: 17
Tel: (312) 417 50 95 - 417 50 96
Faks: (312) 425 65 32
E-Posta: imge@imge.com.tr

İstanbul / Cağaloğlu
Ankara Caddesi No: 45/A
Tel: (212) 527 40 57
Faks: (212) 527 41 45
E-Posta: imge@imge.com.tr

Ella Cara Deloria

Nilüfer

Beyaz Adam Öncesinde
Bir Kızılderili Kızının Öyküsü

Yazarın biyografik portresi - Agnes Picotte

Sonsöz - Raymond J. DeMallie

İngilizce Aslından Çeviren: Cemil Büyükkutku

İmge Kitabevi Yayınları
Genel Yayın Yönetmeni
Şebnem Çiler Tabakçı

ISBN 978-975-533-682-4

Özgün Adı
Waterlily

© 1990 Ella Cara Delario
McIntosh & Otis Inc. ve Anatolialit Ajansı aracılığı ile yayınlanmıştır.
© İmge Kitabevi Yayınları, 2011

Tüm hakları saklıdır.
Yayıncı izni olmadan, kısmen de olsa
fotokopi, film vb. elektronik ve mekanik
yöntemlerle çoğaltılamaz.

1. Baskı: Mayıs 2011

Kapak
Duysal Yaşar

Düzeltili
Nur Olcay Boso

Dizgi
Yalçın Ateş

Baskı ve Cilt
Pelin Ofset Tipo Matbaacılık San. Tic. Ltd. Şti.
İvedik Organize Matbaacılar Sitesi
558. Sok. No: 28 Yenimahalle-Ankara
Tel: (312) 395 25 80-83 • Faks: 395 25 84
www.pelinofset.com.tr

İ m g e K i t a b e v i
Yayıncılık Paz. San. ve Tic. Ltd. Şti.
Konur Sok. No: 3 Kızılay 06650 Ankara
Tel: (312) 419 46 10-11 • Faks: (312) 425 29 87
İnternet: imge.com.tr • E-Posta: imge@imge.com.tr
Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

*Ruth Fulton Benedict'in Hatırasına.
O, Nilüfer'e inanmıştı.*

İçindekiler

Yayıncının Önsözü	9
Nilüfer	15
Yazarın Biyografik Portresi	343
Sonsöz	347
Kaynaklar	363

Yayıncının Önsözü

Nilüfer, Dakota ya da diğer adlarıyla Siu yerlilerin yaşamı üzerine bir roman. Gerçekten var olan bir halkın yaşantısını aşağı yukarı tahmin edilebilir bir zaman diliminde anlatıyor olması dışında, ünlü insanlar ve önemli olayları odak noktası olarak alan alışlagelmiş tarihi romanlarla pek az ortak noktası bulunuyor. Zira kitabı yazan Ella Deloria'nın kendisi de bir Siu olması yanı sıra çok iyi bir etnolog idi. Kurgusal olarak kamp hayatını yeniden yaratmak suretiyle geleneksel Siu yaşantısını hem kaydetmek hem de muhafaza etmek amacını güdüyordu. Bu romanı özellikle değerli kılan, hikâyenin genelde olduğu gibi savaşçıların ya da din adamlarının gözünden değil de bir kadının bakış açısından anlatılıyor olması. Roman, hem etnolojik bir makaleyle aynı yetkinliği taşıyor hem de bir makaleden çok daha ayrıntılı ve ilgi çekici bir biçimde işlevini yerine getiriyor. Baş kahramanımız Nilüfer, hem sıradan gündelik hayatı hem de başına gelen olağan dışı olayları yaşarken bir Siu ka-

dınının deneyimleri aracılığıyla Dakotaların dünyasının merkezinde yatan karmaşık ve hassas akrabalık, zorunluluklar ve saygı sistemini gözlerimiz önüne seriliyor.

Siu kültürünün daha analitik bir betimlemesinin yapıldığı ve *Nilüfer*'in ilk taslağını tamamlamış olduğu 1944 yılında yayımlanan *Yerliler Denildiğinde* adlı eserinde Deloria, roman için de geçerli olan misyonunu açıkça ortaya koymuştu: “Yerlilerin gelenekleri ve felsefi dışında batı ovalarında hakim olan başka hiçbir şeyin olmadığı, beyazların yerleşimi öncesindeki günlere dönüp, geleneksel yaşamın en belirgin unsurlarından bazılarını inceleyeceğiz.” Batıdaki Siu kabileleriyle ilk ürkük temasları sırasında yerlilerin değerlerini onların değerleriyle kıyaslama olanağı sunmak üzere beyaz Amerikalılar, bu öykünün yalnızca kıyısında yer almakta.

Deloria'nın dikkat çektiği bir nokta şuydu: “Gündelik hayatın ayrıntılarından soyutlandığında Dakota yaşıntısının nihai amacı çok basitti: Kişi, akrabalık kurallarına uymalı; kişi, iyi bir akraba olmalı. Bu hayatı sürmüş olan hiçbir Dakota bunun aksini iddia edemez. Son tahlilde, diğer bütün endişeler ikinci planda kalırdı. Mal, kişisel hırs, zafer, iyi vakit geçirmek hatta yaşamın kendisi bile. Bu amaç ve sürekli olarak bu amaca ulaşma gayreti olmaksızın, insanlar gerçek Dakotalar olamazdı. Hatta artık insan bile olamazdı. Bu yüzden, iyi bir Dakota olmak demek, insan olmak, medeni olmak demekti. Medeniyet, nezaketi ve karşınıza çıkan her bireye sorumluluk duygusuyla yaklaşacak şekilde akrabalığın koyduğu şartları yerine getirmeyi gerektirirdi. Ancak bu şekilde toplum olarak bir arada başarıyla yaşanabilirdi; yani, sürtüşmenin en az, iyi niyetin en çok olduğu bir ortamda.”

Deloria, yaşamı boyunca baskın Amerikan kültürüyle geleneksel Dakota kültürü arasında ideal bir aracı oldu. Bu görevini büyük bir ciddiyetle yerine getirdi. Deloria, Episkopal Kilisesi'nde papazlık görevine getirilen ilk Siu yerlisinin kızı olarak 1889 yılında doğdu. Deloria ailesi, Siuların Yankton kolundan geliyordu. Coğrafi olarak, en doğudaki Santee kabilesi ile en batıdaki Teton kabilesi arasında yer almaktaydılar. Ancak, Deloria bu romanda konu edilen Tetonları yakından tanıma fırsatı bulmuştu çünkü babası yerlilere tahsis edilmiş Standing Rock adı verilen bölgede misyoner olarak görev yaparken, çocukluğu Tetonlar arasında geçmişti. Franz Boas'ın yanında antropoloji çalışmaları yürütmeye başladığı 1928 yılı sonrasında ise, Tetonlar arasında çeşitli saha çalışmalarına katıldı. Her iki kültüre de ne denli hakim olduğu onun çalışmalarında çok açık bir şekilde görülebilir. Geleneksel Dakota kültürüne büyük saygısı vardı. Onu bütün ayrıntılarıyla inceleyip kaydetti ve bilgilerini Amerikan bilim çevrelerinin bir üyesi olarak ikna edici bir şekilde insanlarla paylaştı.

Ella Deloria'nın, *Nilüfer*'in orijinaliyle birlikte muhafaza ettiği Ruth Benedict'ten gelen 7 Kasım 1944 tarihli mektup, romanın yazımının o tarihte tamamlanmış olduğunu açıkça göstermekte. Ruth Benedict, romanın kesinlikle yayımlanabilir olduğunu belirtmiş, ancak "genelde bu türden kitaplar daha kısa olduğu için bazı kesintiler yapılması" yönünde bir öneride bulunmuştu. Benedict şöyle söylemişti: "Savaş bittiğinde yayınevleri savaşla ilgili olmayan kitaplar almaya başladığında bizim kitabımız da hazır olabilsin diye bir araya gelip, üzerinde çalışmalıyız." Ama öyküyü iyileştirmek için orjinal metinde büyük kısaltmalar yapıp neredeyse yarı-

sından fazlasını çıkarmasına ve Benedict'le beraber yayıma hazırlamak için üzerinde epeyce çalışma yapmış olmasına rağmen Deloria kitabın yayımlandığını görmedi. Elinizde tuttuğunuz bu kolay okunur, keyifli, bilgilendirici ve sıradan sınıflandırmaların ötesine geçen öykünün ilk basımıdır.

Nilüfer'in bu baskısı, metni Deloria'nın hazırladığı şekliyle sunuyor. Yazılım ve noktalamada standart oluşturmak amacıyla yapılan değişiklikler dışında, Deloria'nın farklı zamanlarda oluşturduğu kopyaların bir araya getirilmesinden doğan karakter isimlerindeki tutarsızlıklar da düzeltilmiştir. Seyrek olarak karşılaşılan tekrarlar ortadan kaldırılmış, artık kullanılmayan ve (Teton Siularının beyazlarla ilk teması döneminde geçen) öykünün tarzına uymayan bazı deyimler çıkarılıp, yerlerine günümüz dilinde aynı anlama gelen deyimler yazılmıştır. Örneğin, “erkeğin yüreğindeki ebedi merak”, *flört* anlamına, “tatlı genç şey”, *genç kız* anlamına, “günah dolu”, *kötü* anlamına, “göklere şükür” ise *iyi* anlamına geliyordu. Benzer şekilde, romanın yazılmasından beri anlamı değişen bazı kelimeler de karışıklığı önlemek amacıyla günümüzdeki anlamlarıyla ifade edilmiştir: “göç” (kamp yerinin tamamen değişmesi), “rutin” (ritüeller), “batıl inançlar” (ortak inançlar). Öte yandan Deloria'nın döneminde Siular üzerine yazılmış antropolojik metinlerde kullanılan bazı terimlerin bugün modası geçmiş olsa da, onlar bu eserde aynen muhafaza edilmiştir. Örneğin, “Dakota” (Siuların bütün boylarına verilen isim), “yargıçlar” (köy yetkilileri), “sosyal akrabalık” (Batı tarzı, kan bağı olan kişilerle olan ilişkiden ziyade Dakota kültürü çerçevesinde düşünce ve davranışlar sonucu oluşan ve kan bağı olanlarındaki kadar bağlayıcı

cı olan bir akrabalık biçimi). Son olarak da kültürel özelliklerin daha iyi anlaşılabilmesini sağlamak için Deloria'nın diğer yazılarından alıntılarla, bir iki yere açıklayıcı cümleler ilave edilmiştir. Eser boyunca yazarın tarzı ve ruhunu korumak için her türlü çaba gösterilmiştir. Zaman zaman Siu deyimleri kullanmış olsa da bunlar öykünün akışı içinde anlaşılmaktadır. Siu dilinde kullanılan *ś* karakteri *ş* gibi okunur.

Deloria'nın yaşamı ve meslek hayatının daha ayrıntılı bir anlatımı ve *Nilüfer*'in onun mesleki yaşamındaki yeri ve etnografik önemi bu kitabın sonunda yer alan yazarın biyografik portresinde bulunabilir. Kız kardeşinin kitabının yayımlanmasına izin verdiği için Peder Vine V. Deloria, Sr.'a; kendilerine teslim edilen orjinal metni özenle korudukları ve bize bir kopyasını verdikleri için Chamberlain, Güney Dakota'daki Dakota Yerli Vakfına; metni yayınevimizin dikkatine sunan ve Ella Deloria'nın yaşamıyla ilgili bilgilerini paylaşan Ella C. Deloria Projesi yöneticisi Agnes Picotte'ye; ve büyük nezaket gösterip zamanını ve uzmanlığını bizimle paylaşarak kitabın gözden geçirilmesinde bize destek vermesi ve *Nilüfer*'in daha geniş boyutta önemini mükemmel bir şekilde vurgulayan sonsözü yazdığı için Indiana Üniversitesi'nde Amerikan Yerli Çalışmaları Araştırma Enstitüsü başkanı ve antropoloji profesörü Raymond J. DeMallie'ye The University of Nebraska Press olarak şükranlarımızı sunarız.

Nilüfer

Bölüm 1

Kızılderili kampında yine hareket vardı. Kamp kurulan alanlar eskiyip, sağlıksız hale geldiğinde, geyik avlamak ya da mevsimine göre meyve toplamak için yeni kamp alanlarına göç edilirdi; kabile adına düşünmek ve plan yapmak görevine sahip yargıçlar, yola çıkılması için emir verirlerdi. Bu gibi zamanlarda herkes söylenenleri yapmak zorundaydı. Geride kalmak, savunmasız kalmak anlamına gelirdi.

Hava basık, sıcak ve kurşun gibiydi. Etraflarını kuru bir toz bulutu sarmıştı; toz bir yere kadar yükseliyor sonra önce orada asılı kalıp, daha sonra da sıra halinde ilerleyen konvoya eşlik ediyordu. Un ufak olmuş toprak, insanların ve hayvanların ayakları altında, ve yük beygirlerinin çektiği çapraz kalasların uçlarının yerde sürünmesi sonucu havaya kalkıyordu. Tepelerden yukarı, vadilerden aşağı konvoy kıvrıla kıvrıla kendi yolunu oluşturarak ilerliyordu.

Genç gelin Mavi Kuş, atının üstünde bir an daha kalamayacağını düşünüyordu. Bir inebilseydi! Ama kayınpederi atının önünde yürüyüp yol gösterdiği sürece, akrabalık kuralları sessiz kalmasını emrediyordu. Sonunda, şükürler olsun, atın ipini karısına teslim edip, bir arkadaşıyla birlikte yürümek için arkaya geçti.

“Artık konuşabilirim. O da kadın, halimden anlar.” Ama yine de Mavi Kuş bu arzusunu dile getirmeden önce mümkün olduğunca uzun süre bekledi. “Kayınvalidem, inmeme izin verin. Benim yürümem lazım.”

Kayınvalide ona “Tamam. Madem öyle, yürü. Ama yeniden binmek istediğinde söyle,” dedi ve iç çekerek ekledi: “Ah yavrum, bugün yola düşüp sana haksızlık ettik, ama sık dişini. Artık yaklaştık sanırım.” Hepsi bu kadardı. Bu iki insanın ilişkisine yön veren geleneksel saygı, asıl ortak kaygıları konusunda konuşmalarına izin vermiyordu.

Mavi Kuş, konvoy hattından kenara çıktı ve geride kalmamaya gayret ederek yürümeye başladı. Ama zamanla iyice geride kalmaya başladı. Bir süre sonra, kayınvalidesi ile arası iyice açılmıştı. Kayınvalide, kendi kendine telkinde bulunuyordu. “Bu, gelinimin kendi bileceği bir şey. Eğer daha yavaş yürümek istiyorsa, bu onun hakkı.” Oğlunun karısını, sanki sağduyusundan şüphe edercesine sorgulamak ona düşmezdi. Bir yandan da, konvoyun arka taraflarında, gerekirse kıza yardım edecek akrabaların olabileceği düşüncesiyle teselli buluyordu. Ve böylece, tereddütlü bir iyimserlikle, endişelenmemeye gayret ederek yoluna devam etti.

Konvoy, yine her zamanki salyangoz hızıyla, bir tepenin sırtında ilerlemekteydi. Çok ötelede, hareket halindeki kabileyi yöneten dört yargıç, Barış Çubuğu’nu

Ulu Ruh'a sunarcasına ileriye uzatmış yürüyordu. Konvoyun hızını belirleyen onlardı ve her zaman yaşlıları, hastaları, sırtında yük olan kadınları ve kısa bacaklarıyla onlara ayak uydurmak için koşuşturan çocukları dikkate alırlardı.

Erkeklerin görevi ise gözcülüktü. Bütün sağlıklı erkekler ve sorumluluk almasını öğrenmiş oğlanlar, konvoya at sırtından göz kulak oluyordu. Bazıları çok ileri-lerden giderken, bazıları geriden geliyor; diğerleri ise konvoyun her iki yanında belirli aralıklarla serpiştirilmiş şekilde yollarına devam ediyordu. Bu gözcüler, işlerini kimsenin dikkatini çekmeden yaparlardı. Öyle ki, konvoy kendi başına ilerliyormuş gibi bir izlenim edinebilirdiniz, ama aslında gözcüler koruma görevlerini hiç aksatmadan sürdürürlerdi. Şimdi de, zaman zaman aralarından bazıları, etraftaki tepelere çıkıp ufku gözetlemeyi ihmal etmiyordu.

Mavi Kuş, sıkıntı içinde etrafına göz attı. İleride solda, sırtın keskin bir şekilde aşağı indiği yerde bazı ağaçların üst dallarını görebiliyordu. Bu, orada su olduğuna işaretledi. Sonunda tek başına kalabilecekti. Hemen şimdi harekete geçmeliydi. Bir an bile beklemeye cesaret edemezdi, çünkü artık vakit gelmişti.

Kenara sıyrılıp, hızlı bir şekilde sırtın arkasına geçti. Onun konvoydan uzaklaşmasına kimse ne ilgi ne de tepki göstermişti. Yetişkinler, zaman zaman gereksinim duyduklarında geçici olarak konvoydan uzaklaşabilirdi. Terbiye gereği bu durum sorgulanmazdı. Sadece küçük çocuklar ve zaman zaman artık kendileri için hiçbir şeyin pek önemi kalmamış çok yaşlılar, bu kurala uymayabilirdi ve zaten uymaları beklenmezdi de. Teton halkı mütevazı, ama aynı zamanda anlayışlıydı.

Genç kadının alnında boncuk boncuk soğuk ter damlaları birikmişti. Bütün dünya etrafında fıldır fıldır dönerken tutarlı düşünebilmek için çaba gösteriyordu. Aklına bir zamanlar büyükannesinin hamile bir kadınla konuştukları geldi. Kolay bir doğumu başlatmak için en uygun pozisyon neydi? Yoksa *kolay* değil de *çabuk* mu demişti acaba? Her neyse, nasıl olsa tam olarak hatırlayamayacaktı! Karışık zihnini yoklamaya devam etti. Aniden kafasında bir şimşek çaktı. Bununla birlikte Büyükanne'nin söylediği başka bir şeyi hatırlamıştı: "Kadın dediğin bebek gibi ağlamaz; ağlarsan alay konusu olursun. Karnında bebek taşımak muhteşem bir şeydir. Eğer çocuk doğuracak kadar büyüdüyse, acılarına sessizce dayanacak kadar büyümüşsün demektir." Çaresizlik içindeki Mavi Kuş, bu sözlere inatla tutundu ve etrafında kimse olmasa da ağzından tek bir inilti bile çıkmasına izin vermedi. Sonsuzluk gibi gelen bu sürenin sonunda bebeği dünyaya geldi. Bir kızdı. Bir rüyadaymışçasına, kemerinde asılı bıçağını el yordamıyla bulup, yumuşak çayırın üzerinde yatan bebeğini kucağına aldı. Hızlı ve temiz bir hareketle, yaşlı kadınlardan öğrendiği gibi göbek bağına kesti. Aslında kendisi böyle bir olaya hiç şahit olmamıştı. Bekar genç kızlar doğumda bulunmazlardı.

Hâlâ bir rüyadaymışçasına, çocuğu yanında taşıdığı yavru geyik postuna sardı. Bu postu gizlice hazırlamış, onun beyaz, esnek ve yumuşak olması için günlerce uğraşmış, bu özel an için yanında taşımıştı. Üzerine temiz giysiler geçirdikten sonra plasenta ve göbek bağına kirli-lerin içine koyup, sıkıca paketledi. Sonra da insan üstü bir gayretle onu bir ağacın dallarının oluşturduğu yüksekte bir çatala; hayvanların pisletemeyeceği bir noktaya

sağlamca yerleştirdi. Çocuklar büyüyünce kolları bacakları düzgün, düşünceleri berrak olsun diye her yeni doğan için bunun yapılması gerekirdi. Bunu herkes bilirdi; bu bir töreydi.

Suyun kenarına diz çöküp, lekeli ellerini yıkamaya başladı. Ardından, sebebini bilmeksizin, avcunun içine tam olarak oturan o minik suratın üzerine yavaşca bir iki su damlası kondurdu. Ama ne kadar çabalarsa çabalasın, düşüncelerini kollarında tuttuğu o doğa harikasında toplayamıyordu. Suyun üstünü kaplamış, çiçek açmış nilüferler onu karşı konulmaz bir biçimde kendilerine çekiyordu. Sonunda dönüp hayranlık içinde onlara bakmaya başladı. Ne kadar güzellerdi! İnsanın baktıkça daha da bakası geliyordu; sanki seni onlarla bir bütün olmaya, ruhlarını okumaya davet eder gibiydiler. Önce birine, ardından ötekine bakıyor, gözleri çiçekten çiçeğe atlıyordu. Sonunda bebeğin suratıyla nilüferler birbirinden ayırt edilemez hale geldiler. İçinde yepyeni bir duygu çağlamaya başlamıştı, onu boğarcasına. Ve ilk kez hisleri dudaklarından döküldü. “Kızım! Kızım!” diye haykırdı gözyaşlarıyla, “Ne kadar güzelsin! Nilüferler kadar güzelsin. Sen de nilüfersin, *benim* nilüferim,” dedi, sevinç gözyaşları yanaklarından süzölmeye devam ederken.

Soğuk suyun temasıyla irkilen bebek hareketlenmişti. Başını sağa sola çeviriyor, tepiniyordu. Ardından bir mucize oldu ve bebek annesine bakıp gülümsedi. Mavi Kuş, bundan emindi. İşte o andan itibaren Mavi Kuş her derdini, hatta sersemce kıskanç bir kocayla sürdürdüğü mutsuz yaşantıyı bile unutacaktı.

Bebeğini yüreğine bastırarak, dönüp konvoyaya katıldı. Müthiş bir çabayla kadınların her zaman yaptığı gibi

dinginlik ve uysallığını koruyordu, çünkü bir yandan devam eden ağrıları bile artık bir zevk haline gelmişti. Onun gruba yeniden katılması kimsenin dikkatini çekmedi. Zira kollarında bebek taşıyan genç kadınlar hiç de sıradışı değildi. Hem zaten konvoyun sonlarındakiler bile onun konvoydan ayrıldığını görmemişti ki!

O sırada güneş alçalmaya başlamıştı. Mavi Kuş, konvoy boyunca ilerleyip kendi akrabalarından birilerini bulmaya çalıştı. Sonunda bir tanıdığın kızı onu fark edip, ne olduğunu anladı ve duruma el koydu. Kendi ailesine yollarına devam etmelerini söyleyip, yük beygiri- ni konvoydan ayırdı ve arkasına çatal yük askısını bağ- ladı. Anneyi ve çocuğunu da güzelce üzerine yerleştir- dikten sonra atın yularını eline alıp taşıdığı hassas yük ani tümsekler ve engellerden etkilenmesin diye büyük bir özenle ağır ağır ilerlemeye başladı.

Yeni kamp yerine vardıklarında akşam karanlığı çö- küyordu. Diğerleri önceden gelip yerlerini almışlardı bi- le. Bazı tipiler¹ kurulmuş, diğerleriyse kamp çemberi et- rafında hızla yükselmekteydi. Kabileyi korumak için bütün gün at sırtında seyahat etmiş erkekler ve oğlanlar tipilerine gelmiş, eşlerine ve annelerine gün boyunca yakalamış oldukları ufak av hayvanlarını sunuyorlardı. Kısa bir süre sonra derinleşen karanlıkta kamp ateşleri çıtırdamaya ve her ateşten çarpıcı kokular ve duman, tütüsü gibi yükselmeye başladı. Yürüyüşün sonunda ye- niden kamp yaşantısına dönmüştü.

Mavi Kuş'un bitkinliği giderek daha belirginleşiyor- du. Kuzeni, tekrar gücünü toplayana dek onun çadırın- da kalabileceğini söyleyince buna memnun oldu. "Bu-

Kızılderili çadırları (ç.n.).

gün çok zorlu bir gün geçirdin,” dedi kuzeni. “Yolculukta doğum yapmak kolay bir şey değil. Burada yanımda kal, seninle ilgilenmeme izin ver. Sen bebeğini emzirip, dinlenirken ben de işleri yapar, yemeği hazırlarım. Şimdi ailenin yanına dönersen, çalışmak zorunda hissedeceğini.”

Haber kamp yerinde hızla yayıldı bir tipiden diğerine ve kısa süre içinde turu tamamladı. Mavi Kuş’un kayınvalidesi bebeğin doğduğunu ve anneye çocuğunun kampın diğer yanında kuzeninin tipisinde güvende olduğunu duyunca nihayet rahat bir nefes aldı. Sabah erkenden onları görmeye geldi ve bir süre daha gelininin orada kalmasına yürekten destek verdi. Onun basit düşünce tarzına göre (zira kendisi hayali fazla geniş biri değildi) bu ilk ağızda mükemmel bir plan gibi görünmüştü. Ama kendi çadırına dönerken yolda kafasına bir şey takıldı: “Oğlum bundan hoşlanmayacak. Karısı hemen bebeğini alıp yuvasına dönmediği için kızacak.” Ona bu haberi nasıl vereceğini bilemiyordu çünkü farkındaydı ki Mavi Kuş ne yapsa, oğlu yanlış anlardı. Ayrıca, artık hepten huysuz biri olmuştu. Üstelik bu narin kızcağızın kocası olduğundan beri iyice suratsız biri haline gelmişti. Bunları düşünmek onu rahatsız etmişti.

Bölüm 2

Mavi Kuş ne evliliğinde ne de bütünüyle kendinin olmayan bir kamp ateşi etrafında mutlu olmuştu. Sorun insanların ona karşı iyi davranmaması değildi; hatta tam aksi bir durum söz konusuydu. Ama orada yaşamaktan bütünüyle tatmin olduğu da söylenemezdi. Kendi hal-kının özlemi, yüreğinden hiç eksilmemişti. Büyükanne-siyle birlikte oraya gelmelerinin üzerinden neredeyse dört yıl geçmişti. Bazen her şeyi göze alıp, kendi kamp-larını bulmak için yola koyulmayı arzulamıştı. Yolda ölüp kalsalar bile, bunun denemeye degeceğini düşünüyordu.

Çocukluğu, sevecen akrabalar ve tanıdıklar arasında mutlu geçmişti, ama o günler solup kaybolan bir rüya gibiydi artık. Ne kadar çabalarsa çabalasın, sadece bir gün içinde öylesine zalimce sona eren o tasasız yaşantı-sının ona verdiği duyguları yeniden canlandırmayı başa-ramamıştı. O gece, uzun yıllardan beri ilk kez, bebeği

Nilüfer yanıbaşında uyurken yeniden bütünıyla mutlu-
luydu. Bu, farklı bir mutluluktu, coşku dolu olmasa bile
yine de doyurucuydu. Ama güzeldi. Dışarılarda bir yer-
lerde olan kuzeninin tipisinde uzanmış geçmişini düşün-
üyordu. Yaşantısında ilk kez, ondan ailesini çalıp gö-
türen o korkunç günde yaşadıklarını bütün ayrıntıları-
la hatırlamayı başardı. Şimdi o yaşadıkları sanki uzun
yıllar önce uzaklarda bir yerde, bir başkasının başından
geçen olaylar gibiydi.

O sıralar on dört yaşındaydı. Babası kabileden ayrılıp
birkaç gün geyik avına çıkmaya karar vermişti, çünkü
uzun zamandır karşılarına bufalo sürüsü çıkmamıştı ve
et stokları hızla erimekteydi. Karısını, annesini ve üç
çocuğunu; biri on diğeri altı yaşında olan erkek kardeş-
leri ve Mavi Kuş'u da yanına almıştı.

Aile bir orman yakınlarında geçici olarak kamp kur-
muş ve hemen ardından et kurutmak için ihtiyaçları
olan düzeni kurmak üzere ağaç dalları ve yaprak toplama-
ya çıkmıştı. Kısa bir süre içinde babaları avladığı ge-
yik ve yoluna çıkan küçük av hayvanlarını öyle bir hızla
getirmeye başlamıştı ki iki kadın et kurutmak ve hazır-
lamak için sabahtan akşama kadar durmaksızın çalış-
maya başlamışlardı. Çünkü onlar, ellerindekini iyi kul-
lanmak isteyen, israf etmekten hoşlanmayan bir aileydi.

Ama bunca işe rağmen yaşlı büyükanne bir gün öğ-
leden sonra yürüyüşe çıkmaya zaman bulmuş ve yakın-
lardaki kavak ağaçlarının altında dolaşmıştı. Ertesi gün
hep birlikte yemek yerken yaşlı kadın, "Orada büyük
bir fasulye deposu var; otların altında minik tünellerin
birleştiği yerde. Tarla fareleri de kış için hazırlık yap-
maktan geri kalmamış," demişti.

“İşte bu gerçekten de iyi bir haber,” dedi oğlunun karısı. “Demek kampa sadece et değil, fasulye de götürrebileceğiz. Umarım deponun yerini yine bulabilirsin.”

“Elbette. Hem zaten işaret olsun diye oraya bir çubuk diktim,” dedi yaşlı kadın ve ekledi: “Ulaşması çok kolay. Sopamla delik açıp fasulyeleri eve getirebilirdim. Ama bunu yapmadım tabii ki.”

Fasulye yemekten çok hoşlanan küçük kardeş somurtarak, “Ama büyükanne, keşke getirseydin. Şimdi ne güzel fasulye yerdik,” dedi.

Mavi Kuş araya girdi. “Bunu yapamazdı, salak! Bilmiyor musun, tarla faresinin yiyeceğini alınca, buna karşılık ona bir hediye bırakman gerekir! Onların da karınlarını doyurmak için yiyeceğe ihtiyacı var.”

Hiçbir kız, kardeşiyle böyle konuşamazdı ve böyle bir yanlış düzeltmeyecek yetişkin de pek azdı. Mavi Kuş’un annesi, yumuşak ama kararlı bir ifadeyle, “Kızım, insan kardeşine “salak” der mi?” dedi ve kayınavi-desine dönüp sordu: “Kutuda biraz kuru mısır vardı. İşimizi görür mü?”

Yaşlı kadın sevinmişti. “Elbette. Tam gereken şey. Hatta fazla bile. Kim oluyolar da hazır kurutulmuş mısırı beğenmiyorlar. Bana lanet okuyacak değiller en azından, umarım.” Bunu gülerek söylemişti ama içten içe, kindar farelerin güçleri konusunda var olan yaygın inanışlardan da etkilenmiyor değildi.

Mavi Kuş ve büyükanne birlikte farelerin deposunu bulmaya gittiler. Bol miktarda fasulye depolanmıştı, üstelik çoğu iri ve dolgundu. Pişince çok lezzetli olacaklarını söyledi yaşlı kadın. Etrafta başka depolar da buldu ve hemen avuç dolusu fasulye çıkarıp, battaniyesinin üstüne yaymaya başladı. Aldığı her avuç fasulye için,

hiç şaşmaksızın bir avuç kurutulmuş mısır bırakıyordu; bu, fareler için bir ziyafet demekti. İşi bitince Mavi Kuş'la birlikte battaniyenin köşelerinden tutup fasulyeleri havaya fırlatarak pisliklerden arındırdılar. Fasulyedeki tozlar rüzgara karışıp gidiyordu. Daha ağır parçalar ise dibe çöküyordu ve onları ayırmak kolaydı.

Yaşlı kadın yere serdiği battaniyenin üzerine eğilip köşelerini bir araya getirdi ve sıkı bir düğüm atıp bir torba oluşturdu. Yeniden doğrulurken her zamanki gibi, ağzından bir inilti çıktı. Belkemiğindeki eğrilik canını yakıyordu. Sonra, bir eliyle gözlerine güneşe karşı siper yapıp, "Haydi kızım, artık dönmeliyiz. Geç oluyor," dedi. Ama gözüne ilişen bir iki kuru dalı da almayı ihmal etmedi. "Ateş yakarken işimize yarar," dedi. Kuşak gibi beline sardığı köseleyi kullanarak dalları bir araya topladı. Yılların verdiği deneyimle dalları sırtına vurdu. Sonunda büyükanne ve Mavi Kuş, fasulyeleri birlikte taşıyarak çadırlarına dönmek üzere yola koyuldu.

Ağaçların arasından açık araziye çıktıklarında kamp yerlerini göremediler. Orada değildi. Her şey yıkılmıştı. Nasıl bu kadar çabuk olabilirdi, böylesine sessizce. Anlaşıldığı üzere, Mavi Kuş ve büyükanne yokken düşman savaşıları kampa saldırmıştı. İnanılmaz gibi olsa da gerçek gözleri önündeydi.

Yıkım, daha kapsamlı olamazdı. Çadır bir daha onarılamayacak şekilde kesilmiş, direkler kırılmış, kurutulmuş etlerin asılı olduğu çubuklar etrafa saçılmıştı. Oğlanlar yerde yüzü koyun yatıyordu, ikisi de ölmüştü. Tipiden fazla uzaklaşmamışlardı. Kaçarken sırtlarından okla vurulmuşlardı. Annesi ve babasından ise eser yoktu. Onlar da ya öldürülmüş ya da tutsak alınmışlardı ama onların akibetini geriye kalanlar asla bilemeyecekti.

Hemen oğlanların üzerlerini örttüler, ama şimdi yas tutmanın zamanı değildi. Ne kadar şaşkınlık içinde olurlarsa olsunlar şu anda hem kederi hem de korkuyu bir arada barındıramazlardı. Bir seçim yapmak zorundaydılar ve korku öncelik kazandı. Saldırganların geri dönüp onları da bulması ihtimaline karşı büyükanne bir an önce saklanmaları gerektiğini söyledi. Böylece Mavi Kuş ve büyükanne, gün batana kadar çalıların altında uzanıp, kayaların ardında saklandı ve gece çökünce de yürüyerek ilerlemeye başladı. Kapalı bir gökyüzü yollarını kaybetmelerine sebep oldu ve hedeflerinin ne tarafta olduğunu bilmeksizin ilerlemeye devam ettiler.

İkinci gün yollarına büyük bir kızılderili kampı çıktı. Bu, kendi kabileleri değildi ama barışçıl bir kabileydi ve aynı lehçeyi konuşuyorlardı. Sığınacak bir yer bulmuşlardı. Başlarına gelen felaket duyulunca kamp yetkilileri hemen tellalı harekete geçirdi ve onların gelişi bütün kampa duyurulup, insanlar yardım etmeye çağırıldı.

İnsanların çağrıya cevap vermesi uzun sürmedi. Biri yeni gelenlere içinde kalmaları için tipi verdi. Bu arada kabilenin en girişken üyeleri büyük bir boğa postu dolandırmaya başlamıştı bile. İnsanlar vermek istediklerini içine atıyorlardı. Kadınlar giysi ve yiyecek gibi yardımlarda bulunmak için çadırlarından koşa koşa çıkıp geliyorlardı. Böylece bir gün içinde Mavi Kuş ve büyükanne, yaşamlarına yeniden başlamak için gereksinimleri olan her şeye kavuşmuştu. Zaman zaman avcılarının karıları ve anneleri, onlara et getiriyordu. İlk günlerde düzenlenen ziyafetlere ise şeref konuğu olarak davet edilmişlerdi. İnsanlar onların yeni kamplarına yerleşmeleri için bu şekilde yardımlarda bulunmuşlardı. Ve sonunda yeni yurtlarında çadırlarının mahremiyeti içinde ikisi yalnız kalıp da matem tutmak ve ağlamak için fırsat

bulduklarında komşu kadınlar, adet olduğu üzere gelip, onlarla birlikte yas tuttular. Kamp üyeleri, onları da kendi akrabaları olarak kabul etmişti.

Mavi Kuş'un ve büyükannesinin, topluluğun daha alt tabakalarında yer aldığı doğrudu. Onlara destek verecek erkek akrabaları olmadığı için, kamp yaşantısı içinde pek fazla öne çıkmaya çalışmıyorlardı ve zaten onlardan da böyle bir şey beklenmiyordu. Yine de, bu durumları onların küçük görülmelerine sebep olmuyordu. Teton halkı, böyle tavırlara girmezdi. Eğer insanların durumu müsait değilse, onların ziyafet vermeleri ya da mal dağıtmaları falan gerekmezdi. Büyükanne ve torunu durumlarını kabullenip, geri planda kalmaktan mutluluk duyuyorlardı. Belli bir sosyal statüye ve bunun sonucu olarak da belli sorumluluklara sahip oldukları kendi kamplarına dönemediklerine göre, kendileri gibi insanların arasına düşmüş olmak ve sosyal akraba olarak kabul edilmek yeterliydi.

Mevsimler geçtikçe, Mavi Kuş'un olgunlaştığı, kamp-taki erkeklerin gözünden kaçmadı. Mavi Kuş'un güzelliği giderek daha çok dikkat çekiyordu. Ancak bu durum büyükannesini çok endişelendirmekteydi ve kızı evlendirene kadar onun sorumluluğunu paylaşacak birine ihtiyaç duyuyordu. Bazı genç erkeklerin bu gibi durumlarda ne kadar umursamaz olduğunu iyi bildiği için, Mavi Kuş adına korkuyordu. Erkeklerin baştan çıkarıcı yumuşak konuşmalarını ciddiye alan birçok genç kızın başına gelen felaketler konusunda Mavi Kuş'un uyarılması gerekiyordu ve bunu yapabilecek tek kişi onun büyükannesiydi. "Onunla yarın bunu konuşacağım. Ama her gün lafa nasıl başlayacağını bilemeyip, işi geciktiriyordu. "Ben bu işler için artık yaşlandım; keşke

annesi yanında olsaydı,” demeye başlamıştı. “Ya da kızı hemen evlendirmeliyim, düzgün, hali vakti yerinde olan birine kuma olarak vermeliyim. Evet, böylece hiç değilse başına bir iş gelmeden namusuyla evlenmiş olur. Evet, en iyisi bu olacak.”

Ama onu kime vereceği içinden çıkılmaz bir bulmacaydı. Üstelik bakalım kuma olarak onu isteyen olacak mıydı? Erkek kötü olmadıkça kuma olmak kötü bir şey değildi. Kendisi de kuma olarak gelin gitmişti. Ama onunki biraz farklıydı, ilk eş onun ablasıydı zaten ve bir sorunla karşılaşmamıştı. Hatta, gayet iyi hatırlıyordu ki, onu aileye kuma olarak almak isteyen de zaten ablası olmuştu. Keşke Mavi Kuş’un da bir ablası olsaydı şu kamp yerinde... Ama şimdiki durumda, ilk eş ondan hoşlanmayabilirdi. Bunu da düşünmek gerekirdi. Yavaşca ve korka korka yaşlı kadın bu meseleyi etraflica düşündü. Ama o daha bir sonuca varmayı başaramadan, Mavi Kuş bir gün yanına geldi ve “Büyükanne, kamptaki gençlerden biri benimle evlenmek istediğini söyledi. Adı Yıldız Elk,” dedi.

Yaşlı kadın, hayır anlamında başını sallamaya başladı. “Hayır! Hayır! O olmaz. Evlenmen iyi olur, torunum. Evimizi çekip çevirecek bir erkeğe ihtiyacımız var. Ama o olmaz. Daha geçen akşam kamp ateşinin yanında kadınlar konuşurken duydum. ‘Ondan avcı falan olmaz,’ dediler. ‘Hiç bir şeye ilgisi yok. Çocukluğundan beri inatçı ve yabani biriydi zaten,’ dediler. O, sana göre biri değil, torunum.”

“Ama ben onunla evlenmeyi kabul ettim, Büyükanne.”

Takip eden sessizlik ürperticiydi. Yaşlı kadın kendinde yeniden konuşabilecek gücü bulduğunda, “Keşke

seninle ilgilendiğini bana söylemiş olsaydın. Seni uyarırdım, torunum. Ama söz verdiğine göre artık yapabileceğim bir şey yok. Bir kez ağzından çıkınca, saygın bir Dakota kadını erkeğe verdiği sözü bozmaz. Verdikleri sözü tutmayanlar ömür boyu horlanırlar. Söz vermek kendini vermek demektir,” dedi. Sözlerini bitirir bitirmez çadırdan dışarı çıkan yaşlı kadın ağıt yakmaya başladı: “Ah, oğlum! Ah, gelinim! Beni bir başıma bırakıp gittiniz. Ben bu yaşımda ne yapabilirim ki, ben bittim tükendim artık.” Yaşlı kadının ağıtı, gecenin geç saatlerine kadar sürecekti.

Mavi Kuş için artık evlilik kaçınılmazdı. Ama büyükanne, kaderine razı olduktan sonra bile yüreğindeki ağırlıktan kurtulmayı başaramadı. Zaman zaman kendi kendine “Bana yardım edecek biri olsaydı, onun uygun biriyle evlenmesini ayarlayabilirdim” diye söyleniyordu. Kızın, Yıldız Elk’le kaçıp gitmesi ise onu korkutan ihtimallerden biriydi. Ama tabii çok zayıf olsa da bir ihtimal daha vardı: Genç adam, hakkında söylenildiği gibi bütünüyle işe yaramaz biri olmayabilirdi. Belki de o kadar kötü biri değildi. Belki de doğru olanı yapar, kabilenin önünde açıkça genç kızla evlenirdi.

En saygın kabul edilen, ödeme yapmak yoluyla gerçekleştirilen evliliklerdi. Bu yolla evlenen kadınlara saygı gösterilirdi, çünkü bu genç kızın kendini çok iyi korumuş olduğu anlamına gelirdi. Bu yüzden, onu arzulayan erkekler her ne pahasına olursa olsun onu almaya çalışır, herkesin önünde rezil olma ihtimalini bile göze alarak ona en güzel atlarını teklif ederlerdi. “Benim gariban öksüz torunum için bunu bekliyorum değilim,” dedi büyükanne. “Benim tek istediğim kabul görecektir bir evlilik. Ondan sonra ölsem de gam yemem.” Damat, isterse gelip

onlarla yaşasın, isterse kızı açıkça alıp kendi ailesinin yanına götürsün, önemli değildi. İki durumda da her şey açık açık yapılacağı için, Mavi Kuş saygı görecekti.

Ama Yıldız Elk, hakkında söylenenleri yalan çıkarmadı. Tam büyükannesinin korktuğu şekilde kızı baştan çıkarıp oradan uzaklaştırdı. Bu, ne büyük bir kumardı! Böylesine sallantılı koşullarda evlenmeyi kabul eden bir Teton kızı, namusunu kirletme riskini göze almış oluyordu. Oğlanın kendisiyle gönül eğlendirmedigini nereden bilebilirdi ki? Bu tarz kaçışlar çoğunlukla kız için korkunç sonuçlar doğururdu. Oğlansa hiç bir bağı olmadan her zaman özgürce kendi yoluna giderdi. Büyükanne, oğlan kızdan bıkınca onu geri göndermesini bekliyordu. Elbette torununu yine yanına kabul edecekti. Sonunda kendi torunu değil miydi? Ama utançları asla silinemeyecekti.

Ancak, Mavi Kuş şanslıydı. Yıldız Elk, kızı hiç oyalanmadan dosdoğru kendi ailesinin yanına götürdü. Bu durum, büyükanne için bu işin tek olumlu yanı olacaktı. Genç kızın yeni kayınları kısa sürede büyükannenin etrafına toplandı ve onunla daha çok ilgilenebilmek için tipisini kendi aralarına aldılar. Böylece, Mavi Kuş en istenmeyen şekilde evlenmiş olsa da, büyükannenin fiziksel şartları iyileşti. Bu da az bir şey değildi doğrusu.

Yıldız Elk, kızı alıp kendi ailesinin arasına götürdüğü için evlilik yeterince geçerli kabul edilmişti ve zamanla genç kızın yapmış olduğu sersemce hata unutuldu. İçinde bulunduğu şartlar sebebiyle genelde ailesinin yanından kaçan kızlar hakkında söylenen sözler Mavi Kuş için çok daha hafifletilmiş şekilde sarf edilecekti. Kadınlar, “Ee, ne yaparsın, kız bu kadar güzel olup da yanıbaşında onunla ilgilenecek annesi yoksa olacağı bu-

dur. Yaşı büyükanne ne yapabilir ki? Neyse, kız iyi ki başını derde sokmamış, babasız bir çocuk falan peydahlamamış,” diyorlardı. Böylece Mavi Kuş, “doğaya terk edilmek” (kamptan uzaklarda bir yere bırakılmak) ya da “babasız çocuk doğurmak” gibi bir duruma düşmediği için zamanla kampın namuslu kadınları arasında kabul görmeye başladı. Kıl payıyla da olsa sonuçta buna hak kazanabilmişti.

Ancak, evliliği hakkında pek iyi şeyler söylemek mümkün değildi. Yıldız Elk, tembel, aksi ve kolayca kıskançlık krizlerine giren bir gençti. Ama oğlanın ailesi Mavi Kuş’u aralarına alıp, ona iyi davranıyordu. Hem üzerlerine düşen sorumluluğu gerektiği gibi yerine getirmek, hem de kısmen de olsa oğlanın eksikliklerini telafi etmek istediklerinden bunu yapıyorlardı. Bu durum, Mavi Kuş’un şartlarını bir parça iyileştiriyordu. Ama keşke akrabalar haksızlık etseydi ya da ona kötü davranıyordu da kocası biraz daha iyi olsaydı. Evlilik en başından itibaren şanssız gitmişti.

Geceleri tipiye oluşturan post, opak olurdu. İçeride ateş yanmadıkça, tipidekiler el yordamıyla ilerlemek zorundaydılar. Kuzen, geç bir saatte tipiye girdi ve dikkatlice kendi yerine geçti. Mavi Kuş uyuyor olabilirdi. Ama gene de şansını denedi, “Kuzen, dinlenebiliyor musun? Başka gelen olmayacak. Çocukları ve babalarını kayınvalidemin tipisine gönderdim. İstedğin bir şey olursa beni uyandır, olur mu?”

“Ben gayet iyiyim, kuzen, sanırım birazdan uyuyabileceğim. Eski günleri düşünüyordum biraz.”

İki kadın başka bir şey söylemedi. Dillerinde “iyi geceler” benzeri bir formalite yoktu. Kişi, iyi dileklerini

ve iyi niyetini ses tonuyla ifade edebilirdi. Bir süre sonra Mavi Kuş yarı uykulu, dudağında bir gülümsemeyle uzanıp bebeğine dokundu. “Başka hiçbir şey istemem,” diye mırıldandı. “Bana ne yaparsa yapsın, umrumda bile değil!” Kısa bir süre sonra uykuya dalmıştı. Doğumdan sonra hemen yanına gitmediği için kocasının hınçla neler yapabileceğini nasıl tahmin edebilirdi ki?

Bölüm 3

Yıldız Elk, evliliklerinin her geçen günü daha da asabi bir insan haline geliyordu. Işın özünde yatan sebep karısını dayanılmaz bir biçimde kıskanmasıydı. Başka erkeklerin sürekli olarak karısına arzuyla baktıklarını düşünüyor ve karısını onlara gizli gizli umut vermekle suçluyordu. Mavi Kuş, önceleri kutlamalar ve dansları seyretmeye gidip, eğlenebiliyordu ama bir süre sonra kocası buna bile izin vermez oldu. Hamile kaldığında ise hemen öfkeyle çocuğun kendinden olmadığını söyledi. Tabii bu da karısına söylediği diğer her şey gibi bütünüyle saçmaydı.

Çocuğun doğumunu duyduğu andan itibaren davranışları hepten garipleşti. Mavi Kuş'un bir süre başka yerde kalıp dinleneceğini duyunca önce surat astı, sonra da bebeği ve karısını görmek bile istemediğini söyledi. Anlatılanlara göre, sabah akşam kuzenin tipisinin arkasında, atların otladığı çayıra uzanıp bekliyor, Mavi Kuş'un

tipisine giren ıkanı takip ediyordu. Bu duyulduğunda insanlar onunla dalga geçmeye başladı. “Kadın gibi surat asmak ne kadar utanç verici,” dedi kabilenin erkekleri. “Zaten hep tuhaft... yakın arkadaşı yoktur... Çocukken bile arkadaşı yoktu.” “Onun gibisinden ne din adamı ne de savaşçı çıkar. Hepsinden geçtik, en azından avlanmayı becerebilse...”

Ama ne yaşlıların eleştirileri ne de akranlarının alay etmesi Yıldız Elk’in bir koca olarak görevlerini yerine getirmesini sağladı. Tam aksine, karsn incitmek için yeni yeni yollar aramaya başlamıştı. Bütün bunların zirveye ulaştığı nokta ise karsn herkesin gözü önünde “yuvasından atmak” olacaktı.

Civardaki kamplardan gelen birçok misafirin de katıldığı büyük bir zafer dans sırasında, kalabalığın en yoğun olacağı an bekledi ve davulcuların kullandığı süslü tokmalardan birini kapıp ortaya fırladı. Tokmağı havaya kaldırıp hiç kımıldamadan bekledi. Mal bağışlama törenlerinde etraftakilerin dikkatini çekmek için yapılan hareket buydu. Bunu ancak misafirperverliği, yardımseverliği, savaşlardaki başarıları ya da benzer özellikleri sebebiyle belli bir sosyal statüye ulaşmış kişiler yapabiliirdi. Ama işte Yıldız Elk ortaya çıkmıştı ve o bu özelliklerin hiçbirine sahip değildi. Kalabalık sessizce bekledi. Ne yapıyordu bu adam?

Tokmağı bir an çarpıcı bir etki yaratmak için havada tuttuktan sonra, “İşte kadın burada! Kimin odun toplamak, su getirmek için bir kadına ihtiyaı varsa, onu alabilir!” diye bağırdı. Ardından tokmağı kalabalığa doğru fırlattı. İnsanlar tokmak kendilerine dokunmasn diye endişeyle geri çekildi. Kimse tokmağı almak için hamlede bulunmadı. Aslında böyle olacağını Yıldız Elk de

biliyordu ama onun yapmak istediği Mavi Kuş'u incitmekti. Ve bunu başardı da.

Bu yaptığı sersemce ve hiç de hak edilmemiş bir davranıştı ama aynı zamanda ona yakışan bir tavidir. Yıldız Elk, "ihtiyacı olana bir at veriyorum" demiş olsa statüsü yükselecekti ama bu yaptığı zaten düşük olan sosyal statüsünü iyice düşürmekten başka bir işe yaramadı. Üstelik, zafer dansını da bölmüştü. Gelenekler arasında "karımı atıyorum" diye ortaya çıkmak vardı belki ama bunu yapmanın yeri burası değildi. Eğer böyle bir şey yapılacaksa, sıradan ve önemsiz bir sosyal toplantıda yapmak gerekirdi. Aslında, öyle bir durumda bile saygın erkekler tarafından rağbet görmeyen bir davranıştı bu, çünkü onlar duygularını herkesin önünde açık etmeyi bayağılık kabul ederdi. Sadakatsizlik etmiş bir kadından ayrılmanın yolu onu göndermek ya da bir daha arkasına bakmamak üzere yürüyüp, o kadının hayatından çıkıp gitmekti. Sadece zayıf ve kişiliksiz erkekler kızgınlıklarını herkesin ortasında Yıldız Elk gibi açığa vururlardı. Ayrıca, bu yaptığı yanlıştı çünkü Mavi Kuş bir sadakatsizlik etmemişti ve bu da genel olarak herkes tarafından biliniyordu. Yıldız Elk, sadece iyi bir eşi kaybetmekle kalmamış aynı zamanda kendini rezil etmişti. İtibarı öylesine sarsılmıştı ki artık o kamp yerinde kalamazdı. Derhal oradan ayrıldı. Ondan sonra başına ne geldiği ise hiç bilinmedi.

Mavi Kuş hiç hak etmediği bir şekilde herkesin önünde aşağılandığı için doğal olarak incinmişti. Ama Yıldız Elk'in istediği ölçülerde canı yanmamıştı. Aslında dışarıda o eğlenceler sürerken, Mavi Kuş kamp çemberinin ortasında kuzeninin tipisinde oturmuş, şerefinden çok daha önemli bir konu için acı çekiyordu; çünkü bebeği ölmek üzereydi.

Ne yaparsa yapsın, Mavi Kuş minik Nilüfer'in gide-
rek solmasına engel olamıyordu. Bütün gün hiç kımıl-
damadan yatmış ve ağzına bir lokma almamıştı. Kuze-
ninin komşulardan getirdiği ot köklerinden yapılan ilaç-
lar da fayda etmemişti. Çemberin karşı tarafından bir
anne, bebeğin belirtilerini duyunca koşa koşa bir toz ge-
tirdi. Bu toz, kurak topraklardan getirilen şahtere adın-
daki bir ottan elde edilmişti. "Bir de bunu dene. Benin
çocuklarıma iyi geldi. Birazcık suya bir tutam koyup
içir," dedi. Ama ilaç, Nilüfer'in boğazından geçmedi.

Bütün umutlar hızla kayboluyordu. Bir şey yapmaz-
larsa çocuk bir kaç saat içinde ölecekti. Mavi Kuş dua
etmeliydi. Böyle konularda deneyimsizdi ama yine de
ilahi güçlerden yardım istemeye kararlıydı. Ama bunu
nasıl yapacaktı?

Düşünmeksizin eli, işlenmemiş deriden yapılmış tor-
basına uzandı. Bu torba onun çantasıydı ve özel eşyala-
rını içinde tutuyordu. Çantada kıpkırmızı boyanmış kü-
çük bir susamuru postu vardı. Onu o korkunç gün ba-
basının eşyaları arasından almıştı ve o günden beri de
özenle saklamıştı. Babası böyle bir şey söylememişti ama
bu postun doğa üstü güçlere sahip olduğundan emindi.
Onu özel bir saygı ile kutsal bir emanet gibi yıllardır
çantasında saklamıştı; en azından bunu biliyordu. Belki
de bu, bebeğini kurtarabilirdi.

Sonra biraz tütün ve kızsöğüt kabuğu aldı. Geyik
derisinden on tane başparmağı büyüklüğünde kare oluş-
turup, tütün ve kızsöğüt kabuğunu içlerine koyup
bağladı. Adak adaması gerektiğini biliyordu. Acele için-
de hazırlıklarını yaparken kendi kendine söyleniyordu.
"Bu doğru mu oldu? Hiç bir şey bilmiyorum ki! Bilen-
ler, Kutsal Yaratık'tan söz ediyor, *Taku Wakan* diyorlar.

Onun üstün güçleri varmış ama ben hiç anlayamadım. Bana öyle uzak ki. Benim ondan bir şey istemeye ne hakkım var?” Bir yandan da ölüme karşı umutsuzca çabalamaya devam ediyordu.

Büyük Ova'nın birçok yerinde ve Kayalık Dağların yakınlarındaki ormanlarda, kabilesinin geçtiği yerlerde, kenarda köşede üzerinde kırmızı boya olan bir kaya ya da ağaç gözüne ilişirdi. Üzerlerinde bir zamanlar çok güzel olduğu şüphe götürmeyen ama artık parçalanmaya başlamış bir battaniye ya da başka bir adak dururdu. Mavi Kuş, bunun ne anlama geldiğini biliyordu. Herkes biliyordu. Bu kayalar ve ağaçlar kenara ayrılmış, kutsanmıştı. Onlar, insanların zor anlarında dualarını ettikleri sunaklardı. Şimdi Mavi Kuş da kendi sunağını hazırlıyacaktı.

Bebeği kucakladı ve içinde özel eşyaları bulunan çantasını da diğer eline alarak Mavi Kuş kimseye fark ettirmeden tipisinden ayrılıp yola koyuldu. Hâlâ süren eğlencenin sesi kaybolup, kamp yeri artık görünmez olana kadar yürümesine devam etti. Bomboş bir ovanın ortasında, iri bir kayanın yanında tam bir sessizlik içinde durdu. Kayayı inceledi. Kayanın büyük bir kısmı toprağa gömülüydü ama dışarıda kalan bölümü neredeyse onun boyundaydı. Etrafında başka hiç bir cisim yoktu. Sanki Mavi Kuş için kenara ayrılmış gibiydi. Bakire topraklardaydı. Hiç kuşkusuz Mavi Kuş'un durduğu yerde, daha önce hiç bir insan durmamıştı.

Neredeyse cansız bebeği, yere serdiği örtünün üzerine dikkatlice yatırıp işine koyuldu. Kayanın bir tarafını, yüz boyamak için kullanılan kırmızı toprak boya ile boyamaya başladı. Sonra babasının kutsal susamuru postunu kayanın tepesine serdi, kayanın başını örtercesi-

ne... Sonra kayanın önünde yere bir sopa dikti. (Boyalı tarafı kayanın yüzü olmuştu. Mavi Kuş, kayayı kişiselleştirmişti.) Beli hizasına gelen sopanın üstüne on tane küçük tütün torbası bağladı. Onlar farklı boyutlarda kısa iplere asılıydı ve esen cılız rüzgârda bir dolanıyor bir açılıyorlardı. Erkeklerin oruç tutup, dua ettiği gözden uzak sunakların hiç değişmeyen ortak bir yanı vardı: yüz torba tütün. Ama Mavi Kuş ancak on tane hazırlayabilmişti; bununla idare etmesi gerekecekti.

Sıcak yaz güneşi bütün öfkesiyle yakıp kavuruyordu. Toprak, gökyüzüyle buluştuğu noktada bitmez tükenmez bir dansa girişmişti. Bir zaman sonra bebekten cılız bir ses geldi. Her şey Mavi Kuş'un elinden gelebildiğince hazırды. Şimdi sıra en önemli şeye, dua etmeye gelmişti. Bir yerde “dua sonsuzluğa kulakla duyulur bir şekilde sunulmalıdır” denildiğini hatırlıyordu. Kayadaki Ulu Ruh, *Wakan Tanka*'ya derdini anlatmaya başladı. Yüksek sesle ama duraksayarak, yanlış bir şey yapacağından korka korka “Ey Büyükbaba, duy beni! Sen başlangıçtan beri buradaydın. Daha insanlar yokken sen buradaydın. Ve biz göçüp gittikten çok sonra da senin burada olacağın kesin. Duy beni Büyükbaba ve merhamet et. Bebeğimin yaşamasını istiyorum.”

Doğru ya da yanlış, onun duası buydu. Gösterdiği cesaret onu da şaşırtmıştı. Hiç kımıldamadan beklemeye başladı. Neyi beklediğini bilmiyordu. Kısa bir süre sonra biri, kulağına gayet net bir şekilde “Hao!” dedi. Bu, Dakota dilinde bir şeyi kabul etmek ya da onaylamak için kullanılan kelimeydi.

Mavi Kuş, hemen yüzünü iki eliyle birden kapadı ve bundan sonra olacaklar için başını önüne eğdi. O dua ederken biri sessizce arkadan yaklaşmış olmalıydı. Bu

belki de bir düşmandı ve onu öldürmeye hazırlanıyordu. Kaderine boyun eğecekti. Kımıldamadan ve uzun süre düşüncelerini toparlayamadan bekledi. Ama hiçbir şey olmadı. Yavaşça kafasını kaldırdı ve ellerini yüzünden çekti. Önce arkasına sonra daha uzaklara baktı ve en sonunda da ufku taradı. O uçsuz bucaksız boşlukta tek başınaydı.

“Doğru dua ettim ve duam işitildi! Bebeğim, bebeğim ölmeyecek!” alışık olmadığı bir hafiflik, dünyevi olmayan bir sevinç onu kısıvrak yakalamıştı ve özgüvenin getirdiği yepyeni bir cesaret, benliğindeki bütün o genç kırlık çekingenliğini silip atmıştı. Ellerini dudaklarına götürüp borazan şekline getirdi. Önce seslendi, ardından bağırdı ve sonunda da çığlık atmaktan boğazı ağrıyıp, başı dönene kadar “Büyükbaba, sana minnettarım!” dedi. Şükranlarıyla tüm evreni doldurmak istercesine her yöne haykırıyordu.

Ama böyle bir coşku süremezdi. Kısa bir süre sonra yeniden gerçeklerle yüzyüze ve bahtsızlığını düşünmeye başladı. Hiç suçu olmadığı halde herkesin içinde rezil edilmişti. Bu, hem çok zalimceydi hem de haksızlıktı. Üzüntü içinde ağlamaya başladı. Bu gibi durumlarda geleneksel olarak yapıldığı gibi sırayla bütün ölmüş akrabalarını saymaya başladı; annesini, babasını, kardeşlerini, amcalarını, teyzelerini andı ve kimsenin cevaplamayacağı soruyla bitirdi: “Neredesiniz? Neredesiniz?”

Her zaman kederleri dışa vurmak iyi, içeride saklı tutmak kötüydü. Alabildiğince ağlamak ona iyi gelmişti. Gözyaşlarını kurulamak için avcunun tabanını göz çukurlarına bastırdı, kadınların hep yaptığı gibi. Çocuğunu yattığı yerden kaldırdı. Bebeğin çelimsiz hali artık onu endişelendirmiyordu. Susamuru postunu Ulu Ruh’a

bırakıp oradan uzaklaştı. Babasının bir zamanlar kıymet verdiği bu postu, daha az değerli birine veremezdi zaten.

Kuzeninin tipisine döndüğünde herkes hâlâ dans-taydı. Çadırda başka kimsenin olmamasına sevindi, çünkü kimseye bir açıklama yapması gerekmeyecekti. Başından geçenler öyle uluorta anlatılacak şeyler değildi. Bir kere daha Nilüfer'e şahtere tozunu vermeyi denedi. Bu kez Nilüfer ilacı yutmayı başardı. Yavaş yavaş bebeğin ağırları kayboluyor gibiydi. Bir süre sonra bebek uyuyakaldı. Uyandığında iyileşmişti. Mavi Kuş şaşırmamıştı. Zaten bunun için dua etmişti ve cevabını da almıştı.

Çocuğu için öylesine mutluydu ki büyükannesiyle ilgili haberleri umursamaz bir havada dinledi. Başka bir kamp yerinden gelen misafirler yaşlı büyükanneyi tanımışlardı. Kamptan ayrılıp da bir daha geri dönmeyen aileyi hatırlıyorlardı. Büyükanne ve torununun hayatta olduğu müjdesini eski kamplarına bildireceklerdi. "Torunun Kara Kartal uzun zamandır senin yasını tutuyordu. Haber ona ulaşır ulaşmaz hemen sizi almaya gelecektir," dediler. Ve öyle de oldu. Sonunda Mavi Kuş, çocuğu ve büyükannesi ait oldukları yere döndüler. Ak-rabaları onları ölenler için keder; hayatta kalanlar içinse sevinç gözyaşları içinde karşıladı.

Bölüm 4

Baba iyi bir avcı anne de hamarat olduğu sürece her aile yaşantısını yeterince iyi bir şekilde sürdürebilirdi. Ama sosyal açıdan bu yeterli değildi; çünkü bu çekirdek ailenin, hısım ve akrabalarından oluşan, *tiyośpaye* (tipiler topluluğu) denilen daha büyük bir ailenin parçası olması beklenirdi. Kamp alanında bu topluluklar tipilerini yanyana kurarlar ve ortak yaşamlarını kolayca sürdürebilirlerdi. Yakınlıkları öylesine büyük bir sosyal güç ve önem taşırdı ki, durumu ne kadar iyi olursa olsun hiçbir aile tek başına kendi çabalarıyla bunu sağlayamazdı; zaten bunu sağlayabilmek için uğraşmayı da istemezdi.

O büyük topluluğun havası içinde bütün yetişkinler, çocukların hepsinin emniyeti ve mutluluğundan sorumluydu. Bu ortamda büyüyen çocuklar kendilerini güvende hisseder ve korkmazlardı ki bu da çok güzeldi. Yaşamın ilk aşamalarından itibaren herkes “Korkmuyo-

rum; benim akrabalarım var,” diyebilirdi. Akrabalarından uzak kalmak tam anlamıyla kaybolmak demekti. Onlara dönmek ise, insanın korunaklı limanına dönmesi gibi olurdu.

Mavi Kuş, sonunda kabilesine döndüğünde işte böyle bir limanda buldu kendini. Ait olduğu yer, çocuğunun da ait olduğu yer orasıydı. Kızının, kuzenleri ve kız kardeşlerinin desteğiyle büyümesi önemliydi. Erkek kardeşler ve erkek kuzenleri ise ne zaman yardıma ihtiyacı olsa onun arkasında olacaktı.

Mavi Kuş’un sevinmesi için çok sebep vardı ama önce birkaç akşam boyunca çadırında ağladı. Kadın akrabaları da gelip onunla ağlayıp; gözyaşlarını sildiler. Ağlıyordu çünkü artık annesi ve babasının öldüğünden emindi. “Keşke ben de onları sırtlarında oklarla yerde uzanmış görebilseydim, o zaman ölümlerine kendimi alıştıtabilirdim,” dedi büyükannesine. “Ama hep buraya döndüğümüzde onları bizi bekler bulacağımızı hayal etmiştim.”

“Artık gerçeği biliyorsun, kızım. Bunu kabullen ve mutlu olmaya çalış. Çocuğun var, akrabaların var, daha ne istiyorsun?”

Onlar yokken büyük aile içinde önemli değişiklikler olmuştu. Bazıları eşlerinin ailesiyle birlikte yaşamak için uzaklara gitmiş, bazıları da eşlerinin ailesinden akrabalar getirip topluluğa katmışlardı. Bu yeni gelenler dışında herkes büyükanneyi iyi tanıyordu ama Mavi Kuş, bazılarını unutmuştu ve onlarla yeniden yakınlaşmak zorundaydı. Ama bir türlü tipisinden dışarı adım atmıyordu. Sonunda büyükannesine ona “Kızım, çık dışarı dolaş, bir kendini göster. Herkes sen döndüğün için çok memnun,” dedi.

Mavi Kuş buna pek istekli değildi. “Büyükanne, sen ziyaretlerine gidip bana haber getir. Akrabaları görme- me gelince; zaten biliyorsun döndüğümüzden beri hoş- geldin ziyaretine gelip, yemek getiriyorlar. Bence böyle- si daha iyi. Ne zaman isterlerse geliyorlar, ben de onları burada ağırliyorum. Bunu sen de biliyorsun zaten, Bü- yükanne,” diye sözlerine devam etti, “önce ailemin ya- sını tuttum, sonra herkesin içinde rezil edildim bu ge- çen yıllarda. Benim sessizce çadırımda oturmam ve on- ların ziyaretiyle kendimi avutmam daha doğru olur. Ya- şantılarını bozup, rahatsızlık vermem yakışık almaz. Bi- liyorsun, ‘sahibini görmüş köpek gibi’ derler ya, ne hal- de olduklarını bilmeden, kötü haber mi almışlar, üzül- müşler mi anlamadan koşup heyecanla eğitilmemiş bir köpek yavrusu gibi ‘üzerlerine atlayıp’ çamurlu patilerle elbiselerini pisletmek istemem. Hayır, ben sevimli bile olsa, köpek yavrusu olmak istemiyorum.”

“Sanırım haklısın, hem zaten burada yapacak çok şey var. Kardeşlerin ve kuzenlerin bize öyle çok et ge- tirdi ki. Bunu başlatan kuzenin Kara Kartal oldu, erkek akrabalar olarak bunun onların görevi olduğunu hepsi- ne hatırlattı. Kara Kartal’ım, ilk göz ağrım benim! Ço- cukken bile koca adam gibiydi. Şimdi de topluluğumu- zun lideri olmuş. Sana göz kulak olan öyle bir kuzenin olduğu için şanslısın, kızım.”

“Evet farkındayım. Ama onu pek tanımıyorum bile. Gerçi delikanlıyken nasıl biriydi hatırlıyorum. Sonra ev- lenip, karısının ailesiyle birlikte yaşamak üzere güney- deki başka bir kamp alanına gitmişti. O zamanlar her- halde dokuz on yaşlarındaydım. Şimdi dönüp burada yaşamaya başlamış. Karısıyla karşılaştım. Birbirimize ar-

mağanlar verdik. Ama ailesinin diğer fertleriyle henüz tanışmadım.”

“Evet, kuzenin dönmüş ve şimdi bizim *tiyoşpaye* içinde lider olarak görüyor herkes onu. Benim küçük Kara Kartal’ım!” diyerek yaşlı kadın anılara daldı. Gözyaşlarını silerek sözlerine devam etti: “Kayınları onu öylesine sevmişler ki peşinden buraya gelmişler ve artık burada yaşayacaklar. Anneler ve babalar çocuklarının izinden gider, ama bu sefer sadece kızlarını değil, kızlarının kocasını da takip edip buraya gelmişler. Kuzenin karısının ailesinden, çocuklarla beraber yedi sekiz kişinin bizimle yaşadığını söylüyorlar.”

Mavi Kuş henüz bilmese de yaşantısının bundan sonraki bölümünde yakınlaşacağı insanlar, kendi kanından olanlardan çok bu dışarıdan gelmiş aile olacaktı. Ama o sıralarda onlar hâlâ yabancıydı. Güzel Nilüfer’e özel bir ilgi duyan küçük bir oğlan sayesinde o aileyi daha yakından tanıma fırsatı bulacaktı.

Aylar göz açıp kapayana kadar geçti. Bir yandan akrabalarla yürütülen günlük faaliyetler, öte yandan Nilüfer’in yarattığı ve her gün değişen endişelerle Mavi Kuş bir de baktı ki kızı emekleme aşamasına gelmiş. Hiç durmuyor, sürekli her yere giriyor, devamlı olarak peşinde olması gerekiyordu. Bir gün büyükanne yokken, Mavi Kuş çadırın önünde işlerini yapıyordu. Nilüfer’i geniş bir bufalo postu üzerine oturtup etrafını içleri ge-yik kıllarıyla doldurulmuş uzun ve büyük minderlerle çevirmişti. Nilüfer’e oynaması için tahtadan yapılmış “diş yapıcı” halkasını ve sırtı gerçek bir kaplumbağanın gibi boyanmış küçük oyuncak kaplumbağasını vermişti. Bir anlamda bu, Nilüfer’in kendi özel kaplum-

bağası gibiydi, çünkü içinde kendi bedeninden bir parça vardı. Kaplumbağanın içine doldurulan tüylerin arasına doğumdan kısa süre sonra düşen göbek bağı da konulmuştu. Nilüfer büyüyüp şık elbiseler giyebilecek yaşa gelince, bu kaplumbağayı bir süs ve uzun yaşam getiren bir uğur olarak her zaman kemerine takacaktı. Ama şimdilik sadece bir oyuncaktı.

Nilüfer kısa sürede bütün oyuncaklarını postun içinde kaybetmiş, sevgili kaplumbağasını ise minderin üstünden dışarı atmıştı. Tabii ki ardından da kendisi minderin üstünden tırmanıp dışarı çıktı. Bu arada karşısına çıkan ocaktan bir parça odun kömür alıp ağzına atmayı da ihmal etmemişti. Şans eseri ocak o sırada soğuktu. Kömürü ağzına atmadan önce dikkatlice kömür parçasını incelerken, en fazla altı yaşlarından bir oğlan onu ilgiyle izliyordu. Oğlanın yüzünde endişeyle karışık bir gülümseme vardı. Nilüfer kömürü ağzına atar atmaz oğlan hızla yanına gelip diz çöktü ve kömürü ağzından almaya çalıştı. Nilüfer ise çenesini sıkıca kapamıştı. Kömürü vermeye niyeti yoktu.

“Hayır, o kötü, at onu, haydi tükür!” diyerek elini Nilüfer’in ağzının altına yaklaştıran çocuk, kömürü vermesini istedi. Nilüfer, çocuğa ilgiyle bakıyordu. Sura-tında hafif bir gülümseme olsa da ağzı sımsıkı kapalıydı. “Öyle olsun,” dedi oğlan, “Ben de seni güldürürüm, o zaman ağzını açmak zorunda kalırsın.” Garip surat ifadeleri takındı, garip sesler çıkardı ama Nilüfer ona merakla baksa da ağzını açmıyordu. Başka bir yol denemeliydi. Yabani bir at olacaktı.

Bütün oğlanlar gibi o da atları çok severdi ve onların hareketlerini gayet iyi tanırdı. Onları taklit edebilirdi, elinden geldiğince. Aniden enerji dolu yabani bir at

oldu, havaya sıçrayan, çifte atan, binicisini yere vurup, öldürebilecek bir at. Dört ayak üstünde durup, inanılmaz yüksekliklere sıçrayıp, yeniden aynı yere düşüyordu. Sonra birden geriye çekilip, ön ayaklarını havaya kaldırdı. Sırtını dikti, ve hızla kendi etrafında dönmeye başladı. Hiçbir binici onun üzerinde durmazdı!

Nilüfer bu hareketlerden hoşlanmıştı ama hâlâ kömürü vermeye niyetli değildi. Belki de yutmuştu bile. Ama bir şey daha denemek istiyordu oğlan. Gelip suratını Nilüfer'in suratına yaklaştırdı ve ona kötü kötü baktıktan sonra, kafasını iki yana ve öne arkaya salladı. Ardından da var gücüyle tam bir at gibi kişnedi. Kişneme işe yaramıştı. Nilüfer kahkalar atmaya başlayınca ağzındaki kömür parçası düştü.

O günden sonra iki çocuk yakın dost oldu. Oğlan her fırsatta onu görmeye ve onunla oynamaya geliyor, sabırla yanında oturup, fırlattığı oyuncaklarını ona geri veriyordu. Tabii Nilüfer onları yeniden fırlatıyordu. Bu, onların arasında bir oyundu.

Küçük Şef, Mavi Kuş'un da sevdiği yumuşak başlı hoş bir çocuktü. Aslında tahmin edebilirdi ama sonradan başkalarından duyduğuna göre Küçük Şef, "büyükanne tarafından" yetiştirilmişti. Bu sebeple de büyümüş de küçülmüş gibiydi; zaman zaman ağzından sadece yaşlıların kullandığı, daha ilginç, artık kullanılmayan kelimeler çıkabiliyordu. Akrabalık terimlerini kolayca ve doğru kullanabiliyordu ki bu da onun terbiyesini gösterirdi. Sakinlikle ve ikna ederek, sadece sabırlı büyükanne ve büyükbabaların yapabileceği şekilde özenle yetiştirildiği belliydi. "Hiç öyle yapılır mı, yavrum?" derlerdi sakince, ya da "hiç bunu yapan birini gördün mü?" diye sorarlardı. "Sen de sakın öyle yapma" anlamına gelirdi

bu. Ters bir söz, dayak olmazdı. Sadece doğru yolu gösteren sevecen bir tonla söylenen bir iki kelime. Onlar inanılmaz derecede etkili olurdu. Büyükannesi ve büyükbabasının sakinliği çocuğu da sakinleştirir ve itaat-kâr olmasını kolaylaştırır.

Bir gün çocuklar yağmurun dinmesini takiben su birikintilerinde oynamaya gitmişlerdi. Bu fırsattan faydalanan Mavi Kuş, küçük oğlanın çadırında bıraktığı ayak izinden ölçü alarak, ona bir çift çarık yaptı. Ertesi gün oğlan Nilüfer’le oynamaya geldiğinde makosenler tipinin girişinin tam karşısında, şeref köşesinde onu bekliyordu. Parlak kırmızı ve sarı ipliklerle işlenmiş, mor kirpi tüyle-riyle süslenmiş, çok canlı ve güzel görünüyordlardı. Küçük Şefin gözleri onlara takılmıştı. Sonunda Mavi Kuş, “Haydi denesene. Eminim tam gelecekler,” dedi. Oğlan makosenleri giyerken de sözlerine devam etti. “Eminim Nilüfer bunları senin için yaptı. Çünkü geçen gün, ‘ben Küçük Şef için bir çift makosen yapmak istiyorum. Bana çok iyi davranıyor’ dediğini duydum.”

Mavi Kuş bunları çok ciddi bir tavırla söylemişti ama oğlan, onun şaka yaptığını biliyordu. Anneler bunu hep yapardı. Bebeklerin ağzından kendi söylemek istediklerini söylerlerdi. Bu, bir gelenektir. Kendi büyükannesi de bunu yapardı. Oğlan sevinçten ne söyleyeceğini bilemiyordu. Sonunda “Gidip büyükanneme göstereyim,” diyebilirdi ve suratında utangaç bir gülümsemeyle çadırdan çıktı.

Birkaç saat geçmemişti ki orta yaşlarda uzun boylu, kanlı canlı bir kadın, Mavi Kuş’un ziyaretine geldi. Bu, aynı zamanda Kara Kartal’ın kayınvalidesiydi. Yanında ona ufak bir armağan getirmişti. Pek fazla söz etmeden tipinin girişinde sol tarafta yer alan misafir yerine geçip

oturdu ve sakince alnında, yanaklarında ve boynunda biriken teri silmeye başladı. Havanın çok sıcak olduğunu söyledi. Mavi Kuş oturmuş bekliyordu.

Kara Kartal'ın kayınvalidesi hazır olduğunda şunları söyledi: "Seni görmeye geldim, çünkü sana söyleyeceklerim var. Bir çocuğa makosen yapmak sadece ona değil onun ailesine de değer vermek demektir. Büyükbabası da ben de bizim canımız olan bu küçük çocuğumuza yaptıklarından dolayı çok duygulandık. Üstelik de annesinin sütünü hiç tatmamış, bizim büyük zorluklarla yetiştirdiğimiz bir öksüzdür kendisi. Ama yine de, ya da belki bu yüzden, onu gururla yetiştirmeye çalıştık, onun adına ziyafetler, hediyeler verdik. Ve sen de, sana tamamiyle yabancı olan bu çocuğa değer verdiğin için benim adam (uzun zamandır evli olan kadınlar kocalarından sevecen bir şekilde böyle söz ederlerdi), sana bir haber gönderdi. Diyor ki, "Atlarımın arasında üç yaşında çok güzel beyaz bir kısırak var. Bugün itibariyle o artık benim değil. O atın sahibi senin küçük kızın."

Bu sözleri resmen cevaplamak Mavi Kuş'a düşüyordu. "Benim yaptığım çok basit bir şeydi. Küçük Şef, benim kızım ile çok güzel oynuyor. Yaptığım kıymetli bir şey değil. Ama kocanın gönderdiği haber beni mutlu etti. Çünkü ben de çocuğuma değer verilmesini istiyorum. Benim çektiklerimi de duymuşsunuzdur şüphesiz. Ben de kocamın bana yaptığı haksızlıktan ötürü çocuğumu tek başıma, elimden geldiğince gururla yetiştirmeye çalışıyorum. Dolayısıyla da, ona değer veren bana değer vermiştir."

Bu sözlerden sonra iki kadın sohbet etti. Birbirlerine özel sorular sormuyorlardı. Meraklı olmak terbiyesizlik sayılırdı. "Ben bir şey sormayacağım. O istediği

zaman bana anlatabilir.” Özellikle saklanan sırlar olmadıkça insanların merak ettiği konular, sohbet sırasında konuşulurdu zaten.

Mavi Kuş, Küçük Şefin her gün nereden geldiğini, annesi ve babasını kardeşleri olup olmadığını merak etmiş, ama sormamıştı. Misafiri oradan ayrılmadan önce bütün bunları, fazlasıyla öğrendi. Kara Kartal’ın kayınvalidesi çocukları hakkında açık açık konuşuyordu. “Üç çocuğum var,” dedi. “En büyüğü senin kuzeninin karısı. Onun adı İlk Kadın. Onun kız kardeşi de burada yaşıyor. Onun adı da Rüya Kadın. Onların ikisiyle de tanışmışlığın var. Rüya Kadın ve kocasının iki kızı var. Biri Sıçrayan Tay, diğeri Kır Çiçeği. Onları etrafta oynarken görmüşsündür.

Sana kızlarımdan söz edeceğim. İlk Kadın, sen de göreceksin ki, yumuşak kalplidir ama bunu göstermez. Yumuşak kalpli bir suratsızdır aslında. Ne düşünüyorsa dosdoğru söyleme alışkanlığı vardır ve bu yüzden de bazen kalp kırabilir. Ama kız kardeşi çok farklıdır. Oldum olası sessiz biriydi ve şimdi de öyle. Kimse ne düşündüğünü bilmez çünkü ağzından pek laf çıkmaz. Ama iyi yüreklidir. İçi dışı birdir. O da senin gibi, kirpi dikenleriyle çok güzel sanat eserleri yapar. Evet çok yeteneklidir, herkes onun yeteneğinin doğa üstü olduğunu söyler.

Kuzenin buraya dönüp, ailesini getirmeye karar verince biz de onunla geldik. Şimdi burası bizim de yuvamız oldu.”

Mavi Kuş, Küçük Şeften de söz etmesini istiyordu ama onun hakkında ağzından tek bir söz çıkmadı. Tam ayrılacakken, sanki laf arasına sıkıştırıyormuşçasına, “Biliyor musun, bir de oğlum var. Küçük Şefin babası.

Adı Gökkuşığı. Onun geri dönmesini çok arzuluyorum.”

“Başka bir yerde mi yaşıyor?” diye sormak istedi Mavi Kuş.

“Nerede yaşadığı belli değil. Gezgin. Şu sıralarda uzakta bir kampta bazı kuzenleriyle kalıyor. Bir türlü huzur bulamıyor. Gencecik karısı doğum sırasında ölünce, çekip gitti. Evet, arada sırada uğruyor, ama çok kalmaz. Torumuzu biz, yani ben ve büyükbabası yetiştirdik.”

“Çok da iyi yetiştirmişsiniz,” dedi Mavi Kuş bütün samimiyetiyle. “Onunla çok iyi dost olduk, biliyorsunuz. Düzenli olarak ziyaretimize geliyor ve onu görmek bizi sevindiriyor.”

“Evet. Biz de seninle ve küçük kızınla ahbablık kurduğu için memnunuz. Ona bu kadar candan davrandığın için yeniden teşekkürler.”

Bu sözlerden sonra kadın oradan ayrıldı. Adı Gloku idi ve “kendi meyvesini evine getiren” anlamına geliyordu; çocuk doğurmayı ima eden bir ifadeydi bu. O akşam kocası arkadaşlarıyla sohbet edip çadırına döndüğünde, “Onu aklımdan çıkaramıyorum. Hem güzel hem de çok hoş bir insan,” dedi kocasına.

“Demek öyle?” dedi adam, umursamaz bir edayla. Kimden söz ettiğini sorma zahmetine bile katlanmamıştı.

“Tabii ki damadımızın yeni gelen kuzeninden bahsediyorum, anlamışsındır,” diye devam etti kadın.

“Elbette,” dedi adam konuyu kapatmak istercesine.

Ama kadınların kafasında bir plan varsa ısrarcı olurlar. Biraz sonra yatmak üzere hazırlıklarını yaparken, kendi düşüncesini kocasının da kafasına sokmak için yeniden girişimde bulundu.

“İhtiyar, beni dinle. Oğlumuz bu gezginliğine bir gün son vermek zorunda.”

Kocası esnedi ve “Öyle. Artık yaşlandım, atların peşinde koşmak ve avlanmak bana zor geliyor,” diyerek karısına hak verdi. Böylece konuyu kapatıp, sırtını döndü ve alışkanlığı olduğu üzere bir süre öksürüp, homurdandıktan sonra uykuya daldı. Çok geçmeden horlamaya başlamıştı bile.

“Aptal moruk,” dedi karısı içinden. “Elimde bir bıçak olsa onu delik deşik ederdim.” Ama asla böyle bir şey yapmayacağını çok iyi biliyordu, çünkü birlikte mutluydular.

Mavi Kuş yeniden evlenmeden önce yaşlı büyükanesini kaybedecekti. Büyükanne, son yıllarda iyice kocamıştı. Belli bir hastalığı olmasa da, sıradan işleri bile yapmakta zorlanıyordu. Hem Mavi Kuş hem de Kara Kartal onun su ya da odun getirmeye çıkmasını artık yasaklamıştı. Hem zaten *tiyoşpaye* içinde bu tür ihtiyaçları karşılayabilecek başkaları vardı. Onun bunu yapmasına gerek duyulmuyordu.

Mavi Kuş ona, “Büyükanne, biliyorum ki senin en mutlu anın çalıştığın zamanlar ama eski dostlarını ziyaret etmeye de zaman ayırırsan nasıl olur? Kendini yormanı istemiyoruz.” Gerçekten de yaşlı kadın, kendisi gibi yaşlı bir dostuyla oturup, bütün gün sohbet etmekten ne kadar keyif aldığıнын farkına vardı. Hiçbir şey, aynı şeyleri bilen, hatırlayan ve seven kişilerin ahbablığının verdiği sakinliğe benzemiyordu. Öylesine oturur, sırayla hatıralardan söz eder, sonra sessizce düşüncelere dalarlardı. Sonra aniden biri, hayata döner acil bir durum varmışçasına sorardı: “O ziyafeti (ya da töreni) nasıl yapmıştık, kuzen, hatırlıyor musun?” Diğeri de ha-

yallerinden kopup geri gelir ve çok önemliymişcesine büyük bir dikkatle, hayatta olan başka kimsenin umrunda olmayan, geçmiş günlerin önemsiz bir ayrıntısı üzerinde konuşmaya başladılar.

Bütün yaz böyle geçti; ta ki bir gün, şiddetli bir fırtınanın ardından, yaşlı büyükanne ormanda ölü bulunana dek. Sivri bir ağaç dalı şakağına saplanmıştı. Anlaşılan, rüzgarda kırılan bir dal üzerine düşmüştü. Söz vermiş olmasına rağmen, odun toplamaya ormana girmişti belli ki. Yaşam boyu oluşan bu alışkanlığı silkip atmak mümkün olmamıştı.

Büyükannenin cenazesi sırasında Mavi Kuş ikinci kocası olacak adamı ilk kez gördü. Gökkuşağı, Küçük Şefin babası, o gün tesadüfen ailesini ziyarete gelmişti. Hemen büyükannesi için yasta olan kayınbiraderini rahatlatmak için işleri üzerine aldı.

Yaşlı kadının tören elbisesiyle yattığı tipiden sürekli ağlama sesleri duyuluyordu. Her yönden kadınlar geliyor, çadırda ağlıyordu. Gelenlere teşekkür etmek için hediyeler veriliyordu. Erkekler de geliyordu ama onlar ağlamıyordu. Genç erkekler içeri girip sessizce başsağlığı dileklerini sunuyordu ama yaşlılar, tipiden ayrıldıktan sonra dışarıda uzun süre ağıt yakıyordu. Ağıtların ve ağlayan kadınların sesleri ağır ve kederli bir atmosfer oluşturuyor; yas tutanlar için tatmin edici bir ortam yaratılırken, ölen için ise şeref verici oluyordu. “Ölümünü hatırlıyor musun? Tam ona göreymiş, ne çok insan gelip onun için yas tutmuştu, değil mi?” diyerek, yıllar sonra bile kadınlar o günden söz edecekti. Ama yaşlı kadın gömülmek için götürülürken sadece Mavi Kuş ve bir iki yakın akraba ona eşlik edecekti çünkü o günlerde cenaze herkesin katıldığı bir olay değildi. Kamp yerinden

görülebilen ama yeterince uzakta bir noktada bir iskele oluşturulmuştu. Üzerinde de yaşlı kadının bedenini yatırmak için bir platform vardı.

Üzüntüsüne rağmen Mavi Kuş, diğer erkeklerle birlikte çalışan yabancıyı fark etti. Yabancı ne yapılacağını biliyordu. Yapılması gereken bir iş olduğunda sorumluluktan kaçmıyor, hemen işi üstleniyordu. Platforma geldiklerinde sıçrayıp yukarı çıktı ve tam bir ciddiyetle çalışmaya başladı. Kendinden emin hali ve aksatmaksızın yapılacakları yapması Mavi Kuş'un hoşuna gitmişti. Bir sonraki adımın ne olduğunu sormak için garip duraklamalar olmuyor, böylece işin ciddiyeti bozulmuyordu.

Yaşlı kadının bufalo postuna sarılı bedeni ona doğru kaldırıldığında, yabancı aşağıdakilerin ellerinden onu aldı ve yavaşça, bir bebeğin bedeniymişcesine platformun üzerine yatırdı. Sonra acele etmeksizin, yaşlı kadının yanına birlikte gömüleceği bir iki özel eşyasını koyup bedeni ve platformu büyük bir postla sıkıca sardı. Ardından, aşağıdakilerin de yardımıyla yaşlı kadının posta sarılı bedeni ve platform iplerle rüzgara dayanacak şekilde sağlam bir şekilde bağlandı.

Ne kadar sevimli ama aynı zamanda ne kadar da ciddiydi, ne kadar olgundu. Kıyasladığında, yaşamı onun için çekilmez hale getirmiş olan Yıldız Elk iyice beceriksiz ve komik görünüyordu. Ama Mavi Kuş, düşüncelerinin başka yerlere gitmesine izin vermemeliydi. Bu kolay değildi. Yabancıya gelince; Gökkuşağı, yaptığı işe öylesine odaklanmıştı ki etrafındakilerin farkında bile değildi. Cenaze sahibi olan güzel kadın dikkatini çektiyse bile, bunu kimseye fark ettirmemişti. Ona bir an baktıysa bile bunu kimse görmemişti.

Bir akşam, başka bir kamp yerine gitmek için bütün gün yürüdükten sonra Mavi Kuş, artık tek çocuğuyla yaşadığı tipisini kurarken, Gökkuşığı gelip onun iki atını, kendi atları ve babasının kilerle birlikte suya götürmeyi teklif etti. Genellikle bu işi komşuların oğlan çocukları yapardı ama onlar henüz gelmemişti. Güneş batarken geri döndü ve oturup basit ve sıradan şeyler üzerine bir süre sohbet ettiler. Sonra yavaş yavaş, -anlaşılan onun tarzı böyleydi- Gökkuşığı aklındaki konuyu açtı.

“Sana sormak istediğim bir şey var. Hoşuna gidebilir de gitmeyebilir de. Ama düşüncen her neyse, bunu bana söyle, ve konu tamamen kapanacaktır. Eğer hayır dersen, bir daha bu konuyu açmam. Bak, biz artık çocuk değiliz, ne istediğimizi biliyoruz. Gençlerin yaptığı gibi bazı numaralarla, ya da seni ikna etmeye, fikrini değiştirmeye çalışarak sana hakaret etmiş olurum. Bunun için yaşım artık geçti.”

Mavi Kuş, onun ne demek istediğini anlamıştı. Kendisiyle evlenmek istiyordu. Bunda törelere aykırı bir şey yoktu. Çünkü Gökkuşığı, onun kuzeninin karısının kardeşiydi. Onunla evlenmesi kabile tarafından onaylanırdı. Ama Mavi Kuş düşüncelerini açıklamakta acele etmedi. Bir süre başka konulardan konuştular. Sohbetleri sırasında Gökkuşığı, sonbaharda kabilenin avlanmak için kamp kuracağı bölgeye ulaşılınca, kabileden ayrılıp geyik avına çıkmak istediğinden söz etti.

Bir süre sonra Gökkuşığı dönüp uzaklaşmak üzereyken, Mavi Kuş yumuşak bir tavırla, “Demek ava çıkacaksın?” diye sordu. Gökkuşığı döndü ve “Evet, öyle söyledim, dedi ve yoluna devam etti. Henüz birkaç adım atmıştı ki Mavi Kuş’un arkasından seslendiğini duydu. “Ben de seninle geliyorum.” Böylece onun teklifini kabul ettiğini söylemiş oluyordu. “Tamam,” diye

yanıtladı, “madem istiyorsun.” Kendi çadırına doğru ilerlerken suratında zafer gülümsemesi vardı. Bütün konuştukları bu kadardı ama bu yeterliydi. Mavi Kuş onun karısı olmayı kabul etmişti, çünkü başka hiçbir koşulda bir kadın kocası olmayan bir adamla ava ya da kamp kurmaya tek başına gitmezdi.

Ertesi sabah Gökkuşığı, babasıyla tipide ocağın erkeklerin oturduğu tarafında, annesinin sabah yemeğini hazırlamasını bekliyordu. Bir süre sonra annesi, “Niçin bu kadar sessizsiniz? Ben çalışırken aranızda konuşamıyor musunuz? Yasta mısınız, iki laf edemiyor musunuz?” diye onlara takıldı.

Bu, yaşlı adama işaret vermek için söylenen bir sözdü aslında. Boğazını temizledi ve “Evet, demek Küçük Şef yine erkenden çıkıp gitti. Nedir bu çocuğun derdi? Bizim tipimizi sevmiyor mu artık? Sabahları bile karnını başka yerde doyuruyor,” dedi.

Karısının cevabı hazırды. “O küçük kızla oynamaktan hoşlanıyor. Kalkar kalkmaz koşup oraya gidiyor. Kızın annesi de ona çok candan davranıyor,” dedi.

Gökkuşığı oltaya gelmişti. “Hangi küçük kızıdan söylüyorsun anne?” diye sordu.

“Bilmiyor musun, kayınbiraderinin kuzeninin kızı. Çok da tatlı bir kız. Hani geçenlerde büyükannesi ölen kuzen var ya, onun kızı.” Sanki Gökkuşığı bilmiyordu! Annesi artık daha fazla dayanamayıp doğrudan konuya girdi. “Bak, Oğlum. O çok hoş bir kadın. İtiraf etmeliyim ki, onun gelinim olmasını çok arzu ediyorum. Onun bebeklerini seve seve sırtımda taşırdım. Ve bir çırpıda Mavi Kuş’un vasıflarını birer birer saydı: çok güzel bir kızdı, üstelik fazilet sahibiydi. Çok da çalışkandı ve pek hoş tavırları vardı.

Baba da annenin çabalarına destek olmak için bazı laflar gevelemeye başladı. Çok geçmeden yaşlılar, heyecanla aynı anda konuşmaya başlamış, ne söyledikleri anlaşılmaz hale gelmişti. Annesinin, babasına söyleceklerini öğrettiği ve bunların provasını yaptırdığı çok belliydi ama maalesef adam, söylemesi gerekenleri çok iyi öğrenememişti.

Gökkuşuğu bir kahkaha attı. “Siz neyin peşindesiniz?” diye sordu. “Bana eş bulmaya çalışmayın, ben işimi kendim halledebilirim.” Yemekten sonra dışarı çıkarken kapıda bir an durakladı ve sordu, “Anne, bizim ufak bir tipi vardı, yolculuklarda kullandığımız. Hâlâ duruyor mu?”

“Evet, duruyor. Niçin?”

“Ava giderken ihtiyacımız olacak. O kadınla ben.” Sonra da hiçbir şey olmamış gibi yürüyüp çıktı. Yaşlı çift şaşkınlık içinde arkasından bakakalmıştı. İkisi de bir süre ağzını açamadı. Onca çaba boş yere sarf edilmiş, onca plan boş yere yapılmıştı. İnanılır gibi değildi. Her şey zaten hallolmuştu bile. O planları yaparken ne kadar tartışmışlar, hatta kavga etmişler; konuyu açmanın en uygun yolunu bulmaya çalışmışlardı.

Yaşlı adam gözlerini karısına dikip gülümsedi. “Gördün mü, Kadın? O kadar da akıllı değilsiniz. Asıl oltaya gelen biz olduk,” dedi.

“Evet, öyle oldu, Yaşlı Adam. Ama önemli olan istediğimizin gerçekleşmiş olması. Bunun sevinci bize yeter,” dedi. Yaşlı Adam’ın ona hak vermekten başka yapacağı bir şey yoktu.

Bölüm 5

İki günlük yolculuğun sonunda kabile Şahin Tepesi denilen yerin yakınına gelmişti. Kış kampına çekilmeden önce bir süre burada kamp kuracaklardı. Erkekler oradan geyik avına gidecekti.

Şahin Tepesi, bu unvanı hak eden bir yerdi. Civar-daki arazinin ortasında tek başına dimdik yükselen dik-dörtgen şeklinde bir tepeydi. Havanın açık olduğu gün-lerde, iki üç günlük yoldan bile onu görmek mümkün-dü. Tepenin güneyinde kalan topraklarda kamp kurula-caktı. Orası düz gibi görünen bir araziydi ama aslında eğimliydi ve yumuşak bir açıyla güneyden doğuya doğ-ru akan bir nehre iniyordu. Kamp kurmak için ideal bir yerdi. Kamp için üç temel gereksinimi de karşılıyordu; civarda atlar için bol miktarda ot vardı; insanlar için de bol miktarda odun ve su bulunuyordu.

Biraz daha güneyde, nehrin ötesindeki diğer tepeler de Şahin Tepesi'ne benziyordu. Onlar da sanki cetvelle

Çizilmiş gibi düzgün dikdörtgenler oluşturuyordu. Tek farkları daha küçük olmalarıydı. Garip bir şekilde hepsi birbirinden ayrı ve kopuktu. Onları oraya yerleştiren elin çok zevk sahibi olduğu söylenebilirdi. Hepsi birbiri-
rine benziyordu ama aynı zamanda her biri farklıydı. ylesine güzel yerleştirilmişlerdi ki hem tekdüzelikten uzaklıklar hem de birbirlerinin manzarasını kapatmıyor-
lardı. İnsan onların arasından çok uzakları görebiliyor-
du. Erkekler bundan mutlu oluyordu çünkü gözlerin zaman zaman çok uzaklara bakması iyiydi.

Tipiler kurulur kurulmaz, ufak av grupları kamp alanından çevreye yayılmaya başladı. Mavi Kuş ve Gökkuşağı için bu balayı yolculuğuydu aynı zamanda... Uzunca bir süre kamptan ayrı kalacak, geriye dndkle-
rinde yakın akrabalarına, yani Gökkuşağı'nın annesi ve babası, ve kız kardeşleri, İlk Kadın ve Rüya Kadın'ın aileleri için uzun süre yetecek et getirmiş olacaklardı.

Yeni akrabaları için, Mavi Kuş'un kayınvalidesi ve grmceleri yolculukta ihtiyaç duyacakları şeyleri hazırlama işini üstlenmişti ve küçük yolculuk tipisinde gereksinim duyacakları eşyaları atın arkasına bağlı sırtıklardan oluşan kızağa yklemişlerdi. Mavi Kuş o ata binecekti. Gökkuşağı'nın atı ise daha hızlıydı. Ama Mavi Kuş'la beraber ilerlemek ve onu daha iyi tanıyabilmek için atını dizginliyordu. Durakladıklarında Gökkuşağı çevredeki araziye tarıyor, önlerinde neler olduğundan haberdar oluyordu. Bütün yolcular, güvenlikleri için bu önlemi alırdı.

Mavi Kuş nereye gittiklerini bilmiyordu ama yeni kocasının kafasında bir yer vardı. O kendini bildi bileli halkı, her iki yılda bir avlanmak için buraya gelirdi ve gençliğinde arkadaşlarıyla birlikte çevreyi karış karış ta-

ramıştı. Derin bir vadinin içinde, nehrin yakınında bir yer vardı bildiği. Her zaman sakin ve sessiz olurdu. Huzurlu bir kamp yeri olacaktı orası. Tipilerini yüksek kavakların altına kuracak, yaprakların güneş ışığında yanıp sönmesini izleyeceklerdi. Orada kulaklarına sadece doğadaki sesler gelebilirdi: suyun sakin şırıltısı, kuşların cıvıltısı, tepelerdeki kurtların uluması. Doğanın kaynağından gelen hoş sesler...

Annesinden ayrı kalan Nilüfer ise halinden şikayetçi değildi. Zaten Küçük Şefin tipisinde oynamaya alışık-tı. Şimdi buna ilaveten bir de orada yemek yiyor ve uyuyordu. Bundan sonra annesinin ve yeni babasının tipisi onun yuvası olacaktı. Geceleri büyükannenin yatağının baş kısmına dik açıda, minik bir yatakta uyuyordu. Sevgili dostu, artık ağabeyi olan Küçük Şef ise büyükbabasının yanında yatıyordu; tipinin erkekler kısmında, ocağın diğer tarafında.

Yemek zamanı gelince büyükanne önce çocukların karnını doyuruyor, sonra sıra yetişkinlere geliyordu; tabii varsa misafirlere... Çocuklar yemeklerini yerken sevgi dolu bakışlarla onları seyrediyor, zaman zaman, farkına bile varmaksızın kendi kendine konuşuyordu. “Haydi toruncuklar, yiyin. Yiyin de güçlü kuvvetli olun. Önce yemek, sonra oyun.”

Nilüfer zaten midesine düşkündü, ona bir şey söylemeye gerek kalmıyordu ama Küçük Şef son zamanlarda biraz kilo vermişti ve pek iştahı yoktu. Çoğu zaman unuttur, oyuna dalar, yemeğini yemezdi. Büyükanne Gloku bu yüzden üzülüyordu ve bu konuda konuşmak için karşısına çıkan hiçbir fırsatı kaçırmıyordu. “Benim torun hiç yemiyor. Ne yapsam nafile. Boya çekti. O yüz-

den. Çocuklar böyle hızlı uzayınca, ne yapsan yediremezsin. Zaten bu bilinen bir şeydir.”

Bu aslında kendini savunmak için söylediği bir şeydi. Çünkü çocukların sıska olması, aileleri için utanç kaynağıydı. Bazen böyle bir çocuğu görünce kadınlar kendi aralarında konuşmaya başlardı. “Bakar mısın şunun haline. Zavallı çocuk. Babası ve amcaları avlanmayı bilmiyor herhalde, ya da aylak. Ailenin kadınları da beceriksiz herhalde. Ah zavallı yavrucak.” Bunu Gloku da başka çocuklar hakkında söylemişti. Şimdi aynı şeylerin Küçük Şef’ten dolayı kendisine söylenebilecek olması onu rahatsız ediyordu.

Nilüfer aniden etrafında çok sayıda yeni akraba bulmuştu. Kendine birdenbire bu kadar ilgi gösterilmesi, annesiyle tipilerinde sürdüğü sessiz yaşantıdan sonra onu önceleri çok şaşırtmıştı ama kısa sürede buna alıştı. Küçük Şef’le ilk kez karşılaştığı andan itibaren kardeş gibi yakın olmuşlardı. Artık gerçekten kardeşlerdi ve değişen bir şey olmamıştı. Yaş farkına rağmen birlikte çok güzel vakit geçiriyorlardı. Küçük Şef, Nilüfer’in yürümeye kendi öğretmenliğinde başlamasından gurur duyuyordu ve şimdi de ona konuşmayı öğretmek için çabalıyordu. Neredeyse üç kış geçirdiği için artık konuşma vakti gelmiş de geçiyordu bile ama Nilüfer sessizliği tercih ediyordu. Bu durum oğlanı çok üzüyordu. Bunu büyükannesine söyledi. “Kardeşim hiç konuşmayacak bence. O da İeşni [Dilsiz] gibi olacak, hani şu elleriyle konuşan yaşlı adam gibi. Küçükken konuşmayı öğrenmeyi reddettiği için öyle olmuş. Kardeşim de öyle olsun istemiyorum.”

“Sabırlı olmalısın. Nilüfer’in sesi çıkmıyor değil. Yakında, kendini hazır hissettiğinde konuşacaktır. Gö-

receksin. Merak etme, o şu sırada kendi kendine kafasının içinde öğreniyor, kimse duymadan yeni kelimeleri deniyordur. Hata yapıp, alay konusu olmak istemiyor. İeşni aynı durumda değil. Onun sesi çıkmıyor,” diye onu teselli etti büyükanne.

Ve haklıydı da. Bir süre sonra, çocuk aniden konuşmaya başladı. Üstelik de gayet akıcı bir şekilde. Herkesi şaşırtmıştı. Küçük Şef zafer kazanmış bir tavırla etrafta dolanıyordu. “Demek kafasının içinden öğreniyormuş. Ben ona seni gösterip, ‘büyükanne’, köpeği gösterip, ‘köpek’, atı gösterip, ‘at’ dedikçe öğrenmiş. Ben ona öğrettiğim için öğrenmiş.” ‘Evet, sen çok iyi bir öğretmensin,” dedi büyükanne onu desteklercesine.

Aslında Gloku da mükemmel bir öğretmendi. Kendi çocuklarını en iyi şekilde yetiştirmişti. Terbiyeleri sayesinde çocukları kabile içinde saygı görüyordu. Sonra, torunlarının yetiştirilmesinde de yardımcı olmuştu. Şimdi ise Nilüfer’le her şeye yeni baştan başlıyordu.

Büyükanneye göre ilk öğrenilmesi gereken etraftaki insanlara nasıl davranılması ve onlara ne şekilde hitap edilmesi gerektiğiydi. Akrabalar ve yakınlarla ilk isimleriyle hitap edilmezdi; bu, kabalık olurdu. Bunun yerine akrabalık unvanları kullanılmalıydı. Ve özellikle de kardeşler ve kuzenler birbirlerine karşı çok düşünceli olmalıydı. Bunlar, akrabalık eğitiminin temelinde yatan unsurlardı. Ama Gloku çocukları karşısına alıp, onlara nutuk çekmek yerine davranış kurallarını belirtir, ardından da çevrelerindeki örneklere dikkati çekerdı. Karşısına yeni bir şey öğretmek için fırsat çıkınca da mutlaka o fırsatı değerlendirirdi.

Örneğin, bir gün yanında annesi yokken Nilüfer kendini oyunun heyecanına kaptırıp, Küçük Şef’in sura-

tına toprak atmış ve bunun sonucunda da sert bir uyarı almıştı. Çocuklar, kuzenleri Sıçrayan Tay ve Kır Çiçeği ile oynarken bu olay gerçekleşmişti. Tabii ki Nilüfer bunu bilerek yapmamıştı. Sadece diğerlerinden daha komik olmaya çalışıyordu. Hep birlikte kahkahalar içinde oynuyorlardı o sırada. Ama büyükanne onu aniden uyarınca korkup ağlamaya; kardeşinin acıyan gözünden de yaşlar geldiğini görünce, çığlıklar atmaya başladı.

“Hayır! Olmaz, kızım, sakın bir daha yapma! O senin kardeşin. İnsan kardeşinin canını yakmaz!” Her zaman yumuşak biri olarak tanıdığı büyükanne böyle ciddi bir uyarı gelmesini hiç beklemiyordu Nilüfer. Ama ileride, bunu büyükanne kendisiyle sert konuştuğu tek an olarak hatırlayacaktı. Büyükanne, ardından Küçük Şefe döndü ve yine aynı sertlikle, “Haydi uzatma. Kardeşin canını yakmak istemedi, bunu biliyorsun. Daha neyin canını acıtıp neyin acıtmayacağını anlayamayacak kadar küçük. Baksana senin ağlaman onu ne kadar üzüyor. Utan! Ne olursa olsun kendine hakim olmalısın. Kız kardeşin için de kuzenlerin için de,” dedi. Sonra bunun iyi bir ders olmasını sağlamak için devam etti: “Artık kocaman oldun. Ağabeyler kız yakınlarını utandırmaz, onları korumak ve mutlu etmek için elinden geleni yapar. Sana bunu defalarca söyledim. Haydi git yüzünü yıka bakalım.”

Böylece çocuklara sebeplerini de açıklayarak derslerini vermişti. Ardından onları da yanına alıp dereye gitti. Çok geçmeden çocuklar yaşadıklarını geride bırakıp, yeniden neşe içinde oynamaya başlamıştı.

Hem büyükanne hem de büyükbaba çocuklara karşı çok yumuşaktı. Bütün gün ve akşam, yalnız oldukları sürece, çocukların isteklerine boyun eğip, sarsılmaz bir

sevgiyle en gürültülü oyunlarına bile tahammül ederlerdi, bütün büyükanne ve büyükbabalar gibi. Ama misafir geldiğinde durum değişirdi. Çocuklar bir kenarda oturup sessizce oynarlardı kendilerinden beklenildiği gibi ve büyüklerin sohbetine engel olmazlardı. Bunu birbirlerinden öğrenirlerdi. Yaşça daha büyük olanların, yaşı daha küçük olanlara verdikleri örneklerle kuşaktan kuşağa aktarılırdı bu bilgi. Kimse çocuklara zorla bir şey yaptırmazdı ama çocuklar, kendilerine hakim olmalarının büyükleri memnun ettiğini gördükleri için bunu kendileri yapardı. Eğer grupta henüz aklı ermeyen bir küçük varsa, büyükler bu konuda gruptaki yaşça daha büyük çocukları uyarırdı. Genel yaklaşım böyleydi. Gloku bu konuda özellikle becerikliydi ve Küçük Şef, Nilüfer'e örnek olmak için onunla işbirliği içindeydi. Bir akşam büyükbabanın önemli bir misafiri vardı. Nilüfer, diğer çocukların onu eğlendirmek için tipi üzerinde oluşturdukları gölgelere bakıp neşe içinde kahkahalar atıyordu. Her seferinde büyükanne onlara yumuşakca "Sessizce oynayın, çocuklar" demişti. Hepsine birden hitap etmişti, asıl gürültüyü yapanın kim olduğunu bilmiyormuş gibi. Bu uyarılar yeterli olmayınca, sonunda Küçük Şef'e döndü ve doğrudan onu suçladı. Nilüfer henüz azarlanamayacak kadar küçüktü. Bu yüzden Küçük Şef'in suçu üstlenmesi gerekiyordu. Zamanla, bu birkaç kez olduktan sonra, Nilüfer durumun farkına varacak ve ağabeyini korumak için kendi davranışlarına özen gösterecekti. Zamanla öğrenecekti. Büyükannenin öğretim sistemi buydu. Dolaylı olarak, bunu kaldırabilecek kadar büyümüş biri üzerinden örnek vererek.

"Sessizce oyna, Küçük Şef," dedi Gloku. "Misafirlerin yanında bağıırıp çağırmanın doğru olmadığını bili-

yorsun. Ne çok gürültü yapıyorsun öyle. Bir düşün, eğer şimdi düşman topraklarında kamp kurmuş olsaydık, bizim tipimize karanlıkta düşman keşif takımı göndermiş olsa, bu gürültüden onların sesini duyamazdık bile. Onlar da rahat rahat hakkımızda her şeyi öğrenirdi. Şimdi sessizce oyna bakalım.”

Küçük Şef aslında bu sözleri hak etmediğini, ama işlerin böyle yürüdüğünü biliyordu ve niçin büyükannesinin kendisiyle öyle konuştuğunun farkındaydı. Zaten kız kardeşini çok seviyordu ve onun yerine azarlanmaya itirazı yoktu. Büyükannesinin sözlerinden sonra neredeyse fısıltıyla konuşmaya başladı; elini ağzına götürüp, sessizce güldü. Ama Nilüfer gürültü çıkarmaya devam etti. Öğrenmesi zaman alacaktı.

Nilüfer’e herkes büyük ilgi gösteriyordu. Yeni halası Rüya Kadın, işini gücünü bırakıp ona oyuncaklar yapıyordu. Minik bir tipi yaptı ve içini kadınların sahip olabileceği türden minik eşyalarla doldurdu. Gerçeğin aynısı ama minyatür oyuncaklardı bunlar. Kadınlar gelip hayranlıkla seyrediyordu. Tipinin yüksekliği ancak yerden dirseklerine kadardı ama bu Nilüfer’in baş edemeyeceği kadar büyüktü. Yaşı biraz daha büyük olan Sıçrayan Tay tipiyi onun için kurdu ve eşyaları içine yerleştirdi. Sonra birer birer parmak boyundaki minik insanları yerleştirdiler. Onların herbirini deri kullanarak yapmıştı. Rüya Kadın öyle bir insandı. Sessizce akrabalarını mutlu edecek şeyler yapar, pek az konuşurdu. Bu yüzden ona Rüya Kadın diyorlardı. Rüyalar görüp, gördüğü güzellikleri hatırlayıp, kimsenin yapmadığı ya da düşünemediği şekiller yaratıyordu. Doğa üstü güçlerden yardım aldığı söylenirdi kadınlar arasında. Başka türlü bu kadar yetenekli bir sanatçı olamazdı. İşin aslı ne olur-

sa olsun, Rüya Kadın sırlarını herkesle paylaşacak biri hiç değildi ve bu fikirleri nereden aldığı kendine sık sık sorulsa da asla cevap vermezdi.

Sonra bir gün çocuklar dua etmeye gittiler. Bir önceki akşam Rüya Kadın, ailesinin karnını doyurduktan sonra bir süreliğine anne babasının tipisine gelmişti. Onların yemeği henüz bitmemişti. Nilüfer ise yemeğini hemen bitirmiş, tipisiyle ve içindeki minik insanlarla oynuyordu. Küçük Şef ise hâlâ yemeğe gelmemişti. Büyükannesi onu birkaç kez çağırmış olmasına rağmen tipilerin arkasında bir yerlerde arkadaşlarıyla taş fırlatma yarışması yapıyordu. Bir süre sonra gelip kapıda dikildi. “Büyükanne, yukarıda kocaman bir adam var, bir dev.”

“Yukarıda dediğin neresi?” diye sordu Gloku. “Haydi gel de otur. Yemeğini yerken anlatırsın gördüklerini.”

“Ben aç değilim, Büyükanne. Dev adam Şahin Tepesi’nin üstünde duruyor, orada güneşin battığı tarafta.”

Büyükbabası, “Saçmalama, çocuğum. Orada duran dev bile olsa buradan göremezsin. Haydi sen en iyisi içeri gir. Belki gözlerine toz falan kaçmıştır, onu dev sanıyorsundur,” dedi ve kendi yaptığı espriye güldü.

Rüya Kadın konuşmaya katıldı. “Orada yeğenimin gördüğü sanırım dualar. Bu akşam hava öyle berrak ki, her şey görülebiliyor. Demin buraya gelirken, Şahin Tepesi’nin ne kadar yakın görüldüğü benim de dikkatimi çekti.”

Ve gördüğü gerçekten de oydu. Oğlan içeri girince büyükbabası anlatmaya başladı. “Oğlum, dua yığınınız kutsaldır. Sanırım oldum olası insanlar oraya tırmanıp dua etmiştir ve dualarını bir yığın halinde orada bırakmıştır. Şimdi orada devlerden çok daha büyük bir yığın var. Senin gördüğün de işte bu.” Kısa bir süre sonra yaşlı adamın aklına bir fikir geldi ve Gloku’ya döndü.

“Yaşlı Kadın, onları, bizim oğlanla kız kardeşini, bu kamp yerinden ayrılmadan önce bir ara yukarı çıkarsana. Ulu Ruh’la temas kurmak herkesin hakkı. Onlar da bunu gerçekleştirsin ve dualarını bıraksınlar.”

Şahin Tepesi hakkında söyledikleri bütünüyle doğrudu. Şahin Tepesi, kutsal bir tepeydi. İnsanların çeşitli dileklerde bulunmak için gittikleri bir mabetti orası. Çoğunlukla da uzun ve iyi bir yaşam dileğinde bulunurlardı. Bu tür dualarını orada ve başka kutsal yerlerde ederlerdi. Çeşitli amaçlara yönelik dualarını hep aynı şekilde bitirirlerdi. “Ve Ulu Ruh (ya da Büyükbaba), uzun bir yaşam ver.” Çünkü Dakotalar, yaşama tutkuyla bağlıydı ama öte yandan da ölümü karşılarında bulunca paniğe kapılmazlardı.

O gün hava güzel olduğu için öğlen yemeğinden hemen sonra büyükanne torbasına bir parça *pemikan*¹ koydu ve kırıbasını suyla doldurdu. “Havada sonbaharın kokusu var, çok hoş. Ne çok sıcak, ne çok soğuk. Dua etmek için güzel bir gün. Kutsal Tepe’yi ziyaret edeceğiz,” dedi kendi kendine. Sonra dışarıda oynayan Küçük Şefi yanına çağırdı ve “Oğlum, büyükbabanın söylediği gibi şimdi oraya gidiyoruz” (çenesini hafifçe kaldırarak tepenin yönüne işaret etti). “Sen ve kardeşin tepeye kendi dualarınızı bırakabilirsiniz.” Kırbayı taşıması için ona teslim etti ve Nilüfer’i sırtına aldı. Ardından da onu sırtında sağlamca tutabilmek için battaniyesiyle sıkıca sardı. Oğlanın boşa kalan elini tutup yola koyuldu.

Şahin Tepesi o kadar yakın değildi; üstelik her zamanki gibi yanıltıcıydı. Ona yaklaştıkça sanki geriye gi-

Kuzey Amerika yerlilerinin yolculuklar için kurutulmuş eti döverek hazırladıkları yiyecek (ç.n.).

diyor gibiydi. Zaman zaman Gloku dinlenmek için duruyor, Nilüfer'i oynaması için yere indiriyordu. Bu arada oğlan, sağa sola koşuşturuyor, sınırsız enerjisini umursamazca harcıyıp, bir o kayaya bir bu ağaca tırmanıyordu. Büyükanne yeniden yola çıkmaları gerektiğini söylediğinde ise o, Nilüfer'i yeniden sırtına alırken, Küçük Şef durduğu yerde zıplayıp sıçırıyordu. Onu seyretmek bile büyükanneyi yoruyordu. Bastonu yardımıyla yavaş yavaş dik tepeye çıkarken, Küçük Şef, dağ keçisi gibi kıvrak bir şekilde en yukarıya tırmanıyor, sonra yeniden büyükannesinin yanına dönüyordu. Bunu birkaç defa yapmıştı. Sırtında Nilüfer'i taşıyarak tepeye çıkmak zordu ama Gloku onu sırtından indirmeyi aklından bile geçirmiyordu çünkü o torunlarını sırtında taşımaya alıştı. Torunları, onun bir parçası gibiydiler.

Sonunda tepenin en yüksek noktasındaki düzlüğe ulaştılar ve dik yamacın yanında yere oturdular. Bulundukları yerden doğuya doğru kıvrılarak akan nehri görebiliyorlardı. Uzaklaşırken ağaçların arasına bir girip bir çıkan bir ısıltı halindeydi. "Nereye gidiyor büyükanne? Böyle aka aka, nereye?" Küçük Şef hep soru sorardı. Büyükanne, nehrin sonunda Su'ya (Missouri) döküldüğünü söyledi. Erkeklerin söylediğine göre o nehir, dünyanın bütün nehirlerinin başıymış.

Uzaklarda Şahin Tepesi'ne benzer başka tepeler de vardı. Aralarındaki mesafe arttıkça daha mor, daha ufak görünüyordu o tepeler... Gözleri daha yakınlara geldiğinde, kendi kamp alanlarını gördüler. Hayat her zamanki gibi devam ediyordu. Kimse yukarılarda bir yerden izlendiğinin farkında değildi. Oyuncak gibi, Nilüfer'in oyuncağı gibi minik tipilerden oluşturulmuş minyatür bir kamp alanına benziyordu. Bir daire şeklindey-

di ve minicik insanlar karıncalar gibi oraya buraya gidiyor, minik atlar sürüler halinde çemberin etrafında ot-luyordu.

Tepenin güney yamacına, ortalarında bir yerlere tırmanmışlardı. Dua yığını batı tarafındaydı, “güneş batımı” tarafında. Ama önce yemek yiyip, su içmeliydiler. Büyükanne çocukların bileklerini ve yüzlerini onları serinletmek için ıslattı, sonra da kendi başına bir parça su sürdü. Pemikandan herkes kendi avuç içi kadar yese yeterli olurdu çünkü çok besleyici ve zengin bir gıdaydı. Sırayla ellerini torbaya sokup bir tutam aldılar. Büyükanne onu o sabah hazırlamıştı. İyice kurutulmuş eti ocakta hafifçe yakmış, sonra nemlendirmişti. Ardından da, pamuk gibi olana dek havanda dövmüştü.

“Haydi çocuklar,” dedi sonunda. “Suyumuzu ve yiyeceğimiz biz dönene kadar burada kalsın.” Böylece büyükanne çocukların ellerinden tutup mabede doğru ilerlemeye başladı. Oraya çeşitli şekil ve türden çok sayıda taş getirilmişti, dilekte bulunanın tercihinine göre... Çoğu minik çakıl taşlarıydı, bebeklerin duaları. Bazı taşlar kırmızıya boyanmıştı, bazıları ise başka dikkat çekici renkler taşıyordu. Öte yandan soluk renklerde olanlar da vardı. Birçok taşın üstündeki boya ise yıllar içinde kar ve yağmurlarla silinip gitmişti. Gloku’nun yolda Küçük Şef’in beyaz ve pürüzsüz bir taş seçmesine niçin yardım ettiği şimdi anlaşılıyordu. Kendisi için de bir taş bulmuş, Nilüfer’e de onun minik avcuna sığan minik kırmızı bir taş vermişti.

Yığının yakınına oturdu. Minik kız hemen hep yaptığı gibi geri geri gelip onun kucağına çöktü. Ama Gluko onu yavaşca kaldırdı. “Şimdi olmaz kızım. Sen ve

ağabeyin şöyle benim karşıma oturup seyredin. Bir şey yapmam gerekiyor.”

Yaşlı kadın, üzeri boyalı bir geyik derisi çıkardı ve onu yere serdi. İçinde tören boyaları vardı. Parmak uçlarıyla çocukların sağ avuçlarını özenle boyadı. “Kutsal şeylere dokunmadan önce ellerinde kutsal boya olması gerekir,” dedi. Sonra onların taşlarını boyadı ve dualarını sağlam durabilecekleri yerlere koymalarını söyledi. Ayak parmaklarının uçlarında yükselerek çocuklar, kendi taşlarını büyük taşların aralarında buldukları uygun yerlere yerleştirdiler.

Nilüfer soru sormadan büyükannesinin söylediklerini yapıyordu. Ama Küçük Şef, bütün bunları çok garip bulmuştu. Çünkü daha önce büyükannesini böyle ciddi, böyle garip ve böylesine kendisinden uzakta görmemişti. Suratından bunun gerçekten ciddi bir iş mi yoksa aslında bir eğlence mi olduğunu da çıkaramıyordu. Bu yüzden ikisi için de hazırlıklıydı. Taşını yerine yerleştirirken biraz kaşlarını çatmış, bir yandan da gülümsemesini muhafaza etmeye çalışmıştı. Gloku aniden dönerek taş yığımından uzaklaşıp, yamacın kenarına gelene kadar birkaç adım güneye yürüyünce, Küçük Şef’in şaşkınlığı iyice artacaktı. Büyükanne, başı hafifçe geriye eğilmiş göğsü dik, gözleri çok uzaklarda, sanki en uzak tepenin bile ardındaki bir şeye sabitlenmiş bir şekilde dimdik duruyordu. Sonra daha da garip bir şey oldu. Oralarda birine sesleniyor gibiydi, sesi ağıt yakanların sesine benzemişti. Güçlü bir duaydı bu.

“Ey Ulu Sır...!

“Gör bu yavruları...!

“Onlar bugün senin akraban oldular...!

“Onları akraban olarak kabul et...!

“Onlara merhamet et, onları kötölükten koru...!”

“Onlara uzun ve güzel yaşamlar ver...!”

Küçük Şef o anı asla unutmayacaktı. Büyükannesinin alışık olmadığı o davranışını, onlar için dua edişini ve orada uzun süre çevresinde olanlardan habersiz, donmuşcasına dimdik duruşunu. Bu arada rüzgar eteğini savuyor, saçlarını suratına vuruyor; Nilüfer bir uzaklara gidiyor bir Küçük Şefin yanına geliyordu. Küçük Şef ise şaşkınlık içinde onu izliyordu. Büyükannesine bir şey olduğu kesindi.

Ama aniden büyükanne bulunduğu durumdan çıkıp, onların arasına döndü. Taş yığınının yanına gitti. Kendi taşını boyadı, kendi elleri zaten boyalıydı. Taşını yukarılarda bir yere, Küçük Şefin taşından daha yüksekte bir yere yerleştirdi.

Sonra yiyecek ve suyu bıraktıkları yere geri döndüler. Biraz daha pemikan yediler ve su içtiler. Çocuklar oynarken Gloku oturduğu yerden şefkatle onları seyretti. Küçük Şef tepeden aşağı taş atıyor, taşları kamp yerine ulaştırabileceğini düşünüyordu. “Elimden geleni yaptım,” dedi. “Eğer Ulu Ruh isterse, onlara uzun bir yaşam verir.”

Güneş alçalmaya başlarken hava biraz serinledi. Artık tepeden inip kampa dönme vakti gelmişti. Çocuklar dönmek istemiyordu ama bir süre sonra bunu unuttular. Kampa ulaştıklarında onlar yokken anne ve babanın geri döndüğünü öğrendiler. Hem ziyafet için hem de kış ayları için yetecek kadar yiyecek getirmişlerdi. Herkes mutluydu artık.

Bölüm 6

Kabile, Şahin Tepesi bölgesinden birkaç günlük mesafede, her iki tarafında yüksek yamaçlar olan derin bir vadiye kışlık kamp kurmak üzere yerleşti. Korunaklı bir yerdi. Açık arazide fırtınalar koptuğu zaman tamamen kaçış mümkün olmasa da en azından doğrudan etkileneceklerdi.

Kış aylarında, daire şeklindeki her zamanki kamp düzenini bozup rüzgarlardan korunabilecekleri alanlara ufak gruplar halinde yerleşirlerdi. Eğer *tiyoşpaye* büyüксе, geniş alanları alır, daha küçük olanlarsa, buldukları diğer yerlerde toplanırdı. Böylece derenin her iki yanına serpilmiş küçük köyler oluşurdu. Birbirlerini ziyarete giderken, yaz aylarında da yaptıkları gibi, yollarının üstündeki grubun alanından geçmek yerine, ağaçların başladığı sınırdan dolaşırlardı.

O kış eğlenceli geçmişti. Çünkü önceden yapılan bir planlamayla Beyaz Ruh'a başka bir kamp alanından

gelenler de katılmış, böylece vadiye yerleşenlerin sayısı her zamankinin iki katı olmuştu. Bu durum herkesin hoşuna giderdi. “O kış çok güzel geçmişti,” diye anlatacaklardı yıllar sonra sözel tarihçiler.

Her tipi, etrafına söğüt dallarından bir koruma duvarı örülebilecek şekilde yerleştirilmişti. Çitle tipi arasında bir boşluk vardı. Çitin iç tarafı, dışarıya göre her zaman biraz daha sıcak olurdu. Ağaçlar birbirine çok yakın bir şekilde yere çakılırdı. Böylece hem tipiye bir korunma sağlanır, hem de kuvvetli fırtınalarda atlar için sığınacak bir yer oluşurdu. Tipilerin kışa hazırlanması büyük emek isterdi. Tipi kazıkları mümkün olduğunca derine çakılırdı. Bunun tek istisnası, tipinin tavanı için kullanılan direkti. O çakılı olmaz, dik durması yeterli olurdu. Bu sadece kışın değil, yazın da böyleydi. Tipinin etrafındaki bütün kazıklardan çıkan ipler tipinin tepesinde bir araya toplanırdı. Bu ipler, kötü havalarda sağlam kazıklara bağlanmak üzere aşağı indirilebilirdi. Böylece tipi şiddetli rüzgara karşı güvende olurdu. Son olarak da, tipinin tavanından bir ip tipinin içine, aşağı sarkıtılır ve sırası gelene kadar arka kazıklardan birine gevşekce bağlanırdı. Sonra ocağın hemen arkasında, tipinin merkezine bir kazık çakılırdı. Tepeden indirilen ip bu kazığa sıkıca bağlanır ve tipinin yerinden kımıldamaması sağlanmış olurdu.

Mavi Kuş, evinin hem rahat hem de şık olması için elinden geleni yaptı. Kazıklara omuz hizasından bağlanmış, odayı çepeçevre dolaşan ustaca işlenmiş bir perde vardı. Perde dik olarak aşağı inerdi ve etekleri yatak yerlerine serilen kürklerin altına sokulurdu. Tipi ve perde arasında oluşan boşluk giyecekleri ve yiyecek gibi malzemeleri depolamak için kullanılırdı. Bu bölge, hep

tipiye göre daha soğuk olurdu. Dolayısıyla, o bölge de bir ek izolasyon sağlardı.

Üzeri güzel örtülerle kaplı, sırt dayamak için hazırlanmış minderler, heybeler ve içinde güzel giysilerin olduğu bohçalar sıra sıra perdenin dibinde dizili dururdu. Dar ve uzun Teton yastıklarının bir tarafı gece için düz, diğer tarafı ise gündüz kullanılmak üzere renk renk kirpi tüyleriyle süslü olurdu. Bütün bunlar tipiye zenginleştiren ayrıntılardı. Bunlar, aynı zamanda kadınların gurur kaynağıydı. Böylece deriyi işlemedeki ustalıklarını ve onu süslerken gösterdikleri sanatçılığı sergileme fırsatı bulurlardı.

Tipinin girişinin sol tarafında erkekler oturur, yemek yer ve uyurdu. Sağ taraf ise ailenin kadınlarına ayrılmıştı. Arka taraftaki kısım, ocağın arkasına gelen yer ise, şeref köşesi olarak bilinirdi. Bütün özel misafirler oraya alınırdı. Tipiye girişin hemen sağındaki alan yakacakların ve içme suyunun tutulduğu bölgeydi. Bunun tam karşısında sol tarafta kalan yer gündelik misafirlerin oturduğu yerdi. Çok kalmayacakları için içeriye girmek istemediklerinde oraya alınırlardı.

İşte bu sol taraftaki misafir köşesine Küçük Şef fırtınalı havalarda köpeğini sokar ve orada saklardı. Büyüklükler köpeklerin içeri alınmasını pek hoş karşılamazdı. Büyükbabası ise bu konuda özellikle katıydı. “Bak oğlum, köpeğini içeriye girmeye alıştıрма. Olmaz. Dakota köpekleri de sahipleri gibi dayanıklı olmalıdır. İçeride yatmaya alışan köpek zayıf olur.” Küçük Şef, her seferinde önce büyükbabasına boyun eğer ama dışarıda titreyen köpeğini görünce dayanamaz, yine içeri alırdı. Belki de köpek çoktan zayıf düşmüştü bile.

Büyükannesinin odun toplarken kullandığı köpeklerse çok farklıydı. Onlar yük beygirleri kadar önemli ve faydalıydılar. Bu sekiz köpek her işi yapardı, bir konuşmadıkları kalmıştı! Gloku her birine küçük kızaklar hazırlayıp, çekilebilmeleri için deriden koşum takımları yapmıştı. Köpekler bütün gün göreve çağrılmayı beklerdi. Büyükanne odun toplamak için çıkacağında onlara seslenmesi yeterdi. “Ah, dostlarım benim, beni hiç yarı yolda bırakmazsınız!” derdi.

Lider konumunda olan köpek, koskoca bir kurt görünümündeydi. Adı Yanık Baldır idi. Çünkü Gloku onu Tetonların Yanık Baldır ya da Brule denilen bir kolundan almıştı. Sabah tipisinden dışarı seslenirdi: “Yanık Baldır, neredesin? Bugün seninle yakacak toplamaya gideceğiz. Haydi!”

Yanık Baldır hemen gelir tipiye sokulur ve hanımının önünde başı yukarıda oturup, süslenmeyi beklerdi. Gloku önce onun alnına tören boyasıyla bir halka çizer, ardından da alnından burnunun ucuna kadar gelen bir çizgi indirirdi. Hayvan, gözlerini kapayıp, sanki bu küçük törenin ne anlama geldiğini biliyormuşçasına, sabırla, hatta gururla gözleri kapalı beklerdi. “İşte oldu. Artık sen ve ben akraba olduk, birbirimize sadakatsizlik yapamayız!” derdi Gloku yarı ciddi bir tavırla. “Haydi yola düşelim!”

Dışarı çıktıklarında diğer köpeklerin toplanıp beklediklerini görürlerdi. Kuyruklarını neşeyle sallayıp, bir an önce yola çıkmak için can atarlardı. Gloku, tek tek koşum takımlarını bağlayıp, onlarla konuşur, her birine ismiyle hitap ederdi. Sonra ormana doğru yürümeye başlayınca köpekleri tek sıra halinde peşinden gelirdi. Odun toplanması genelde günün ilerleyen saatlerine ka-

dar devam eden bir işti. Akşam üzeri kampa dönerken köpekler yine tek sıra halinde peşinde olurdu ama bu kez her birinin kızığında, orantısız boyutlarda odun yükleri görebilirdiniz. Onların koşum takımlarını çözmek ve yiyeceklerini vermekse ayrı bir törendi. Gloku, elindeki imkanlara göre mümkün olan en bonkör şekilde yiyecek verir, gayet resmi bir dille onlara teşekkür ederdi.

O yıl sonbahar uzun sürmüştü. Yıldızların yerleri, kuşların ve diğer hayvanların hareketleri gibi bütün işaretler kışın her an bastıracağını göstermesine rağmen, havalar uzunca süre pek soğumamıştı. Zamanlarının çoğunu hâlâ açık havada geçirebiliyorlardı. Kadınlar yere gerilmiş derileri işliyor, erkekler ise her gün küçük av hayvanları peşinde ava çıkıyordu. Bu arada çocuklar da yakın köylerden yeni arkadaşlar edinip, birlikte oynuyorlardı.

Kara Kartal'ın grubu ise özellikle mutluydu. Herkes Gökkuşağı'nın evlenmesini sevinçe karşılamıştı. Ama asıl mutlu olan annesiydi ve kendi başarısı olduğunu düşündüğü için her fırsatta bunu dile getiriyordu “Yeni gelinimle tanıştınız mı?” diye sorardı kadınlara. “Gerçekten de harika bir kadın, çok becerikli, üstelik de kayınlarına karşı çok nazık, yumuşak ve saygılı! Akrabalık ilişkilerine böyle özen gösteren birine karşılık olarak saygıdan başka ne verilebilir?”

Sonra bir gece Gloku öyle bir rüya gördü ki en azından bir süreliğine yeni gelinini kafasından çıkarmak zorunda kaldı. Rüya öylesine açık seçikti ki, uzun süre aklından çıkmayacaktı. Rüyasında heybetli bir tepede oturmuş gözlerini doğuya çevirmişti. Uzakta, aynı üstünde olduğu tepe gibi bir tepede, dev gibi bir adam

vardı ve Gloku'ya bakıyordu. Aralarında dört günlük yürüyüş mesafesi olmasına rağmen onu hemen tanıdı. Bir zamanlar babasını tedavi edip iyileştiren, Yankton Dakotalarından çıkmış bir şamandı bu. Bu adam, otlara gerek duymadan insanları iyileştirmesiyle bütün Dakotalar arasında nam salmıştı. Öylesine kutlu bir adamdı ki, sadece sözleriyle insanları iyileştirebiliyordu. Herkes ona saygı duyar ve ondan çekinirdi.

Gloku ve şaman birbirlerine bakmaya devam ettiler. Sonunda Gloku'nun aklına bir düşünce geldi. "Bu kutsal adamın bana söyleyeceği bir şey olmasın?" Tam o sırada şaman, başını onaylarcasına salladı.

Mesajın ne olduğunu düşünürken, gözlerinin önünden koskocaman dört karga sıra halinde uçup geçti. "Dört gece sonra tehlikede mi olacağım?" dedi kendi kendine.

Adam yeniden başıyla onayladı. Ama artık onu çok silik bir şekilde görebiliyordu çünkü aralarındaki araziyi birdenbire sis kaplamıştı. "Ben görünmez mi olacağım yoksa?" diye sordu. Kutsal adam, son kez onu onayladı.

Gloku, yüreğinde bir sıkıntıyla uyandı ve bütün gün bu düşünceler kafasını meşgul etti. Her zamanki alışkanlıklarıyla mekanik bir şekilde günlük işlerini yerine getiriyordu. Sonunda Gloku'nun açık sözlü biri diye tanıttığı büyük kızı İlk Kadın, lafı dolandırmadan sordu: "Bugün seni rahatsız eden ne ana? Çok garip davranıyorsun." Ama Gloku bir sıkıntısı olduğunu inkar etti. "Eğer rüyamı anlatırsam, kesinlikle gerçekleşir çünkü başkalarının kafalarında da bu düşünce hayat bulup, onu harekete geçirecektir," dedi kendi kendine.

Çok kötü geçen günlerden sonra, sonunda dördüncü, yani beklenen gün geldi. "Eğer sağ salim bu günü

atlatılabilirsem, o zaman kurtulmuş olacağım ve işte o zaman rüyama gülüp geçebilirim,” diye düşündü. Ama henüz gülmek için erkendi.

Gün boyu etrafında insanlar bulunması için gayret gösterdi. Aslında dedikodudan hiç hazzetmese de, şimdi dedikodu yapacak birilerini arıyordu çünkü bu çok doğal ve insani bir davranış biçimiydi. O günü atlatacak gibi görünüyordu. O sırada her zaman boş boş dolaşan yaşlı bir tanıdığı yanına geldi ve onu ağaç çileği toplamaya çağırdı. “Kuzen,” dedi kadın, “buraya yiyip içmeye, vakit öldürmeye gelmedim. Benimle şu hendeğe gelmeni istiyorum. Her yan ağaç çileği dolu. Hazır fırsatımız varken, bol bol toplayalım.”

Evden uzaklaşmak Gloku’nun en son istediği şeydi. “Ne yapacaksın ağaç çileğini, her yerde ağaç çileği var zaten. Üstelik etimiz de bol bu yıl. Et varken, kim ne yapsın ağaç çileğini,” dedi.

Arkadaşı ona yalandan kızarak, “Hepsinin yeri ayrı. Hiç küçümseme. Zaman gelir, et kalmaz, ona da muhtaç olabiliriz. Yarın, öbür gün kıtlık olmayacağını nereden biliyoruz?” dedi.

Gloku pes etmişti. Onunla çıktı. Arkadaşı doğru söylemişti. Çalılar, sanki üzerlerine kırmızı bir örtü bırakılmışcasına, ağaç çilekleriyle kaplıydı. Kısa sürede sepetlerini doldurup, sağ salım eve döndüler. Gloku iç geçirerek, “İşte bu da tamam. İstedğin oldu. Şimdi otur da yeni yaptığım mısır ekmeginin tadına bak,” dedi.

Yaşlı kadın ekmegin tadına bakmaya dünden hazır-
dı. Zaten sonra gitmek gibi bir niyeti de yoktu. “Nehre gidip tatlı su alabiliriz. Bu derenin suyu bana tuzlu geliyor.”

Böylece iki kadın yeniden yola koyuldu. Doğuya doğru akan dere boyunca ilerlerken bir iki tipi grubunun yanından geçtiler. Dere ilerde, nehre dökülüyordu. Son tipi grubunu da geride bıraktıktan sonra bir süre daha yürümeleri gerekiyordu. Boş bir araziden geçeceklerdi. Orada her yaz hiçbir işe yaramayan otlar büyür, sonra da sonbaharda kuruyup giderlerdi. Ardından ertesi yıl daha çok ot çıkardı. Artık arazi öyle bir hâl almıştı ki otların arasından geçip yürümek bayağı bir gayret gerektiriyordu.

Gloku bir yandan yürüyor bir yandan da söyleniyordu. “Ne biçim bir yerde yürüyoruz, hem de böyle bir günde. Keşke sana uymasaydım. Ne inatçısın!” Ama arkadaşı onu duymamazlıktan geliyordu; istediği olduğu için keyfi yerindeydi.

Nehir kıyısına dik bir yamaçtan iniliyordu. Suya ulaşmak için kendilerine bir yol bulmaları gerekti. Artık geceleri soğuk olmaya başlamıştı. Nehrin kıyısında bazı yerlerde ince buz tabakaları vardı. Gloku biraz su içtikten sonra kabını doldurdu ve hemen geriye, yukarıya çıktı. Ama arkadaşı su kıyısında oyalanmaya devam ediyordu. “Haydi, eve dönelim. Güneş battı bile,” diyerek onu acele ettirmeye çalışsa da başarılı olamadı.

Geri dönmek için yola koyulmak üzereyken, kanlarını donduran savaş çığlıkları duyuldu ve nehrin üst tarafında üç adam belirdi, ellerinde tomahawklar,¹ onlara doğru koşuyorlardı. “Tamam, demek buymuş!” dedi Gloku. “Aldığım uyarı bunun içinmiş! Koş canını kurtar! Buraya geleceğim diye öldün, al buyur!” Tam o sırada ne yaptığının farkında bile olmadan bir avuç kum alıp, kaçarken arkasına doğru havaya saçtı. Önüne çı-

Savaş baltası (ç.n.).

kan engellerin üzerinden mucizevi bir şekilde atlayarak, neredeyse uçarcasına kaçtı. Düz araziye gelene kadar arkasına bakmaya bile cesaret edemedi. Baktığında adamların arkadaşını yatırmış kafatasını yüzmekte olduğunu gördü.

Gloku ilk tipi grubuna ulaşınca durumu anlattı. Hemen o tarafa yönelen savaşçılar, yaralı kadını kampa getirdiler ama düşmandan iz yoktu. Yaşlı kadın o gece öldü. Takip eden günler boyunca savaşçı grupları iz sürdüler ve çevredeki bölgeyi taradılar. Ama o gece yağan mevsimin ilk karı izleri örtmüştü.

Takip eden yıllarda, bu anısı Gloku'nun en kıymetli hikayesi olacaktı. Hikayeyi anlatmaya her zaman ilk önce çarpıcı rüyasından başlardı. Bu rüyanın bir kehanet olduğundan emindi. Kaçarken geriye kum atmasından da, "Bilmeden rüyamdaki gibi sis oluşturup, görünmez oldum," diye söz ederdi. Sözlerine son verirken de, yıllar sonra söz konusu düşman kabileyle ateşkes yapmış oldukları dönemde yayılan bir haberi ilave etmeyi unutmazdı. "Savaşçılarımızdan bazıları, bir Dakota kadınının gözlerinin önünde kaybolduğunu söyledi" demişlerdi. İşte bu da, öldüğü güne kadar Gluko'nun iddia ettiği gibi, bütün hikayenin en çarpıcı yanıydı.

Kışın gelişiyle başlarından geçen bu korkunç olay, gelecek günler için pek iyi bir işaret kabul edilmeyebilirdi ama durum farklıydı. Kabilenin kalabalık bir şekilde bir arada bulunması ve bütün kış bol bol yetecek kadar yiyeceklerinin olması sebebiyle insanlar, iyi bir kış geçireceklerini umut ettiler ve öyle de oldu. Elbette fırtınalar ve şiddetli rüzgarlar vardı ama düz arazide olacağı kadar kötü değildi. Her zaman yapmış oldukları gibi dayanmayı başardılar.

Kış aylarında pek bir araya gelinmezdi. Büyük ziyafetler, törenler olmazdı. Dans edilmesi ise nadiren görülen bir olaydı. Bütün o faaliyetler, insanların kamp daireleri şeklinde yerleşik olduğu ve orta yerde toplantı tipisini kurdukları yumuşak havalara daha uygundu. Ama her zamanki gibi, kışın da yapacak çok şey vardı. Örneğin kış sporları gibi eğlenceler vardı. Hedefe atış yapmak veya karda ya da buzda kar yılanı² fırlatmak erkeklerin en önde gelen oyunlarından. Buz üstünde yuvarlak taşlarla bowling ise kadınların, özellikle de genç kızların oyunuydu. “Mokasin” ise, el çabukluğu gerektiren bir tahmin oyunuydu. Bunu hem erkekler hem de kadınlar oynardı ama karışık gruplar halinde değil. Kışın tipinin içinde oynansa da asıl zevki, iyi havalarda açıkta oynandığında çıkardı. İnsanlar oyuncuların yıldırım hızıyla hareket eden elleriyle rakiplerinin kafalarını karıştırmalarını izlemek için büyük kalabalıklar oluştururdu.

Kapalı yerlerde ise geyik ayaklarıyla atıp tutma oyunları oynanırdı. Zaman zaman oynanan erik çekirdeği oyunu ise özellikle yaşlı kadınlar tarafından pek sevilirdi. Bu, zar oyunu gibi bir şeydi. Çekirdeklerin üzerindeki minik işaretler ve yaşlı kadınların hemen her zaman kötü olan görme becerileri, özellikle de tipinin karanlık ortamı dikkate alındığında, oyuncuların aldıklarını iddia ettikleri puanları biraz şüpheli hale getirir de, yine de sevilen bir oyundu. Zaten oyunun eğlenceli yanlarından biri de puanlar üzerinde çıkan tartışmalar olurdu. Hem atma tutma, hem de erik çekirdeği oyunla-

Kuzey Amerika yerlilerinin ucu hafifce kıvrık uzun bir sopayla oynadığı bir oyun. Amaç, sopayı buzda ya da karda kaydırarak mümkün olan en uzak noktaya ulaştırmaktır (ç.n.).

rında, hatta buz bowlingi ve diğer oyunlarda, seyirciler ufak bahislere tutuşurlardı.

Oğlan çocuklar buz üstünde çam kozalakları çevirir, kırbaçlarıyla onların mümkün olduğunca uzun süre dönmelerini sağlamak için uğraşırlardı. Daha küçük çocuklar, atalarından kalma baykuş efsanelerini canlandırdı. Tipiden tipiye, gruptan gruba üzerlerinde maskeler ve kostümlerle gider, baykuş ruhuna benzemeye çalışır, dans ederlerdi. Seyircileri ise, onların kışın çıkış noktası olarak kabul ettikleri kuzeyden geldiklerini kabul ederek, onlardan havanın nasıl olacağını öğrenmek isterlerdi. Ardından da ödül olarak tatlandırılmış mısır ekmeği, içine yabancı meyveler katılmış pemikan gibi yiyecekler verirlerdi. Küçük kızlar, kendi gösterilerini yaparlardı. Bazıları şarkılar söylerdi. Nilüfer gibi ufaklıklar ise birkaç yaş daha büyük çocukların artık sıkılıp oynamadığı ve küçüklere devrettiği basit oyunları kavramaya çalışırdı.

Kadınlar gün içinde vakit buldukça birbirlerine giderler, akşamları ise erkekler, kişisel cazibesiyle diğerlerini etrafına toplamayı başarabilen birinin tipisinde toplanırlardı. Gecenin ileri saatlerine kadar oturur, tütün içer, konuşur, bir şeyler yerlerdi. Anlatılan gülünç hikayeler ve fıkralar sayesinde zaman, neşe dolu ve kahkahalar içinde geçerdi. Çeşit çeşit yetenekler ortaya çıkardı. Bilhassa şaklabanlık yapanların yanı sıra, doğal olarak gülünç bazıları, istemeden de olsa etraftakileri kırıp geçirirdi. Şarkı söyleyerek eğlendirenlerden başka, meslekleri öykü anlatmak olan kişiler de vardı.

Öykü anlatıcıların en tanınmış olanı Woyaka (Anlatır) adında bir adamdı. Woyaka olağanüstü anlatma becerisinin yanı sıra mükemmel bir hafızaya da sahipti.

Bütün kabilelerde ve kamp yerlerinde onu tanırlardı çünkü aklına estiği gibi bir o kampa bir bu kampa giderdi. Kışı geçirmek üzere Beyaz Ruh'un halkına katıldığında insanlar çok mutlu olmuştu ve onun kendi gruplarına gelip, öyküler anlatmasını iple çekmeye başladılar. Grupların liderleri onu kendi tipilerine davet ettikçe, kamp yerini dolaşacaktı.

Bu arada, yazın olduğu gibi kışın da yaşamın değişmeyen yanları devam ediyordu. Erkekler ve kadınlar çalışıyor, çocuklar oynuyor, yaşlı adamlar gençliklerini ve eski savaşlardaki zaferlerini hatırlarken, yaşlı kadınlar sürekli olarak ilgilendikleri ve uğurlarına hayatlarını vermeye hazır oldukları torunları üzerine titreyip, onlarla ilgilenirken kendilerini unutuyorlardı. Gençler ise gözlerini dört açıp etrafta kendilerine uygun bir hayat arkadaşını arıyordu. Bazıları evleniyor bazıları ölüyor, bazıları da doğuyordu. İnsanların bir arada olduklarında gerçekleşen bütün doğal olaylar devam ediyordu. Kısacası güzel bir kış geçiriyorlardı.

Gün geldiğinde, Kara Kartal'ın tipisinde büyük telaş vardı. Woyaka, sonunda Kara Kartal'ın davetiyle oraya gelmişti. "Akrabalarımın çocuklarının bir üstadın dizinin dibinde oturup, ondan kabilemizin öykülerini öğrenmesi benim için önemli," dedi Kara Kartal. "Halk hikayeleri ve efsanelerini öğrenmeli, halkımızın tarihini bilmeliler. Bunun için de kış sayımını dinlemeliler."

Kış sayımı, bir önceki kıştan başlayıp geriye doğru ilerlemek suretiyle oluşturulan bir yıllar takvimiydi. Bunu anlatan Woyaka olurdu çünkü ancak o, başka kimsenin kalkışamayacağı bir şekilde, üç yüz kış geriye, karanlık geçmişe kadar uzanabilirdi. Her yıl, dramatik bir olayla anılırdı. Woyaka, sadece yıllara verilen isimleri

hatırlamakla kalmaz, istenildiğinde olayı de ayrıntılarıyla anlatabilirdi. “Bufalo çağırma töreni yapıldı”, “Çok sayıda hamile anne öldü”, “Çıbanlar içindeki adam kendini öldürdü”, “Ayı, kışı halkın arasında geçirdi” gibi isimler yüzünden dinleyiciler, Woyaka’nın sözünü kesip ona sorabilmeyi dilerdi. “Hamile anneler niçin ölmüş?” ya da “Ayının geldiği kış hava ne kadar soğukmuş?” veya “Zavallı çıbanlı adam acısından mı utancından mı kendini öldürmüş?” ya da “Bufaloları nasıl çağırmışlar, bunu kim yapmış, bufalolar onları nasıl duymuş?”

Woyaka’nın öykü anlatıcı ve tarihçi olarak sahip olduğu yetenekleri inkâr etmek mümkün değildi. Bu duruma nasıl geldiğini gençlere anlatırdı: “Bana bakın, ve ne kadar yaşlı olduğumu görün. Ben seksenden fazla kış gördüm. Benden çok daha az yıl yaşamış pek çok kişi gözlerinde fer kalmadığını, ağır işittiğini, hafızasının bir gelip bir gittiğini söylerken, ben bütün gücümü muhafaza ettim ve duyduğum her şeyi hafızama kazıyabiliyorum. Çünkü büyükbabamın benim için bir hayali varmış ve bunun için uğraşmaktan bir an için vazgeçmemiş. Doğduğum gün bana şöyle bir bakmış ve beni Teton halkının görmüş göreceği en iyi öykü anlatıcı haline getirmeye yemin etmiş. Bu amacı için de bıkip usanmadan beni yetiştirmiş. Ben, bir anlamda, büyükbabamın tutsağıydım. Diğer çocukların sahip oldukları özgürlüklere sahip değildim. Öyle aklıma estiği gibi koşturup, akranlarımla amaçsızca oyunlar oynayamazdım.

Çocukluğumun çok sıkıcı geçtiğini sanabilirsiniz, çünkü büyükbabam birdenbire gelip beni omzumdan yakalardı ve her seferinde dişlerimi sıkardım. Çünkü büyükbabam çok güçlü bir adamdı. ‘Söyle bakalım’ derdi, ‘dün duydukların nelerdi?’ Ve eğer teker teker bütün

duyduklarımı sırasıyla sayamazsam, yanmıştım! O zaman beni karşısına alır bütün ciddiyetiyle şöyle derdi: 'Bak torunum, sözler kutsaldır; kaybolup gitsinler diye yaratılmadılar. Onları duymak ve hatırlamak gerekir.' Ben de onu hayal kırıklığına uğratmak istemediğim için, zamanımı boş şeylerle geçirmeyi kabul edemiyordum. Eğer gece ya da sabah şafaktan önce uyanırsam, kafamda yeni bir öykü kurar, ya da bildiğim bir öyküyü veya olayı bütün ayrıntılarıyla kafamda tekrarlar, anlatma provası yapardım.

Öbür çocukların hayatı kolaydı. Onlar istedikleri kadar hayallere dalar, vakitlerini boşa harcayabilirdi. Çünkü onların büyükleri, onlar için plan yapmamıştı. Ama benim büyükbabamın benim için bir planı vardı ve bunu gerçekleştirmek için de koyduğu sıkı kurallara sadık kalması gerekiyordu. Aslında ben, onun yüreği gibiydim. O sevecen doğallı bir insandı. Ama benim öykü anlatıcı olmamı istiyordu ve bunu sağlamak için de hiçbir şeyden kaçınmıyordu. 'Halkına karşı sorumlusun,' derdi. 'Eğer sen üzerine düşeni yapmazsan, onlara kabile tarihini anlatacak kimse olmayabilir.'

Büyükbabam bunda öylesine kararlıydı ki, zihin açıklığına sahip olabilmem için dua etmek üzere beni doğduğum noktaya götürdü. Uzun ve zorlu bir yolculuktu. Bütün gün yürümüştük. Sadece sekiz yaşındaydım ve bu yüzden ben yoruldukça beni sırtında taşıyordu. Her gün yağmur yağıyordu ama biz durmadan devam ettik.

Gittiğimiz yere Kumlu Dönemeç denilirdi. İyice güneyde bir yerdi (Nebraska'daki Platte Nehri) ve doğuya doğru akan o güzelim Kampeska (Kabuk) Nehrinin kuzeyinde kalıyordu. Oraya daha sonradan da git-

tim. Ama o gün, o civarda büyükbabam ve benden başka bir tek kişi yoktu. Tam doğduğum noktaya geldik. Nehre bakan bir tepenin üstündeydik. Engebeli olmayan, beyaz kumla kaplı, tipinin içi gibi yuvarlak bir alandı. Yağmur durmuş, sabah güneşi yüzünü göstermiş, gözlerimi kamaştırıyor, hatta kör ediyordu.

‘Gel, burada dur, torunum, tam ortada,’ dedi büyükbabam. ‘Burası kutsal topraklar, senin hayata gözlemini açtığın yer burası.’ Gidip beyaz kumlu yerin tam ortasında durdum. Büyükbabam birkaç adım uzaklaştı ve benim için haykırdı. Duyduğum her şeyi sonsuza kadar kafamda tutsak edebilmem için yakardı.”

Bazıları büyük savaşçı, bazıları ise yüce kahin olur. Bazıları avcı, bazıları da hastalara şifa götüren kişi. Kimisi mucizeler yapar, kimi doğaüstü güçlere sahiptir. Bütün bu insanların mukaddes olduğuna inanılır ve onlar da kendilerine verilen doğaüstü gücün oranına göre üzerlerine düşeni yerine getirir. Woyaka için ise insanlar, “Mutlaka ona diğer öykü anlatıcılardan daha fazla doğaüstü güç verilmiştir, çünkü o hepsinden daha üstün,” derdi.

Woyaka, bazı bakımlardan garip bir insandı. Kolay kolay etrafındaki şakalaşmalara katılmazdı. Gözlerinde sert ve sorgulayıcı bakışlar olur, onu diğerlerinden ayıran düşünceli bir tavırla dolaşırdı. Sıradan insanlar onun etrafında, ondan bir öykü dinlemiyorlarsa huzursuz olurdu. Ama öykü anlatmaya başladığı anda canlanır, hem kendi hem de dinleyicileri onun büyük bir beceriyle anlattığı öykü içinde kaybolup giderdi. O anlar dışında yanında kimse olmazdı. Sıradan ahabaplıklar ona göre değildi.

Ama ona gittiği her yerde tapınmaya yaklaşan bir saygı gösterilirdi. Yoluna çıkan her kamp yerinde ona kucak açılır, hediyelere boğulurdu. Bu gibi şeylere karşı bir arzu duymaz, çarık ve giysi gibi şeyleri etrafında gördüğü, ihtiyaç sahibi kişilere verirdi. Zihninde taşıdıkları dışında bir şey taşımak istemiyor gibi bir hali vardı. İnsanlar birbirlerine hava atardı, “Biliyor musun, Woyaka şu anda bizim tipide kalıyor.” Kadınlar onun hoşuna giden özel yemekler yapıp getirirdi ama aslında herkes gayet iyi bilirdi ki Woyaka, sadece ölmek için yemek yiyen bir insandı. Bazıları daha da öteye gider ve güzel bir şey yapmak isterlerse, herkesi davet ettikleri bir ziyafet hazırlar, aslında onun bu işle bir ilgisi olmadığı halde ziyafeti verenin Woyaka olduğunu söylerlerdi. Kısacası, kamp yerleri, aralarında bulunan bu kadar ünlü birine şükranlarını türlü yollardan göstermeye çalışırdı.

Kara Kartal’ın grubundaki çocukların heyecandan yiyemedikleri akşam yemeğinden sonra, ilk öykülerini dinlemek üzere toplandılar. “Büyükbaba’ya ne götürmeliyim?”, “Ona ne vermeli?”, “Peki ya ben?” diye soruyor, annelerini eteklerinden çekiştiriyorlardı. Nilüfer bile, diğerlerinden gördüğü için, bir şey götürmek istiyordu. Aslında hediye götürmek zorunluluğu yoktu. Kara Kartal’ın, sonunda Woyaka’yı ödüllendireceği kesin olsa da, yeni gelenlere bir hediye vermek usüldendi. Üstelik Woyaka öyle sıradan bir misafir değildi. Çocuklar da bunun farkındaydı.

Teton çocukları, paylaşmayı severdi. Kendilerini bildikleri ilk andan başlayarak etraflarına bir şeyler vermeleri gerektiği öğretilirdi. Onların veremediği durumlarda büyükler onların adına hediye verip, bu sorumlulu-

ğun farkına varmasını sağlardı. Ayrıca, hoş bir şekilde kendilerine teşekkür edilmesi ve tören isimlerinin yüksek sesle söylenmesi hoşlarına giderdi. Paylaşmak, Dakota yaşantısının temelini oluştururdu. Bunun mantığı şuydu: herkes verirse, herkes alır; bu kaçınılmazdır. Bu yüzden yaşlılar sürekli olarak hatırlatırdı: “Misafirperver olun; verici olun. Hiçbir şey verilemeyecek kadar kıymetli değildir.” Çocuklar bu sözleri duyarak büyür ve bu fikir kafalarında iyice yer ederdi.

Çocuklar son talimatları almak için büyükannelerinin tipisinde toplandı. Onların iyi yetişmeleri için daima özen gösteren büyükanneleri, tavsiyelerini sıraladı: “Bakın şimdi; büyük adamın oturduğu tipiye girerken, hiç dikkat çekmeyecek şekilde sessiz olun. Orada onunla birlikte oturan başka büyükler olacak. Hiçbir şey söylemeyin ve gözleriniz yerde olsun. Ama aynı zamanda göz kenarınızdan bastığınız yere de dikkat edin. Sakarlık edip, birinin ayağına takılmayın. Ayağınız dokunmasa bile, insan vücudunun herhangi bir noktasının üzerinden geçmek kabalıktır. Dosdoğru şeref köşesine gidin ve armağanınızı takdim edin.” Bu noktada en büyük torunu, Sıçrayan Tay’a döndü ve, “Kızım, sen ocağın hangi tarafından yürünmesi gerektiğini biliyorsun, sol taraftan. Sonra çıkarken de biliyorsun ateşin sağından geçeceksiniz. Yolu sen göster, küçük kuzeninin elini bırakma sakın.

Kadınların oturması gerektiği gibi oturun. Erkekler gibi bağdaş kurmayın. Eteklerinizi dizlerinizin altına kadar çekmeyi unutmayın.” Yeniden Sıçrayan Tay’a döndü ve “Kuzenin de aynısını yapsın. Küçük olsa da artık öğrenmeye başlaması gerekir. Hepsinden önemlisi dik oturun. Sakın yayılmayın. Unutmayın ki hiçbir kadın,

erkeklerin karşısında uzanmaz, ne yaptığının farkında olamayacak kadar hasta olmadıkça tabii.”

Bütün bunlar kızlara zaten defalarca söylenmişti ama uygun alışkanlıklar ancak bıkmayıp usanmayıp defalarca tekrarlanmak suretiyle oluşabilirdi.

Kızlar kendilerine söylenildiği gibi dikkatle tipiye girdiler ve konuğun yanına yaklaştılar. Teker teker alçak sesle, “Büyükbaba, bu sizin için,” dedikten sonra armağanlarını sundular. Yerlerine geçerken yaşlı adamın alçak sesle teşekkür ettiğini ya duydular ya duymadılar. Etraftaki yetişkinlerden çarık ve benzer güzel hediyeler için beğeni sesleri geliyordu ama çocuklar farkında değildi. Kendilerine öğretildiği gibi yerlerine geçmek, ayaklarını eteklerinin altına yerleştirmek, görünürde makosenlerinin ucundan başka bir şey kalmayacak şekilde oturmak için büyük çaba sarf ediyorlardı. O şekilde bütün akşam kımıldamadan oturdular. Karşı tarafta sürekli hareket içinde olan oğlan çocuklarından çok farklıydılar.

Sıçrayan Tay, görgü kurallarına saygı gösteren iyi yetiştirilmiş bir kızdı. “Ne kadar görgülü,” derdi kadınlar onun için. “Çok iyi bir kız!” Ona “iyi” demelerinin sebebi, uyumlu olmasıydı. Komşu gruptan, son zamanlarda sık sık Kara Kartal’ın kampının çocuklarıyla oynamaya gelen Alila adındaki kızın tam tersiydi. Sevimli ve candan olmasına rağmen Alila asi ruhlu bir gençti ve görgü kurallarına sırf zevk için karşı gelmek hoşuna gidiyordu. “Bakın, kurallara karşı geldim. Üstelik de başıma korkunç bir şey gelmedi,” der gibi bir hali vardı.

Sıçrayan Tay, Nilüfer’i yerinde tutmak ve dik oturmasını sağlamak için ciddi bir mücadele veriyordu. Kısa bacakları gerektiği gibi bükülmüyor ve her kımıldayı-

şında, ki bu çok sık oluyordu, eteği yukarı kayıp, tom-bul dizlerini ortaya çıkarıyordu. Ama şans eseri, kısa süre içinde uyuya kaldı ve böylece Sıçrayan Tay, dikkatini anlatılan öykülere verebildi.

“Size, atların olmadığı zamanlarda bufalo avına nasıl çıkıldığını anlatacağım,” diye başladı Woyaka. Sonra sessizce çubuğundan duman çekti. Bu arada genç dinleyicileri, kafalarından avı hayal etmeye çalışıyor ve öyküyü duymak için her an daha da sabırsızlanıyorlardı.

“İnsanlar et bulamadıklarında, geyikler ve diğer hayvanlar bir olup saklanınca; yiyecek bir şey kalmayıp, açlığın kesin olduğu anlaşılınca, insanlar bufalo tellalından yardım isterdi.

Bufalo tellalı ıssız bir tepenin üstüne çıkıp oruç tutmaya başlayınca, bufalonun ruhu onu ziyarete gelir, ve onunla kardeş olma sözü verirdi. ‘Acıkınca bana seslen,’ derdi. ‘Sana öğreteceğim şarkıyı söyle ki seni tanıyabileyim.’ Böylece bufalo tellalına harika bir şarkı öğretirdi. Bu şarkı, sadece ona ait olurdu. İleriki yıllarda başka biri dostlarını eğlendirmek için o şarkıyı söylemek isterse, ilk önce, ‘Bu şarkı, çok kudretli bir bufalo tellalına aittir. Şu-şu kişinin kutsal şarkısıdır,’ demek zorundaydı. Böylece dinleyicileri o şarkıyı başkasından çaldığını söyleyemezlerdi.

Bufalo tellalının kardeşlerini çağırma vakti geldiğinde, kendini hazırlaması ve bu gücü alabilmek için kendini ter banyosunda temizleyip, bütün geceyi özel bir tipide dua edip, oruç tutarak ve bütün fiziksel arzularından uzak durarak geçirirdi ki, önündeki görevi gerektiği gibi yerine getirebilsin ve elde etmeye çalıştığı gücü elde edebilsin.

Ertesi gün, bütün kabile açık araziye çıktı, tipilerinden uzaklara. Orada köpeklerin çektiği kızaklarda kul-

lanılan üçlü sopaları, üç ayak gibi yere diktiler, tıpkı bir kamp yerinde tipilerin oluşturduğu daire gibi. Bütün kadınlar ve çocuklar bu dairenin dışında, direklerin arkasında ellerinde zamanı geldiğinde direklere vurmak için sopalar tutarak dizildi. Bu arada bütün avcılar kadınların arkasında, okları yaylarında bekliyordu. Etrafta bir tek bufalo olmasa da umut içinde beklemelerini sürdürdüler.

Sonunda kutsal adam hazırlıklarını yaptığı tipiden çıkıp onlara doğru geldi. Dairenin yalnızca bir tarafında bir açıklık yer alıyordu. Açıklığın önünde durup, 'esrarlı sözler' söyledi. Yani, kutsal dilde konuşarak bufalo ile kardeş olduğunu anlattı. 'Hatırlıyor musun? Benim. Bana bir sözün vardı,' dedi yüksek sesle. 'Çocuklarım aç; açlıklarını haykırıyorlar. Sizi rahatsız ediyorum ama başka çarem yok, kardeşlerim. Söz, sözdür. Sözünüzü tutun!' diyerek isteğini dile getirdi.

Sonra, rüyasında öğrendiği kutsal şarkıyı söylemeye başladı. Sürekli olarak tekrar ediyordu onu. Dikkatini şarkıdan başka hiçbir şeye vermiyordu ve sürekli olarak sonu olmayan bu şarkıyı söylüyordu. Bir taraftan da çemberin açık yeri önünde ileri geri yürüyordu. Aslında o da bufalo gibiydi çünkü üstünde bufalo kafası ve postu vardı. Kendi türüyle konuşan bir yarattığı andırıyordu.

Peki geldiler mi? Elbette, hem de nasıl! Yağan karın altında ufukta uzun siyah bir şerit gibi belirdiler ve çembere yaklaşmaya başladılar. En önde, onları yönlendiren muhteşem bir erkek bufalo vardı. Yaklaştığında parlak gözlerini görenler ürperdi. Ama herkes yerinden kıpırdamaması gerektiğini biliyordu. Üzerlerine düşen sorumluluğu yerine getirmedikleri takdirde, girişimleri-

nin başarılı olması mümkün değildi. Herkesin işbirliği yapması gerekiyordu, çünkü güçleri birlik içinde olmalarından geliyordu.

Onları görmeden ileri geri yürüyüp, şarkısına devam eden kutsal adamın yanından hızla geçen bufalolar çemberin içine girip, orada daireler çizmeye başladı. Çemberin dış tarafında bekleyen kadınlar ve çocuklar da ellerindeki çubuklarla belli bir ritimle sopalara vurmaya ve sürekli bir ses çıkarmaya başlamıştı. Kutsal adamın şarkısı, ağacın ağaca çarpmasından çıkan ses ve bufaloların hareketi hiç yavaşlamıyordu. Bu sırada, her avcı bir hayvan seçip, kadınların omzu üstünden oklarını atıp hayvanları vurdu. Hayvanı can alıcı noktadan vurmak önemliydi, çünkü ok başları çok değerliydi ve ziyan olmalarına izin veremezlerdi.

Kısa bir süre sonra kabile şefi, avcılarını durdurdu. 'Tamam! Bu kadar yeter. Dostlarımız sözlerini tuttu; bir kez daha bizi kurtarmak için kendilerini feda ettiler, ve bir kez daha bize cömertliklerini gösterdiler. Gereğinden fazla öldürmeyelim. Bu kadar yeter.'

Aniden büyük bir sessizlik oldu. Kutsal adamın şarkısı bile kesilmişti. İşte o anda, o çarpıcı hareketsizlik sırasında, o ana kadar uykusunda yürüyormuş gibi bir hali olan bufaloların lideri kendine geldi. Çemberin içinde tur atarken açıklığın yanına geldiğinde, daha önceden defalarca yanından geçip, dışarı çıkmadığı o aralıktan bu kez çıktı ve diğer bufalolar onun peşi sıra ilerlemeye başladı. Tek sıra halinde, geldiklerinde sergiledikleri kararlılığa benzer şekilde oradan çıkıp tepelere doğru uzaklaşarak gözden kayboldular. Arkalarından vurulmayacaklarını biliyorlardı çünkü onlar ve Dakotalar dosttu.

Sıra törene gelmişti. Kutsal adam en iri erkek bufalonun ve en güzel dişi bufalonun dillerinin ucunu kesti ve saygı dolu bir tavırla kırmızıya boyanmış bir geyik derisi parçasına sardı. Bu et parçaları, bufaloların fedakârlığının sembolü olarak, kabilenin ölen akrabalarına matem tutması sırasında törenle gömüldü.

İşte atalarımız, başka bütün yollar kapandığında yiyeceklerini Ulu Gizem'in yardımıyla bu şekilde bulurdu. İnsanoğlu bu şekilde ilk zamanlardan itibaren öğrendi ki tek başına ayakta duramaz. Ve ne kadar aç olurlarsa olsunlar, kimse tören gerektiği gibi sonlanana kadar hayvanlara el sürmezdi. Sonra neşeyle karınlarını doyurdular.”

Woyaka, bir iki kısa efsane anlattı. Çocuklar, bunları iyi biliyordu ama defalarca dinlemekten bıkmıyorlardı. Sonra da “Şimdilik bu kadar yeter torunlar. Daha burada çok öykü anlatacağım. Beni dinlemek istediğinizde yine gelin, anlatacak çok öyküm var,” diyerek onları gönderdi.

Çocuklar ayağa kalkarken, Sıçrayan Tay, Nilüfer'i uyandırmaya çalışıyordu. Bu arada Alila'nın seslenmesi üzerine kafalar ona döndü. “Neyin öyküsünü anlatacaksınız, Büyükbaba?” Alila her yerde çekinmeden konuşurdu.

“Pek çok konuda anlatacağım hikayeler var. Mesela, kuşların Dakota halkına nasıl oyun oynamayı öğrettiği, nasıl Batı Rüzgarı ile Kuzey Rüzgarı'nın mücadele edip, Batı Rüzgarı'nın zafer kazandığı gibi. Ayrıca doğunun harika çocuğu Demir Şahin'i, kahraman Düşen Yıldız'ı ve dünyamızda yaşayan ilk erkek ve ilk kadının öykülerini de anlatacağım,” dedi. Ardından da gülerek, ki bunu pek sık yapmazdı, sözlerine devam etti: “Oğullarının

karılarını idare etmekte nasıl zorlandığını da anlatacağım. Çünkü karıları Mısır-Kadın ile Bufalo-Kadın birbirlerini kıskanırdı. İşte o Bufalo-Kadın'ın oğlu biz Tetonların atasıdır. Bu yüzden sabırla bizi besleyen bufalo kardeşlerimizi bu kadar çok severiz. Onlar yaşadıkça biz ölmeyiz!”

Ve çocuklar dillerinde bu sözlerle evlerine gitti. “Bufalolar yaşadıkça biz ölmeyiz!”

Bölüm 7

Mevsimin sonlarına doğru havanın aniden çok soğuması, bu kadar yumuşak bir kıştan sonra soğğun daha fazla hissedilmesine sebep olmuştu. Hava buz kesmiş, buz fırtınalarının ardı arkası kesilmez olmuştu. Uçuşan karların arasına çıkmayı kimse istemiyordu çünkü biliyorlardı ki böyle havalarda koca adamlar bile bir köyden diğerine giderken kaybolabiliyordu. Anne babaların gözleri, düşüp de başlarına bir iş gelmesin diye sürekli olarak çocukların üzerindeydi. Bu gibi olaylar geçmişte olmuştu ve yine olmaması için bir sebep yoktu.

Hem yetişkinler hem de çocuklar gergin bir şekilde beklemeyi sürdürdü. Ama günü gelince bu da sona erecekti ve erdi de. Bir sabah uyandıklarında baharın geldiğini gördüler. Baharın insanın içini ısıtan yumuşaklığı hissediliyordu. Vadinin her yanında, birbirleriyle yarışmasına öten *skibibila* denen minik kuşlarda baharın

geldiğinin garantisi gibiydi. Onların ötüşü baharın müjdecisiydi; aslında genelde biraz erken davranıp, aniden bastıran bir fırtınaya yakalanır, erkenden ortaya çıkışlarının bedelini canlarıyla öderlerdi. Ama yine de ilk gelen onlar olurdu ve mevsimin değiştiğini haber verirdi. Bu yüzden de onların ötüşlerini duymak insanlarda sevinç uyandırırdu.

Artık kış bitmişti. Bundan sonra fırtına ve kar olmayacaktı. Güneş bir önceki günden daha erken doğup, giderek artan ısı ve aydınlık getiriyordu. Güneş doğarken yaşlı erkekler ve kadınlar dileklerini sunmak için dışarıda beklerlerdi. Çok geçmeden karlar eriyip yok olacaktı.

Şimdiden kar, sağda solda ufak, kirli yamalar gibi görünüyor, bunca zaman saklı kaldıktan sonra karların altından çıkan toprak ise, insanların aklında kaldığından bile daha koyu ve esmer görünüyordu. Sonunda çocuklar kendi hallerine bırakılabilirlerdi. Yeniden özgürlüklerine kavuşan çocuklar, gruplar halinde bir köyden ötekine koşuşturup, özgürlüklerinin tadını çıkarmaya başladı.

Gökkuşığı ve Mavi Kuş'un çadırında, yaz geldiğinde yeni bir bebek olacağı biliniyordu ve Gökkuşığı'nın kız kardeşleri İlk Kadın ve Rüya Kadın beklenen bebek için çok güzel bir beşik yapma hazırlığına girişmişti. Bu, hala olarak onların geleneksel ayrıcalığıydı. Başka bir kadın, dostluk ifadesi olarak beşik yapıp hediye etse bile, halaların yapacağı beşiğin yerini asla tutamazdı. Armağan memnuniyetle kabul edilecek olsa da sosyal olarak önemi aynı değildi.

Gökkuşığı'nın babası, gözlerinin her geçen gün biraz daha az görüyor olmasına rağmen, en azından etraf-

ta dolaşıp, gelinin aşerebileceği, o mevsimde zor bulunacak yiyecekleri temin etmeye çalışıyordu. Gloku ise sürekli geliniyle ilgileniyordu. Kızlarını, oğlunun karısına karşı görevlerini ihmal etmemeleri için çeşitli imalarla uyarıyordu. “Kızım, kamp kurduğumuzda yengenin çadırının kazıklarını çakma işini sen hallet, ona bırakma. O tokmak pek öyle hafif bir şey değil,” derdi onlara yeni bir kamp yerine doğru yol alırken. Diğer kızını ise başka bir göreve tayin etmişti. “Bu akşam biraz fazla yemek pişirin ki onlara da yetsin. Yengen yorgun görünüyor.”

Gloku bununla yetinmiyordu. “Oğlum, bir bak hele,” diye seslendi gruplarındaki gençlerden birine: “Amcan avda, teyzen ise atlarla ilgileniyor. Sen yorulmak bilmezsin ve zaten devamlı at sırtındasın. Haydi teyzenin atlarını suya sen götürüver.” Böylece oğlan, akrabalarından birine yardımcı olmak üzere hemen yola koyuldu. Bu, böyle uzayıp gidiyordu. Aslında akrabaların hiçbirini zorlamaya gerek olmuyordu. Mavi Kuş’a yardımcı olmak onlara ağır gelmiyordu çünkü Mavi Kuş hoş ve saygılı tavırlarıyla onların ilgisine hak kazanmıştı.

Bu, eğer Mavi Kuş izin verse onu şımartmaya kadar gidebilirdi. Ama Mavi Kuş bunu istemeyecek kadar akıllıydı. Özellikle de Gökkuşağı’ndan böyle bir talebi olamazdı. Kadınlar, kocası tarafından şımartılmak isteyen hamile kadınlara iyi gözle bakmazdı. “Ne var ki? Onun ne özelliği var? Niçin böyle taleplerde bulunuyor?” diye sorgularlardı. “Erkeği olan bütün kadınlar sonuçta hamile kalabilir.” Diğerleri de buna katılıp, ilave ederlerdi: “Haklısın. Kadına asıl yakışan, kendi başının çaresine bakmayı bilmesidir.”

Mavi Kuş, kabilede hakim tavrın bu olduğunu biliyordu. Özel ilgi bekleyen, kendinin özel olduğunu düşünenler eleştirilmekten kaçamazdı. Mavi Kuş, buna izin veremezdi. Bu yüzden de kocasının ailesinin kendine gösterdiği büyük ilgiden dolayı minnettar olsa da içinde bulunduğu durumun üstesinden tek başına gelmeye hazırdı. Biliyordu ki, eğer gerekirse, bu dönemi tek başına da halledebilirdi. Bunu önceden yapmıştı ve yine yapabiliyordu. Ama aynı zamanda biliyordu ki, birbirine yürekten bağlı aile üyeleri arasında onun bütün gereksinimleri karşılanacak ve bütün aile ona destek olacaktı. Bundan en ufak şüphesi yoktu.

Bütün ailede en çok güvendiği kişiye, Gökkuşağı'nın annesiydi. Kendini oğlunun karısına adanmak, onun akrabalık göreviydi. Oğlu, karısına gerektiği gibi özen göstermezse onu ilk kendisi azarlayacaktı. Kadının kim olduğu, ne kadar yetersiz olduğu önemli değildi. Kayınvalidelere biçilen görev işte buydu ve bunu yerine getirmeyen bir kadın pek çıkmazdı. En azından etraftan korkularından bunu yapar görünmek zorundaydılar. Ama Gloku için durum farklıydı, o zaten Mavi Kuş'u gerçekten de çok seviyordu.

Mavi Kuş için sorun çıkarabilecek kişiler Gökkuşağı'nın kız kardeşleriydi. Her adımını dikkatli atması gerekiyordu ve çok politik davranmak zorundaydı. Aksi takdirde onları sinirlendirebileceğinin farkındaydı. Eğer onların gösterdiği ilgiyi kendi şahsına yapılan bir şey gibi algılama hatasına düşer ve bunun, kızların ağabeylerine gösterdikleri saygıdan ve doğacak bebeğe sevgilerinden kaynaklandığını algılamayıp, saçma sapan isteklerde bulunmaya kalksa, kızlar hemen ilgilerini ağabeylerine çevirirdi. "Zaten adamın bir sürü derdi var şimdi

bir de bununla uğraşması gerekiyor,” diyebilirlerdi. “Bebek gibi davranıyor!”

Bu konuda kızların yapabileceği bir şey yoktu. Onlara böyle öğretilmişti. Kardeşler önceliği daima birbirlerine vermeliydi. Mavi Kuş, aynı durumda kendinin de aynısını yapacağından emindi. Akıllı bir kadın, davranışlarına özen gösterdiği takdirde yengeleri onu kabullenir ve etrafa karşı korurdu. Eğer onların işini kolaylaştırırsa, onlar da onun hakkındaki övgülerinde cömert davranabilirdi: “Ne kadar iyi ve olgun bir kadın. Tam bir kadın!” derlerdi. “Umarız ağabeyimiz onun ne kadar mükemmel bir kadın olduğunun farkındadır.” Ama bu durum ancak onları kızdırmazsa sürebilirdi. Mavi Kuş kendine hatırlatıyordu: “Kayınvalide senden yana, ama kız kardeşler, ağabeylerinden yana olurlar. Onlardan, durduk yere mesele çıkaran şımarık bir kadına göz yummalarını bekleyemezsin.”

Mavi Kuş’un çok hassas bir rolü vardı: Gökkuşağı’nın kız kardeşleri tarafından üzerine yağdırılan ilgiyi memnuniyet ve nezaketle kabul etmek ama aynı zamanda da politik olmak ve ipin ucunu kaçırmamak. Bu davranışlar hayat boyu süren bir eğitimin sonucu ortaya çıkmaktaydı ve kökleri çok derinlerdeydi. Bu davranışlar Mavi Kuş’tan çok öncesinde de vardı ve o göçüp gittikten çok sonra da var olmaya devam edecekti. Dakotalar Dakota olmaya devam ettikçe, akrabalık ilişkilerindeki bu kurallar yaşayacaktı. Herkes bunları biliyor ve öyle kabul ediyordu ve bu kapsamda üzerlerine düşen görevi yerine getirmeyi hedefliyordu. Bu yapıldığında akrabalık ilişkileri pürüzsüz bir şekilde yürüyebilirdi.

Gloku, artık Nilüfer’in bütün sorumluluğunu üzerine almıştı ve onun annesini rahatsız etmesine izin ver-

miyordu. Ama Gloko'nun yapması gereken çok iş olduğu için Sıçrayan Tay bu konuda büyükannesinin yardımcı olmuştı. Onun görevi, küçük kuzenini korumak ve eğlendirmektir. Bu kolay bir görev değildi çünkü son zamanlarda Nilüfer huysuzluk eder olmuş ve her şeye mızırdanmaya başlamıştı. Ama Sıçrayan Tay onunla ilgilenmekten geri kalmıyordu.

Çocuk davranışlarını iyi tanımakla böbürlenmiş yaşlı kadınlar Nilüfer'in bu tavırlarını gayet normal buluyordu. "Hep böyle olur. Bebekliği bir başkasına kaptıracağını sezen bütün çocuklar zorluk çıkararak isyan eder. Nilüfer'in davranışları da garip değil." Yetişkinler, çocuğun kendilerini dinleyeceğini bildiklerinde kulağına fısıldıyordu, "Şşşt, sakın ağlama. Baksana, sen kocaman kız oldun. Yakında annen sana minik bir kardeş verecek. Sık sık ağlayacak, çünkü hiçbir şey bilmeyecek. Ama sen öyle misin? Sen artık büyüdün. Sadece bebekler ağlar, o da konuşamadıkları için."

Bu arada Küçük Şef, giderek çocukluktan çıkıyordu ve artık kendine has özellikleri olan bir birey haline gelmişti. Kadınların yanında zaman geçirmiyor ve Nilüfer'e de daha az ilgi gösteriyordu; en azından doğrudan... Beklenen yeni bebek konusunda herhangi bir fikri var gibi görünmüyordu. Onun tek derdi, yaşıtı oğlanlarla birlikte olup, "grup" içinde açık hava faaliyetlerinde yer almaktı. Aslında yetişkinler, hissettirmeden onu bu yöne itmekteydiler. Ancak, hiçbir zaman oğlana dönüp de "Tamam artık. Kızlarla oynamayı bırak. Bundan sonra sadece oğlanlarla oynayacaksın," demediler. Böyle bir şey oğlanı garip bir duruma sokardı. Onun yerine, yetişkinler durumu çok daha özenle idare ediyordu. Bunu yaparken de ergenlerde meydana gelen doğal değişiklik-

lerden söz edilmezdi. Örneğin, yetişkinlerin, bir delikanlının değişen sesine gülmesi, hatta hakkında herhangi bir şey söylemesi bağışlanamaz bir kabahat kabul edilirdi.

Kabilenin isteği genç kızların kadın, genç oğlanların da erkek olma sürecinin normal, sorunsuz ve yavaş yavaş ilerlemesiydi. Oğlanlar için bu süreç daha da hassastı. Çünkü kızlarla oynamasına izin verilen, kız elbiseleri giyen bir oğlanın yaşamı boyunca kadınsı davranışlarda bulunma tehlikesi içinde olacağına inanılırdı. Önlem olarak, Küçük Şef dikkatlice başka tarafa yönlendirilmişti ve görünen oydu ki, doğru yönde ilerlemekteydi. Bu yüzden onu istediği gibi davranmaya bırakmak uygundu. Büyükannesi, halaları ve yeni annesi Mavi Kuş, onun kendilerinden uzak kalmasından ve sadece yemek ve uyumak için yanlarına gelmesinden memnundu. Artık kendi başının çaresine bakmayı öğrenmişti.

Dış görünüşe göre Nilüfer'i de terk etmiş gibi görünüyordu ama aslında durum farklıydı. Büyükannesinin öğrettiği gibi küçük kızın ihtiyaçlarını karşılamak, Küçük Şef'in maceralarında temel hedef haline gelmişti. "Kardeşlerin ve kuzenlerin sana güveniyor. Onları asla yarı yolda bırakma," demişti büyükanne. Bu yüzden kadın akrabalara karşı yetişkin erkeklerin davrandığı şekilde, o da kız kardeşi Nilüfer'in ihtiyaçlarını karşılayan biri olduğunu düşünüyordu. İlk tavşanını yakalamayı başardığında onu hemen büyükannesine getirmiş ve "Bu, kız kardeşimin yemesi için," demişti. Gloku onu başkalarının da duyabileceği şekilde tebrik etmiş, ve yemeği hazırlarken, gururunu okşamak için "Gördünüz mi Küçük Şef kız kardeşi için ne yakalamış?" demişti. Bunu duyanlar da kendilerinden beklendiği şekilde, "Elbette,

işte erkek dediğin böyle olur. Kız kardeşini düşünür,” ya da “Bu yaşta kız kardeşini korumaya başlaması ne güzel. Nilüfer’in hiç tasalanması gerekmez,” demişlerdi. Bütün bunlar oğlanı, ilerlemesi gereken yolda tutmak için söylenen sözlerdi.

Ama aslında daha gideceği çok yol vardı Küçük Şefin. Bazı konularda hâlâ çekingendi. Yorgun Gözler Ayı (Mart) sırasında bir sabah, Kara Kartal’ın kardeşlerinden Ayı Yürek, Küçük Şef ve kuzenlerini eğitmeye başladığında bu daha açık bir şekilde görüldü. Sabahın erken saatlerinde tipilerindeki insanlar, onun Gloku’nun tipisine ilerlediğini duydular. Beş oğlan şeref köşesinde, büyükbabayla birlikte yanyana dizilmiş uyuyordu. İçeri girerken onlara seslendiği duyuldu. “Kendine erkek diyen, bu saatte dışarıda olmalı. Erkek adam soğuğa, açlığa aldırılmaz.”

İçeri girip, misafir köşesine çömelip oturdu. Bir eliyle de çadırı açık tutuyor, buz gibi havanın içeri girmesine izin veriyordu. Tipinin içini şöyle bir süzdü ve gözleri kürkler altından sadece kara gözleri görünen oğlanların üzerinde durdu. Onlara, aşağılarcasına bir süre baktıktan sonra, “Ne o? Siz hâlâ yatıyor musunuz?” dedi iğrenmişcesine. “Kalkın bakalım, hepiniz! Kalkın, kalkın! Ben de sizi erkek sanmıştım!”

Bu söz canlarını yakmıştı. Eğer kız doğduysanız bunda bir şey yoktu ama bir erkeğe kadın denilmesi tahammül edilecek bir şey değildi. Oğlanlar hızla yataklarından kalkıp, başlarına gelecek şeyi tahmin ederek bir araya toplandılar. Ayı Yürek tipiden çıkıp, derin bir nefes aldı ve ardından bağırdı, “Haydi, dışarı!” Çıplak çocuklar, minik ve çelimsiz görünüyordu. İri savaşçının yanından başları önde titreyerek geçip sıra oldular ve

buz gibi toprağa mümkün olduğunca az basmak için dans edercesine sıçramaya başladılar. Dişlerinin çatırtısı duyulabiliyordu.

Ayı Yürek onlara dereyi gösterdi. “Koşun!” diye emretmesiyle çocuklar korkuyla dereye doğru koşmaya başladı. Ayı Yürek, peşlerinden gitti. Ayı Yürek de dere-nin kenarına gelip durunca, oğlanlar onun yüzünde bir merhamet izi görebilmek umuduyla baktılar ama yoktu. “Atlayın!” Bu inanılmazdı ama ciddi olduğunu biliyor-lardı. Yapacak bir şey yoktu. Çaresiz itaat ettiler. Çığlık-lar ve haykırmalar arasında buz gibi suya daldılar, suya alışana kadar büyük bir hızla kulaç attılar, sıçradılar. Bi-raz sonra gülmeye, birbirlerine su atmaya başlamışlardı bile. Öylesine korktuktan sonra bu işin bu kadar kolay olmasının verdiği şaşkınlıkla kahkalar attılar. Tam o sı-rada öğretmenleri, sudan çıkıp tipiye dönmelerini ve hemen kurulanmalarını söyledi. Çadıra dönerken savaş çığlıkları atıyorlardı çünkü ilk büyük zaferlerini kazan-mışlardı.

Ama aralarında en küçük olan Küçük Şef, suya gir-meye korkmuştu ve bu yüzden Ayı Yürek onu kendi el-leriyle suya atmak zorunda kalmıştı. Korku içinde attığı çığlıkları duyan büyükannesi oraya geldi. Sırtında Nilü-fer’i taşıyordu. Nilüfer ağabeyine bir kötülük yapıldığı düşüncesiyle çığlıklar atmaya ve ağlamaya başladı. Ça-dıra dönerken, büyükanne karşısına çıkan ders verme fırsatını bir kez daha değerlendirecekti: “Ağabeyin ces-sur, güçlü ve korkusuz olmalı. Büyük işler yapmaya ha-zırlanmalı. Demin bir zafer kazandı ve ağlayacağına onu tebrik etmeli, ona tezahürat yapmalısın.”

Kara Kartal’ın kampındaki savaşçılardan herhangi biri oğlanların eğitimini üstlenebilirdi. Artık çocuklar

hazırdı. Ama bu sorumluluğu Ayı Yürek üzerine aldığında herkes memnun oldu çünkü bu iş için gerekli özellikleri taşıyordu. Kendisi de bir savaşçıydı ve onları her bakımdan yetiştirebilirdi. Görmüş geçirmiş, sıradışı bir savaşçıydı Ayı Yürek. Ancak kendileri zor işleri başarmış olanlar, başkalarından benzer görevleri isteme hakkına sahipti kabile prensiplerine göre.

Kendiliğinden gelişen bu ilk girişimle, kız kardeşleri ve kuzenlerinin çocuklarını cesur ve yiğit savaşçılar olarak yetiştirmek üzere sorumluluğu üzerine alacağını göstermişti. Oğlanlarla ilgilenerek, aslında kendi neslinin kadınlarına saygısını gösteriyordu. Ona da bütün yaşamı boyunca kadınları sayması, koruması ve yardım etmesi gerektiği öğretilmişti. O ilk sabahki tavrı sert ve acımasız gibi görünse de bunu kasıtlı olarak yapmıştı.

Çocukların büyükanneleleri, Ayı Yürek için anne, teyze ya da hala konumundaydı. Yarım ağızla onun sertliğine itiraz eder gibi oldular. “Başlangıç için bu biraz fazla sert olmadı mı, yavrum? Unutma ki onlar daha çocuk, böyle şeylere alışık değiller. Yavaş yavaş alıştırsan olmaz mı?”

“Yavaş yavaş mı?” dedi Ayı Yürek inanamazcasına. “Baksanıza, düşman geldiğinde onlara yavaş yavaş mı saldıracak? Tabii ki hayır! Bir an önce karşılarına çıkanla mücadele etmeyi öğrensinler, ne kadar zor ve ağır olursa olsun.” Ayı Yürek, ilk defa bir gruba öğretmenlik yapmıyordu; onun yöntemi ve ana prensibi hiç değişmezdi.

Genelde, amcalar ve dayılar yeğenlerine sonsuz zaman ayıran, onları hem sözle hem de örneklerle yetiştiren, sağlıklı, güçlü, kendini koruyabilen biri olmasını sağlayan; ustaca avlanmayı ve silah kullanmayı öğreten

kişiler olurdu. Küçük Şefin bütün amcaları ve dayıları da sevecen insanlardı. Hatta ders saatleri dışında Ayı Yürek bile öyleydi. Ama ona ilk atını veren Kara Kartal olacaktı. Buz gibi deredeki ürkütücü deneyiminden sonra ilkbaharın gelişiyle birlikte Küçük Şef ilk atına kavuştu.

Kara Kartal emir vermişti, “Yeğenim gelince onu görmek istiyorum,” demişti. Sonra, erkek misafirleriyle birlikte yere bağdaş kurup, tütün içmeye ve sohbet etmeye başladı. Konuştuklarına kendini öylesine kaptırmıştı ki, oğlanın arkasında sessizce dikildiğini ancak bir süre sonra fark etti. Arkasına dönerken, “Evet, demek geldin, yeğenim,” dedi ve ekledi: “Bak şurada bir midilli var. Dikkatlice eğitildi ve senin için hazır. Ama önce dikkatli bin, yavaşça; onunla ruh arkadaşı olana kadar dikkatli ol.”

Sonra arkadaşlarıyla sohbetine döndü. Küçük Şef kendine bir midilli hediye edildiğini anlamıştı, hediyeler bu şekilde verilirdi. Buna alışıktı. Birine o atı vermeyecekseniz, atı gösterip, özelliklerinden söz etmezsiniz. Küçük Şefin teşekkür sözcükleri boğazına takılıp kalmıştı. Sadece sözlerle şükranını nasıl ifade edebilirdi ki. Hem zaten Kara Kartal yeğenine söyleyeceğini söylemiş, ve onun mutlu olduğunu görmüştü, ondan bir şey işitmesi gerekmiyordu. Doğru olan verme şekli buydu, sıradan bir şeymiş gibi...

Küçük Şef, at üstünde durmayı önceden öğrenmişti. Ağabeyleri ve kuzenlerinin yanı sıra henüz yaşları küçük bazı dayı ve amcalar, daha yürümeye bile başlamadan, onu atlarının terkisinde dolaşmaya, yarışmaya götürürlerdi. Sonraları tek başına midillilere binmişti ama dizginler hep başkasında olmuştu. At sırtında olma duy-

gusunu iyi tanıyordu ama bu sefer farklıydı. Kendi midillisi vardı artık. Ne zaman isterse binebilirdi. Onu suya götürecek; tımar edecek; besleyecekti.

İlk gün yemek yemek için bile atından inmedi. Halası Rüya Kadın onun suyuna gitti ve yemeğini ona götürdü; atının sırtında yiyebilsin diye... Kara Kartal'ın söylemiş olduğu gibi midilli çok uysaldı ve Küçük Şef nereye istese gidiyordu. Küçük Şef içeride oturan kadın akrabalarını kızdıracağını bile bile büyük tipilerin içine bile midillisinin sırtında girmeye kalkıştı. Küçük Şef hemen dışarı çıkmasını söylemekle birlikte ne kadar güzel bir midillisi olduğunu söyleyip, gönlünü almayı ihmal etmediler.

Rüya Kadın'ın halalar arasında özel bir yeri vardı. Hemen Küçük Şef için süslü biniş takımları hazırlamaya başladı; yular, kırbaç ve örtü gibi... Hepsi de parlak renkli tüylerle süslenmişti. Bundan sonra törenlerde o da diğer çocuklarla atının üstünde geçerken dikkatleri üzerine toplayacaktı. Gençlerin midillileri üzerinde tipilerin önündeki geçit alanında dolaşmaları ve süslerini, onların farkında bile değilmişcesine göstermeleri adettendi. Rüya Kadın ağabeyinin oğlunun bu süslü eşyalardan geri kalmasını istememişti. Bunları hazırlamak için en uygun sanatçı oydu zaten.

İşte bu yüzden, sürekli olarak atı üzerinde dolaşan Küçük Şef, evdeki garip faaliyetlerin farkına varamadı. Kadınlar, komşuların da yardımıyla, arka tarafa küçük bir tipi kurmuşlardı. Başka bir tipeye gitmek için oradan geçenlerin gözleri önünde olmayacaklardı artık. Küçük Şef, dikkat etseydi büyükannesi Gloku'nun iki yabancı kadını kraliçeler gibi ağırladığını da fark edebilirdi. Bu

kadınlar, Küçük Şef ve Nilüfer'in yeni doğacak kardeşi için tutulmuş ebelerdi.

Küçük Şef'in yine atıyla ortadan kaybolduğu bir gün, Mavi Kuş bir oğlan çocuk dünyaya getirdi. Hemen anneye biraz çorba verdiler ve uykuya yatırdılar. Bebekse kendisi için özel olarak hazırlanmış iki süslü beşikten önce birine, sonra diğerine konuldu. Bunu özellikle yapmışlardı ki çocuk büyüdüğünde "Halalarımın armağanı olan iki güzel *poştan* beni karşıladı," diyebilsin. Bunu söyleyerek ailesiyle övünebilecekti ve onun geleneklere, akrabalık ilişkilerine özen gösteren bir aileden geldiği anlaşılacaktı.

Gökkuşağı'nın babası hemen çocuğa bir isim koydu. Gün doğarken onu kollarına aldı ve "Güneş, bu surata baksın" diye haykırdı. Etrafındakiler onu sessizce izliyordu. "Güneş torunumun adını duyacak: Ohiya, Muzaffer." Bu ismi, katıldığı hiçbir savaşta yenilgi tatmamış olan bir amcanın anısına seçmişti.

Gün boyu tipiye bebeği ve annesini görmek için ellerinde hediyelerle ziyaretçiler geldi çünkü bu, önemli ailelerden biriydi. Zamanı gelince çocuğun şerefine ziyafetler verilecek ve bugün hediye getirenlere hediyeler verilecekti. Bir at hediye edilirken, kösele üzerine çizilmiş bir at figürünü atın rengine boyayıp vermek adettendi. Ziyaretçilerden biri bebeğe mavi renkli bir at resmi getirince oradakiler birbirlerine, "Görüyor musun? Bebeğin daha ilk günden atı var, üstelik mavi bir at," demişlerdi. Mavi, demir grisi atları tanımlamak için kullanılan bir kelimeydi.

Küçük Şef, bir iki lokma yemek için atıyla döndüğünde, etraftaki hareketlilik onu şaşırttı. Birileri yeni doğan bebekten söz ediyordu. Merakı uyanmıştı. İnsan-

ların dikkati başka yerdeyken ayak uçlarına basarak sessizce içeri girip, o minik kırmızı surata baktı bir süre... Sonra da kimse görmeden süzülüp dışarı çıkmayı planlıyordu. Ama hiçbir şey Gloku'nun gözünden kaçmıyordu. "Gel, yavrum. Kardeşini gördün mü? Çok asi bir çocuk bence bu. Seni soruyordu. 'Nerede o çocuk? Görmek istiyorum. Bende olmayan ne özelliğe sahip? Çok mu yakışıklı?'" diyor. Sana rakip olabileceğini düşünüyor belli ki. Bence buradan ayrılma, kendini koruman gerek."

Aklıyla her zaman yol gösteren büyükanneden böyle saçma sözler duymak, onu şaşırtmıştı. Bebeğin konuşamayacağını, hatta doğru dürüst görmeyi bile beceremediğini biliyordu. Küçük Şef, omzundaki elin altından kaçıp, atına yöneldi. Gloku'ya seslendi. "Büyükanne, o istediğini söylesin. Benim ondan korkum yok!" dedikten sonra atına atlayıp topuklarıyla atın böğrüne vurdu. Bir an önce kadınların saçmalıklarından uzaklaşmak istiyordu. "Büyüdüğünde, oynanabilecek yaşa gelince o zaman güzel olur" dedi kendi kendine, ilgisizliğine bahane bulmak gayreti içinde.

Ama Nilüfer için durum başkaydı. Yeni kardeş onu çok mutlu etmişti ve onu kendi malı gibi görüyordu. İlk andan itibaren bakımını üstlenme çabası içine girdi. Minicik bebeğin yanında gayet büyük ve olgun görünüyordu. Uyuyan bebeğin yanına yerleşti. Bütün gün tombul elleriyle bebeğin yüzüne yelpaze yapıp, sinekleri kovdu. Ona sahiplenmesi öylesine güçlüydü ki, insanlar da bunu bozmamak adına bebeği görmek için ondan izin istemeye başladılar.

Bebeğe olan bağlılığı geçen zaman içinde hiç değişmeyecekti. Bütün yaz boyunca, kendi oyuncak tipisini bir kenara bırakıp, bütün zamanını küçük kardeşine bak-

maya ayırdı. Bebek sıcaktan bunalıp huzursuzlandığında Nilüfer de huzursuzlanırdı. Bazen, eğer yakında bir yetişkin varsa, onu kucağına alıp otururdu. Ama onu kaldırmaya hiç kalkışmazdı çünkü bir kez “olmaz” denmişti ve kendi yaşında birinin tek başına bebeği kaldırmaması gerektiğini anlamıştı. “Küçük bebekler bazen kızıp kendilerini geriye atarlar ve o durumda onları tutmak ve incinmelerini engellemek için büyük ve güçlü biri olmak gerekir. Dün akşam büyükbabanı ziyarete gelen Yaşlı Aylak Adam, küçükken öyle bir kaza geçirmiş. O yüzden sırtı kambur.” Nilüfer bunu çok iyi olmasa da anlamıştı; en azından bebeği kaldırıp, kucağında dolaştırırsa, bebek için kötü olacağını biliyordu. Bebek için kötü olacak bir şeyi yapmayı hiç istemezdi. Bu yüzden de yanında oturup, onu seyretmekle yetiniyordu.

Sadece bir keresinde bebeğin yanından ayrıldı ve bu da neredeyse felaketle sonuçlanıyordu. Gün doğumunda herkes yaban eriği toplamaya çıkmıştı. O günlerde tam mevsimiydi ve her tarafta olgun yaban erikleri vardı. Geride sadece Nilüfer ve büyükannesi kalmıştı. Kamp ateşinin yanında oturuyorlardı. Büyükanne küçük kızın kahvaltısını vermiş, aile fertleri için köseleden makosen tabanları kesmeye başlamıştı. “En azından bunların tabanlarını hazır edersem, annen ve yengelerin fırsat bulunca üst kısımlarını hazırlayıp süsler, kimin ihtiyacı olursa ona verirler,” diyordu.

Nilüfer, henüz uykusundan tam uyanamamış, büyükannesinin önüne koyduğu kahvaltısını bitirmeye çalışıyordu. “Kızım, haydi tipinize gidip, babanın bileyi taşını getiriver bana. Bu bıçak körelmiş,” dedi büyükanne. Nilüfer tipiye doğru yönelirken sözlerine devam etti: “Bütün gün oturup arkadaşlarıyla laflamaktan baş-

ka bir şey yapmıyor, bıçakları da bileyen kalmadı artık. Ne konuşurlar her gün anlamıyorum ki?” İş yapmamasından şikayet ettiği kişi tabii ki kocasıydı ama asla “kocam” ya da “karım” denmezdi. Kimden bahsedildiği anlaşılırdı zaten.

Nilüfer’in ılığı ile Gloku yerinden sıçradığı gibi nefes nefese onun peşinden koştı. Etraftaki tipilerden meyve toplamaya gitmemiş komşular da derhal oraya yöneldi. Kocaman bir yılan, tipisinde uyuyan bebek Ohiya’nın etrafına sarılmış duruyordu. Yılan, bebeğe dokunmuyordu çünkü Teton bebekleri her zaman minik battaniyeler içinde sarılı olur, onun da uzun deri bir sapı bulunurdu. Gece bir saldırı olursa, bebeği minik bir paket gibi alıp kaçabilmek için düşünölmüş bir önlemdi bu. Ama o tehlikeli yaratıkla masum bebeğin bir arada bulunması, korkunç bir manzaraydı.

Çocuğı riske atmaksızın yapacak hiçbir şey yoktu. Gelenlerin sayısı arttıkça birbirlerine sessiz olmalarını söylediler. “Geri çekilin! Yavaş hareket edin! Kısık sesle konuşun! Yılanı ürkütürseniz çocuğa saldırabilir.” Çok geçmeden bütün kamp ahalisi, hatta meyve toplamaya gitmiş olanlar bile gelip toplanmıştı ve çaresiz bir şekilde bekleyiyordu. O sırada biri, “Kenara çekilin. Yılan tellalı geliyor,” diye haykırdı.

Sessiz ve çelimsiz adam kendine açılan yoldan ilerlerken etraftakiler aralarında fısıldaşıyordu: “Eğer faydası dokunabilecek biri varsa, o da bu adamdır. Onun yardımcı ruhu yılan. Birbirlerini anlarlar. Göreceksin.” Tipinin hemen ağzında adam çubuğuna tütün doldurup, yere çöktü ve tütün içmeye başladı. “Yılanla haberleşiyor,” sözleri kalabalıkta dolaştı. Herkes elini çabuk tutmasını istiyordu ama adam, onları çıldırtırcasına ya-

vaştı. Sonunda ayağa kalktı ve bekleyenlere döndü: “Korkacak bir şey yok. Dostum, kardeşim, nerede olduğunun farkında değil çünkü yılın bu zamanı gözleri görmüyor. Ama ona, uyuyan bir bebeğin etrafına sarılı olduğunu söyledim ve beni duydu. Yavaş yavaş, kendini hazır hissedince, arkadaşım, kardeşim, sessizce uzaklaşacak. Sabırlı olun.”

Sonra tipiye girdi ve yere çöküp, çubuğu tutturmeye devam etti. Bu kez o kadar yakına oturmuştu ki uzansa yılan dokunabilirdi ya da yılan onu sokabilirdi, ama ikisi de böyle bir şeye kalkışmadı. “Birbirleriyle anlaşıyorlar, bu kesin,” diye konuştu izleyenler şaşkınlık içinde. Uzun bir zaman geçtikten sonra, yılan kımıldanmaya başladı. Bebeğin etrafından çekildi ve büyük bir zerafetle dostu ve kardeşinin yanından kayarak geçti. Öylesine yakındı ki geçerken adamın makoseninin ucuna sürtündü. Ama adam hâlâ sakın bir şekilde oturmasını sürdürüyordu. Gözleri kapalı, çubuğunu tutturuyordu. Tipinin kenarından dışarı kayan yılan, ağaçlık araziye doğru kaybolup gitti. “Bakışlarımı ona çevirecek olsaydım acele etmesini istediğimi sanıp utanabilirdi,” dedi yılan tellalı sonradan.

Kadınlar sevinç gözyaşları içinde bebeği yerinden kaldırıp, kucaktan kucağa geçirdiler. Aile yılan tellalına mükemmel bir ziyafet çekti ve Gökkuşığı en iyi atını ona hediye etti. Rüya Kadın ise adamın ölçüsünü almıştı bile. En güzel ve en şık makosenleri, yılan tellalı için yapmaya hazırlanıyordu.

“Sakın tipinizin yerini değiştirmeyin, dedi adam Gökkuşığı’na. “Bir yanlışlık olmuş ve arkadaşım aynı hatayı iki kere yapmayacak kadar akıllıdır. Kasıtlı olarak buraya bir daha geleceğini düşünerek, ona hakaret

etmeyin. O durumda size ben de yardım edemem.” Böylece Gökkuşığı’nın tipisi, bütün kabile başka bir bölgeye göçene kadar olduğu yerde kaldı.

“Bu çocuğa dikkat edin,” dedi yılan tellalı. “Pek çok bakımdan hayatında güzellikler olduğunu göreceksiniz. Uzun bir yaşam, iyi bir kısmet ve zor durumlarda bol miktarda doğaüstü yardım sahibi olacak. Çok büyük bir tehlikeyle karşı karşıya kaldığı için, çok büyük güzelliklere sahip olacak.” Onun bu kehanetini duyan herkes mutlu olmuştu.

Bölüm 8

Teton çocuklarının laf dinlemeye başladıklarında, akli-başında oldukları düşünülürdü. Nilüfer için bu söylenebildiğinde altı kışı geride bırakmış, yedincisine girmişti. O zaman öncesinde başından geçen çok şeyi hatırlasa da, doğru sırayla hatırladığı söylenemezdi. Çoğunu, olaylar kendine sonradan anlatıldığı için hatırlıyordu. Küçükken yaptıklarının ve söylediklerinin anlatılmasına bayılırdı. Bunları o kadar çok dinlemişti ki söz konusu olayların başından geçtiği günleri hatırladığını sanmaya başlamıştı.

“Anne, daha iki kış bile geçirmeden ne yapmıştım?” diye ısrarla sorardı. Mavi Kuş, defalarca anlatılan hikayeyi unutmuş gibi yapar, “O kadar çok şey yaptın ki, hangi birini hatırlayayım, dur bir düşüneyim,” derdi. Sonra da, “Aa, evet, birini hatırladım. Bir keresinde havanın nasıl olacağını bilmiştin,” diye anlatmaya başlardı.

“Gerçekten mi anne. Ne söyledim?” diye sorardı Nilüfer.

“Aslında, bir şey söylemedin. Daha konuşamıyordun. Çok küçüktün. Ama elinde ocak için iki çubukla tipiden içeri girdin. Ateş yakmamız gerekmiyordu. Daha yazdı, hava da sıcaktı. Yakacak ihtiyacımız yoktu.”

“Sonra ne oldu?”

Tam bu noktada Mavi Kuş, merakla kendisine bakan surata gülümserdi. “Ne mi oldu? Ocağın yanına oturup ellerini ısıtmaya çalıştın.”

Nilüfer kahkahalarla gülererek sordu: “Ağacın öldürdüğü Büyükanne buna ne dedi?” Üstüne ağaç dalı düşen Mavi Kuş’un büyükannesini Nilüfer hatırlamıyordu tabii ki ama onun ölümü çok anlatılan bir hikaye olduğu için ona böyle bir isim takmıştı Nilüfer.

“*Hina!* Hiç şüphen olmasın çok sert bir kış geçireceğiz. Çocuklar boş yere hava soğukmuş gibi yapmaz,’ dedi.”

Hikayede bu noktaya gelince uzun bir sessizlik olurdu. Sonra sahip olduğu güçten etkilenmiş bir şekilde Nilüfer, sorguya devam ederdi: “Peki kış gerçekten de çok mu soğuktu anne?” Bu sorunun cevabını gayet iyi biliyordu ama bir kez daha duymak hoşuna gidiyordu. “Hem de çok. Halkımızın hatırladığı en soğuk kışlardan biriydi. Sürekli kar yağıyordu. Erkekler ava gidemedi ve bufalolar da yakınlarımıza gelmedi. Yiyeceklerimiz bitti ve çok sayıda kişi öldü. Çok sert bir kıştı gerçekten de. Umarım bir daha senin gelişini önceden bildiğin kış gibi bir kış geçirmeyiz.”

Nilüfer, hikayeyi her dinleyişinde yeniden şaşırır, hayretler içinde sorardı: “Ama ben onu nereden bildim anne?” Mavi Kuş’un cevabı hep aynıydı: “Evet, nereden

bildin?” Sonra da birlikte gülerlerdi. Böylece Nilüfer’in sorgulaması, istediği şekilde sona ermiş olurdu.

Gloku ile de geçmişten söz etmek onun sevdiği şeylerdendi. “Büyükanne, beni sırtında taşıdığında ne yapardım?”

“Çok hareketli bir kızdın, hiç rahat durmazdın. İki taraftan sarkan örgülü saçlarımı atın dizginleri gibi tutardın. Sonra da bir o yana bir bu yana çeker dururdun. Öyle çok çekerdin ki, göz kapaklarım ta geriye giderdi. Sırtımda seni taşırken bir kuyuya falan nasıl oldu da düşmedim şaşıyorum!” Nilüfer bunu çok komik bulur, ellerini çırpıp gülerdi. “Peki canın acır mıydı büyükanne?” Gloku her zamanki sevecenliğiyle cevapladı, “Acır mıydı hatırlamıyorum. Ama senin çok eğlendiğini hiç unutmuyorum.”

Sonra araya Mavi Kuş girerdi. Nilüfer de dahil olmak üzere torunlarını her zaman şımartma noktasına kadar seven kayınvalidesini korumaya çalışırdı. “Hiç komik değil, Nilüfer. Büyükanenin canını yakmak güzel bir şey değil. Ben senin saçları çeksem hoşuna gider mi?”

Bu, elbette Nilüfer’in hiç hoşuna gitmezdi. Ama o günlerde henüz bu gibi konulara akli ermiyordu ve yaptıklarından sorumlu tutulamazdı. Ama artık, yedi yaşına geliyordu ve hareketlerinin sorumluluğunu almaya başlayacaktı. Geçmişte öğrendiklerini hatırlayacak; öğrendikleri yoluna ışık tutacaktı. Artık akli başında bir kızdı; akli ve hatırladıkları bir bütün oluşturacaktı.

O sonbahar günü hava kapalıydı. Gloku, köpeklerini alıp yakacak toplamaya gitmişti. Nilüfer ve büyükbabası tipide yalnızdı. “Artık sen kocaman kız oldum, yav-

rum. Susadığında büyükbabana su vermeyi unutma. An-nen ben yokken senin burada kalmanı bunun için isti-yor,” dedi.

Gloku, torunuyla konuşurken bir yandan da tipisini topluyordu. Yiyecekleri içeri girebilecek köpeklerin eri-şemeyeceği şekilde tipi direklerinde yukarılara astı. Son-ra da yaşlı kocasını rahat edeceği bir pozisyona soktu. Yıllardır zayıflamakta olan görme becerisi artık neredey-se tamamen gitmişti. Bu yüzden yaşlı adamın hemen ya-kınında olmayan eşyaların uzatılması gerekiyordu. Yal-nız bırakmadan önce Gloku, onu hep doğru yöne bakar şekilde oturturdu. Böylece yaşlı adam çubuğunu temiz-lerken külleri ateşten tarafa üfleyebiliyordu. Son yıllarda tamamen kör olacağı günlere hazırlanmak için birçok gündelik işi gözleri kapalı yapmayı öğrenmişti. Bu saye-de şimdi çubuğu doldurmak ve boşaltmak gibi birçok işini gözlerine ihtiyaç duymadan halledebiliyordu. En azından tütün içerken zorlanmıyordu.

Yaşlı adam, geçmiş günleri düşünerek sessizce otu-ruyordu. Nilüfer yerdeki postu kenara çekip kendi oyuncak tipisini kurdu ve bebekleriyle oynamaya hazır-landı. Bebeklerin her birine farklı roller verip, ailede karşılaşılan sorunlara benzer olaylarla hikayeler kuru-yordu. Bebekleri kendi ağzından konuşturuyordu. Bir süre sonra kendine verilen görevi hatırladı. “Büyükbaba! Büyükbaba! Su!” Suyu yaşlı adama uzattı. Büyükbaba el yordamıyla uzatılan kepeyi aldı ve “*Hao*, toru-num,” dedi teşekkür etmek için. Ardından da höpürtü-ler arasında suyunu içti.

Yaşlı adam kısa süre sonra yeniden düşüncelerine dalmış, Nilüfer ise oyununa dönmüştü. Bir süre sonra acıktı. Büyükannenin onlar için bıraktığı kabı açıp, bi-

raz yaşı adama verdi, biraz da kendine aldı. Ama büyü-
kannenin bıraktığı yemek, orada asılı duran tatlı pemi-
kan ekmeği kadar lezzetli olamazdı tabii. Aniden büyü-
kannenin iyice yukarıya astığı pemikanı canı çekti. Bu-
labildiği bütün kuru et paketlerini üstüste yığıp, üzerle-
rine tırmandı.

Ekmek pemikan hamurundan yapılmıştı, ama için-
de yabancı meyveler vardı ve hepsini bir arada tutması
için hamura kemikten çıkarılmış ağır bir yağ ilave
edilmişti. Bundan bir lokma yemek yeterli olurdu çün-
kü gerçekten de olabilecek en ağır tatlıydı. Ama Nilüfer
yedikçe yedi. Kendini bir türlü durduramıyordu. So-
nunda karnı ağrımaya başladı. Gloku döndüğünde, bir
kenara kıvrılmış, hiç kımıldamadan yatıyordu. Glo-
ku'nun döndüğünü ve tipinin önünde köpeklerine te-
şekkür ettiğini duymuştu.

“Geldin mi?” diye seslendi yaşlı adam. Gelenin Glo-
ku olduğunu biliyordu ama bu, onu selamlamak için
kullandığı yöntemdi yaşlı adamın. “Evet,” dedi karısı.
“Döndüm.” Karısı içeri girerken yaşlı adam ona seslen-
di, “Bak bakalım çocuk ne yapmış. Uzun bir süre bebek-
leriyle oynadı. Ama yemek yediğimizden beri çok sessiz.
Çocuğun sessiz olması iyiye işaret değildir. Bir ara ağır
bir şeyler taşıyıp, sanki bir yerlere tırmanıyormuş gibi
sesler çıkıyordu, ıkınma seslerinden anladığım kadarıy-
la. Bir süre koşuşturup durdu ama sonra hiç sesi çıkma-
dı. Seslendim, ama cevap vermedi. Bak bakalım, iyi
mi?”

Gloku'nun yarısı yenmiş pemikan ekmeğini bulma-
sı uzun sürmedi. Attığı çığlığa kızları ve Nilüfer'in an-
nesi koşup geldi. “Torunum hastalanmış. Ne yapaca-
ğız?” Onun tek derdi küçük kızın sağlıklıydı. Aslında pe-

mikan ekmeği de büyük kayıptı ama onu düşünecek zaman değildi. Yaşlı adama edecek bir çift lafı vardı. “Sen ne orada öyle sessiz sessiz oturdun ki? Baksana neler olmuş burada. En azından seslenebilirdin. Tipilerimiz dip dibe bilmiyor musun?” Yaşlı adam sessizliğini korumayı tercih etti.

Nilüfer’in halaları ve annesi ona ilaç içirmek için uğraşıyordu ama Nilüfer’e tipi sürekli dönüyor gibi geliyordu. Yukarıda bir araya gelen tipi direkleri, sanki dev bir örümceğin ağı gibi görünüyordu ve ağ hızla dönüyordu. Etrafındaki kadınların endişeli yüzleri de onunla birlikte dönüyordu. Sonunda hepsi birbirine karıştı ve yavaşca karanlığın içinde kayboldular.

Bayılmak, ölüm sürecine açılan kapı olarak kabul edilirdi. Kendini baygınlığa bırakmak, ölüme teslim olmak gibiydi. Eğer bayılan kişinin yere yatıp, bilincini kaybetmesine izin verilirse, ölüm onu pençesine alabilirdi. Bu gibi inançları yüzünden kadınlar, kızı sarsmaya ve onu oturur durumda tutmaya çalışıyordu; bir o yana, bir bu yana yıkılmasına rağmen. Yüzüne sürekli olarak su çarpıyorlardı. Gloku, Nilüfer’in bileklerini ve şakaklarını ovarken bir taraftan sürekli, “Unutma, kızım. Sakın kim olduğunu unutma, yoksa ölürsün,” diyordu. Hatırlamak, bilincin yerinde olması anlamına geliyordu. Ama Nilüfer için ölüm tehlikesi korkutucu değildi. Bunu önemsemiyordu bile. “Beni yalnız bırakın. Hiç kılmıdamadan yatmak istiyorum,” diye inledi.

İlaç, sonunda normal bir uykuya dalmasını sağlayacak şekilde etki etmişti. Ama bütün akrabaları sabaha kadar etrafında beklediler. Ertesi sabah Nilüfer’in karşısında gördüğü ilk kişi üvey babası Gökkuşığı oldu. Gökkuşığı, o ana kadar onunla hiç doğrudan konuşmamış-

tı. Hep uzakta dursa da, bütün gereksinimlerini karşılamaktan geri kalmamıştı. Nilüfer, annesine daha yakın olduğu için, üvey babasına karşı mesafeli olmuştu. Ama şimdi üvey babasının gözlerinden ne kadar endişelendiği anlaşıyordu. “Kızım,” dedi Gökkuşağı, “şimdiye kadar elimden geldiğince bütün ihtiyaçlarını karşılamaya çalıştım çünkü tipimdeki hiçbir çocuğun eksigi olsun istemem. Dün beni çok korkuttun. Şimdi bir an önce iyileşmeye bak çünkü sana elbise giydirip, yüzüne kırmızı boya süreceğim.”

Bu, Nilüfer için çok heyecan verici bir teklif değildi. Zaten her zaman elbise giymiyor muydu? Kırmızı boya... Zaman zaman onu da sürdüğü oluyordu. Ama bunun anlamını bilen yetişkinler için Gökkuşağı'nın sözleri büyük önem taşıyordu. Aslında, Nilüfer için *hunka* töreni düzenleyeceğini söylemekteydi. *Hunka* (kıymetli çocuk) olmak, kabile içinde önemli bir konuma yükselmek demektir ve bu fırsat herkesin karşısına çıkmazdı.

Gökkuşağı hemen elk avına çıktı. Bir yandan da gözü diğer avcılardaydı çünkü Nilüfer'in tören elbisesini süslemek için elk avlayanlardan hayvanın dişlerini satın alacaktı. Haber kabilede hızla yayıldı. “Duydun mu? Gökkuşağı büyük bir söz vermiş. Karısının küçük kızına *hunka* töreni yapacakmış. Şimdi kızın elbisesi için elk dişi topluyormuş.”

Herkes ona yardımcı oluyordu ama bu uzun süren bir işti. Çünkü her hayvandan sadece iki diş çıkıyordu elbisede kullanılmaya uygun olan. Üstelik dişlerin, diş elklerden alınması gerekiyordu. Ama haber etrafta duyulduğu için civar kamplardaki avcılar da Gökkuşağı'na ellerine geçen elk dişlerini gönderiyor ya da getiriyordu.

O da karşılık olarak uygun hediyeler sunuyordu. Satın alma işi ise yalnızca doğrudan elk dişi istediği kişilerle gerçekleşiyordu.

Yeterince elk dişi toplandığında, kız kardeşi Rüya Kadın elbiseyi hazırlamaya başladı. Ortaya çıkan elbise, gerçekten de görülmeye değerci. Her ne kadar kendi kabul etmese de Rüya Kadın, gerçek bir sanatçıydı. Kendilerini sanatçı olarak kabul eden birçok kadın, elbiseyi gördüğünde, hem malzemeye hem de işçiliğe hayran kalarak oradan ayrılacaktı. Her zamanki gibi Rüya Kadın, sıradışı bir eser yaratmıştı. Eteğin kalın ve ağır bordürü üzerinde danteller başlıyor ve geniş, açık kollara yayılıyordu. En azından bu kadar yardım edebilmekten dolayı memnuniyet duyan büyükbabanın pırıl pırıl parlattığı dişler, elbisenin üst yarısında hoş şekiller oluşturacak biçimde, kemeri civarına ve kollara yerleştirilmişti. Elbisenin önden ve arkadan görünümü tamamen aynıydı.

Tören hazırlıkları tam iki yıl sürmüştü. Bu süre içinde Nilüfer kendini yeni doğan minik kız kardeşine öyle adanmıştı ki zaman zaman kendini bekleyen büyük töreni unuttuğu bile oluyordu. Bebeğe, Gizemli El adı verilmişti. Bu isim, halası Rüya Kadın'ı düşünerek verilmişti aslında çünkü onun ellerinden çıkan eserler her seferinde “insanüstü güzellikte” oluyordu, herkesin söylediği gibi. Ama Gizemli El onun tören adıydı, uluorta kullanılacak bir isim değildi. Onun yerine, Nilüfer'in bebeği betimlemek için kullandığı kelime onun takma adı haline gelecekti: Gülümser.

Büyük gün sonunda geldi. Şafakla beraber Gloku, *hunka* adayı için özel yiyecekler hazırladı ve güneşin kendini göstermesiyle birlikte kızın karnını doyurdu. Sonra Mavi Kuş onu ırmakta yıkadı ve uzun saçlarını

pırıl pırıl olana kadar yağ sürerek taradı. Saçlarını her zamanki gibi yanlarından ördü ve özel kıyafetinin parçası olan kurdelelerle bağladı. Kurdelelerden güzel kokular geliyordu çünkü Rüya Kadın renkli ipliklerle minik toplar örmüş ve onların içine de kokulu yapraklar doldurmuştu. Sonra da bunları kurdelelere bağlamıştı.

Nilüfer, yeni elbisesini giydi; kemer, kolye ve bilezikleriyle kulaklarına minik kabuklardan yapılmış küpeler takıldı. Minik olsalar da sayılarının çokluğu sebebiyle kulak memelerini aşağı doğru çekip uzatıyorlardı ama güzellik uğruna buna katlanılması gerektiğini biliyordu Nilüfer. Son olarak da kıpkırmızı tüylerle süslenmiş yepyeni makosenlerini ve onlara uygun çoraplarını giydi. Çoraplarda da elbisenin üzerindeki desen tekrarlanmış ve bütün kostüm böylece bir bütün haline gelmişti. Makosenlerin sadece üst kısmı değil tabanları bile tüylerle süslenmişti. Bütün bunlar abartılı ve gereksiz gibi görünüyordu ve Nilüfer dayanamayıp düşüncesini söyledi: “Yürümeye başlayınca bu tüyler kırılacak ve makosenlerimin tabanları parçalanacak.” Halası Rüya Kadın hemen cevapladı. “Ama sen yürümeyeceksin ki.” Sonra da halası *hunka* töreni için kıymetli çocuğun makosenlerinin hep bu şekilde süslendiğini ve bu yüzden de törenin yapılacağı tipiyе yürümeyip, taşındığını anlattı.

Nilüfer sıradışı kostümünün ağırlığı altında kaskatı kalmış oturuyordu. Öylesine süslüydü ki kımıldamaya cesaret edemiyordu. Hatta kulaklarından omuzlarına kadar sarkan küpelerden dolayı, başını sağa sola çevirmeye bile korkuyordu. Artık hazırdı ve tören tipisinin şeref köşesinde oturuyordu ama henüz Gökkuşağı’nın söz verdiği yüz boyasını sürmemişti.

Kuzenleri Sıçrayan Tay ve Kır Çiçeği, onu görmeleri için başka kızları da getirmişti ve onlar da Nilüfer'i hayranlıkla süzüyorlardı. Sıçrayan Tay, bir açıklama yapma ihtiyacı hissetti: "Kuzenim az kaldı ölecekti, ama ölümden döndü. Bu yüzden bu tören, dayımın adağıydı." Bu herkesin kabullenebileceği akla yatan bir açıklamaydı. Yetişkinlerin bu kadar emeğe ve masrafa kalkışmalarının ardında daima iyi bir sebep olduğunu biliyordu çocuklar. Bir adak olarak, hasta bir çocuk ya da ölüm tehlikesi atlatan bir çocuk olduğunda bunu yaparlardı.

Çok sık olmasa da, arada sırada merak edip soran bir çocuk çıkardı: "Anne, neden kardeşim hunka da ben değilim?" Genellikle bu sorunun cevabı şöyle olurdu: "Onun iyileşmesi için dua ettik ve adak adadık. İyileşirse herkesi doyuracağımızı söyledik. Ve iyileşti." Tören her zaman bir ziyafet eşliğinde yapılırdı ve adına tören yapılan çocuğun bütün akrabaları orada olurdu. Bu şerefın tek bir çocuğun üzerine yönlendirilmesi diğer çocuklar tarafından anlayışla karşılanırdı. Kardeşlerini kıskanmanın çok utanç verici olduğu onlara öğretilmişti. "Hepiniz birsiniz," denilirdi çocuklara. "Birinize yapılan hepiniz sevinin." Sağlıkları yerinde olan ve başlarına bir iş gelmeyen çocuklar böyle fazladan ilgiye ihtiyaç duymazdı ve çoğu insan, kendilerine böyle bir tören yapılmadan bir ömür geçirir, bundan da hiç şikayetçi olmazdı.

Küçük Şef, o gün herkes gibi ailesinin yakınında kalmayı tercih etmişti çünkü bu özel bir gündü. Meydanın ortasına tören çadırının kurulmasını izledi. Ardından da bir koşu, kısa bir süre sonra başlayacak geleneksel "arama oyunu" için tipisine gitti. Çok geçmeden, "İşte geliyorlar!" diye bağırdı ve haberi herkese ulaştırmak için

sağa sola koşturmaya başladı. Aslında arayıcıların ne yapacaklarını biliyordu. Diğer oğlan çocuklar gibi o da çeşitli kereler kamp yerinde aile törenlerini izlemişti ve izlediği törenler arasında *hunka* da vardı. Adayı tören çadırına getirmek için görevlendirilmiş dört adamın izleyeceği yolu gayet iyi biliyordu. Adamlar, çeşitli kereler yollarını kaybetmiş gibi yapardı.

İşte o anda yaptıkları da buydu. Tören tipisinden çıktılar ve hızla bir yönde ilerlemeye başladılar. Ama daha birkaç adım atmışlardı ki oldukları yerde durup, aralarında tartıştıktan sonra yön değiştirdiler. Bunu üç kez yaptıktan sonra nihayet dördüncüsünde Kara Kartal'ın kampı tarafına yöneldiler. Gidecekleri yönü tartışmak için her durduklarında, gidecekleri yönü aslında gayet iyi bildikleri halde, geleneksel şarkıyı söylüyorlardı:

“Neredeler acaba bunlar?”

“Neredeler acaba bunlar?”

Adamlar sonunda tipiye geldiler ve Nilüfer'i yavaşça, onu taşıyacak adamın sırtına bindirdiler. Sonra da dört adam Nilüfer'le birlikte tipiden ayrıldı. Nilüfer yukarıdan, biraz da şaşkın bakışlarla etrafını süzüyordu. Tipinin girişine toplananlar, kostümüne övgüler yağdırıyordu ama Nilüfer'in onları duyması imkansızdı.

Aynı gün aileleri tarafından onurlandırılacak diğer üç çocuk da başka görevliler tarafından aynı şekilde tören tipisine getirilmişti. Çocuklar şeref köşesine oturdular ve önlerine kocaman bir perde gerildi. Bu arada çocuklara *hunka* boyaları yapıldı. Yeni konumlarını simgeleyen ince kırmızı çizgiler oluşturulmuştu yanaklarında. Artık onlar kıymetli çocuktu. Bütün yaşamları boyunca önemli törenlerde suratlarına bu çizgilerden yapma hakları olacaktı ve onları görenler, “bakın bu gördü-

günüz bir *hunka!*” diyecekti. Bu, özel bir gurur kaynağı kabul ediliyordu. “Bakın, ailesi onu o kadar sevmiş ki onun adına bir tören düzenleyip, çok sayıda insana ziyafet ve hediye sunmuş,” anlamına gelen bir onurdu bu. Biri adına başkasına armağan vermek, olabilecek en büyük övgüydü. Armağan sunmak, armağan almaktan çok daha önemliydi.

Yüz boyama faslı sona erince, perde kaldırıldı. Yan yana oturan dört çocuğu artık herkes görebilirdi. Her çocuğun eline bir çubuğun üstüne takılmış, maviye boyalı bir mısır koçanı verilmişti. Bu, *hunka* seviyesini kabul etmekle göstermeye söz verdikleri misafirperverliği sembolize ediyordu. Artık onlar seçilmiş kişilerdendi.

Bütün törenlerde, töreni yönetecek kişi, açılışı kendi özelliklerini duyurarak yapardı. Bu törende de hunka töreni için seçilmiş olan kişi, “Ben bu ayini bilirim. Ve ömür boyu onun gereklerini yerine getirmek için elimden geleni yaptım. Beni tanıyanlar bunu bilir. Misafirperverlik sorumluluğunu da yürekten kabul etmişimdir. Bir ihtiyacı olup da benim tipimden içeri giren hiç kimse eli boş dönmemiştir,” diyerek kendi özelliklerini saymaya başladı.

Sonra bir ilahi söyleyerek, elindeki hunka asasını üzerlerine bereket yağdırması için adayların başlarının üzerinde salladı. Asa tüylerle süslenmişti ve ucundan canlı renklerle boyanmış bir at kuyruğu sarkıyordu. Asanın bir ucunda ise çubuk vardı.

İlahisi bitince adam her çocuğa bir tas su uzattı ama çocuklar tam içecekken önlerinden çekip, “Bundan böyle, etrafında bitkin ve yorgun olanlar görünce, onlarla ilgileneceksin. Kendi susuzluğunu gidermek için hemen dudaklarına suyu götürmek istesen de, yakınında susa-

mış başkası var mı diye bakacaksın,” dedikten sonra suyu içmelerine izin verdi.

Sonra, tütünün üzerinden bir parça yiyecek geçirdi ve onu ikiye kesti. Bir parçasını ateşe atıp, diğer parçasını hunka adayının dilinin üstüne yerleştirdi ve “Bundan böyle her ne zaman yemeğe otursan, etrafında aç bekleyen, yemeğinden bir lokma isteyen biri var mı diye bakacaksın. İşte o zaman burada bugün ne olduğunu hatırlayacaksın. Lokmanı ağzına götürmek için elini kaldırmış olsan da yarı yolda duracaksın. Yemeğini yalnız yemeyeceksin. Sadece yarısını yiyip, diğer yarısıyla da merhametini göstereceksin,” dedi.

Ayin bu şekilde tamamlanmıştı. Daha sonra adayların tipilerinde ziyafetler verildi. Gökkuşağı, Nilüfer’in adına atlarından bazılarını hediye etti ve orada yenilen yemeğin önemli bir kısmını şahsen temin etti. Ama ailesinin diğer üyeleri de ona bu konuda yardımcı oluyordu çünkü aileler birbirlerine bu gibi durumlarda ellerinden geldiğince yardım ederlerdi.

Nilüfer, üzerine almış olduğu sorumluluğu önce anlamamış olsa da zamanla bunun önemini kavrayacaktı. Misafirperverliği, yaşamının birinci hedefi haline getirmek için seçilmiş kişilerden biri olmuştu artık. Yetişkin bir kadın olana kadar bu işleri kendi başına yapması beklenmiyordu elbette. O zamana kadar annesi ve diğer akrabaları, onun adına bu görevi yerine getirecekti. Ama artık omuzlarında hunka sorumluluğu vardı ve bu, küçümsenek bir şey değildi. Ama bunun karşılığında büyük saygınlık kazanacaktı. Bundan böyle yüzünde taşıyabileceği kırmızı çizgiler bunun göstergesiydi.

Ziyafet biter bitmez süslü kostüm çıkartılıp, kaldırıldı ve Nilüfer her zamanki kıyafetini giydi. Gündelik

halinde onu diğer çocuklardan ayıran bir durum yoktu. Ona verilen bu onur hakkında başka bir şey söylenmeyecekti. Zamanla, özel konumunu daha iyi anlayacaktı ama bu şerefi kimsenin gözüne sokmadan taşıması gerekiyordu. Başkaları ondan söz edebilirdi ama onun bu konuda tek kelime etmesi bile kabul edilmezdi.

Nilüfer ev ve aile işlerini yapmaktan giderek daha büyük keyif alıyordu. Önceleri bu konuda kafasını pek yormamıştı ama üvey babasının gösterdiği büyük ilgi, bazı olayların yaşamında daha belirginleşmesine sebep olmuştu. Bu yüzden, bir gün bir kuzeni, Kara Kartal'ın küçük oğlu, başından geçenleri anlatınca çok sevindi. Oğlan şöyle demişti: “Bugün karşıma bacağı kırık bir bufalo çıktı ben de onu vurdum. Devrildi ve öldü.”

Et bulunması aile için hep bir sevinç sebebiydi. Bu haber, özellikle Kara Kartal için mutlu ediciydi çünkü bu onun küçük oğlunun ilk gerçek avı sayılırdı. Hemen isteyen aile üyelerini, hayvanı parçalamak için kamp kurmaya davet etti. Kısacası, bu bir aile gezisi olacaktı.

Şafakla birlikte Gökkuşığı, kız kardeşleri İlk Kadın ve Rüya Kadın ile iki üç kuzen, yanlarına ailelerini alıp, büyükanne ve büyükbabayı da geziye dahil ederek yola koyuldular. Gloku ve yaşlı kocası da kamp yerindeki tipilerini bırakıp geliyordu. Bufalonun bulunduğu yerde geçici olarak tipiler kuruldu. Bütün erkekler usta kasaplardı. Vurdukları hayvanları parçalara ayırır, eti kampa o şekilde götürürlerdi. Teton geleneklerine göre hayvanın derisi dikkatlice yüzülürdü çünkü post da et kadar önemliydi. Sonra da et, kas yapısına göre parçalanırdı. Her kas bütün olarak çıkarılırdı ve hepsinin ayrı bir adı vardı. Hayvanların parçalarının anatomik isimleri çok ayrıntılıydı. Çıkarılan her parça hemen kurutulmak

üzere kadınlara veriliridi. Yaşlılar ise kemiklerle ilgilenirdi. Onları kırıp, kaynatır, yağlarını çıkarırlardı. Bu yağ onlar için tereyağı yerini tutardı, çünkü onlarda tereyağı diye bir şey yoktu.

Ama eğlenmekten de geri kalmıyorlardı. Bir yandan da ziyafet hazırlığı vardı. Daha tazeyken pişen etin tadı başka oluyordu. Burada devreye erkekler girerdi ve hayvanın koskoca döşünü bir kerede “savaşçı işi” dedikleri yöntemle pişirirlerdi. Karaağaç ve meşe dallarıyla kocaman bir ateş yakar, üzerine de yeşil söğüt dallarından bir kubbe oluşturlardı. Alevler inip, ateş kömür haline gelince eti bir çadır gibi kubbenin üstüne yatırırldı. Et böylece ateşin üstünü kaplar ve bütün ısıyı alırdı. Temel olarak bufalo etiyile yaşayan insanlar için, etten kömürlerin üstüne damlayan yağın çıkardığı ses keyif vericiydi. Zaman zaman yağların yanıp tutuşması iştahlarını iyice kabartırdı. Et pişip hazır olduğunda ucu sivriltilmiş çubuklarla ateşten alınıp, yere serilmiş karaağaç dalları üzerine konulurdu. Sonra da şeritler halinde kesilip dağıtılırdı. Herkes çok iyi vakit geçirirdi ama işin tadını asıl çıkaran çocuklar olurdu.

Tetonlar yiyeceklerini paylaşmaktan hoşlanırdı. Bu yüzden Kara Kartal’ın akrabalarının, ayaklarına gelen bu kismetle kendilerine ziyafet çekiyor olmaları yetmezdi. Onu mutlaka paylaşmalıydılar. Uzaklardan geçenler olup olmadığına bakıp, onlara battaniyeler sallayıp, işaretlerle yanlarına gelmeye davet ettiler, hatta bazılarını da getirmek için hızlı bir at sırtında gençlerden birini yolladılar. Onların da ziyafete katılmalarını istiyorlardı.

Orada kamp kurmak hepsi için büyük zevkti. Etler gerektiği gibi hazırlanmıştı ama daha kampa dönmek istemiyorlardı. Kamp yeri görüş mesafesi içindeydi ve

gençler atla gelememiş aile bireylerine, sürekli et götürüyordu.

Orada kalmaya devam etmelerinin bir sebebi de tam *tinpsila*, (yaban çayır şalgamı) mevsimi olmasıydı. En güzel ve en lezzetli olduğu dönemdi. Bu yüzden de kadınlar kışa depolamak için kazıp çıkarmak istiyordu. Erkekler bir yandan avlanmaya devam ediyordu. Aralarından biri geyik vuracak olursa, taze et yemek için bir sebep daha çıkmış oluyordu. Ama büyük kamp yerine çok yakın oldukları için orada büyük av hayvanları bulma ihtimali çok düşüktü.

O günler Nilüfer'in de asla unutmayacağı bir dönemdi çünkü o sıralarda annesine iyice yakınlaşmış ve onunla birlikte olmaktan çok keyif almaya başlamıştı. Daha önce büyükanneye, halalara ya da diğer akrabalarına da annesiyle aynı yakınlıktaydı. Zaten büyük ailelerde durum genelde öyleydi. Ama son zamanlarda annesinin özelliklerinin ve ilgisinin kıymetini daha iyi anlar olmuştu. Annesi, Nilüfer'in aklındaki konuları önceden bilircesine onunla konuşuyor, Nilüfer'le birbirlerine en derin düşüncelerini açıyor, ciddi konularda sohbet ediyorlardı.

Güzel bir öğleden sonra Mavi Kuş ve üç çocuğu, Nilüfer, Ohiya ve artık kışı geride bırakmış olan Gülümser, kampın yakınlarında yürüyüşe çıkmıştı. Tepenin arkasında soluklanmak için oturdular. Etrafta hiçbir şey ve hiç kimse yoktu, sadece göz alabildiğince uzanan doğa... Mavi Kuş sevgiyle çocuklarına baktı ve "Şu anda gerçekten mutluyum; çocuklarım etrafımda," dedi. Bunu söylemesinin sebeplerinden biri de her zaman bu fırsatı bulamamasıydı. Onlara sevgisini her zaman göstermiyordu. Büyük aile düzeni içinde bütün yetişkinler

bütün çocuklarla aynı şekilde ilgilenir; ayrımcı olmak için özen gösterirlerdi.

Nilüfer heyecanla atıldı, “Biz de mutluyuz anne, seninle başbaşa kaldığımız için. Anne, haydi ağabeyimle oynadığımız ‘dar zamanlar’ oyununu oynayalım.”

“O oyunu unutmadın mı sen, Nilüfer?” Mavi Kuş şaşırmıştı. “Ağabeyin Küçük Şef, üçümüz için o oyunu kurduğunda sen daha miniciktin. Demek hatırlıyorsun. Eğlenceliydi, değil mi?” Sonra gözlerini ufka dikerek devam etti. “Ağabeyin artık bizimle oynayamayacak kadar büyüdü. Artık oğlanlarla at sırtında dolaşıyor. Doğrusu da bu. Şimdi, ata binmesini ilerletmeli. Bütün erkeklerin iyi binici olması gerekir. Haydi, gelin bakalım!”

Şalını başının üstüne çekip, üç çocuğunu onun altına topladı. İçinde bulundukları “dar zamanlar” hakkında konuşmaya başlayınca, çocuklar ona daha da sokuldu ve yalandan titremelerle o günleri hayal etmeye başladılar.

“Şimdi burada yapayalnız sadece dördümüz. Uçsuz bucaksız, kimsenin yaşamadığı, bize yabancı topraklardayız. Hepsinden kötüsü, çok az yiyeceğimiz kalmış. Yiyecek bulmamız da çok zor... Ne korkunç, değil mi?”

Çocuklar oyunun havasına çoktan girmişti. “Korkunç! Korkunç!” diye hep bir ağızdan tekrarladılar.

“Bu küçük çadırdan başka bir şeyimiz yok... O da uyduruk bir şey zaten, hiç sağlam değil... Ama, neyse. En azından birazcık olsun bizi koruyor. Bir de rüzgar bu kadar sert esmese!”

“Rüzgar! Rüzgar!” Çocuklar titremeye başlamıştı.

“Buraya gel, Ohiya,” diye seslendi annesi, “biraz daha yaklaş. Nilüfer, sen de çadırı aşağıya doğru çek, sıkıca tut, tamam işte oldu. Keşke yere çakacak kazıkla-

rimiz olsaydı. Ama etrafta ağaç bile yok. Rüzgar da gide-
rek kuvvetleniyor. Çadırımızı yırtıp atabilir. Sıkı du-
run! Ne olacak halimiz!” Çocuklar oyundan büyük ke-
yif alıyordu. Sadece oyun olduğunu bildikleri bir or-
tamda “böylesine zor durumda olmak” eğleneliydi.

Ohiya da oyunda üzerine düşeni yapmaktan geri kalmayacaktı. “Anne! Bak, Gülümser tipiden dışarı çı-
kıyor!” diye haykırdı.

“Hayır, sakın ha, Gülümser, buraya gel, yoksa do-
nacaksın! Haydi hepiniz iyice birbirinize sokulun ki bi-
raz ısınabilelim.” Birbirlerine daha da yaklaşıp, sıkı bir
düğüm gibi oldular. Tam o sırada Ohiya acılar içinde in-
lemeye başladı. “Ne oldu, oğlum?” “Anne, çok açım.
Açlıktan ölmek üzereyim. Üç gün ve üç gecedir ağzıma
bir tek lokma koymadım.”

Annesi de üzüntü içindeydi. Ona hemen yiyecek vermeye çalıştı. “Al, oğlum. Burada biraz pemikan var.
.Avuç içi kadar. Ama en azından ağzında tut bir süre.
.Sakın yutayım deme. Sadece suyunu yut. Bu
sana güç verir. Bazen savaşçılar da bunu yapmak zo-
runda kalır.”

“Ver! Çabuk! Çabuk!” Ohiya, akli erdiğince, açlık-
tan ölen birinin yapması gerektiği şekilde gözlerini yu-
varlayarak acı içinde haykırdı. Annesi her çocuğa bir
parça pemikan verdikten sonra bir lokma da kendi ağ-
zına attı. Hep birlikte pemikanı yutmadan, sadece su-
yunu emerek beklediler.

“Acaba, fırtına geçti mi, Ohiya? Birden ortalık
çok sessizleşti. Bir kafanı çıkarıp bak dışarıya.” Aslında
bunu çocukların oyundan sıkılıp sıkılmadıklarını gör-
mek için söylemişti. Ama daha oyunu bırakmaya niyet-
leri yoktu. En azından Ohiya, oyunu uzatmak istiyordu.

Kafasını dışarı çıkarmasıyla içeri çekmesi bir oldu. Dişleri birbirine vuruyordu. “Uff! Neredeyse kulaklarım donup düşecekti. Çok soğuk. Sanırım biraz daha burada kalmamız gerekecek.”

Nilüfer, “Madem öyle, bize masal anlatsana anne!” diye atıldı. Böylece Mavi Kuş onlara masal anlatmaya başladı. Birinci masalı ikinci ve üçüncüsü izledi. Aslında bunlar hep bildikleri masallardı ama yeniden dinlemek hoşlarına gidiyordu. Masal karakterleri belliydi: Aptal ayı, kurnaz tilki, yalanların ustası hilekar Iktomi,¹ ve tarlakuşuyla yavruları.

Annelerine sokulup, kendilerine daha rahat pozisyonlar bulan çocuklar bir süre sonra uykuya dalmıştı. Aslında sıcak bir gündü. Alınlarında oluşan ter damlacıklarını yavaşça ve şefkatle silerken Mavi Kuş onlara baktı. “Bir kucak dolusu bebek. Bir kadın bundan fazla ne isteyebilir ki?” dedi kendi kendine.

Sırtını kayaya yaslayıp, çocukları uyandırmamak için kımıldamadan oturdu. Bir süre sonra tepenin arkasından biri seslendi ve akşam yemeğinin hazır olduğunu söyledi.

Geri dönerken, en küçük çocuğunu taşıdı. Diğerleri önden yürüyordu. Aniden Nilüfer dönüp onun yanına geldi. “Anne, bugün çok güzeldi! Yine seninle yürüyüşe çıkabilir miyiz, sık sık?”

Nilüfer genelde her yere büyükannesi Gloku ve halaları ya da diğer akrabalarla giderdi. Hepsi de çok iyi

Kelime anlamı örümcek olan Iktomi, Kuzey Amerika yerli kabilelerinin çoğunda ortak olarak anılan bir karakterdir. Genelde örümcek görünümünde olsa da, insan şekline girebilmektedir. Ağlarını yayarak insanları kandırmasıyla tanınan bu tanrı, günümüz Lakota yerlileri tarafından telefon ve internet ağlarının tanrısı olarak da yorumlanmaktadır (ç.n.).

insanlardı ve Nilüfer onlarla olmaktan hoşlanırdı. Ama artık asıl tercihini yapmıştı. Kendi annesi; onunla oyunlar oynayabiliyor, kafasındaki sorulara cevap bulacak konuşmalar yapabiliyordu. Bundan böyle onun yanından ayrılmayacaktı. Bu, iyi bir karardı çünkü kısa bir süre sonra ergenlik yıllarında ona yol gösterecek birine ihtiyacı olacaktı. O günlerde en büyük anlayışı gösteren yine annesi olacaktı.

Bölüm 9

Olaylar artık Nilüfer'in kafasında birbirine karışmıyor ve daha uzun süre kalıyordu. Böylece onları ilk oldukları andaki gibi hatırlayıp neredeyse aynı hisleri ve heyecanı duyabiliyordu. Bunlardan üçü, kendisine özel bir bağlılığı olan ağabeyi Küçük Şefle ilgili olaylardı: onun ilk cesaret vuruşu,¹ ilk evden kaçıp savaşçılara katılması ve ilk bufalosunu vurması. Bu olaylar, onun Küçük Şefle gurur duymasına sebep oluyordu, iyi bir kız kardeş olarak.

Çok sert geçmiş bir kıştan sonra baharın ilerleyen günlerindeydiler ama hava hâlâ soğuktu. Henüz hiç bufalo görülmemişti ve yiyecekleri hızla tükeniyordu. Böyle zamanlarda ailelerin reisleri ava çıkıp, ne bulabilirlerse getirirdi. Gökkuşığı ve birlikte ava çıkmaktan

Kuzey Amerika yerlileri arasında cesaret vuruşu, düşmana yaklaşıp, ona herhangi bir zarar vermeden dokunmak anlamına gelmektedir (ç.n.).

özellikle hoşlandığı bir kuzeni yanlarına ailelerini de alarak geyik avına çıkmaya karar verdi. Kuzenin karısı, yardım edebilecek kadar büyük iki erkek yeğeni ve Gökkuşağı'nın annesi de onlarla birlikte gidecekti.

Şansları yaver gitti ve seçtikleri bölgede geyik izine rastladılar. Erkekler bütün gün avdayken, kadınlar da bir önceki gün avlanan hayvanın etini hazırlamakla meşgul oluyordu. Akşamlarıysa tipilerin arasında yak-tıkları büyük ateşin etrafında toplanıp birlikte yemek yiyorlardı. Tam bir geyik avı ziyafeti oluyordu çünkü herkes eline kendi butunu alabiliyor ve tadını çıkararak bol bol kemirebiliyordu. Bu, büyük bir lüks sayılıyordu. Ete soktukları taze kesilmiş çubuklar, ona tad veriyor, onu daha da lezzetli yapıyordu.

İşte yine böyle bir yemekten sonra, kürklere sarınmış otururlarken, aniden yakındaki çalılarda ötmeye başlayan bir kuş sohbetlerini kesti. Bu, iki kez tekrarlanınca, kuzenin karısı merakla sordu: “Bu öten, *pakoška* (çobanaldatan), öyle değil mi?” Sonra da ekledi, “Yılın bu zamanı öttüklerini bilmiyordum.” Ardından sohbetlerine dönüp, kuşun ötüşünü unuttular.

Yalnızca Gökkuşağı huzursuz olmuştu ve sohbe katılmakta güçlük çekiyordu. Kuşun bir sonraki ötüşünü sabırla bekledi, kırıp içinden iliğini emdiği kemiği havaya kaldırmış bekliyordu. Sonunda kuş yeniden öttü. Kemiği sesin geldiği tarafa fırlatarak, “*Pakoška*, neredesin?” dedi. Kuşun sesi o anda kesildi. Kuzen güldü ve “Kuşun işini bitirdin! Bir daha sözümüzü kesemez,” dedi. Ama Gökkuşağı bütün gece gözünü kırpamayacaktı. “Kuş niçin başka bir yere uçup, ötmeyi sürdürmedi? Öyle körü körüne bir atışla onu vurmuş olabilir

miyim?” diye düşündü. İçinde hafif de olsa bir şüphe vardı ve sabahı zor etti.

Güneş etrafı yeterince aydınlatınca hemen sessizce tipiden çıktı ve kuşun sesinin geldiği yöne doğru ilerledi. Tam düşündüğü gibiydi. Sesi çıkarmış olan kuş değil, bir adamdı. Siu kabilelerinden birinin keşif gözcüsü şakağına saplanmış kemikle, ağaçların başladığı sınırdaki yerde yatıyordu. Gökkuşağı'nın atışı tam isabet sağlamıştı. Gökkuşağı avcıydı, savaşçı değil. Ve o ana kadar kimseyi öldürmemişti. Yine de, bütün erkekler gibi, bu gibi durumlarda yapılması gerekenleri biliyordu. Attığı savaş çılgınlıkları, herkesin tipilerinden fırlamasına sebep oldu. Dışarı çıktıklarında onun şu sözlerini duydular: “Ben, Gökkuşağı olarak adlandırdığınız kişi, bugün doğrudan yapmış olduğum bir atışla düşmanımı öldürdüm!” Savaşçılar, hep bu şekilde haykırırdı.

Ailenin diğer fertleri, hâlâ sarındıkları postları üzerlerinde yanına gelirken, o ise oğlu Küçük Şefi kaldırmak için tipisine koştu. “Kenara çekilin!” diye emretti. “Kenara çekilin. İlk vuruşu oğlanın yapmasını istiyorum.” Uykusundan tam uyanamamış oğlunu getirdi ve ona ne yapması gerektiğini anlattı. Aldığı talimat üzerinde Küçük Şef yayıyla ölü adamın omzuna hafifçe dokundu. Aslında yaptığı şey çok basitti ama bu, onun için çok önemliydi, henüz tam olarak anlamını kavramasa da... Daha onbeş kış yaşamadan, bir düşmanı “öldürmüştü” Bu kadar küçük yaşta pek az gencin yakalayabildiği bir şerefti bu.

Gökkuşağı, kuzeninin ikinci vuruşu yapmasını istedi. Ardından da büyük yeğenine üçüncü vuruşu verdi. Son olarak da kendi dördüncü vuruşu yaptı. Bundan fazlasına izin yoktu zaten. Küçük yeğen, olanları kenar-

dan izliyordu. Ağabeyine bu fırsatın verilmiş olmasına memnun olmuştu. Sonra adamlar, geleneksel övgü sözleriyle Küçük Şef için haykırdı: “Küçük Şef, *Eyahahe!*”

Bu gerçekten de tezahürat gerektiren bir durumdu. Bütün bunlar aslında temsili bir olayda, temsili olarak birini onurlandırmak üzere gerçekleştirilen bir törenin parçasıydı. Gene de oğlanın hayatı açısından önemliydi. Mavi Kuş, Küçük Şefi kenara çekip, kulağına fısıldadı: “Bunu asla unutma, oğlum. Unutma ki, kendi kazandığı bir şerefi oğluna aktaracak kadar cömert bir baban var. Bütün onurun sana verilmesini istiyor. Bunu takdir etmen gerekir. Böyle bir baban olduğu için şanslısın.”

Öldürülen keşif gözcüsü yakışıklı, uzun boylu ve adaleliydi; hepsinden önemlisi üzerindeki kıyafetlerden kabilesinde önemli biri olduğu anlaşılıyordu. Bu, işin şerefini daha da yüceltiyordu çünkü ovalarda sürmekte olan bu mücadele, kabileler arasında bitmez tükenmez bir yarışma gibiydi. Kabileler birbirlerine “değerli düşmanlar” oldukları için iltifat ederdi. Rakip olarak sıradan birini ortadan kaldırmak o kadar önemli değildi. Savaşçılar, muharebe öncesinde en iyi kıyafetlerini giymeye özen gösterirdi. Gençliklerinden itibaren onlara “düşmana layık olmak” öğretilirdi. Ve bunun anlamı sadece cesur, akıllı ve güçlü olmak değil, aynı zamanda etkileyici görünmekti.

Ama orada durup zaferlerini kutlamak için fazla zamanları yoktu. Yerde yatan, düşman gözcülerinden olduğuna göre, kısa bir süre sonra grubunun yanına dönmeyince, diğerleri onu aramaya gelecekti. Av ekibi büyük bir tehlikeyle karşı karşıyaydı. Gökkuşağı hemen etrafa emirler yağdırmaya başladı: “Kaybedecek zamanımız yok. Kadınlar sadece kurumuş, sarılmış ve taşın-

ması kolay olan etleri alsınlar. Tipileri boşverin. Nasıl olsa başka tipilerimiz var.” Sonra kuzenine ve iki oğlana, “Siz kadınları alıp onlarla gideceksiniz,” dedi.

Gözcü doğudan gelmiş gibi görüldüğü için, batıdaki tepelerin eteklerinden hızla yola çıktılar. Tepelerin arkasına geçince, Gökkuşağı atından indi. Diğerleri de durdu. “Bu vadi boyunca dosdoğru kuzeye ilerleyin.” O toprakları iyi biliyordu. “Gözlerden uzak durmaya çalışın; atlarınızı son sürat koşturun!”

Onlar uzaklaşırken, Gökkuşağı, atını çalıların altında kalan bir ağaç parçasına bağladı ve yüzükoyun yatarak, tepenin en üst noktasına kadar süründü. Oradan, geride bıraktıkları kamp yerini görebiliyordu. Bir süre hiç kımıldamadan, başının üzerinde bir adaçayı demeti tutarak uzandığı yerden kampı gözledi. Bacaklarını çalıların altına uzatmıştı ve toprakla bütünleşmişti. Onu kimse göremezdi.

Tam beklediği gibi, bir süre sonra kampın gerisinde kalan sırtta ilerleyen savaşçılar gördü. Aniden durdular. Kampı görmüşlerdi. Verilen işaretle hep birlikte savaş çılgınlıkları atarak, kamp yerine atlarını sürdüler. Bir yandan da tipilere ok yağdırıyorlardı. Çok geçmeden çadırları parçalamaya başlamışlardı.

Gökkuşağı onların arkadaşlarını bulmasını beklemedi. Köye ulaştığında atının ağzı köpük içindeydi. Atın böğrü, güçlü bir körük gibi inip çıkıyordu. Köy yeri, kendinden önce gelen ailesinin verdiği haberle çalkalanıyor ve ismi göklere çıkarılıyordu. Çok uyanık davranması sayesinde düşmanı öldürmüştü, hem kendi av grubunu hem de civardaki diğer av gruplarını ölümden kurtarmıştı çünkü olay duyulur duyulmaz etrafa haberciler salınıp, çevredeki avcılar uyarılmıştı. Ama Gökku-

şığı için en önemlisi, oğlu Küçük Şef'in ilk cesaret vuruşunu yapmış olmasıydı. Yaşlılar onun için, "bu kadar güzel bir başlangıca bakılırsa, büyük bir savaşçı olacak" diyerek kehanette bulunuyordu.

Bütün bu olanlar Nilüfer için de çok heyecan vericiydi. Bir sonraki dans toplantısında bu olayın çeşitli şekillerde anılacağını biliyordu. Küçük Şef'in halaları ve annesi, Mavi Kuş, onun adına hediyeler vermek için kendilerini aşacaklardı. Çok harika olacağına hiç şüphe yoktu. Bunlar, Nilüfer açısından da özel önem taşıyordu aslında. Gloku ona anlatmıştı. Bir savaşçının kız kardeşi olarak, zafer tören geçişi sırasında yüzülmüş kafa derisini taşıyan o olacaktı. Gloku'nun söylediğine göre, bu kahramanın kız kardeşine düşen bir ödevdi.

Günler boyunca Nilüfer törende üzerine düşecek rolün tatlı heyecanıyla yaşadı. Üstünde kafa derisi asılı uzun ve süslü bir sopa taşıyacaktı büyük bir gururla. Ama onca seyircinin bakışlarına dayanabilecek miydi? Çok sayıda göz bir olup bakınca bayılan hassas bir gençle ilgili, bir öykü duymuştu. Aynı şey onun da başına gelebilir miydi? Bu ne kadar korkunç olurdu!

Nilüfer son zamanlarda daha "utangaç" bir kız olmuştu, tıpkı iyi eğitilmiş bir kızın olması gerektiği gibi. On kış geçirmiş biri olarak, içine kapalı ve sessiz bir genç kızdı artık. Aynı, kendinden daha büyük kuzeni Sıçrayan Tay ve diğer arkadaşları gibi. Bunda ona söylenenlerin de payı olmuştu. "Yüksek sesle konuşan, utanmaz kızlar makbul değildir," demişti Gloku. Nilüfer, bunu söylerken Gloku'nun Alila'yı kasedtiğini biliyordu. Alila, çok sıcak kanlı, candan bir kızdı ama çok gürültücü ve fazla cesurdu. Hisleri Nilüfer'e, onun gibi olmaması gerektiğini söylüyordu.

Sonunda kafasındakileri Gloku'ya açmaya karar verdi. "Büyükanne, ben büyüklerle birlikte aynı törende olacak kadar büyümedim daha." Gloku, genç kızın kendine bu şeref verileceği için çok mutlu olmasına rağmen, bu seferlik bu hakkını kullanmasa daha rahat edeceğini anlamıştı. "Tamam, belki de haklısındır," diyerek onu teskin etti. "Ama merak etme. İleride başka fırsatlar olacaktır. Ağabeyin bir gün gerçek bir savaşçı olacak. O yönde ilerliyor." Sonunda kızı yerine zafer direğini taşıyan Mavi Kuş oldu. Böyle bir hak elde etmiş olması bile Nilüfer için yeterliydi. Bununla her zaman gurur duyabilirdi.

Gökkuşağı herkesin de bildiği gibi geyik avına çıkmıştı, düşman peşinden gitmemişti. Yine de istemeyerek de olsa böyle bir sonuç elde etmesi, kasıtlı olarak elde edilen bir zafer kadar kutlanmayı hak ediyordu. İstese de istemese de düşmanı öldürmüştü sonuçta.

Erken yaşta askeri zaferin tadını almak Küçük Şefi iyice harekete geçirmişti. Bir an önce gerçek bir savaş grubuna katılmaya can atıyordu. "Belki dört beş yıla," demişti Büyükbaba. Bu süre, sıradan işlerle uğraşmakla geçecek gibi bir süre değildi. Böylece duruma müdahale etmeye karar verdi ve çok daha erkenden gerçek savaşın tadını aldı. Üstelik de kızgınlıkla kurulmuş, intikam için yola çıkan bir savaşçı grubuna katılarak.

Takip eden sonbaharın başlarında düşman inanılmaz bir cesaretle, sessiz sakın bir gece saldırıya geçti. Köyün orta yerine kadar sessizce girmiş, rasgele üç çocuğun kafa derisini yüzmüş, uyuyan bir genç kızı kaçırmışlardı. Sahipleri, tipilerinin yanına bağlamış olmasına rağmen en iyi atları çalmışlardı.

Şafakla beraber köydeki kayıplar ortaya çıkınca büyük bir uğultu başladı. Öldürülen çocuklar ve kaçırılan kız için genel bir matem vardı. Çocukların aileleri ve akrabaları üzüntüden kendilerini parçalıyordu. Bu sırada savaşçılar, öfke içinde bir araya toplanmaktaydı. Suçluların peşinden gitmeyi planlıyorlardı. Usta savaşçı Ayı Yürek onları toplamıştı. “Arkadaşlar” diye seslendi takipçilerine, “bu intikamı alınması gereken bir hakaret, gerekirse hayatlarımız pahasına. Benimle geliyor musunuz? Öyleyse hazırlanın, bekliyorum.”

Ayı Yürek, otların üzerinde oturmuş ürkütücü bir sakinlik içinde çubuğunu tüttürürken, Küçük Şef sessizliği bozan kişi oldu. “Enişte, ben de seninle geliyorum.” Çocuğun gözleri heyecanla parlıyordu ama Ayı Yürek ona gülüp geçmedi. Gençlerin heyecanını öldürmemek için onlarla dalga geçilmemesi gerekir. Çubuktan bir iki nefes daha aldıktan sonra, “Hayır demek zorundayım. Bunun çok iyi bir sebebi var. Bu, sana göre bir yolculuk olmayacak yeğenim. Bu, öfke dolu ve kararlı bir görev olacak. Eğer zafere ulaşamazsak, savaşırken ölmeyi umuyoruz. Seni sağ salim getirecek kimse kalmayabilir geride.”

Oğlan bir şey söylemedi, ama onun sessizliği yalvarıştan daha ısrarlıydı. Enişte’nin biraz daha konuşması gerekti. “Eğer sıradan bir maceraya çıkıyor olsaydık, sadece hareket olması için ya da şeref kazanmak için kabul ederdim. Ama bak sana söz... Bundan sonra ilk sefere çıkışımızda seni yanıma alacağım.”

“Teşekkürler enişte.” Oğlan, sessizce uzaklaştı.

Savaşçılar öğleye doğru yola çıktı ve bütün gece yola devam etti. Ertesi akşam, hâlâ Dakota topraklarında olduklarından dinlenmek için durmaya karar verdiler.

İki genci yemek hazırlamak için su ve odun bulmaya gönderdiler. Gençler döndüğünde yanlarında Küçük Şef de vardı. Hiç dikkat çekmeden onları oraya kadar izlemiş olmasına hepsi çok şaşırmıştı. Gençlerden biri odun toplarken onu çalıların altında uzanır bulmuştu.

Onu Ayı Yürek'in önüne getirdiler. Onu görmemişcesine çubuğunu tüttürmeye devam etti. Sonunda gözlerini çocuğa dikti. "Ah, yeğenim, işte ben bunu istemiyordum. Kafamda bir endişe olmasın istiyordum. İntikam yolunda beni yavaşlatacak bir şey olmasın istiyordum. Şimdi senin güvenliğini de düşünmem gerekecek. Ama madem geldin, yapacak bir şey yok. Seni geri götürmek için ayıracak adamım yok."

Aslında çarpışma anında uzakta kalmak zorunda olsa da Küçük Şef'in varlığı onların işine yarayacaktı. Onu düşman kampına uzak bir noktada saklanır bırakmışlardı. Yedek atlara, yiyeceklere ve malzemelere göz kulak oluyordu.

Geri dönüş zafer havasında gerçekleşecekti çünkü yüz yüze çarpışmalarda düşmandan intikam alınmıştı. Çalınmış bütün atlar geri alınmakla kalmamış, düşmanın atlarının en iyilerinden bazıları da alınmıştı. Hepsinden daha iyisi, kaçırılan kız kılına bile zarar gelmeden şefin çadırından kurtarılmıştı. Genç kızın, şefin kısa bir süre önce ölen kızının yerini tutmak üzere kaçırıldığı anlaşılmıştı.

Grup, tanıdıkları topraklara gelene kadar bütün gün ve gece durmadan at sürdü. Takip edilmediklerinden emin olunca durup, yolda vurdukları bufalonun etiyle kendilerine ziyafet çektiler. Küçük Şef için savaşçıların arasında oturup, düşmanla çarpışmalarıyla ilgili hikayelerini dinlemek büyük bir zevkti. Aslında öğrenmek is-

tediği çok şey vardı ama dikkat çekmek istemiyordu. Bilirdi ki, ona sadece tahammül ediyorlardı ve orada olması, gruba gereksiz bir yük getirmişti.

O ve arkadaşlarının köyde dinledikleri savaş hikayelerinde anlatılanlara göre, hayal ettiklerinden çok daha müthiş ve ürkütücü geçmişti bu yolculuk. Çarpışma devam ederken ve çığlıklar onun saklandığı yere kadar gelirken ilk kez bu kadar korkmuş; bu gruba katılmakla ne kadar ciddi bir adım atmış olduğunu fark etmişti. Çok düşüncesizce davranmıştı. Yine de deneyimli savaşçılardan biri köye döndükten sonra ateşin etrafında oturmuş sohbet ederlerken, elini Küçük Şefin omzuna koyup, “Bu cesur genç olmasaydı ne yapardık? Ona çok şey borçluyuz, arkadaşlar. Onun sayesinde hiç hızımızı kaybetmeden yorgun atlardan dinlenmiş atların sırtına atlayıverdik!” dediğinde kendini çok iyi hissetmişti. Aslında bu söylenende abartma vardı tabii ki. Ama gerçekten de Küçük Şef atları hazır tutmuştu ve savaşçılar döner dönmez dinlenmiş atlarla dönüş yolculuğuna başlayabilmişlerdi.

Kendini iyi hissediyordu. Hatta kendini savaşçı gibi görmeye bile başlamıştı. Ama başına geleceklerden habersizdi. Onun gibi savaş yoluna çıkan gençlerin bazı sınavlardan geçmeleri gerekirdi. Önce onu gece su bulmaya gönderdiler ve sonra da karanlık ve tehlikeli ormanda yolunu bulup ırmağın yanına dönmesini istediler. Bunu başarıp, istenilen suyu getirdiğinde ise geri gönderdiler. “Benim istediğim su bu değildi!” dediler. Tadına baktıktan sonra tiksinişcesine tükürdüler. Bunu üç kez tekrarladıktan sonra, yine aynı yerden almış olmasına rağmen dördüncü seferde getirdiği suyu beğendiler. Birbirlerine uzattıkları suyu içerken, “Aa! İşte

şimdi oldu! Niçin demin bu sudan getirmedi, oğlum?" diye ona çıkışmayı ihmal etmediler.

Öğlen mola verdiklerinde, onu gözcülükle görevlendirdiler. "Bak evlat, şimdi çevredeki tepelere bak. Bilmemiz gereken ne görürsen, gelip bize anlat." Küçük Şef, hemen çevredeki alçak tepeleri ve aralarındaki vadileri tarayıp döndü. Bir su birikintisinin yakınında geyik izleri gördüğünü ve tepelerden birinin arkasında yakın zamanda kamp kuranlar olduğunu bildirdi. Bu bilgilerin doğruluğunu sınamak için gönderilen iki genç, döndüklerinde her iki haberin de doğru olduğunu söylediler; gerçekten de çok yakın bir zamanda söndürülmüş bir kamp ateşi vardı, hatta küller hâlâ sıcaktı. Geyik izlerinin kanıtı ise atlardan birinin üstüne atmış oldukları geyiğin kendiydi zaten. Küçük Şef, adamların, hakkındaki övgülerini duydukça, itibarının da artmakta olduğunu hissediyordu.

Ama asıl mutluluk, köye dönmelerinden hemen önce savaşçıların ona verdiği ödülleri görünce gelecekti. Artık grubun bir parçası olmuştu. Ödüller, başarısının kanıtı niteliğindeydi. Bunlardan biri, üzerinde su getirmek için kullandığı kırbanın asılı olduğu sopaydı; diğeri ise bir tüy demetiydi. Savaşçılar buna "kırpıştırıcı" derlerdi.

Ona su taşıdığı kırbayı hediye eden adam, şöyle dedi: "Bu asayı cesaretinin simgesi olarak al. Bu senin ilk sancağın olacak. Ona gelecekte kazanacağın ödülleri asarsın. Görüyorsun, bu dişbudak ağacından kesilmiş bir dal. Dişbudak sağlamdır. Eğilebilir, ama kolay kolay kırılmaz. Sen de dişbudak gibi ol; dayanıklı... Su kabı ise bufalo yüreğinin zarından yapılmıştır. Onun mesajı da, 'Misafirperver ol.' Asanın ucunda kurt kuyruğu asılı

olduğunu göreceksin. Bu, savaşçılarının işaretidir. Savaşçı, kurtla dost olmalıdır. Çünkü kurt, savaşçıların şefidir. Topraklarımızın vadilerini ve tepelerini tanır. Nerede saklanacağını ve nasıl savaşacağını bilir. Ondan çok şey öğrenebilirsin. Asanın üstündeki karga tüylerini görüyor musun? Karga, düz ve uzun mesafe uçan bir kuştur. Yolunu kaybetmez. Savaşçı da böyle ilerlemelidir, yanılmaksızın. Al bu asayı. Kırbayı da almayı hak ettin.”

Ona kırpıştırıcıyı veren ise Ayı Yürek oldu. Dört uzun tüyün sapları soyulmuş, birbirine kas teliyle sımsıkı bağlanmıştı. Uç kısımlarda kalan tüyler rüzgarda sürekli kımıldayıp, çok güzel bir görüntü oluşturunca Küçük Şef daha önce hiç kırpıştırıcı görmediği gibi duymamıştı bile. Av ekibine gizlice katılan pek olmazdı, hele sınamalardan başarıyla geçen daha bile azdı. Ayı Yürek, “Al bunu, oğlum,” dedi ve devam etti: “Bu, gözcülüğün sembolüdür. Bunu daima yanında taşı ve ondan insanüstü derecede uyanık olmayı öğren. Gördüğün gibi, uçtaki tüyler havanın en sakin olduğu zamanlarda bile; algılaması keskin olmayanların havada bir hareket hissetmediği zamanlarda bile hareketlidir. Gerçek bir gözcü de böyle olmalı. Daima diğerlerinden daha tedbirli ve daha uyanık.” Ayı Yürek, bu sözleri büyük bir ciddiyet içinde söylemişti.

Savaş yolunda böylesine elle tutulur başarılar elde ettikten sonra artık Küçük Şef eve dönmekten korkmuyordu. Nerede olduğunu bilmediklerinden onun için endişe ettiklerini tahmin edebiliyordu ama bağışlayacaklarından emindi. Babasının, yaptığını onaylayıp, “Savaş deneyimi kazanmak için gitmeni takdir ediyorum. Genç yaştan böyle bir başlangıç yapmak çok iyi. Büyük savaşçı Ayı Yürek’in hocalığında bu fırsatı bulman büyük bir

ayrıcalık,” demesini umuyordu. Gökkuşığı tam olarak bu sözleri kullanmasa da, maceranın sonunun iyi bitmesine sevinmişti. İntikam seferinde elde edilen başarıyı kutlamak için düzenlenen zafer dansında Küçük Şef de savaşçılarla birlikte yürüdü. Akrabaları ise onun adına armağanlar dağıtıp, ona defalarca büyük tezahürat yaptı.

Nilüfer on ikinci kışını yaşarken, ağabeyi üçüncü büyük şerefe ulaştı. İlk bufalosunu avlamıştı. O sabah dışarıda kar fırtınası sürüyordu ve bu yüzden tipilerin içleri gece gibi karanlıktı. Kimse kalkmak istemiyordu. Ne dışarıda ne de içeride çalışmak mümkün görüldüğünden o günü uyuyarak geçirmek en doğrusu gibiydi.

Ama sonra dışarıdan heyecanlı sesler duyuldu. İnsanlar tipilerinden diğer tipilerdekilere sesleniyordu. Fırtınanın gürültüsünden ne söyledikleri anlaşılmıyordu. Yavaş yavaş anlaşıldı ki fırtına yüzünden nereye gittiklerini fark etmeyen bir bufalo sürüsü kampa girmiş ve şafak vakti kamptaki tipiler arasında amaçsızca dolaşır bulunmuştu. Sanki kampın evcil hayvanları gibiydiler. Bu, köy halkı için çok hoş bir tesadüftü. Hemen onları tipilerden uzağa çekmek ve avcılar toplanana kadar orada tutmak için hazırlık başladı.

“Çabuk olun! Çabuk olun!” diye bağıırıyordu köyün tellalı. “Kardeşlerimiz kendiliğinden gelmiş, ihtiyacımız olduğunu bilmişler, yine bizi doyurmaya gelmişler! Kasap bıçaklarınızı getirin!”

Dışarıdaki hareketleri duyan Nilüfer, kız olduğu için memnundu çünkü bu havada sıcak yatağından çıkmak istemiyordu. Zavallı erkeklerin bu havada çıkıp, bufalo peşinde koşması gerekecekti. Tam o sırada babası Gökkuşığı’nın sesi duyuldu. Onların yattığı büyü-

kannesinin tipisinin önündeydi. Aynı tipide uyuyan Küçük Şefi dışarı çağırıyordu. “Oğlum uyan, kalk haydi! Böyle bir durumda ancak kadınların yatakta kıvrılıp yatması uygundur. Erkek adam dediğin biraz toza toprağa bulaşmalı. Kız kardeşlerini, kuzenlerini hiç mi düşünmüyorsun, sıcak bir bufalo çorbası onları sevindirmez mi? Haydi bakalım! Gün, erkeklerin günü!”

Nilüfer, ağabeyinin yatağında dikildiğini, ardından da hızla giyindiğini duydu. Babasına bir şey söylemeden hazırlanıyordu. Sadece dişleri arasından hızlı hızlı nefes alıp verdiği duyuluyordu çünkü hava çok soğuktu. Hiç söylenmiyordu çünkü babasının haklı olduğunu biliyordu. Bu, onun kaderiydi. Nilüfer sessizce yüzü tipi duvarına çevrili yatmaya devam etti. Tipide yatmanın kuralı buydu. Üstelik gözlerini de sıkı sıkı kapamıştı. Kalkıp giyinen birine, özellikle de erkek kardeşe bakmak hem çok ayıp hem de çok büyük saygısızlıktı.

Gloku da kalkmış, oturma bölgesindeki ateşi canlandırmak için üflüyordu. Islak odunların tutuşması için uğraşırken, ateşten çıkan dumana karşı gözlerini korumaya çabalıyordu. Üflemleri arasında soluklanırken, Küçük Şef adına şikayette bulunmayı ihmal etmedi. “Ama daha çocuk o. Kış avına çıkması doğru mu?”

Gökkuşağı, annesinin söylenmesini dikkate almadı hatta belki de duymadı. Yeniden seslendi: “Haydi acele et! Biz burada oyalanırken sürü kaçıp gidecek. Çabuk olalım!” Bir yandan da atlarını hazırlıyordu.

“Evladım,” diye seslendi Gloku, bu sefer daha yüksek sesle. “Bırak da çocuk en azından bir yudum çorba içsin. Hemen ısıtırım.” Ama Gökkuşağı’nın cevabı gecikmedi. “Anne, şımartma şu çocuğu. Artık büyüdü. Koca oğlan, bunu unutma! Haydi gönder hemen.” Kü-

çük Şef, bir taraftan giyinirken, kendini tipinin dışına attı. O gün Gloku, Küçük Şefi uzun süre göremeyecekti. Döndüğünde soğuktan tir tir titrer, yorgunluktan bitkin düşmüş vaziyetteydi ama beraberinde ilk bufalosunu getirmişti.

Gloku hemen hayvanın dilini pişirdi. Bu en kıymetli parça kabul ediliyordu ve gelenekler gereği oğlanın sorumlu olduğu akrabalarına, yani Nilüfer, Sıçrayan Tay ve Kır Çiçeği'ne ikram edildi. Çünkü oğlan bir anlamda onlar için hayatını tehlikeye atmıştı. Babası sessiz bir mutluluk içindeydi ama artık gözleri iyice görmez olmuş büyükbaba, duyduğu gururu gizlemeye hiç niyetli değildi. Hemen torununun ilk avını tatmasını istediği arkadaşlarının isimlerinden oluşan bir liste yapmaya başladı. Tabii, arkadaşlar da bu davete olumlu cevap vermekte hiç gecikmediler. Kısa süre içinde teker teker ya da bir iki kişilik neşeli gruplar halinde gelmeye başladılar. Her birinin elinde kartal-kanadı yelpaze vardı. Bu, erkeklerin yaz kış yanlarında taşıdıkları değişmez aksesuvarı. Ayrıca, yanlarında uzun çubuklu pipoları ve içinde tütün ve *kinnikinnick*² karışımı bulunan bir de kese olurdu. Yaşlılar bir araya gelip oturduklarında, her biri sırayla evsahibi rolünü üstlenip, çubuğunu doldurur ve sol tarafında oturan arkadaşına uzatırdı. Geleneklere göre, çubuğu alan, onu yakıp bir iki defa keyifle tüttürdükten sonra, solunda oturan kişiye uzatırdı ve çubuk böylece tam bir tur atardı. Pipo daima saat yönünde dönerdi ve en son içen ise evsahibi olurdu.

Yaşlı misafirler biraz gecikmeyle yerlerine geçtiler. Birbirlerine “önce sen geç, dostum,” “hayır, oraya sen

Ayı üzümü. Kuzey Amerika yerlileri tarafından özellikle dini törenlerde kullanılırdı. Duaları duman vasıtasıyla Yüce Ruh'a taşıdığına inanılırdı (ç.n.).

süre sonra kirpiklerimde buzlar oluşmaya başladı. Önümü zor görüyordum. Çok zordu, doğrusu. Hayvanlardan birini sürüden ayırmayı başardım ve koşarken onu iki kere vurdum. İkisinde de tökezledi ama güçlü olduğu için koşmaya devam etti. Onu vurduğumu biliyordum ve önünde sonunda düşecekti. Atımdan inip ellerimi kara sürdüm. Ellerimde his kalmamıştı. Sonra ona doğru koşarken, sağa sola sallandığını görüp, bir kere daha vurdum. İşte o zaman yere yıkılıp kaldı.”

Bütün hikaye boyunca konuklar heyecan içinde, kıdılamadan onu dinlemişlerdi. Hikaye sona erince memnuniyetlerini göstermek için her zaman yaptıkları gibi avuçlarını birbirlerine sürttüler. Bazı konuklar da şaşkınlık ve hayranlık içinde ellerini ağızlarına götürüp, “Mükemmel! Aferin sana, torunum!” dedi.

Delikanlı devam etti: “Bir süre sonra griliklerin içinden iki kişinin yaklaştığını gördüm. Gelenlerden biri babamdı, yanında bir arkadaşı vardı. Ateş yakmak için dal toplamışlardı. Ben ateşin yanibaşında ısınırken, bana kürkümü fırlattılar. Boynumdaki ip kopunca, sırtımdan uçmuştu. Ama kürksüz daha iyiydi, çünkü kürk o kısa sürede kar içinde kalmıştı. Çok fenaydı, inanın.” Küçük Şef son sözünü söyleyince başını öne eğip, ardından hızla yana çevirdi. Bunu söylediklerini vurgulamak için yapmıştı. Bu, oğlanların ve gençlerin sık uyguladıkları bir alışkanlıktı.

“Eminim öyleydi,” dedi büyükbabası titreyen sesiyle. Sonra da konuklarına dönüp, gururla ekledi, “Ama gördüğünüz gibi dostlarım, hedefine ulaşmayı başardı. Bufaloyu avladı.

Yaşlılar hep bir ağızdan “Evet, öyle!” dediler. Aralarından biri, olayları dramatize etmeyi seven bir yaşlı,

işaret parmağı havada söze girdi. “Bir!” dedi, saymaya başlayan birinin kullanacağı bir ses tonu ve vurguyla. “Bir, sonra iki, sonra üç, sonra da pek çok diğerleri. Bu sadece bir başlangıç,” demek istiyordu. Bu kehanet bykbabayı çok mutlu etmişti. ylesine mutlu olmuştu ki Gloku’yu yanına çağırdı ve “Biraz yiyecek getirin; yeniden ziyafet çekelim. Bir süredir bir şey yemedik,” dedi. Aslında daha yeni yemek yenmişti ama Gloku sessizce kendine söyleneni yaptı ve yaşlılar kendi tipilerine dönmeden önce bir yemek daha yediler.

Hepsi de başarılı  girişimi olmuştu ağabeyinin. Nilüfer’in göğsü gururla kabarıyordu. Bir sonraki toplantıda herkesin önüne çıkıp, bu gibi durumlarda kadınların erkek kardeşlerini şereflendirdiği gibi, ağabeyi için bir şeyler yapabilmeyi arzu ediyordu.

Bölüm 10

Yıldız Elk, Mavi Kuş'la birlikte olduğu kısa süre boyunca, bir koca olarak o kadar yetersiz kalmıştı ki, bir baba olarak daha farklı olabileceğini düşünmek için bir sebep yoktu. Nilüfer için her şeyi, iyi kalpli üvey babası Gökkuşağı yapmıştı. Daha küçükken onun için *hunka* düzenleyen o olmuştu. Sonra, on beş yaşına geldiğinde, her gencin yaşama fırsatını bulamadığı bir şeref olan Bufalo Töreni yaptı onun için. Bu, bir çocuğun, ergenliğe geçişini simgeliyordu. Her iki törenin oldukça yüklü masraflarının büyük kısmını o karşılamıştı. Ama bu törenler, sadece çok önem verilen çocukların taşıdığı bir prestije sahip olmasını sağlamıştı Nilüfer'in. Dolayısıyla, Nilüfer büyüyüp, akıllandıkça bu yapılanların kıymetini daha iyi anlamaya başlamıştı. Bu yüzden de Gökkuşağı, Tilki Grubu¹ üyeliğine davet edildiğinde, özel bir mem-

Tilki Grubu, Lakota kabilelerinde cesaretleri ve cömertlikleriyle tanınan savaşçılardan oluşurdu. Tilki adam denilen bu savaşçılar barış zamanında kabilenin ihtiyaçlarını karşılamak için fedakarca çalışır, savaş zamanlarında da

nuniyet duyması doğaldı.

Teklif, hiç beklenmedik bir anda gelmişti. Güzel bir sonbahar sabahı her zamanki gibi haberci merkezdeki tipide alınan kararları duyurmak üzere kamp yerini dolaşıyordu ve her zamanki gibi bütün kabile üyeleri onu daha iyi duyabilmek için kulak kabartmıştı. Kara Kartal'ın grubuna ait tipilerin yanından geçerken, haberi vermek için basit kelimeler kullanmıştı. İlk anda kelimelerin ardındaki anlamı yakalamak kolay değildi. Şöyle sesleniyordu: "Sayım az. Aramızdan dördü güneye (ölüme) gitti ve sayım az. Bu yüzden bugün sen Gri Kartal'ı ve sen Çevik Şahin'i ve sen Durgun Rüzgar'ı ve sen Gökkuşağı'nı, benimle yüzyüze gelmeye davet ediyorum."

Bunlar eskiden beri aralarında var olan ve kabile arasında büyük saygınlığa sahip Tilki Grubu'nun sözlüyüydü. Haberci, onların sözcüsüydü. Geleneksel olarak Tilki Grubu, yeni üyelerini şifreli bir biçimde davet ederdi. Tabii ki haber bütün kamp yerine hızla yayıldı çünkü bu gerçekten de çok nadir karşılaşılan özel anlardan biriydi. Yeni üyelerin aileleri ziyafetler düzenleyecek ve çok eğlence olacaktı. Tilki Grubu, önce ölen üyelerini anmak için tören düzenleyecek, ardından da yeni üyelerini aralarına kabul etmek üzere gösterişli bir kutlama yapacaktı. Kendilerine has danslarını büyük bir ustalıkla sergileyecekler ve onları seyretmek için büyük bir kalabalık toplanacaktı. Onları diğerlerinden ayıran özel kıyafetler giyer, saç kesimleri de kendilerine has bir şekilde tek taraflı olurdu. Kısacası heyecan dolu bir tö-

kabileyi tehlike ve zorluktan korumak için en önde göreve atılırlardı. Kabile içinde polis gibi görev yapar, av sırasında da düzenin kurulmasını sağlarlardı (ç.n.).

ren olacaktı. Büyük küçük herkes, hemen plan ve hazırlık yapmaya başladı. Herkes gelecek misafirleri de düşünerek, mümkün olduğunca hoş görünme çabası içindeydi.

Yeni üyelerin tam olarak ne zaman ve nerede seçileceği daima özel kurallara bağlıydı ama elbette ki, bazı üyelerin ölümünü takiben böyle bir seçimin olması doğaldı. Seçilen kişiler de en az diğerleri kadar şaşırmıştı, ve beklenebileceği gibi, böyle bir şerefın kendilerine sunulmasından dolayı gurur duyuyorlardı. Çünkü Tilki Grubu'na üyelik, kesinlikle alınıp satılabilen bir özellik değildi. Dört önemli savaş zaferi elde ettiğini gösteren dört tüy taşıyan; ya da savaşçı olmayan ama çalışkan ve sıra dışı becerileri olan kişilere bu onur verilirdi. Ayrıca, her üyenin lekesiz bir geçmişi olmalı ve yıllar boyunca misafirperver ve cömert olduğunu kanıtlamış olmalıydı. Bu özellikler, kamp hayatı içinde iyi bir yurttaş olmanın temelini oluşturmaktaydı zaten.

Gökkuşağı için bu, dört kardeşin en küçüğü olması sebebiyle özellikle büyük bir şerefti. Diğer üç kardeş kabile içinde hep önde gelen ve sözel bireyler iken, Gökkuşağı daima geri planda sessiz kalmaktan mutluluk duymuştu. Diğer üç kişi için ise şaşırtıcı olan seçilmiş olmalarından çok, bunca zamandır seçilmemiş olmalarıydı. Ama Gökkuşağı için görüş ortaktı: “Kesinlikle mükemmel bir seçim. Hızlı, kıvrak ve nerede neye ihtiyaç olsa karşılamaya hazır. Tam Tilki Adam özelliklerine sahip biri.”

“Çok doğru. Çok konuşmasa bile, kabilenin işlerine kendini adanmış biri. Verdiği ziyafetlere baksana. Kızı için neler yaptı üstelik de öz kızı değil... Çok iyi bir insan.” Onu ne kadar övseler azdı. Bütün kabile seçilme-

sini onaylıyor ve ona iyi dileklerini sunuyordu. Tilki Adam olmak üzere seçilmek, öyle sıradan bir durum değildi.

Adayların isimlerinin herhangi bir uyarı olmaksızın, kendileriyle görüşmeksizin öylesine açık açık duyurulması, Tilki Grubu'nun kendine ne kadar güvendiğini gösteriyordu ve bu davetin reddedilmesi için büyük cesaret gerekiyordu. Bu daveti reddeden biri olursa, bu durum, o kişinin kendine güvenmediğini, kendinden şüphe ettiğini ya da Tilkilerin hata yaptığını gösterirdi.

Ama Tilkiler yanlış seçim yapmazdı. Üyelerini seçerken çok bilgece davranırdı ve şu ana kadar tekliflerini geri çeviren hiç olmamıştı. Bu durum, onlara müthiş bir itibar sağlıyordu ve buna benzer özellikler kabile içinde çok uzun zamandan beri yer alan sadece diğer beş toplulukta vardı. Zaman zaman kabile içinde bazı topluluklar oluşur, bir süre büyüyüp gelişir ama sonra zaman içinde yok olup giderlerdi. Sadece bu altı topluluk daima var olmuştu; kuruluşları ve çıkış noktaları ise kabile tarihi içinde kaybolup gitmişti.

Yönetimde rol alan Şefler Topluluğu ve danışmanlık görevini yerine getiren Baykuş Başlığı adındaki gruplar, kabilenin yaşlı ve saygın üyelerinden oluşurdu; sıklıkla toplanıp kabile meselelerini tartışırlardı. Geriye kalan dördü ise Porsuklar, Cesur Yürekler, Kargacılar ve Tilkiler, daima harekete geçmeye hazır savaşçı gruplardı. Aslında kendileri istemedikçe kimseden savaşa katılması talep edilmezdi. Savaşçı gruplar haberci, iz sürücü ve kamp polisi olarak görev yapar, kısacası kamp yerinin ve orada yaşayanların muhafızı ve koruyucusu olurlardı. Büyük avları düzenleyen ve av sırasında düzeni sağlayan yine onlar olur; yargıçlar ve ihtiyar heyetinin ka-

rarlarını uygularlardı. Bu dört grup sırayla görev yapardı. Sıra örneğın Tılkilere geldiyse, üyeleri her türlü görev ve acil durum için hazır beklemeliydi. Bunun dışındaki zamanlarda grup çok sık bir araya gelmezdi. Zaman zaman danslarda ve ziyafetlerde toplanır, kalan zamanlarını ise bireysel ilgileri doğrultusunda geçirirlerdi.

Ama artık kış bastırmak üzeydi ve tören için hazırlıkların aceleyle yapılması mümkün değildi. Kamp çemberinin yeniden oluşacağı bahar aylarını beklemeleri gerekecekti. Aslında bu durum, seçilenlerin ailelerine ziyafetleri ve kaçınılmaz bir şekilde onların ardından yapılacak armağan törenlerinde vereceklerini planlamaları için bol zaman veriyordu. Kara Kartal'ın kampındaki akrabalar, Gökkuşığı'na gereken saygıyı göstermek için ellerinden geleni yapmak istiyordu. Aslında Gökkuşığı, onlarla yalnızca evlilik bağıyla bağlı bir yabancıydı ama herkese iyi davranan bir akraba olduğu için bütün aile tarafından çok sevilirdi.

Kamp yerleri arasında sürekli gidip gelenler olduğu için haber her yana yayılmış ve civardaki kamp yerlerinden de bahar ortasında düzenlenen kutlamalar için çok sayıda gelen olmuştu. Gelenler arasında, doğuya ve güneye uzaklara kadar yayılmış olan Yüksek Kartal'ın akrabalarından biri de vardı. Adam, Gökkuşığı'na bir haber getirmişti ve onun hemen çıkması gereken bir yolculuktan söz ediliyordu. Tilkiler henüz bir görevden dönmüşlerdi ve bir sonraki göreve çıkmalarından önce zaman vardı. Böylece Gökkuşığı da yeni görevine başlamadan önce bu yolculuk meselesini halledebilirdi.

Haberi getiren kişi onun tipisine geldiğinde içeri davet ettiler ve Mavi Kuş hemen önüne yemek koydu. Yemeklerini bitirip, çubuklarını da tıttırdıktan sonra

iki adam konuşmaya başladı. “Yeğenimden haber getirmek için uzaklardan geldim. Bütün kış çok hastaydım ama artık iyi. Bana dedi ki: ‘Ölümün eşliğinde yatarken dostumu düşündüm ve yeniden onu görmeyi arzu ettim. Söyle ona, mümkünse bir iki günlüğüne bana gelsin; şu sıralar ben ona gidemem.’”

“Madem dostum beni çağırıyor, hemen yola çıkarım,” dedi Gökkuşluğu. “Sen dönerken ben de seninle geleyim amca.” Adam bir süre sonra tipiden ayrıldı.

“Bu senin Palani [Pawni] dediğin kişi olsa gerek,” dedi Mavi Kuş. Gökkuşluğu’nun anlattıklarından tanıdığı Palani diye biri vardı ama onu hiç görmemişti.

“Başka kim olacak?” dedi Gökkuşluğu. “Böyle bir zamanda ancak onun için yolculuğa çıkarım. Haydi hazırlan; çocukları da hazırla. Yolculuk var.”

Mavi Kuş onun kararını sorgulamadı bile, çünkü dostluk kavramının nasıl bir şey olduğunu biliyordu. *Kola* denilen dostlar özel kişilerdi; onların arzuları ve gereksinimleri göz ardı edilemezdi.

İlişki bu temel üzerine kuruluydu. Bunu, herkes bildi. Mavi Kuş, Gökkuşluğu ile Palani’nin nasıl tanıştığının öyküsünü çok dinlemişti. Küçük Şef’in annesinin ölümünü takip eden zor yıllar boyunca, Gökkuşluğu uzak topraklarda dolaşmıştı. O günlerde Palani ile tanışıp, hemen dost olmuştu. Birbirlerinden ayrılmadan önce sonsuza kadar devam edecek bir kardeşlik bağı altına girmişlerdi. “Kardeşler” birbirlerine benzer konum ve beceride olup, benzer zevklerin yanı sıra birbirlerinin kişilikleri ve kişisel cazibelerine karşılıklı saygı ve takdir duyan kişilerdi. “Sahip oldukları en iyisi kardeşime” demek, onların ebedi sadakatini gösteren sloganlarıydı. Bu görüş kapsamında, bir süre ayrı kalmalarını takiben

ilk görüşmelerinde sahip oldukları en iyi at hemen kardeşe verilirdi. Birbirlerini koruyabilmek için savaşa birlikte giderlerdi. Yaşamlarının her aşamasında diğerini korumak ya da ona çıkar sağlamak için kendilerini hiç düşünmeden çaba gösterirlerdi. Kendi hayatlarını diğeri için feda etmeye hazırlardı. Kardeşlik, belli sorumlulukları getiren bir beraberlikti, ama bu sorumluluklar bir ayrıcalık olarak görülürdü.

Kardeş, yani *kola* olan iki adam hemen etraftakilerin gözlerini üzerlerinde hissetmeye başladılar. “Demek böylesine büyük bir şerefi taşıyabileceklerini düşünüyorlar. Görelim bakalım, altından kalkabilecekler mi?” dercesine onları izlerdi çevredekiler. İyice düşünüp taşınmadan kola olan, ama bu sorumluluğu taşıyacak kapasitede olmayanlar kısa sürede rezil olur, alay edilerek aşağılanırdı. Bu adımı atmadan önce iyi düşünmek gerektiği için kardeşlik yemini etmeye kalkışanların sayısı tahmin edilebileceği gibi o kadar çok değildi.

Kardeşlik, insanların öz kardeşlerine karşı olan sorumluluklarından daha fazlasını gerektirir; sadakat ve bağlılık isterdi. Ve doğal olarak da kardeşler birbirlerinin anne babası için birer oğul, diğerinin çocukları için baba gibi davranmak zorundaydı. Bu durum bütün akrabalar için geçerliydi. Birbirlerinin karıları ise onlar için baldızları gibiydi. Ancak bir farkla: normalde eniştelere ve baldızlara arası şakalaşma, senli benli olma kabul görse de, kardeşlik bağı altına girenler, birbirlerinin karılarına saygı göstermek ve onları kız kardeşleriymişcesine korumak zorundaydılar.

Hem güvenlik hem de yol boyunca ahbablık etmek amacıyla birlikte yola çıkmaya karar vermişlerdi. Kafile, uzaktan gelen amca, karısı ve oğullarıyla Gökkuşağı, ai-

lesi ve Gloku'dan oluşuyordu. Nilüfer'in ısrarla davet ettiği Kır Çiçeği de onlara katılmıştı. Kızın annesi Rüya Kadın, bir çırpıda onun yanına alacağı eşyaları hazırladı. Kır Çiçeği süslü elbisesini de götürüyordu. Sıçrayan Tay ise Nilüfer için iyi bir kuzendi ama ondan birkaç yaş daha büyük olduğu için, Nilüfer kendi yaşıtı olan biriyle bir arada olmayı tercih etmişti. Ayrıca Sıçrayan Tay konusunda adını koyamadığı bir mesele vardı ve bu yüzden de ondan biraz uzak durmayı tercih ediyordu. Bir gün annesine, "Ondan korktuğum falan yok ama Kır Çiçeği ile daha iyi vakit geçiriyorum" demişti. Seyahate çıkacakları için iki kızın içi içinde sığmıyordu. İlk kez kamp yerinden böylesine uzaklara gideceklerdi.

Yolculuk sakın geçiyordu. Palani iyileştiği için acele etmeye gerek yoktu ve atları zorlamıyorlardı. Her akşam üzeri, güneş batmadan, bir ırmağın ya da gölün kıyısına kamp kurup, geceyi orada geçiriyorlardı. Erkekler sürekli gözcülük yapıyor, zaman zaman kafileden uzaklaşıp etrafı kolaçan ederek, düşman kabilelerin savaşçılarına karşı önlem alıyordu. Bu arada yollarına çıkan ge-yik veya başka bir av hayvanını da vurup getiriyor, böylece kamp kurulduğunda aşçıların pişirmesi için taze et temin ediyorlardı.

Gökkuşağı ve ailesi için herkesin birlikte kamp ateşi etrafında toplanıp yemek pişirdiği ve sohbet ettiği zamanlar özellikle çok keyifli oluyordu. Amca ve eşi, gittikleri yer hakkında birbirinden ilginç öyküler anlatıyordu. Bir akşam amca, Gökkuşağı'na döndü ve "Sen Yüksek Kartal'ın akrabalarını ziyaret ettiğinde, onlar açık alanda mı kamp kurmuştu?" diye sordu. "Şimdi Bulanık Su [Missouri] yakınında düz alanda sabit kamp kurdular. Yakında bol su var ve çevredeki söğütler ve

kavaklardan yakacak odun bulmak kolay oluyor. Ama tek sebep bu değil. Uzun Bıçaklı askerlerin kamp kurdukları yere yakın olmak istiyorlar aslında.”

Gökkuşaağı’nın kafilesindeki herkes merak içindeydi. Amerikan askerleri, onların görünümeleri, malları, alışkanlıkları ve aileleri hakkında daha çok bilgi sahibi olmak istiyorlardı. Kendi yaşadıkları bölgede, Dakota’nın kuzeybatısında, beyaz adam sık görülen bir şey değildi. Amca, meraklı dinleyiciler bulmuş olmanın verdiği keyifle sözlerine devam etti. “Şunu bir dinleyin. Her gün güneş batarken, ulu-kutsal-demir kulakları sağır edici bir sesle patlar. Çıkardığı sesi tahmin edemezsiniz. Duyunca anlayacaksınız. Uzaklarda avlananlar bile o sesi duyduklarını söylüyorlar. Kulaklarınız öldü sanırsınız o sesi duyunca, ama zamanla alışırırsınız.” Top atışını bu şekilde tarif ediyordu onlara.

Ama bu sadece başlangıçtı. “Yuvarlanan odun” konusunda konuşmaya başladı. Bununla at arabalarını ifade etmek istiyordu. Tekerlek ve onun çalışma sistemini anlatmak özellikle zordu ve sonunda pes edip, “Görünce anlarsınız” demeyi tercih etti. Yuvarlanan odunlu taşıyıcıların atlara ya da katırlara bağlı olduğunu; insanların onlara oturup, çekilmeyi beklediklerini söyledi. Böylesine garip insanların, böyle garip araçlar kullanması aslında çok da anlaşılmaz değildi. Ama kızları askeri kampta askerlerin karıları olarak yaşayan bazı Dakota yerlilerinin de bu taşıyıcılara bindiklerini anlatınca hepsinin kafası karıştı. Mavi Kuş, amcanın karısını kenara çekip, “Kimse beni o yuvarlanan odun denen şeye bindiremez” dedi. “Sen bindin mi onlara? Ben asla binmem! Ayağımı sağlam yere basmazsam ölürüm herhalde!”

Ardından amcanın karısı, tüccarların raflarında dizili duran örülü urbalardan, dokumalardan söz etmeye başladı. Her renk ve desende, üzerleri süslü ve şekilliydi. Mavi Kuş bunu duyunca, “Yani gidip ne kadar istiyorsan, istediğin uzunlukta ve renkte alabiliyor musun?” diye sordu. Bu inanılır gibi değildi. Gözleriyle görmeden inanamayacaktı. Ateşin yanında konuşan erkeklerin sohbetini bölmek için kısık sesle “Bizim orada kutlamalara gelen misafirlerin sırtlarında bir iki defa o dokumadan yapılmış urbalar görmüştük. Hatta bende de bir parça kırmızı dokuma var, ama hepsi bu. Bunların bol bol olduğu bir yere gitmek ve istediğin kadar alabilmek çok güzel olsa gerek. Bir an önce oraya varmak için sabırsızlanıyorum!” dedi.

Kızlar da fısıldaşmaya başlamıştı. “Sen ne renk alacaksın?” “Kırmızı, kıpkırmızı bir urbayla dönmek istiyorum,” diyordu Nilüfer. “Peki ya sen?” “Ben gök rengi bir elbise isterdim,” diye cevapladı Kır Çiçeği. O zamana kadar sadece deriden kıyafet giyen olmuş kızlar için bu, gerçekten de dört gözle beklenecek bir andı.

Ama kadının anlatacakları daha bitmemişti. Mavi Kuş’a döndü. “Tüccarların dükkanında aklına ne gelirse var. Bıçaklar mı, su kapları mı, maza [metal] tencereler mi, ne istersen bulabilirsin. Ayrıca midye kabuğu gibi kaseler ve kaplar bile satıyorlar.” Kadının anlattıkları inanılır gibi değildi. Bu kadar çok duyulmamış şey olabilir miydi? İnsanın aklı almıyordu. Sanki başka bir dünyaya gidiyor gibiydiler; ve bir bakıma da öyleydi.

Gökkuşağı’nın da merak ettiği bir konu vardı. “Uzun Bıçaklılar nasıl insanlar? Sadece birini yakından gördüm. Ondan da pek hoşlanmamıştım. Kuzeyde İki Sürü’nün kış kampında kaldığım dönemdeydi. Bir gün

onlardan biri, aç biilaç kampa geldi.” Mavi Kuş’a dönüp, “Bunu sana önceden anlatmıştım” dedikten sonra hikayesine devam etti:

“Adamın her tarafında saç vardı. Gözleri de berrak buz gibiydi; mavi ve soğuk. Saçı, kafasında ayçiçeği tarlası varmış gibi sarıydı. Suratının alt kısmında da devam ediyordu saçları. Herkesin önünde üstündekini çıkardı. Kolları, boynu, göğsü ve karnı simsiyah kıllarla kaplıydı, çayır gibiydi. İğrençti! Biz beline kadarını gördük ama hiç şüphem yok ki her tarafı o kıllarla kaplıydı. Süratsız ve garip davranışlı biriydi. İki Sürü’nün ilgisini çekti ve onu evlatlık olarak almaya karar verdi. “Onu evlat edineceğim, eğlence olsun diye” dedi. ‘Belki zamanla dilimizi öğrenir. O zaman kafasından ne geçiyor öğreniriz.’ Ama adam bir sabah herkes uyurken kaçıp gitti.”

Gökkuşağı gülerek ekledi, “İki Sürü’nün en iyi atını da almıştı kaçarken.”

Küçük Şef ve diğer ailenin oğlu, atlarla ilgileniyordu. Ohiya da onların peşinden gitmişti. Sohbet sırasında geri dönmüş, babalarının yanına oturmuş, sessizce anlatılanları dinliyorlardı. Birden Ohiya sordu: “Onun peşinden gidip, atı geri aldılar mı?” Gökkuşağı ona dönüp, “Sence? O adam misafir olarak oraya gelmişti dedim ya, oğlum,” dedi. Bu, Ohiya’nın sorusunun cevabıydı.

Yemekten sonra o kadar uzun süre oturup sohbet etmişlerdi ki, herkes yeniden acıkmıştı. Mavi Kuş kalanları ısıtıp, parlak ateşin ışığında yeniden önlerine getirdiğinde hepsi çok memnun oldu. Sohbet yavaş yavaş sona ererken, amca çubuğundan bir nefes çekti ve “Soruna geri dönecek olursak, Uzun Bıçaklılar nasıl insanlar? Şunu söylemem gerek ki, çoğu çok sert ve ciddi. Et-

raflarındakilere karşı garip bir umursamazlık içindeler. Yanlarından geçen diğer insanları dikkate almadan yürüyüp geçiyorlar; çok kaba görünüyorlar. En azından bazıları... Ama elbette ben sadece bir kaç tanesini gördüm. Dış görünüşlerine gelince. Öncelikle gözlerinden söz etmeliyim. Bir çoğu mavi gözlü. Bazılarının da gözleri kahverengi ya da sarı. Siyah gözlü olan da az değil; bizimkiler kadar siyah. Ya saçları? Saçları eğer sarı değilse, kahverengi, siyah ya da kırmızı. Ama, çok garip bir şey var. Bütün gün kızgın güneş altında kalınca onlar bizim gibi koyu kahverengi değil, kıpkırmızı oluyorlar!”

“Ya? İnanılmaz! Kıpkırmızı suratlar yani!”

“Evet, kolları da tabii. Birkaç tanesini hava sıcakken yüzerken görmüştüm. Bellerine kadar çıplaklardı. Kılıklı ve kırmızıydılar tamamen.”

Nilüfer hayret içindeydi. O kadar ki, büyüklerin özellikle de erkeklerin konuşmasını bölmemesi gerektiği yönünde kendine verilmiş terbiyeyi unutmuştu. Merakını daha fazla kontrol altında tutamayıp sordu: “Kadınların da suratları saçla kaplı mı? Onlar da güneşte kırmızı mı oluyor?”

Amca hatırlamaya çalıştı. “Yo, sanırım hayır. Kırmızı suratlı bir kadın görmedim. Galiba onların suratlarında saç olmuyor. Ama kadınları yakından pek görmedik. Onlar genelde kazık çitin ardında olurlar.”

Mavi Kuş, o ana kadar anlatılan hayret verici şeyleri sessizce dinlemişti. Ama sonunda kadının kulağına eğilip, kısık sesle ona sordu: “Ya çocuklar? Çocuklar nasıl oluyor?” Çocuklar onun için hep büyük ilgi kaynağıydı. Önce kendininkiler sonra da diğerlerinin çocuklarıyla yakından ilgilenirdi.

“Aa evet, yeğenimin karısı, ben de onu söyleyecektim. Bu da seni şaşırtacak.” İnanılmayacak bir şey anlatacak birinin havasıyla sözlerine devam etti:

“Dinleyin! Bu insanlar çocuklarından nefret ediyorlar! Bir görseniz. Suratlarına şaplak atıp, minik popolarına vurup onları ağlatıyorlar! Ne zaman kazık çitin yakınından geçsem, asker karılarının çocuklara bağırdıklarını duyardım. Evet, onları çok fena azarlıyorlar. Çocuklara böyle davranıldığını başka hiçbir yerde görmemiştim. Bir anne ancak aklını kaçırmışsa, ne yaptığını bilmeden çocuğuna böyle saldırır.”

Mavi Kuş bir an sessiz kaldı. Sonra iç çekerek, “Neden acaba? Bir anlam veremedim” dedi.

“Sanırım,” diye devam etti kadın, “yaramazlık yapınca, uslu durmaları böyle öğretiliyor. Hızlı ve yüksek sesle konuşup, onlara vurup korkutarak uslu durmalarını sağlıyor olmalılar. Biliyorum garip ama öyle işte.”

“Doğrusu,” dedi Mavi Kuş, “bence bunun tek bir sonucu olur. Çocuklar korkup daha kötü davranacaktır, ve doğru dürüst düşünemeyecektir. Ama belki de onlar buna alışık; başka türlüünü görmemişlerse. Zavallılıklar!”

Kadın, sonra Amerikan askerlerinin çocuklarının narin güzelliklerinden söz etmeye başladı. “Yüzleri o kadar güzeldir ki, sanki İnsanları Yaratan onları teker teker eliyle en güzel nasıl olabilirler diye düşünerek yapmış gibidir.” Ama Mavi Kuş için bu bir teselli değildi. Güzellik nasıl böylesine korkunç davranışları unutturabilirdi ki? Gülümser’i kendine çekip, ona sıkıca sarıldı. İçi, tanımadığı o çocuklar için üzüntüden eziliyordu. Gökkuşağı’nın ailesinin, anlatılanlardan edindikleri ilk izlenimler işte bunlardı.

Ertesi gün kısa bir yolculuktan sonra hedefleri uzakta görünmesine ve daha güneşin batışına çok zaman olmasına rağmen, gece için kamp kurdular. Misafirlerin gelmek üzere olduklarını haber vermeden bir anda ortaya çıkmaları uygun değildi. Amca, gelişlerini haber vermek için atıyla gitti ve özellikle Palani'ye Gökkuşağı'nı getirdiğini ve iki "kola"nın buluşmasının yakın olduğunu söylemeye gitti. Hemen Palani ve *tiyoşpaye*'si, onları karşılamak için hazırlık yapmaya başladı. Bu arada kendi kamp yerlerinde Mavi Kuş da armağan paketlerini çıkarmaya başlamıştı. Şereflerine yemek verileceğini ve birçok kişinin tipilerine armağan ve yiyecek getireceğini biliyordu.

Çok geçmeden, zaten günlerdir hazır bekleyen Palani onları karşılamak ve kamplarına kadar eşlik etmek için uzakta görüldü. Simsiyah bir ata binmişti ve yanında da demir grisi çok güzel bir at getiriyordu. Herkes bunun Gökkuşağı için olduğunu biliyordu. Ama Gökkuşağı da hazırды. O da tipisi yanında sarı kuyruk ve yeleli doru bir kısrak bekletiyordu. Kısrak, pek yakında el değiştireceğinden habersiz sakın sakın otluyordu.

O günlerde sıradan atlara "adi at" denirdi. Bunlar genellikle ovalarda dolaşan yabanî at sürülerinden toplanmış fazla iri olmayan atlardı. Kabileler arasında bunlar hızla yayılmıştı. Barış zamanlarında bunlar karşılıklı hediye edilir, ya da çoğunlukla sistematik bir şekilde süren kabileler arası savaşların bir parçası olarak çalınırlardı. Hemen hemen herkes, bu adi atlardan edinebilirdi. Ama beyaz adamın atı, ya da Amerikan atı denen atlar başka bir şeydi. Bunlar özeldi. Daha iri, ve bir çok bakımdan özellikle de görüntü ve dayanıklılık açısından çok daha üstün hayvanlardı. Amerikan atı zor bulunur-

du. Sadece becerikli olanlar bunları elde edebilir ve gururla binerdi. Hem Palani'nin demir rengi atı hem de Gökkuşığı'nın doru atı Amerikan atlarıydı. Kardeşlik bağıyla bağlı adamlar arasında sıradan bir armağan uygun düşmezdi zaten.

Palani yaklaşıncı, Gökkuşığı atına atlayıp yanına gitti. Birbirlerini selamlayarak atlarından indiler. “Hao, kola!” (Selam, dostum!) Konuşmaya başlarken gayet sıradan bir iş yaparcasına getirdiklerini atların ipleri, bu konuda tek kelime edilmeden, el değiştirmişti. Kampa dönerken Gökkuşığı demir grisi atın, Palani ise doru atın ipini tutuyordu. On yıldan beri ilk kez karşılaştıklarında, on yıl önce verdikleri söze sadık kalarak, sessizce kardeşliğin kurallarını yerine getirmişlerdi. “Sahip olduğumun en iyisi kola içindir.” Bunu, zerafetle yapmışlardı.

“Hemen kampa gidelim,” dedi Palani, yeni kız kardeşi ve diğerlerini selamladıktan sonra. Gloku'ya anne diye hitap ediyor; Gökkuşığı'nın çocuklarına, kızım ve oğlum diye sesleniyordu. Kır Çiçeği ise onun için yeğendi. Bütün sosyal yaşamın dayalı olduğu ilişkiler sistemi bunu gerektiriyordu. Palani'nin kamp yerine ulaştıklarında, Gökkuşığı'nın ailesine yapılan karşılama uzun zaman sonra eve dönen akrabalara yapılandan farklı değildi. Aslında bu, gerçekten de eve dönüş gibiydi. İki kardeşin karıları birbirlerine “kız kardeşim” diye hitap etmeye başlamış, Palani'nin bütün akrabaları da Gökkuşığı'nın akrabası olmuştu. Çok geçmeden çocuklar da dahil olmak üzere herkes sıcak ve yakın bir ilişki içinde sohbet etmeye girişti. Misafirlerin kendilerini evlerinde gibi hissettikleri bu ortamda rahat etmemeleri söz konusu olamazdı.

Onlara ziyafet çekildi ve türlü türlü şekillerde onurlandırıldılar. Tanıdıklarının sayısı arttıkça bir tipiden diğerine davet edilip, sürekli ağırlanır oldular. Bütün bu sosyal hareketlilik devam ederken Palani dostunun biraz daha kalıp Güneş Dansı kutlamasına katılmasını rica etti. “Sadece bir iki gün kaldı. Hazırlıklar çoktan başladı bile. Kutlamaları kaçırmanı istemem,” dedi. Aslında bunu söylerken bir planı vardı ama bunu daha sonra anlayacaklardı.

Böylece Beyaz Ruh’un kampından gelen misafirler kalmaya karar verdi. Bu kararın, genç Nilüfer’in geleceği üzerinde büyük etkisi olacaktı. Yepyeni, heyecanlı ve aynı zamanda da kafa karıştırıcı bir deneyim onu bekliyordu. Bu, onun üzerinde Bufalo Töreni’nden çok daha fazla etki bırakacak ve onu genç kızıktan kadınlığa taşıyacaktı.

Bütün bunlardan habersiz Nilüfer, uzaklardan törene katılmak için gelen çok sayıda kişiyi görmenin, şimdiye kadar adlarını bile duymadığı insanlarla karşılaşmanın heyecanı içindeydi. Bunların hepsi Dakota idi ama hepsi Teton değildi. Bazılarının şiveleri onlara çok garip gelmişti ve kuzeniyle yalnız kaldıklarında onları taklit etmeye çalışıp gülüşüyorlardı. Bunlardan bazıları Bulanık Su nehrinin karşı tarafından gelen Yankton lehçesiyle konuşan insanlardı. Sayıları çok daha az olan ve daha da doğudan gelen başka bir grup ise Santee lehçesiyle konuşuyordu. Onların konuşmasını ilk kez duyan biri çok şaşırırdı.

“Ne garip değil mi kuzen?” dedi Kır Çiçeği. “Ne söylediklerini anlıyorum ama gene de konuşmaları bana çok garip geliyor.”

“Evet,” dedi Nilüfer bu garip duruma bir açıklama bulmaya çalışarak. “Sanki perdenin arkasından konuşuyor gibiler. Söyledikleri anlaşılıyor ama çok açık değil.”

Genç kız, babası Gökkuşluğu’nın bu kadar büyük ilgi görmesinden gururluydu. Onu önceden tanıyan çok insan vardı ama şimdi tek taraflı saç kesiminden onun Tilkilerden olduğu anlaşıldığı için, o kabilenin Tilki Grubu toplantılarına ve faaliyetlerine de davet ediliyordu. Ne büyük şeref! Nilüfer bu yolculuğa çıktıkları için gerçekten de çok mutluydu.

Her geçen gün bir öncekinden daha ilginçti. Üstelik Omahalar gelecekti. Şarkı söylemeye geliyorlardı. Bunun ne anlama geldiğinden Nilüfer emin değildi ama haberci bunu herkese duyurmaktaydı. Hiç şüphesiz ki ilginç bir olaydı çünkü bütün kamp yeri bu haberle çalkalanıyordu.

“Gelmişler bile! İlerde kamp kuruyorlar. Şarkı söylemek için hazırlık yapıyorlar. Ne kadar güzel söylediklerini hepimiz biliyoruz. Bu gerçekten de çok özel bir an. Erkek olan erkekler; verebileceğinin en iyisini eli titremeden verebilecek olanlar; size yakışacak şekilde vermeye hazırlanın. Geleneklere göre misafirler Omaha oturumuna hazırlanıyor. Onları layık oldukları gibi karşılamaya hazır olun!” Buna benzer sözlerle haberci, insanları toplanmaya çağırıyordu.

“Çok güzel olacak,” dedi Palani misafirlerine. “Sizin oralarda kuzeyde böyle bir şey görmemişsinizdir. Hoşunuza gidecek. Hep beraber gidip seyrederiz.”

“Omaha” ve “Omaha oturumu” belki Mavi Kuş’un kafasında belli belirsiz bir anlam taşıyordu ama kızlar için bunların hiçbir anlamı yoktu. Beyaz Ruh’un halkı

arasında, güneyde ve doğuda uzakta yaşayan kabilelerin isimleri sadece birer kelimeydi. Ama Gökkuşağı gibi o zamana kadar gezgin olmuş biri için Omaha halkı yabancı değildi. Güneyli Teton kabileleriyle savaşmalarının öykülerini duymuş; ateşkes dönemlerinde ailelerini de alarak bir araya gelişlerini dinlemişti. Bir ayın özelliği de taşıyan Güneş Dansı için davet edilmiş olmaları ise çok doğaldı. Yılda bir yapılan bu kutlama için Dakotalar geleneksel düşmanlarını davet ederlerdi ve onların bu nezaketi karşılıksız kalmazdı. Dakotalar da ovadaki kabilelerin Güneş Dansı törenlerine ne zaman isteseler katılabilirdi.

Ertesi sabah berrak ve serin bir hava vardı. Kamp yerinde genel bir heyecan h kimdi. Uzakta, Omahalar kamp yerine yaklaşmak için sistemli bir yürüyüş düzeni içine girerken, Tetonların en keskin gözlü olanları, her seferinde hemfikir olmasalar da, onların hareketleri konusunda zaman zaman bilgi aktarıyordu. “Tamam, hazırlandılar.” “Harekete geçtiler.” “Hayır, daha ilerlemiyorlar, sadece toplanıyorlar.” “Hayır, hayır, ilerliyorlar işte.” “şimdi ilerlemeye başladılar.” “Bence yürüyorlar.” “Kesinlikle yaklaşıyorlar.”

Bu zaman içerisinde Dakotalar da bazı hazırlıklar yapmaktan geri kalmamışlardı. Kendini erkekten sayan her erkek, göz kırpmadan, “nabız atışları hızlanmadan” ellerindeki en iyisini verebilenler, bir iki hediye atı yularından tutup getirmiş ve  n sırayı oluşturmuşlardı. Onların arkasında ise kadınlar ve çocuklarla henüz kabilede üst düzeye ulaşmamış erkekler ve gençler, büyük bir kalabalık halinde toplanmıştı. Dakota grubunda, Omaha grubundakine yakın sayıda insan yer alıyordu.

Omahaların yürüyüşe geçtiği kesinleşir kesinleşmez, Dakotaların her zamanki uyarı çığlığı duyuldu: “*Hokahe!*” Bununla birlikte onlar da harekete geçtiler. Bir tören havası içinde iki halk, kararlı adımlarla açık alanda birbirlerine yaklaştırmaya başladı. Ama bir araya gelmediler. Aralarında yaklaşık yüz adımlık bir mesafe kaldığında iki taraf da ani olarak karşı karşıya durdu.

Kimse aksini iddia edemezdi. Omahalar muhteşem bir görüntü sergiliyordu. Nilüfer ve Kır Çiçeği birbirlerine şimdiye kadar hiç böyle bir şey görmediklerini fısıldadı. Can alıcı renklerle süslenmiş geyik derisi giysileri, rüzgarda dalgalanan tüyleri ve yükseltilmiş savaş sancaklarıyla yemyeşil otlar üzerinde; sadece bir iki beyaz bulutun lekelediği masmavi gökyüzü altında gösterişli kostümler içinde dizilmiş, gururlu ve uzun boylu Omahalar, gerçekten de nefes kesici bir manzaraydı. Rengârenk flamalar, sabah rüzgarının kollarında dans ediyordu.

Uzunca bir süre tek söz edilmeden beklendikten sonra, ön sıradaki Omaha erkekleri uzun ve düzgün bir sıra halinde, yüzleri Dakotalara dönük olmak üzere yere bağdaş kurdular. Dakotalar bütün tören boyunca ayakta duracaktı. Diğer Omahalar ise yere çökmüş olan ilk sıranın ardında hiç kımıldamadan bekliyordu. Bütün Omahaların yüzleri, hatta çocukları bile kırmızıya boyanmıştı.

Aniden şarkıcılar açık alana, bağdaş kurmuş adamların önüne çıktı ve davullarını yere bırakıp, etrafında toplandılar. Su gibi berrak seslerle şarkılarına başladılar. Süslü davul tokmaklarıyla da ritm tutuyorlardı. Bütün Omaha erkekleri yükselen şarkıya katıldı ve havayı tarif edilmesi imkansız tatlı bir ezgi doldurdu. Takip eden

çok sayıda ve çeşit çeşit şarkı da aynı ustalıkla söylenecekti. Bir çoğuna kadınlar da farklıymış gibi görünen ama aslında şarkının parçası olan yüksek tonlarla eşlik ediyordu. Zaman zaman, beklenmedik anlarda tiz ve keskin seslerle şarkıya katılıyorlardı.

Dakotalara arka arkaya söyledikleri şarkıları armağan ediyorlardı. Zaman zaman en iyi şarkıcılarından biri olduğu anlaşılan bir Omaha öne çıkıp, tek başına bir şarkı söylüyordu. Ona da kadınlar sıradışı şekilde eşlik ediyorlar ama bu kez, solistin şarkısını boğmamak için çok daha yumuşak seslerle söylüyorlardı. Dakotalar rüyadaymışçasına onları dinledi ve biten her şarkının ardından tezahüratta bulunup, alkışlarken kulaktan kulağa fısıldadılar, “Omahalar da gerçekten müthiş şarkı söylüyor!”

Bütün bunlar kuzeyden gelen misafirler için özellikle büyüleyiciydi. Kış akşamları ateşin etrafında toplanıldığında, güneyden öyküler dinlemek için gelecek dostlara anlatılacak o kadar çok malzeme çıkmıştı ki! Her gördüklerini dikkatle izlemeli, hiçbir ayrıntının gözlelerinden kaçmasına izin vermemeliydiler. Ama gene de, asıl zorluk bu gösterinin insanın üstünde bıraktığı etkiyi aktarmaktı. Burada, bu güzel günde renkler ve sesler içinde sergilenenleri insanın yaşaması gerekiyordu.

Son şarkının son notaları da duyulunca, sıra Dakotalara geldi. Görevlerini yerine getirmek için bir an bile duraksamadılar. Ovada yaşayanlar arasında hediye töreni çok temel bir gelenektir. Dakotalar için bu bir gurur ve şeref kaynağıydı. Şimdi ise bunu hep birlikte doruklara çıkarmaya niyetliydiler. Genelde yaptıkları gibi bir kişiden diğerine değil de, kabileden diğer kabileye verilecekti armağanlar... Erkek olan erkekler, atlarını bi-

le vermeye hazırdı. Onların arkalarından gelenlerse sırtlarında taşıdıkları hediye paketleri altında neredeyse görünmez olmuşlardı.

Dakotların kıyafetleri oldukça sıradandı. Aslında günlük kıyafetleriyle oldukları gibi gelmişlerdi ama bu geleneklerin bir parçasıydı; misafir ağırlayanlar, gelen misafirlerle rekabete girip de onları utandırmamak için sıradan giysiler içinde olurdu. Ama misafirler güçleri yettiği ölçüde süslü olabilirlerdi, hatta onlardan öyle olmaları beklenirdi.

Heyecanlı bir armağan törenini takiben, bütün Dakota hediyeleri Omahaların eline geçtiğinde, Omaha halkı hediyeleri verenleri övgülerle göklere çıkardıktan sonra, bazıları ortaya çıkıp, tipik dansları Omaha'yı, yani çayır dansını yapmaya başladılar.

Dans aniden kesildi. Misafir kabile dönüp, ilerideki kamp yerlerine dönmeye başladı.

Dakotalar ise dağınık düzende kendi kamplarına dönmek üzere ufak gruplar halinde yürümeye başladılar. Yolda, dinledikleri şarkıları konuşup, şarkıcıları övüyorlardı. Bazıları da "Yarın şarkı söyleme sırası bizde. Hemen hazırlanmaya başlasak akıllılık ederiz. Yarın bu zamanlarda gelip Omaha oturumu yapan biz olacağız," diye sesleniyordu.

Öyle de oldu. Aynı gösteri bu sefer de tersinden tekrarlandı. Omahalar ev sahibi, Dakotalar ise onlara şarkı söylemeye gelmiş misafirlerdi. Bu kez, Omahalar basit giysiler içindeydi ama Dakotaların üzerinde en iyi kıyafetleri vardı. Aslında onların kıyafetleri Omahalarınkinden bile daha etkileyiciydi, en azından izleyiciler arasındaki iki kız öyle düşünmüştü. Normalde daha uzun boylu olan Dakota erkekleri daha yakışıklı, kıyafetleri

daha göz alıcı, yürüyüşleri ise daha dik ve soyluydu. Ön sıradaki erkeklerin hepsinde kartal tüylü savaş şapkaları vardı ve bazılarında sarkan uzun tüyler omuzlarına dokunuyordu. Bazılarının taktığı arkaya doğru uzanan uzun tüylü şapkalar ise çayırlar arasında yürürken arkalarından çayırlara sürtünüyordu. Bunlar Dakotaların şapkalarıydı ve takanlara asil bir hava verirdi. Kır Çiçeği, gururla “her erkek bir şef” demekten kendini alıkoymadı.

Dakota şarkıcıları öndeki yerlerini aldılar ve onlar şarkılarını söyledikçe, güzellik, narinlik ve tarzlarının Omahalarınkinden hiç de geride kalmadığını görüldü. Her şarkının sonunda duyulan canlı alkışlar ve tezahürata bakılırsa misafir kabile de şarkıları keyifle dinliyordu. Başka kabilelerin şarkılarını dinlemek her zaman ayrı bir zevkti. Alışkın olmayan kulaklara bütün kabilelerin şarkıları aynı ve monoton gibi gelse de, her kabilenin şarkıları ve onları icra ediş biçimleri komşu kabilelerin kolayca dikkatini çekiyor ve bu farklılıkların tadını çıkarmayı biliyorlardı.

Omahaların gelmesinin sebebi sadece almak değil, aynı zamanda vermektir. Bir gün önce Dakotaların gösterdiği cömertlikten geri kalmayarak kucak dolusu hediye verdiler. Verdikleri hediyeler, aldıkları hediyeler gibi nitelikliydi. Karşılıklı gösterilen bu vericilik sayesinde aralarındaki dostluk ve yoldaşlık duygusu güçleniyordu. Nihayet iki kabile serbestçe kaynaşabilirdi. Misafirler, Dakotalarla birlikte olmak için davet edildiler. Aralarındaki bütün düşmanlıklar unutulmuştu ve iki kabile birlikte Güneş Dansı yaparak dualarını haykırmaya hazırды. “Omaha halkından adak adanmış olan ve şimdi bunu yerine getirmek isteyen varsa bunu birlikte

yapmaya davet ediyoruz.” denildi misafirlere... Kabileler arası farklılıklardan dolayı kimsenin inancının gereklerini yerine getirmesine engel olmak istemiyorlardı.

Geri dönüş yolunda Nilüfer ve kuzenleri, insan kalabalığını yarararak ilerlemeye çalıştı. Sonunda açık alana ulaşmayı başardılar. Nilüfer, derin düşüncelere dalmıştı. Bu yüzden de heyecan içindeki küçük kuzeninin sürekli konuşmasından rahatsız oluyordu. Nilüfer’in kafasında dev davullarının etrafına toplanıp şarkı söyleyen Dakota grubunun koro şefi vardı.

Bu gayet doğaldı çünkü grubun en genç ve en yakışıklı üyesiydi. Onun tatlı sesi kulaklarında çınlamaya devam ediyor; dansı biteviye gözlerinin önünden geçip duruyor ve Nilüfer’in etrafındaki insanları görmesine engel oluyordu. Kendinden yaşça çok büyük şarkıcıları nasıl da güzel idare edebilmişti! Ne kadar büyük bir kişisel cazibeye sahipti. Evet, bu kesindi çünkü diğerleri sürekli ona bakıyor onunla gülüp şakalaşıyordu. Sanki şarkı söylemek ve dans etmek için yaratılmıştı. Bu, çok açıktı. Ona hayranlıkla bakan yüzlerce göz önünde bu kadar rahat olduğuna göre başka bir şey düşünülemezdi. Kimdi acaba, adı neydi, nereden gelmişti? Bu sorular birbiri ardına Nilüfer’in aklına geliyor, üstüste yığılıyordu. Bir an Nilüfer korkuyla ürperdi, acaba bu soruları yüksek sesle sormuş muydu? Ama Kır Çiçeği kendi derindeydi ve Nilüfer’in ne yaptığının farkında bile değildi.

Bu, genç Nilüfer’in dikkatini çeken ilk erkek olmuştu. Buffalo Töreni onun için bir dönüm noktasıydı ve o günden beri erkeklerin ona kur yapmasına izin vardı. Ama bu yakışıklı genci görene kadar erkeklere karşı içinde herhangi bir duygu uyanmamıştı. Kur yapma

saatlerinde özellikle geride kalmaya çalışmış, gün batımında su ya da yiyecek getirmeye giden genç kızların arasına karışmak istememişti. Böyle zamanlarda, battaniyelerine sarılmış kamp yerinin dışında bekleyen delikanlılar, hoşlandıkları kızları yalnız yakalayıp hislerini açmak için fırsat kollardı.

Bu genç adam gözüne takıldığı andan itibaren, Nilüfer gözünü ondan almak için büyük çaba sarf etmek zorunda kalmıştı. Genç adam etrafına bakarken gözleri Nilüfer'den yana çevrildiğinde ise hızla başka bir yöne bakmaya çalışmış; sanki aradığı bir şeyi bulamıyormuş gibi bir hal takınmıştı. Yaptığı numaranın kusursuz olduğundan hiç şüphesi yoktu. Oğlan, Nilüfer'in, yani onu hiç tanımayan genç bir kızın ona ilgi duyduğunu tahmin bile edemezdi. Zaten bunun aksi çok korkunç olurdu. O ana kadar harfiyen itaat etmek konusunda en ufak bir zorluk çekmediği genç kızlık adabına hiç uygun olmazdı bu tür bir davranış. "Belki yarın onunla yeniden karşılaşırım", diye düşündü. Eğer böyle bir şey olursa bu kez daha da dikkatli olmak zorundaydı. Her zaman yanında olan kuzeni Kır Çiçeği hiçbir şeyden şüphe etmemeliydi. Sadece o değil, hiç kimse etmemeliydi!

Aslında bir bakıma evine döneceğine sevinliyordu. Ama tam o sırada, daha Bufalo Töreni'ne katılmadığı için hâlâ çocuk sayılan kuzeni sorduğu soruyla kafasını allak bullak etti: "Abla, şu şarkıcıların en genç olanı vardı ya, hani hep sana bakıp duran, onun " Nilüfer, mümkün olduğunca sakın, kızın sözünü kesmeye çalıştı. "Kimden bahsediyorsun anlamadım doğrusu." Ama bunu duymak onu yeniden heyecanlandırmıştı. Demek o genç adam da Nilüfer'den gözlerini alamamıştı. Hatta bunu Kır Çiçeği bile fark etmişti!

Dopdolu bir günün sonunda yorgun argın tipilerine ulaşılar. Nilüfer, kimsenin kendini rahatsız etmeyeceği bir köşeye çekilip, düşünmek istiyordu. Kendini tipiden dışarı atar atmaz, tam kapının önünde, çubukla toprağı kazan Gülümser'i görmek sabrını taşırdı. Gülümser'in yanında başka bir akraba çocuğu avcundaki minik dişiyle ayakta dikiliyordu. Adet olduğu üzere dişi toprağa gömeceklerdi. "Çekil yoldan," dedi Nilüfer sertçe. "İnsanların geçtiği yere olmaz! Kenarda bir yere gömün. İnsanlar dışının üstünden yürüyüp geçtikçe kuzenimizin hastalanıp ölmesini mi istiyorsun?" Nilüfer, ölüm kelimesini umursamazca kullanmıştı. Onun için ölüm, hâlâ sadece bir kelimeydi. Onun yaşında ve hayat dolu biri için bu kelime hiç düşünmeden ağza alınabiliyordu.

O sırada Mavi Kuş yanlarına yaklaştı. Herkes şarkıcıları rahatça dinleyebilsin diye akrabaların çocuklarına bakıcılık yapmayı üstlenmişti ve törenin nasıl geçtiğini merak ediyordu. İlgiyle sordu: "Kızım, yine güzel bir tören oldu mu? Bizimkiler de Omahaların dün söylediği kadar güzel söyledi mi? Umarım öyle olmuştur."

Ne Mavi Kuş ne de Nilüfer diğerinin ruh halini algılamıştı. Nilüfer soruya ilgisiz kalmıştı çünkü bunun Mavi Kuş için ne anlama geldiğini fark etmemişti. Mavi Kuş ise Nilüfer'deki değişikliği hissetmemiş, onun kafasının meşgul olduğunu görmemişti. Nilüfer asla annesine karşı duyarsız kalmamış bir çocuktan ama bu kez cevap verdiğinde kafası başka yerdeydi. "Ya evet... sanırım", dedi. Sonra annesinin ayrıntıları duymayı beklediğini fark ederek, "Aynı onlarınki gibiydi, iyiydi, güzeldi işte", dedi. Bunca zamandır heyecanla beklediği ve ertesi sabah gerçekleşecek "Omaha oturumu" kendi yaşayabileceklerini düşününce sönük kalıyordu.

Bölüm 11

Dakota Güneş Dansı, kabileden kabileye bazı ufak değişiklikler gösterse de amacı, tarzı ve özü açısından temelde aynıydı. Önem sırasına göre dizilecek olsalar, bütün törenlerin önünde gelirdi. Zira büyük bir dini ayin olan o seremoni sırasında, geride kalan bir yıl boyunca çeşitli sıkıntılar sebebiyle adanan adaklar, toplu halde gerçekleştirilirdi. Tören sırasında kabilenin refahı için de toplu halde gözyaşları içinde yakarılırdı.

“Zaman o zamanmış,” derdi eskiler. “Herkes Ulu Ruh’a duasını tek başına sunarmış. Uzaklarda bir tepede yalnız başına orucunu tutar, ilahiler söyler, gözyaşları içinde duasını eder, hatta kendini kurban ettiği bile olurmuş; bunları tek başına yaparmış.” Ama Nilüfer’in doğumundan çok çok zaman önce, Güneş Dansı bu şeklini almış ve topluluk halinde gerçekleştirilen bir tören olmuştu. Bir yandan güneşi izlerken yapılan irili ufaklı ayinler ve çeşitli kutlamalardan oluşan bir festival gibiydi artık.

Gökkuşığı ve ailesi, Güneş Dansı'nı Palani'nin kabillesinde nasıl yapıldığını görecekti. Omahaların gelişinden bir kaç gün sonra, uzaktan yakından gelip onlara katılan gruplarla birlikte törenin yapılacağı yere gitmeleri bildirilmişti onlara. Söz konusu yerin seçilmesinde geleneksel yöntem uygulanmıştı. "Bakir topraklar. İnsanların kirletmediği yerler."

Tellal insanlara hazırlanmalarını söylemek için çıktığı turu henüz tamamlamıştı ki, tipiler birer ikişer indirilmeye başlamıştı bile. İnanılmaz kısa bir süre içinde göç başladı. Gidilecek yer aslında uzak değildi ve hiç mola vermeden ulaşılabilirdi. Ama bu törensel anlamı olan bir göçtü ve dolayısıyla adet olduğu üzere yolda dört kere durmak gerekiyordu; dört kutsal yönün, yani Dört Rüzgar'ın şerefine.

Yeni kamp yerinde tipiler, misafir, evsahibi farkına bakılmadan, birbirine yakın, büyük bir çember halinde kuruldu. Artık o noktadan sonra sadece törenin akışıyla ilgili konuşulacaktı. "Kutsal Direk için yarın ağaç gövdesi getireceklermiş." "İzciler mükemmel bir ağaç bulmuşlar bile." "Evet, çok uzun ve düz olduğunu söylediler." "Şamanlar bir tipide toplanıp, yarın havanın güzel olması için bütün gece dua edecekmiş, duydunuz mu?" "O zaman hava kesin güzel olur." "Evet, hiç sekmez. Onların duaları her seferinde işe yarar." Ve gerçekten de ertesi sabah kalkanlar, gökyüzünde tek bir bulut olmadığını görecekti.

Güneş Dansı öncesi ön hazırlıklar, her zaman belli bir sıra içinde yapılırdı. Bunlardan bazıları önceki kamp yerinde gerçekleştirilmişti. Şimdi ise sırada, belki de en önemli adım olan, "Kutsal Direk" bulmak üzere ormana gidilmesi vardı. Direk bulunduğunda, büyük bir ciddi-

yetle onun önünde bir ayın düzenlenecekti. Ağaca bütün bunları anlıyor ve hissediyormuşcasına davranılırdı.

Bilinmez bir sebepten dolayı Palani, o gün Nilüfer ve Kır Çiçeği'nin bu törene katılması için çok ısrar etmişti. Mavi Kuş'a birkaç defa bunu söylemişti. "Kardeşim, kızları oraya mutlaka götür," demişti. Düzenleme heyetinde görevli olduğu için önceden yapılacak toplanılara katılmak üzere yanlarından ayrılırken yine seslenip, "Sakın unutma!" diye hatırlatmıştı.

Mavi Kuş, zaten gitmek istiyordu. Böylece üçü birlikte, gecikmemek için hemen yola koyuldular. Oraya vardıklarında büyük bir kalabalığın toplanmış olduğunu gördüler. Herkes töreni rahatça izleyebilmek için önü açık bir nokta arıyordu. "Bizim görmemiz imkansız," dedi Mavi Kuş. "Burada hiç bir şey göremeyeceğiz. Dönsek daha iyi ederiz." Ama daha kızlar ağızlarını açıp herhangi bir şey söyleyemeden, yanlarına biri yaklaştı.

"Palani sizi bulmamı söyledi. Sizi töreni görebileceğiniz bir noktaya götürmemi istiyor. Şöyle gelin," dedi. Sonra da Mavi Kuş ve onu takip eden kızlarla birlikte kalabalığı yarararak ilerlemeye başladı. Çok geçmeden kendilerini seyircilerin oluşturduğu halkanın ortasında buldular.

Seçilen ağacın etrafındaki çalılar ve küçük ağaçlar temizlenmiş, kurban edilecek ağacın etrafında bir açıklık oluşturulmuştu. Ağaç, bir süre daha böyle görkemli bir şekilde dik durmaya devam edecekti. Bu arada etrafta erkek koroları, davulları etrafında toplanmış, sırayla şarkılarını söylüyordu. Tilki Grubu da oradaydı. Gökkuşağı'nı da aralarına almışlardı. Ama sırtı kızlara dönük olduğu için onları göremiyordu. Bütün şarkılar söylenip bittiğinde, Güneş Dansı törenlerine başkanlık et-

mek üzere seçilmiş din adamı ortaya çıktı ve o anda bütün kalabalığın üstüne derin bir sessizlik çöktü.

Koltuğunun altında barış çubuğu taşıyordu. Omuzlarına ise tüyleri dış tarafa gelecek şekilde bir bufalo postu yerleştirmişti. Başının üstünde canlı sanabileceğiniz kadar gerçek görünen içi doldurulmuş bir kızılbaşlı ağaçkakan duruyordu. Kutsal adam, dosdoğru ağacın dibine yerleştirilmiş tütsü çanağına yönelip, içinden tütsü alacakmış gibi elini uzattı. Ancak, elini uzatmasıyla geri çekmesi bir oldu. Bunu tam üç kez tekrarladı. Dördüncü seferinde ise çanaktan bir tutam tütsü alıp yakındaki ateşin üstüne serpiştirdi.

O anda çok yoğun ve koyu bir duman yükseldi. Dumanın kuvvetli bir kokusu vardı. Kutsal adam, bir an bekledikten sonra barış çubuğunu dumanın üzerinde tutup, çubuğun isle kaplanmasını bekledi. Ardından çubuğu iyice yukarı kaldırıp Barış Çubuğu ayinine başladı. Bu ayine, “Çubuğun Sunuluşu” denilirdi. Kutsal adam, ayinin isminin gerektirdiği şekilde çubuğu önce dört yönü temsil eden “Dört Rüzgar” a sunacaktı. Batı, kuzey, doğu ve güney. Bu sırayı takip etmesi gerekirdi. Ardından çubuğu gökyüzüne doğru kaldırdı. Sonra da dudaklarından dualar dökülürken çubuğu yere indirdi. Bu hareketler, Katolik ayinlerinde söylenen “Meryem Ana” duaları gibi, bütün Güneş Dansı töreni boyunca zaman zaman tekrarlanacaktı.

Çubuğu, kutsal olarak bilinen bütün varlıklara sunduktan sonra sıra “Kuşlardan Özür Dileme” ayinine geldi. Böylesine ulu bir ağacı kesmeye kalkmak kadar ciddi bir meseleydi bu; çünkü birilerinin yuvasını yok ediyordunuz. Bu ayin, durumun ciddiyetini anladıklarını gösteriyor ve sebeplerini açıklıyordu. Kutsal adam,

elindeki çubuğu bir kez daha göklere yükseltti ve ardından geniş bir daire çizerek haykırmaya başladı,

“Siz! Ey bulutların tepelerinde kanat çırpıp canlılar,

Bana kulak verin!

Sen, ağaçkakan,

Sen, kızılgerdan,

Sen, ak kanat:

Bu, senin ağacın, senin evin.

Yavrunu burada büyüttün.

Bugün güzel bir genç, kendini kurban olarak adıyor,

Senin ağacına ihtiyacı var ve sana sesleniyor:

‘Ağacını alıyorum, halkım senden öğrenebilsin diye.

Yavrularını büyötmeyi öğreysinler senden şefkatle,

‘Halkım ancak böyle ayakta kalır!’”

Sözlerini tamamlayınca kenara çekildi ve gruplar yere bağdaş kurup birlikte “Ağacın Ağıdı” adı verilen şarkıyı söylemeye başladılar. Bu, ağacın onlara verdiği cevap gibiydi.

“Gün boyu dimdik durdum, kutsaldım,

Gelene geçene selam verdim, kutsaldım,

Etrafta ne olursa olsun durdum, kutsaldım.

Gün ortasında dimdik durdum, kutsaldım.”

Ağacı kesme anı gelmişti. Bu ağacı kesmek de başlı başına bir şerefti. Bunu yapmaları için kabilede sevilen sekiz genç seçilmişti. Bunlardan dördü erkek, dördü kızdı. Dört oğlanın isimleri söylendi ve öne çıkmaları için çağrıldılar. Oğlanlar gururla hemen ortaya çıktılar. Sonra biraz utanarak da olsa iki kız çıktı. Yavaşça yerlerine geçtiler. Diğer ikisi neredeydi?

Kalabalık merakla bekliyor etrafa bakınıyordu. Tam o sırada biri Nilüfer ve Kır Çiçeği’nin arkasından gelip,

bileklerinden tuttu. Şaşırmışlardı. Gelen Palani idi. “Ge-
lin kızlar” diye fısıldadı, “Bu ayine katılmanızı istiyo-
rum.”

Palani, bunu önceden planlamıştı. Özel dostu Gök-
kuşağı’na iltifat etmek için bunu yapıyordu ve onun kı-
zıyla yeğeninin bu özel şerefe sahip olmalarını sağlaya-
bilmek için gereken armağanları vermeyi kabul etmişti.
Çocuklar için bu çok büyük bir şerefti. Akrabaları tara-
fından kutsal ağacı kesme görevi verilenler, ömürlerinin
sonuna dek bu anı gururla hatırlar ve anlatırdı. Bir gün
gözleri görmez, kulakları duymaz; ciltleri kırış kırış,
sırtları iki büklüm olunca bile o günü hatırladıklarında
yüzlerine bir ışık gelir, gözleri parlardı, “Ben gençken
kutsal ağacı kesmiştim” derlerdi. Bunu duyanların onla-
ra saygı göstermesi gerekirdi. Ağacı kesebilmiş olmaları
önemli değildi, ama bunu yapabilmelerini sağlayan fe-
dakarlıkları; akrabalarının onların adına vermesi gere-
ken ziyafetleri ve armağanları düşünerek bu saygı göste-
rilirdi. Yalnızca onlar aracılığıyla kabileye fayda sağlan-
mış kişilere saygı duyulurdu. Gelenekler böyleydi.

Nilüfer olanları tam kavrayamamıştı. Bunun ne an-
lama geldiğini de henüz bilmiyordu. Böylesine bir şeref,
hiç beklemediği bir anda ona ve kuzenine verilmişti.
Ama aldığı terbiye sayesinde tam bir genç kız gibi, göz-
leri yere bakar biçimde ortaya çıkmayı başardı. Sırası
geldiğinde, görevlinin gösterdiği gibi eline baltayı aldı
ve ona söylenenleri harfiyen yerine getirdi. Elindeki ha-
fif baltayla üç kez ağaca vuracakmış gibi yaptı ama vur-
madı. Dördüncüde ise balta ağaca dokundu. Seçilen di-
ğer çocuklarda aynısını yapmıştı. Onların vuruşları ağa-
cın kabuğunu ancak çizebilmişti. Ama zaten bu, sembo-
lik bir hareketti. Çocuklardan sonra keskin baltalarıyla

gelen güçlü erkekler ağacı kısa sürede kesti. Ağacın düşerken yere değmesine izin verilmiyordu. Güçlü kuvvetli on kişi, ikişerli gruplar halinde ellerinde birbirlerine çapraz şekilde tuttukları sııklarla bekliyordu. Ağaç devrilirken, gövdenin bu sııklar üzerine devrilmesini sağladılar. Daha sonra da ağacı, sanki bir tabut taşırcasına omuzlar üzerinde yerine götürmek için yola koyuldular.

Kalabalık, hemen yapraklara bürünmeye başlamıştı. Yürüyenler, önlerinde kendi boylarında bol yapraklı dallar taşıyor, bazıları ise ağaçtan kopardıkları yapraklarla elbiselerini süslüyordu. At üstündekiler sadece kendilerini değil atlarını da yapraklarla donatmıştı. Atların yularları, alınları, kuyrukları yapraklarla süslenmiş, bacaklarına ve gövdelerine ise yapraklardan yapılmış zincirler sarılmıştı. Atların neredeyse görünür bir yeri kalmamıştı. Biniciler, sol kollarının altında yapraklardan oluşturulmuş kalkanlar, başlarında ise yapraklardan örülü taçlar taşıyordu. Bu koca gurubun yeşiller içinde kamp yerine yaklaşmasını izlemek gerçekten de müthişti. Görenler, “muhteşem manzara!” diyordu.

Daha öğlen olmadan bu faaliyet sona ermişti ama hâlâ ağacın etrafında toplanmış bekleyen büyük bir kalabalık vardı. Ağacın gövdesinin hazırlanıp, yerine dikilmesini bekliyorlardı. Mavi Kuş, heyecandan içi içine sığmayan kızlara, “Haydi kalabalıktan uzaklaşalım. Gidip dinlenmeniz lazım. Çok hareketli bir sabah oldu ama bizi bekleyen daha çok şey var,” dedi.

“Şimdi ne olacak teyze?” diye sordu Kır Çiçeği, bir taraftan meraklı gözlerle arkasına bakarken. “Geleneklere göre yapılması gereken şeyler... Önce ağacı dikketler, sonra da etrafına Güneş Dansı kulübesini kura-

caklar. Elbette şeref locasını ve perdesini de... Tıpkı bizim kabilede yapıldığı gibi. İkiniz de gördünüz bunu önceden.”

“Ama bu daha büyük olacak anne, çok daha büyük,” diye atıldı Nilüfer. “İki adam konuşuyordu, ben duydum. ‘Hiç bu kadar büyük bir Güneş Dansı olmamıştı. Bu sefer altı yedi dans grubu olacak. Hem bizimkiler hem de dışarıdan gelenler var,’ diyorlardı. Bizimkilerden büyük olacağından eminim.”

“Umarım öyle olur. Ama boyutu dışında her şey aynı olacaktır,” dedi Mavi Kuş. Bir süre hiç konuşmadan yürüdüler. Yolun yarısına geldiklerinde durup soluklandılar. Tören alanı ile kamp alanı arasındaki mesafe o kadar da kısa değildi.

“Hiç bir şey kaçırmak istemiyorum anne,” dedi Nilüfer. “Bu Güneş Dansı sanki yepyeni bir şey ve bizim oradakilerden çok daha farklı olacak gibi geliyor bana.”

Mavi Kuş güldü. “Artık büyüdün Nilüfer. Düşüncelerin olgunlaşıyor ve çevrende olanları daha iyi anlıyorsun. Doğrusu da bu zaten,” dedi. Bir süre sonra ekledi: “İkinize de söz veriyorum. Güneş batmadan önce adaylar sırayla gelip danslarını yapmaya başlamadan önce orada oluruz. Bu, gerçekten de görmeye değer bir şey. Ben de orada olmak istiyorum. Çok duygulandırıcı bir an olacak. Kalbiniz hızla çarpacak. Ulu Ruh’a verdikleri sözü tutmak uğruna böyle kendi ayaklarıyla acı çekmeye gelenleri görmek sıradan bir olay değil. Ne zaman Güneş Dansı kulübesine girenleri görsem, gözlerim yaşarmıştır. Kendime hâkim olamam.”

Kızlar kendilerine verilen sözden memnun olmuştu. Onlar da bu olayı kaçırmak istemiyordu. Ama bütün öğleden sonra öylesine heyecan içinde geçti ki kızlar

gerginlikten tipinin içinde oturamaz hale geldi. Daha fazla bekleyemeyeceklerdi. Sessizce çıkıp, neler olduğunu görmek için tören alanına gittiler. Sonra da kaçtıkları anlaşılmaması diye hızla tipilerine döndüler. O kadar çok giden gelen insan arasında kimsenin dikkatini çekmemişlerdi. Böylesine sıra dışı bir anda böyle bir işe cesaret etmeleri, en az gördükleri şeyler kadar onları heyecanlandırmıştı. Bundan şikayet etmemiş olsalar da, hayatlarının o anına kadar daima kendilerine göz kulak olan kadınların denetimde kalmışlardı.

Alana gittiklerinde kızlar, Güneş Dansı kulübesinin tamamladığını gördüler. Kutsal Direk ortaya dikilmiş, kulübenin çok yukarılarına doğru yükseliyordu. Daha o sabah kesilmesinde rol aldıkları muhteşem ağaç, şimdi bütün dallarından ayıklanmış, yeşil süslerinden arınmış, yapayalnız duruyordu. Onun çıplaklığını kapayan tek şey ince bir kat kırmızı tören boyasıydı. Direğin tepesinde bazı şeyler bir grup halinde bağlanmıştı. Onlardan sarkan deri sicimlerde ise rüzgarda sallanan bazı cisimler vardı. Sallanan şekiller arasında Nilüfer bir erkek bufalo ve adam olduğunu görebildi. Nilüfer'in sonradan öğrendiğine göre bunlar dualarda anılan şeylerdi. Askeri başarı ve şeref isteyenler için erkek heykelciği alt edilmiş düşmanı simgeliyordu. Sıra dışı bir avcı olmak isteyen için ise bufalo heykelciği, kabilesine götüreceği bol miktarda et anlamına geliyordu.

Güneş Dansı kulübesi, adı kulübe olsa da kapalı bir mekân değil, sütunlar üzerinde duran, yuvarlak, koskocaman bir çardaktı. Bu, seyircilerin altına doluşup dansı izleyecekleri yerdı. Kimileri önlerde kimileri arkalarda olurdu. Açık alan ise dans ve diğer faaliyetler için ayrılmıştı. Direğin dibinde kutsal bufalo kafatası duruyor-

du. Bu alanın tam karşısındaki girişte, tipilerdeki şeref köşesi gibi bir noktada, dansçıların dinlenmesi için yerler yapılmıştı. Onların arkasında ise söğüt dallarından sıkı sıkıya örülmüş bir paravana vardı. Güneş Dansı'nda yer alacak herkes güneşin altında kalacak, sadece seyirciler bir miktar gölgeden faydalanabilecekti. Son hazırlıklar yapılıyordu ama dans alanında kimse yoktu.

Nihayet başlama zamanı geldi. Bütün ön hazırlıklar yapılmış, ayinler tamamlanmış, her şey hazır bekliyordu. Şimdiden bir kalabalık oluşmuştu bile. Her yönden akın akın insan geliyordu. Mavi Kuş ve kızlar da aceleyle yerlerini aldılar.

Güneşin batışından kısa bir süre önce bütün gözler, uzakta bir daire şeklinde kurulmuş bazı tipilerin ortasında yer alan bir kaç tipeye dikilmişti. Çeşitli dans grupları son hazırlıklarını orada yapıyordu. Çok geçmeden dansçılar tipilerden çıkıp tek sıra halinde acı çekecekleri yere, arkalarında akıl hocaları olmak üzere yaklaşmaya başlayacaktı. Her grubun bir hocası vardı. O sırada, bu yılki Güneş Dansı'nı idare edecek din adamı, kutsal direği ve kafatasını boyayıp kutsayan, ağaç kesim töreninde kuşlardan özür dileyen ve diğer ayinleri de yönetecek adam ortaya çıktı ve sessizce dans alanına girdi. Adam bir köşeye oturdu ve çubuğunu tüttürürken düşüncelere daldı. Dansçılar ise hâlâ hocalarının yanındaydılar.

"İşte geliyorlar," diye heyecanla bekleyen kalabalıktan sesler yükseldi. Nilüfer ve kuzeni, Mavi Kuş'la birlikte, giriş noktasına çok yakın bir yer bulmuşlardı kendilerine. Bütün dansçılar mutlaka önlerinden geçmek zorundaydı. Mavi Kuş, "Bundan daha iyi yer olmaz artık!" demişti. "Dansçıları gayet yakından görebileceğiz."

Çeşitli kamp yerlerinden gelenlerin oluşturduğu farklı gruplar vardı dansçıların arasında. Tek sıra halinde, sıranın yanında yürüyüp onları yöneten hocaları olduğu halde dans alanına yaklaştılar. Ama uzaktayken bile bir tür ilahi mırıldandıkları duyulabiliyordu. Onlar yaklaştıkça sesler yükseldi. Birden Kır Çiçeği Mavi Kuş'a dönüp hayretle sordu: "Teyze, sanki ağlıyor gibiler. Erkekler ağlar mı hiç?"

"Elbette," dedi Mavi Kuş fısıltıyla. Bu onların tören ağıtları. Bunu yapmaları gerekiyor."

Her adamın elinde geniş bir yaprak vardı. Yaprığı yüzlerinin önünde tutuyor ve onun arkasından ağıt yakıyorlardı. Bu yaptıkları, çok dramatik bir hava yaratıyordu. Gerçekten de büyük acı içinde gibiydiler. Bunun sadece bir tören olduğunu düşünemezsiniz.

Bütün adamlar benzer kıyafetler giymişti. Süslenmek için bir çaba göstermemişlerdi çünkü onların asıl amacı dua etmektir, görünüşleri önemli değildi. Bazıları ise, kendi istekleriyle adaklarını yerine getirmek üzere fiziksel olarak bazı işkencelere göğüs gerecekleri için daha farklı duygular içinde olmalıydı. Hepsinin belden yukarısı ve bacakları çıplaktı. Ayaklarında makosenleri vardı ama her zaman yaptıkları gibi düzgün bağlanmamıştı. Onları sadece ayaklarına geçirmekle yetinmişlerdi. Üzerlerindeki tek kıyafet bellerinden sarkan iki parça geyik derisiydi. Bu, bembeyaz ve çok kırılgan görünümlü deri parçaları, bir kuşağa takılıydılar ve biri önden diğeriye arkadan sallanıyordu. Deri parçalarının kenarları düzeltilmemişti. Bu yüzden de önden ve arkadan düzensiz ve rastgele dizlerine kadar sarkıyordu.

Her adam ayrıca el ve ayak bileklerine tavşan derisi sarmıştı. Buna ilaveten, "yeni doğmuş bebek kafası bü-

yüklüğünde” köseleden kesilmiş bir daire boyunlarından sarkıp, kalplerinin seviyesine iniyordu. Daire mavi toprakla boyanmış ve kenarları çentiklenmişti. Tam ortasında tek bir tüy vardı; bembeyaz ve yumuşak... Her dansçının başına yapraklardan örülü bir taç takılıydı. Aşırı süslü dört çubuk ise, biri aşağı, diğeri yukarı, öbürleri ise yere yatay olmak üzere saçlarına takılıydı. Bunu, dört kutsal yönü simgelemek amacıyla yapmışlardı.

Nilüfer önünden geçenleri tek tek saydı. Hocaları hariç toplam kırk kişiydiler. Bu kırk kişi zor durumda kaldıkları anda doğaüstü bir yardıma ulaşabilmek için haykırıyordu. “Bana yardım edersen, güneşe bakarak senin için dans edeceğim!” demişlerdi. Ya da “Canlı etle- rimden kutsal direkte asılacağım,” veya “Vücudumdan şu kadar parçayı sana kurban olarak vereceğim,”

Yerine getirilecek adaklar, bunun gibi şeylerdi. Dansçıların hepsinin kıyafeti aynı ve yüzleri yaprakların ardında olduğundan onları birbirinden ayırt etmek mümkün değildi. Ama en azından hangilerinin direkte asılacağını anlayabiliyordunuz çünkü onlar sol kollarının altında, halka halinde beyaz boyalı sırim taşıyordu.

Bakacak o kadar çok şey vardı ki Nilüfer bunların hepsini teker teker görüp kavrayana kadar, çeşitli gruplar batıda alçalmış güneşe karşı bir sıra halinde dizilmişti bile. Şarkıcılar gelip davulun etrafına bağdaş kurup oturmuştu. Davulun süslü tokmağı, ilk vuruş için havada bekliyordu. Çok geçmeden tokmak davula ağır ağır vurmaya başladı. Aniden yüksek sesle başlayan şarkıyla birlikte tokmak da davula sert vuruşlar yapmaya başladı. İlk vuruşla birlikte başlayan dans sırasında her bir dansçı dudaklarının arasındaki Güneş Dansı düdükle-

riyle ince ve kopuk kopuk sesler çıkarıyordu. Bu düdükler kartal kemiğinden yapılmıştı. Her birinin üzerinde farklı süslemeler vardı ama hepsinin ortak yanı, uçlarında takılı bembeyaz tüydü. Tüy, davulların ritmine uygun bir şekilde sallanıyordu. Verilen her nefesle dışarı doğru bükülen tüyler, alınan her nefesle geri geliyordu. Kırk ağızda kırk tüy, sürekli bir bütünlük içinde dalgalanıyor, izleyenleri büyülüyordu.

Bu arada güneş fark ettirmeden batmıştı ve akşam hızla çöküyordu. Sonra birden gece oldu. Ama ay, Güneş Dansı döneminde daima dolunay olurdu. Ay, yeryüzündeki her şeyin üstünü ürkütücü bir şekilde yarı karanlık gölgesiyle örtmüştü. Dans gene aynı hızla devam ediyordu. Davulun sesi, sürekli düdük sesleri ve müzisyenlerin şarkıları bütün gece sürecek, hatta tören bitene kadar neredeyse hiç ara vermeden devam edecekti.

Mavi Kuş, kendilerine uygun bir kız bulmak için çok sayıda genç adamın gecenin örtüsü altında ava çıktığını biliyordu. Bu yüzden kızları bir an bile dizinin dibinden ayırmaması gerektiğinin farkındaydı. Yakınlarına iki delikanlı gelip, onları süzmeye başlayınca artık dönme vakti geldiğine karar verdi. “Geç oluyor. Geri dönmeliyiz,” dedi. “Yarın istediğiniz kadar seyredersiniz.” “Yarın kendi başımıza gelebilir miyiz?” diye sordu Kır Çiçeği. “Tabii. Hava aydınlık olduğu sürece bir sakıncası yok.” Bunu duyan kızlar mutlu, tipilerine dönmek üzere yola koyuldu. Çok hareketli bir gün geçirmiş ve yorulmuşlardı.

Dönüş yolunda Kır Çiçeği heyecanla o gün yaşadıklarından söz ederken, Nilüfer garip bir sessizliğe bürünmüş, düşüncelere dalmıştı. Sonunda annesine sordu: “Anne, hatırlıyor musun, iki genç kız dansçılara su gö-

türüp götürmeme konusunda tartışıyordu. Su içmeleri yasak mı?”

Mavi Kuş kuralların öyle olduğunu söyledi. “Ama bazen bazı genç kızlar nişanlılarının acı çekmelerine dayanamaz, ne olursa olsun onlara su götürmek isterler. Ama daha bunun için çok erken... Su vermek, kurallara aykırı tabii ki, ama bazen hocalar bunu görmezden gelebilir.” Nilüfer’in kafasının karıştığını fark eden Mavi Kuş ekledi: “Zaten böyle bir şey pek olmuyor sanırım.”

“Bu benim hiç hoşuma gitmedi,” dedi Nilüfer. “Dansçıların kurallara uymaları gerekir bence. Uymadıktan sonra kural koymanın ne anlamı var ki?” “Benim de hoşuma gitmedi,” diye ekledi Kır Çiçeği. Idealist genç kızlar biraz hayal kırıklığına uğramışlardı. Bu konuda kendi aralarında konuşmaya devam ettiler. Anne ise konuya daha hoşgörölü yaklaşıyordu. Bir süre sonra tipilerine ulaştılar.

Ertesi gün genç kızlar, çeşitli kereler tören alanına gidip geldiler. Her seferinde bazı değişikliklere tanık oluyor, yeni eklemeler yapıldığını görüyorlardı. İnsanlar sürekli gelip gidiyor, ancak küçük çocukları olanlar tipilerinde kalıyordu. Ama dans durmadan devam ediyordu. Etraflarındaki seyirciler hiç eksik olmuyordu. Sürekli değişen bir kalabalık dansçılara varlıklarıyla yardımcı oluyordu. Yalnızca mecbur kaldıkça aralarında konuşuyor; bunu yaparken de çok kısık sesle konuşmaya özen gösteriyorlardı. Şakalaşma ve gülüşme ise saygısızlık olurdu ve asla söz konusu değildi. Çünkü bu, bir dua töreniydi.

Akşam yemeğinde iki eski dost sohbet etmeye başladığında Palani dedi ki: “*Kola*, dansçılardan biri dikkatini çekti mi bilmem; daha çocuk sayılır. Onun çok il-

ginç bir öyküsü var.” Aynı tipide yemek yiyen Nilüfer ve Kır Çiçeği de sessizce anlatılanları dinliyordu.

Palani öykünün ana hatlarını verdi.

“Oğlanın babası bir yıldır hastaymış ve sonunda bir sabah ölmüş. Bunun üzerine oğlan koşup, yakındaki bir tepeye tırmanmış ve dua edip yakarmaya başlamış, ‘Ey Ulu Ruh, yalnızca sen bana babamı geri verebilirsin. Onu bana geri ver. Karşılığında canlı bedenimden sana yüz parça vereceğim.’ Güneş doğarken tipisine döndüğünde oğlan babasının hayatta olduğunu görmüş. Ulu Ruh’la en çok istediği şey için, babasının hayatı için pazarlık ettiğinden dolayı, şimdi adağını gerçekleştirmek üzere burada. Sanırım bugün bedeninden yüz parça verecek.”

İki adam da bunun düşünülmeden; gençlik heyecanıyla verilen bir adak olduğu konusunda hemfikirdi. “Daha olgun biri...” dedi Gökkuşağı, “bir üzüntü içinde bile bu sözünü tutup tutamayacağını düşünürdü.”

“Böyle bir adak...” diye ekledi Palani, “İlk kez adanmıyor tabii ki. Buna benzer adak adayanları sen de ben de tanıdık. Ama onlar hep olgun savaşçılardı. Defalarca savaş meydanına çıkmış kişilerdi.” Gökkuşağı onu destekledi: “Onlar dayanıklı, artık kaşarlanmış, defalarca yaralanmış, acı çekmenin ne olduğunu iyi bilen insanlardı.”

“Doğru söylüyorsun,” dedi Palani ve devam etti: “Oğlanı tanımıyorum, gerçek adını da bilmiyorum ama herkes ona Lowanla, Şarkıcı diyor. Gerçekten de sesi çok güzel. Çok yetenekli bir şarkıcı. Hatta şimdi dansda olmasaydı herhalde şarkıcıların başında olurdu. Bütün gruplar onu aralarına almak istiyormuş.”

Kır Çiçeği, kendine zor hakim oluyordu. Ama kızlar yalnız kalır kalmaz artık kendini daha fazla tutamayıp sordu: “Sence Omahalarla şarkı söyleyen oğlandan mı söz ediyorlardı?” Nilüfer umursamaz bir tavır takınmaya çalışarak cevapladı: “Dansçıların hepsi birbirine benziyor; hangisi genç hangisi yaşlı ne bileceksin? Açlıktan hepsinin kemikleri sayılıyor zaten. Hepsinin saçları suratlarında, kafaları güneşe kaldırılmış. Birbirlerinden ayırt etmek imkansız. Bana sorarsan hepsi korkunç görünüyor.” “Ama onlar zaten güzel görünmeye çalışmıyorlar ki!” diye itiraz etti Kır Çiçeği. Kuzenin bu sert tavrı onu şaşırtmıştı.

Kır Çiçeği, sessiz kalmayı tercih etti. Nilüfer, bir süre sonra normale dönmüştü. “Acaba törene katılanlar neden saçlarını toplamıyorlar hep merak etmişimdir.” Nilüfer konuyu değiştirmeye çalışıyor ve başarılı olmuştu. Kır Çiçeği bu konuda düşünmeye başladı ve asıl konuyu unuttu: “Lowanla, Omahaların arasında gördükleri oğlan mıydı?” Nilüfer, kuzenin dikkatini dağıtmayı başarmış ama kendi kafasının içinde şüpheler ve fırtınalar oluşmuştu. Bu sebepten, her ne kadar onun kötü bir niyeti olmadığını bilse de içten içe haksız yere de olsa kuzenine kızgındı.

Güneş doğarken sabah yemeğini yedikten sonra, Mavi Kuş ve kızlar yeniden tören alanına yöneldiler. Zaten herkes erkenden kalkmıştı. Tören hızla sonuna yaklaşıyordu artık. Bu, törenin son günüydü. Ertesi gün şafakta tören bitmiş olacaktı. Sahneyi çok değişmiş buldular. Birçok yenilik vardı. Gece boyunca yeni ilaveler yapılmış, işkenceler başlamıştı.

Vücutlarına ciddi fiziksel hasarlar vermek için adak adanmış olanların adakları yerine getirilmişti ve kadın

akrabaları onlar için sessizce ağlıyordu. Her yerde ısırap vardı. Her tarafta bakacak bir şey vardı. Daha sakın geçen bir önceki günden çok farklıydı. Sadece güneşe bakarak edilen dans ve bir iki ayın gerçekleşmişti; kulak delmek, bir çocuğa isim koymak, şifa ayinleri gibi... Bütün acı çekenler için toptan dua edilmiş, şifa getirmesi için kutsal direğin dibine bir şeyler yerleştirilmiş ve güneşin şifa veren ışığı altında dua edilmişti.

Ama bugün! Ortada dört direğe birden bağlanmış bir dansçı vardı. Direkler oraya yeni dikilmişti. Direklere bağlı iplerin diğer uçları adamın vücudundaki kesiklere düğümlenmişti; ikisi göğsünde, ikisi ise kürek kemiğinin altından bağlıydı. Adam dansına devam ettikçe kendini bir direktan diğerine fırlatıyor, kurtulmaya çalışıyordu. Bu adam “ağıla kapanmak” üzere adak adamıştı. Yanıbaşında ise adamın en sevdiği atı duruyordu. O da direklerden birine bağlıydı. At hiçbir şey yiyip içmeden sessizce orada duruyordu. Sahibi için o da bütün gün aç ve susuz duracaktı. Ancak güneş battıktan sonra biri onu su kıyısına ve otlamaya götürecekti. Ona herhangi bir şekilde zarar verilmiyordu çünkü sonuç olarak adağı adayan o değildi!

Bazı erkeklerde herhangi bir yara izi görülüyordu çünkü onlar sadece güneşe bakarak dans etmek üzere adak adamışlardı. Güneş Dansı yapan herkesin işkence görmesi gerekmiyordu. Bu, sadece istemiş olanlara yapılıyordu. Hiç kimse bir diğerini böyle bir şey yapmaya zorlayamaz, ondan bir yerini kesmesini ya da delmesini isteyemezdi. Aynı şekilde, biri, ne kadar korkunç olursa olsun, böyle bir karar verdikten sonra kimse onun vazgeçirmek, bu işten caydırmak için uğraşmazdı. Ulu Ruh’a

bir söz verip sonra da onu yerine getirmemek, kimsenin aklının köşesinden bile geçmezdi.

Bazıları göğüslerindeki kesiklerden kutsal direğe bağlanmıştı. Onlar da durmadan dans ediyor, direktten uzaklaşmaya çalışıyordu. Bazen o kadar uzaklaşıyorlardı ki derileri sanki lastik gibi uzuyordu. Sonunda adamlardan birinin cildi yırtılınca kafa üstü düştü. Bunu gören kadın seyirciler arasından cıgıllıklar yükseldi. Arkadaşları, adamı söğütlerden yapılmış paravanın önündeki yerine götürdüler. Adam biraz kendine gelince, tökezleyerek yeniden dans alanına döndü ve dans etmeye başladı.

Bunların arasında en korkunç olanı sırtındaki kaslardan beyaz bir iple direğe asılmış adamdı. Vücudunun ağırlığından etinin yırtılıp onun yere düşeceğini sanabiliirdiniz ama öyle olmuyordu. Ayaklarıyla müziğin temposuna uyup dansa katılıyor, elindeki sopayla direktten kendini uzağa itmeye çalışıyordu. Ayakları yerden üç parmak yükseklikteydi. Yerden ayak baş parmaklarıyla destek alıp, kendini ileriye doğru itebilmek için olağanüstü bir çaba göstermesi gerekiyordu. Onun çabalarını izlemek bile başlı başına bir işkenceydi.

Buradan kurtulabilecek miydi? Yoksa pes edip, orada asılı bir şekilde ölüp gidecek miydi? Aniden kalabalığın içinden bir kadın çıktı ve acı içinde haykırarak ortaya kırmızı bir sopa fırlattı. “Kardeşimin ıstırap çekmesine daha fazla dayanamayacağım. Kimin ihtiyacı varsa ona bir at vereceğim!” dedi. Üstü başı dökülen bir iki yaşlı ile bir iki oğlan sopayı kapmak için hamle yaptı. Kim sopayı alırsa, at onun olacaktı.

Kadın bu hareketiyle kardeşi için fidye vermiş oluyordu. Böylece kardeşinin adağı yerine getirilmiş sayılacak, acısı kısılacaktı ve öte yandan da ihtiyacı olan yok-

sullara onun sayesinde iyilik yapılmış olacaktı. Kadının bu hareketi ardından adamın hocası, hemen onun yanında gidip, onu bağlayan ipleri kesti. Adam yere yığıldı. Dinlenip toparlanması için adamı arkaya götürdüler.

Gördükleri bir yandan çok korkunç, öte yandan da büyüleyiciydi. Bu şekilde işkence çekenler hiç durmadan devam eden dans, davul sesleri ve şarkılar için yan gösteriler gibi oluyordu. Asıl gösteri, aynı ritimde sürüp gidiyordu. Bütün gün boyunca hocalar, gruplarının yönünü sürekli güneşe bakacak şekilde çevirmişlerdi. Güneş doğarken doğuya bakmışlar, akşam üzeri ise batıya dönmüşlerdi. Grupların ne zaman döndüğünü kimse fark etmemişti.

Güneş Dansı'nı idare eden din adamı bütün bu süre zarfında tören alanındaydı ama onun dans edenler ya da işkence çekenlerle bir ilişkisi yoktu. Kimse ona bakmıyor, onunla ilgilenmiyordu. O istediği gibi oralarda dolanıyordu. Bazen bufalo kafatası yanında oturduğunu, bazen kutsal direğin yanında olduğunu, bazen de derin düşünceler içinde çubuğunu tüttürdüğünü görebilirdiniz. Ama her zaman tek başına, hep yalnızdı. Kimseyle konuşmuyordu. Onun varlığı gerekliydi, o olmadan törenin dini anlamı kalmayacaktı. Onun kutsaması ile tören en üst noktasına çıkacak ve sonra da bitecekti.

Öğleye doğru, genç Lowanla, diğerlerinden çok daha çarpıcı adağını gerçekleştirmeye geldi. Yaşının küçük olmasını dikkate alan hocalar onun adağını son ana bırakmaya karar vermişlerdi. Böylece sonrasında edeceği dans daha kısa olabilecekti!

Yaşlı bir adam dans gruplarına yaklaşıp, arkasından omzuna dokundu ve Kutsal Direk ve tören alanına giriş noktası arasında açık alanda bir yere çömelmesini istedi.

Sonra konuşmaya başladı. Şarkılar yüzünden adamın sözlerini pek az kişi duyabiliyordu ama herkes onun geleneksel konuşmayı yaptığını biliyordu. “Başka birinin canlı bedenini kesmeye asla kalkışamazdım. Asla böyle büyük bir adağın parçası olmaya kendimi layık hissetmezdim ama bunun ne olduğunu ben bilirim. Ben de bedenimde yüz yara izi taşıyorum.” Bu gibi durumlarda bunun söylenmesi gerekiyordu. Böyle bir zorluğu çekmemiş birinin, başkasına bunu yaptırması asla düşünülemezdi.

Yaşlı adam Lowanla’nın omuzları ve kollarından aşağı soğuk su döküp, ovaladı. Sonra iri bir kaktüs dikeniyi deriyi delip dışarı doğru çekti. Ardından keskin bir bıçakla ufak bir parça kesip, yere serilmiş bir hayvan derisinin üzerine koydu. Ense hizasından başlamış, bir sağa bir sola doğru omuzlara doğru ilerleyerek kesikler yapmıştı. Kesiklerden akan kan birbirine paralel şeritler halinde aşağı doğru iniyordu. Genç adam dudaklarını ısıyor, kaşlarını çatıyor ama ne kımıldıyor ne de en ufak bir ses çıkarıyordu.

Herkes üzüntü içinde seyrediyor ama ses çıkarmıyordu. Bunun yapılması gereken bir şey olduğunun farkındaydılar ve itiraz etmenin doğru olmayacağını biliyorlardı. Adam, iki taraftan da onar parça kestikten sonra, yani kesilecek seksen parça daha kaldığında, oğlanın halaları oldukları sonradan anlaşılan orta yaşlı iki kadın kendilerini ortaya attılar. Çılgınca, elbiselerini yırtıp omuzlarını açıyorlardı. Oğlan yerine kendilerinden parça kesilmesini istiyorlardı. Bu, sıradışı bir durumdu. Böyle bir şey daha önce hiç görülmemişti. Erkek, kendi adağını kendi yerine getirirdi ve getiriyordu da. Lowanla, o sırada baygın düşmek üzereydi. Hocalar bir

araya gelip konuyu tartıştılar. “Bu seferlik buna izin vereceğiz. Oğlan daha çok küçük. Halalarının ona yardım etmesi doğal. Kız kardeşlerin ağabeyleri şerefine onun oğluna yardım etmesi takdir edilecek bir durum. Bu seferlik izin veriyoruz,” dediler.

Halalar çok cesur kadınlardı. Adam onların sırtlarından deri parçaları keserken gözlerini kırpmadan beklediler. Her iki yandan on beş parça alınmıştı. İki kadın toplam altmış parça vermişti ve daha da vermeye hazır dı. Tam o sırada Lowanla’nın iki ablası kendilerini ortaya attılar ve kalan yirmi parçanın kendilerinden alınmasını istediler. Adam, kalan deri parçalarını da onlardan aldı ve böylece gençlik heyecanıyla söylenmiş “yüz kesik adağı” yerine getirilmiş oldu. Kesikleri yapan adam topladığı deri parçalarını bir çıkının içine koyup, kırmızıya boyadı ve uzakta oturan tören liderine götürdü. Din adamı, törende adet olduğu üzere, üç kez çıkını kabul etmeyecekmiş gibi yaptıktan sonra dördüncüsünde kabul edip, kutsal direğin dibine gömdü. Bütün kurbanların ait olduğu yer orasıydı.

Lowanla, Güneş Dansı tarihine geçecekti. Daha önce hiç bu kadar genç biri, böylesine büyük bir adak adamamıştı. Ayrıca kimse bu şekilde kurtarılmamıştı. Onun ıstırabını paylaşmak için kadın akrabaları büyük cesaretle öne atılmıştı. Kamp yerinin her tarafında bu konuşuluyordu. “Bu ayın asla unutulmayacak,” diyordu herkes. “Akrabalık sevgisinin en yüksek örneğini bugün gördük.”

O sırada Nilüfer evde Gülümser ve Ohiya’ya baktığı için olanları görmemişti. Ama herkes bunu konuştuğundan dolayı kısa sürede onun da kulağına geldi haberler. Ateşin etrafına toplanıp akşam yemeğini yerken

olayın ayrıntılarını da öğrendi. Yemeği erken yemişlerdi. Güneş daha batmamıştı. Bu yüzden kimse Kır Çiçeği ve Nilüfer'in yalnız başına gidip töreni seyretmesinde bir sakınca görmedi. Tören alanına ulaştıklarında çardağın altı o kadar kalabalıktı ki sadece işkenceleri bittiğinde dansçıların dinlendiği söğüt dallarından yapılmış paravananın arkasında yer bulabildiler. Yaprakları kenara çekip söğüt dalları arasından baktılar.

O sırada dansçılar batıya dönüktü çünkü güneş batmak üzereydi. Yorgunluktan yıkılacak gibiydiler ama hepsi de dansa devam ediyordu, sonuna kadar durmama kararlıydılar. Aniden Kır Çiçeği, Nilüfer'i kolundan kavradı. "Baksana," dedi heyecanla. "Şu, herkesin sözünü ettiği oğlan değil mi? O olmalı, omzundaki yaralara baksana!"

Gerçekten oğlan oradaydı. Onun dans ettiğini gören kızlar hem üzüntü hem de hayranlık hisleriyle doldu. "Ne hoş değil mi?" dediler. "Babasını ne kadar çok seviyor olmalı. Yoksa kendini kaybedip bu kadar büyük bir adak adamazdı. Bu kadar umursamazca kendini feda etmezdi!"

Onun görüntüsü kızları çok şaşırtmıştı. Daha birkaç gün önce Omaha şarkıcılarıyla birlikte gördükleri neşeli genç bu değil miydi? Onu bekleyenin ne olduğunu kuşkusuz biliyordu ama buna rağmen o gün gayet neşeliydi, hatta herkesle şakalaşmıştı. Şu andaki haliyse çok farklıydı. Bitkin ve hırpalanmış görünüyordu. Günlerdir bir şey yemediği açıktı. Çünkü Güneş Dansı yapacak kişiler danstan önce epeyce bir süre beş altı hatta bazen on gün oruç tutardı. "Nasıl da aç olmalı!" dedi Kır Çiçeği. "Evet," dedi Nilüfer. "Aç ve susuz. Zavallı!" Onun için neredeyse ağlayacaktı.

Güneş, batmaya başlamadan hemen önce kısa süre ufuk çizgisinde durduğunda, bütün dansçılar kollarını güneşe doğru uzattı ve kollarını hareketsiz tutarken avuçlarını sağdan sola sallamaya başladılar. Uzaktaki birinin dikkatini çekmek için yapılan hareketi andırıyordu yaptıkları. Bu, son hareketleriydi. Son bir yakarış, ya da bir veda gibi. “Elimizden geleni yaptık,” der gibiydiler.

O sırada kızların ikisi de Lowanla’nın sol elinin küçük parmağında minik bir kadın heykelciği bağlı olduğunu gördü. Diğer dansçılarda da deriden yapılmış ve onların özel isteklerini simgeleyen bazı şekiller, heykelcikler vardı. Lowanla ailesinde hasta olan bir kadının iyileşmesi için yakarıyor olabilirdi. Kız kardeşi falan olabilirdi. Tabii bir başka ihtimal daha vardı. Beğendiği bir genç kızın ona ilgi duymasını dilemek için bunu yapmış olabilirdi. Erkekler türlü türlü şeyler için yakarıшта bulunurlardı.

“Hava kararmadan dönelim,” dedi Nilüfer. Dönüş yolunda Kır Çiçeği’ne bir itirafta bulundu. “Misafirlikten sıkıldım. Törenler bitince artık köyümüze dönsek ne iyi olur.”

“Ben de,” dedi kuzeni. Fazla düşünmeden ekledi, “Bazen keşke gelmeseydim diyorum, çünkü annemi çok özledim.” Birden pot kırdığını fark etti. Çünkü oraya Nilüfer’in daveti üzerine gelmişti ve aslına bakılırsa geziden büyük keyif almıştı. Hızla ekledi: “Ama geldiğime çok memnunum. Ne çok anlatacak şeyimiz oldu. Bence gezimizin en ilginç yanı, askerlerin yaşadığı kaleyi görmektir. Sen en çok neyi beğendin?” Palani, genç kızları kaleye götürmüş, askerleri nöbet değiştirirken ve at üs-

tünde talim yaparken seyretmelerini sağlamıştı. Gezileri sürprizlerle dolu geçmişti gerçekten de.

Tipilerine yaklaşıırken, Nilüfer, “Güneş Dansı’ndan falan sıkıldım. Kalabalık bana fazla geldi. Hem biz daha çok küçüğüz. Bu yaşlılara göre bir şey, onların hoşuna gidiyor. Bu akşam dışarı çıkmak istemiyorum,” dedi.

“Ben de,” diye onayladı Kır Çiçeği.

Kızlar aynı tipide büyükanneleri, Gülümser ve Ohiya ile birlikte kalıyordu. Küçük Şef, babasının tipisinde yatıyordu ama zaman zaman yemeklerde onların yanına geliyordu. Zaten çoğunlukla at sırtında, diğer delikanlılarla bir yerlerde oluyordu. Kızlar onu pek görmüyordu. Kızlar yattıklarında Gloku daha dönmemişti. Bir arkadaşının tipisinde oturmuş sohbet ediyor olmalıydı. İnsanlarla çok kolaylıkla dostluk kurar, onlarla birlikte olmaktan hoşlanırdı.

Kızlar yattıkları yerden müziği duyabiliyordu. Bir süre sessizce dinlediler. Gecenin sessizliğinde, durmak bilmeyen davulun gümbürtüsü ve dansçıların düdükleri çok daha net duyulabiliyordu. Ama şarkılar belli belirsizdi. “Düşünsene,” dedi Nilüfer bir süre sonra. “Biz uyurken ve rüya görürken bile dans devam ediyor. Her düdük sesi, bitkin dansçıların hâlâ dans ettiğini, düdüklerin ucundaki tüylerin bir ileri bir geri gidip geldiğini, sanki canlıymış gibi onların da dans ettiğini bize hatırlatıyor.” Kır Çiçeği dansçıların dayanma gücünden etkilenmeyecek kadar yorgundu. Bu konuda konuşmak istemiyordu.

Nilüfer bir süre sonra sordu: “Yorgun düşüp bırakmalarını beklemez miydin?”

“Onlar dua ediyorlar, onun için bırakamazlar,” diye açıklamaya çalıştı Kır Çiçeği esneyerek. Birkaç saniye sonra uykuya dalmıştı bile.

Nilüfer hiç kımıldamadan yatıyordu ama uyanıktı. Sonunda kalktı ve mümkün olduğunca sessiz bir şekilde makosenlerini giymeye başladı. Bir yandan da büyükannesinin tam o sırada gelip ona ne yaptığını sormasından korkuyordu. Ama kulak kabarttığında bir ses duymadı. Büyükanne, tipiye yaklaşıncı biraz öksürürdü. Bu, onun alışkanlığıydı, hep öyle yapardı.

Nilüfer için mantık denen kavram kaybolmuştu. Tüccarın dükkanında gördüğü ve hayran kaldığı bir tas vardı. Palani onu Nilüfer için almıştı. O tası buldu. İçine su koyup, üzerini kapağıyla sıkıca kapattı.

Sessizce dışarı süzüldü. Elinde, şalının altında, tasını taşıyordu. Bir süre boş bakışlarla ayı ve yıldızları seyretti. Geri dönmek için hâlâ fırsatı vardı. Ayakları yere çakılmışcasına hareketsiz kaldı. Büyükannesi o anda gelip onu görse, Nilüfer'in kendini beklediğini sanabilirdi. Ama onun dönmekte olduğuna dair bir ses duyulmuyordu. Nilüfer önce bir iki adım atıp bekledi. Sonra bir anda kendini koşar buldu. Dosdoğru tören alanına gidiyordu. Yanından geçenlerin farkında bile değildi. Zaten etrafta tören alanına giden ya da oradan dönen çok sayıda insan vardı.

Daha önce Kır Çiçeği ile tören alanını seyrettikleri paravanın arkasına geçti. Orada bazı genç kadınlar vardı. Dansçılar dinlenmek için kendilerine ayrılan yerlere geldiklerinde onlara hemen su kupaları uzatıyor, sevgililerinin susuzluğunu gidermeye çalışıyorlardı. Dansçılar da onlara su verilmesi için zaten içlerinde bir umutla oraya yaklaşıyordu. Ama herşey çok becerikli bir şekilde yapılıyordu. Nilüfer o genç kadınların bu işi yaparken gösterdikleri zarafet ve çabukluğa hayran kalmıştı. O da bunu aynı zarafetle yapabilecek miydi?

Güneş battıktan sonra hocalar, dansçılarının çok kısa süre dinlenmelerine izin veriyordu; bunun uzatılmaması gerekiyordu. Hocalar hemen dansçıları alana çağırıyordu zaten. Aslında durmuş gibi olmuyorlardı çünkü şarkılar hiç kesilmeden bir yandan devam ediyordu.

Bir süre sonra genç kadınlar oradan ayrılmış, Nilüfer yalnız kalmıştı. Dansçılar yeniden dinlenmeye gecti ama yarı karanlıkta kimin kim olduğunu anlamak çok zordu. Büyük bir beceriyle su uzatan o genç kadınların yanında kendini çok beceriksiz ve yetersiz hissediyordu. Üstelik utanıyordu da. Orada olmaya hakkı olmadığını biliyordu. Burada onu bekleyen biri yoktu. Yine de paravanın kenarından yavaşça ilerleyip, bir eliyle dalları kenara çekip etrafını görmeye çalıştı. Lowanla denen genci görmek için uğraşıyordu. Sırtındaki yaraları görebilse işi daha kolay olacaktı. Kurumakta olan yapraklar ve dallar o dokundukça çıtırdıyor, Nilüfer'e gökgürültüsü gibi gelen bir ses çıkarıyordu. Güneş altında üç günün sonunda yapraklar artık kuru ve kırılmıştı. Korkmuştu. Bir an durup cesaret toplamaya çalıştı. İşte! İşte oradaydı! O olduğundan emindi. Vücudunun şekli ve duruşu onu ele veriyordu. Yanılıyor olamazdı.

Tam zamanıydı. Ya şimdi yapacaktı ya da bir daha asla bu fırsatı bulamayacaktı. Dalları kenara çekerek, narin parmaklarındaki bütün gücünü kullanarak, dalların arasından tasını geçirmeyi başardı. Sonra da bir çubukla yavaş yavaş tası ona doğru itmeye başladı. Sonunda tas, dansçının sol elinin yanına kadar gitmişti. Dansçı yerde oturmuş, kolundan destek alarak yarı oturur bir pozisyonda dinleniyordu.

Aniden kolunu yukarı kaldırdı sonra da yanına indirdi, tam tasın üstüne. Ama suyu almadı. Nilüfer'e sa-

atler gibi gelen bir süre suya baktı. Ardından, işkence-
den yeni çıkmış birinden hiç beklenmeyecek bir kıvrak-
lıkla yerinden sıçradı ve paravanın dallarını yırtıp arka-
sında kim olduğunu görmek; kendisine gizlice su geti-
renin kim olduğunu anlamak için atıldı.

Ama Nilüfer koşmaya başlamıştı bile. Tipisine doğ-
ru koşabildiğince hızlı koşuyordu. Bir yandan da şalını
başının üstüne çekmiş, kimliğini saklamaya çalışıyordu.
Aslında oğlan istese de onu takip edemezdi. Güneş Dansı
alanından öyle aklına estikçe ayrılmak mümkün değildi.
Sonuna kadar beklemek zorundaydı. Ayrıca ayrılmasına
izin olsa bile, paravanı yırtıp parçalamak bir kişinin tek
başına yapabileceği bir iş değildi. Ama gene de Nilüfer
sanki peşinde vahşi hayvan sürüsü varmış gibi tipisine
kadar koştu.

Tipiden içeri korkarak, sessizce girdi. Ama mucize-
vi bir şekilde Gloku henüz dönmemişti. Nilüfer, sessiz-
ce, masum masum uyuyan Kır Çiçeği'nin yanına soku-
lup yatağa kıvrıldı. Hem ruhen hem de bedenen bitkin
düşmüştü. Kalbi gümbür gümbür atıyor, atışını kulakla-
rında hissediyordu. Kalbinin gümbürtüsü sanki yeri bile
sarsıyordu. Kısa süre sonra Büyükanne geldi ve her za-
man yaptığı gibi çabucak yatanları kontrol etti. “Hepiniz
uyuyor musunuz?” diye kısık sesle seslendi. Cevap
gelmemesi üzerine de her şeyin yolunda olduğundan
emin, o da yerine uzandı. Çok geçmeden uyuyakalmıştı.

“Niçin? Niçin böyle bir şey yaptım?” Nilüfer bu so-
ruyu sürekli kendine soruyordu. Ama sorunun cevabını
bulamıyordu. Kendine bir söz verdi: “Çok uzun yıllar
yaşayıp yaşlı bir kadın olsam bile, asla, ama asla bu gece
yaptığımı kimseye anlatmayacağım! Asla!” Kendini çok
kötü hissediyordu, üstelik de çok yorgundu. Kafası kar-

makarıştı. Böylesine beklenmedik bir hareket yapmasına sebep olan acıma duygusu bile, bu yaptığını şu anda açıklamakta yetersiz kalıyordu. Aniden bir daha o Lowanla denen şarkıcıyı görmek istemediğini düşündü.

Uzun, hareketli, karmaşık ve bitkin düşüren bir gün geçirmişti. Ama bir süre sonra içinde hissettiği suçluluk, vücudunun hissettiği yorgunluğa yenik düştü ve uyuyakaldı. Ertesi sabah güneş doğmadan herkes kalkmıştı. Kapanış ayini için hepsi tören alanında olmak istiyordu. Gloku kızları uyandırıp peşine katmış, tören alanına gidiyordu, “Haydi, bunu anlayacak yaşta olan kimse bunu kaçırmamalı” diye onlara seslendiğini hayal meyal hatırlıyorlardı.

Güneş Dansı kulübesi sessiz, sahne bomboştu. Terk edilmiş bir yer gibi görünüyordu. Hiç hareket yoktu. Son şarkıcı grubu da çekilmişti. Yalnızca dansçılar hâlâ oradaydı. Sonuna kadar dayanıp, uzun ayini tamamlayanlar, arka tarafta teker teker yerlerine oturmuş bekliyordu. Bitkin ve bezmiş; bir daha asla ayağa kalkmak istemiyor gibi bir halleri vardı.

Seyircilerin altında bulunduğu çardakta ölüm sessizliği hakimdi. Olacakları herkes en ufak bir ses çıkarmadan bekliyordu. Sanki bütün dünya, şafak serinliğinde sessizliğe bürünmüş, olacaklar için hazırlanıyordu. Batıda gece ölmekteydi. Solmakta olan ay karanlık gökyüzünü terk edip ufukta kaybolmak üzereydi. Ama doğuda ufkun ardında, günlük ayinine başlamak için bekleyen güneşin verdiği umut ışıkları belirmeye başlamıştı bile.

Din adamının saati gelip çatmıştı. Bir anda gölgelerden çıkıp hızlı adımlarla kutsal direğin dibine yöneldi. Bir süre orada kımıldamadan durdu. Sonra beklen-

medik bir şekilde aniden kollarını ardına kadar açıp direğe bütün gücüyle sarıldı. Vücudunu bütünüyle serbest ve hareketsiz bırakmıştı. Geriye sarkan başı neredeyse yere değiyordu.

Saatlerdir sürdürdüğü sessizliğini bozarak, vücudunun şeklini hiç değiştirmeksizin haykırmaya başladı. Topluluk için yakarıyor, insanların umutları ve ihtiyaçlarının yerine getirilmesi, bunun için yapılan fedakarlıkların, tutulan oruçların, hatta çekilen fiziksel acıların karşılığının verilmesi için yalvarıyordu. Yakarışının cevabını alacağına inanarak bunları diliyordu.

Birkaç gün önce küçük ayinlerle başlayan törenin artık zirvesine gelinmiş, en kutsal, en önemli an yaşanıyordu. İnsanların yaşamlarının da en kutsal anıydı bu, çünkü bundan sonraki varlıkları bununla ilişkiliydi. Sağda solda, yürekten dua eden bazıları da din adamıyla beraber gözyaşı döküyordu sessizce.

Sonunda adamın duası bitti ve direğin dibine çömeldi. Buffalo kafatasının yanında güneşin doğuşunu bekliyordu. Bu arada çubuğunu yakmış, gözleri doğuya dikili, sakın sakın tüttürüyordu. İnsanlar da doğuya bakıyordu. Sanki bir mucizenin ilk kez belirişini yakalamak ister gibiydiler. Onlar beklerken güneş bütün ihtişamı ve gücüyle belirdi; hiç acele etmeden, ama gecikmeden. Oradaki herkesi, genç yaşlı, zengin yoksul ayırt etmeden hepsini yeni bir yaşam ve sıcaklıkla sardı kucakladı ve kutsadı.

Kalabalık güneşin iyice yükselmesini bekledi ve ardından dağılmaya başladı. Aralarında sıradan konuşmalar yapmıyor, bundan kaçınıyorlardı. İnsanlar, Güneş Dansı kulübesinden kendi tipilerine doğru kamp yerine yayılıyordu. İçleri rahattı çünkü adaklar yerine getiril-

miş, sadakat gösterilmişti ve gelecek yıl için aksiliklerin sınırlarından içeri girmeyeceğini biliyorlardı. Alandan en son ayrılan dansçılar, hocaları ve din adamları oldu; her biri herhangi bir tören olmaksızın kendi yoluna gitti. Kutsal Direk, doğa onu yerle bir edene kadar orada dikili kalacaktı. Kimse onun ağacını kullanmaya kalkışmayacaktı çünkü o direk artık kutsaldı.

Her şey gerektiği gibi düzenli ve zamanında gerçekleştirilmişti. Herkes tek akıl ve tek yürek halinde hareket etmişti. Dakota Güneş Dansı'nın gücü de işte bunda yatıyordu: "Elbette, elbette halkımız yaşayacak artık."

Bölüm 12

İki dost için de birlikte geçirdikleri günler çok doyurucu olmuştu. Bir süre sonra Gökkuşuğı ve ailesi köylerine döndü. Yanlarında bol miktarda örölmüş kıyafet, battaniye, basma ve farklı kumaşlar vardı. Kumaşlar rengarenkti; cart kırmızılar, maviler, sarılar ve yeşiller vardı. Bütün kızların ve kadınların hayran kalacağı türdendi hepsi de. Başka eşyalar da getirmişlerdi. Hepsi de köydekilerin büyük ilgisini çekmişti. Dostları, Mavi Kuş'a adet olduğı üzere, dönüşünün şerefine yemek getiriyordu. O da onlara çeşitli hediyeler veriyordu. Hediyeler gerçekten de büyük beğeni topluyordu: elbiselik kumaşlar, seramik kaseler, metal kaplar, maşrapalar, su kapları ve sürahiler...

Özellikle kırmızı flanel büyük ilgi toplamıştı. Herkes onu törenler için kenara koymuştu. Önceleri kırmızı toprak boyayla süslenmiş geyik derisi kullanırken şimdi flanel kumaştan kesilen şeritler bir sopaya bağla-

nıp, dua edilen yerlere asılıyordu. Bunlar zamanla çürüyene kadar orada kalıyordu. Bufalo kafatası kullanılan ayinlerde ise, boynuzlar üzerine kurdele şeklinde bağlanan kumaş parçaları, onların kutsallığını herkese bildiriyordu. Eski geleneklerle yeni malzemelerin birleşiminden doğan, yeni bir yaklaşımdı bu gerçekten de.

Beyaz Ruh'un köyündekiler, yeni ve güzel eşyaları gördükten sonra, bunca zamandır köyden ayrılmadan yaşamaktan bir şikayeti olmayan birçok aile, Bulanık Su nehri yakınlarındaki yerleşim yerlerine yolculuk planları yapmaya başladı. Gökkuşağı ve ailesinin anlattıklarına göre, nehir kıyısındaki köylerde tüccarların dükkanları, nehirde vızır vızır giden ateş gemilerinin taşıdığı hazinelerle tıka basa doluydu. Çok geçmeden bıçak, balta ve diğer metal eşyaların yanı sıra tabii ki ateşli silahlar herkesin elinde dolaşmaya başlamıştı.

Ama beyaz adamın eşyalarıyla tanışmanın yarattığı heyecan, kamp yerinde ortaya çıkan büyük bir skandalın yarattığı çalkantıyı bastırmaya yetmemişti. Genç bir kız, üstelik de iyi bir ailenin kızı, zamparanın birine kapıp köyden kaçmıştı. Adam, birkaç gün kızla dağlarda gönül eğlendirdikten sonra onu köye geri göndermişti. Eve dönmesi gereken genç kız için bu tam bir felaketti. Ömür boyu bu kara lekeyle yaşayacaktı. Bunu silmenin, tamir etmenin yolu yoktu.

Mavi Kuş, Nilüfer'in asla böyle bir hata yapmasını istemediği için bu olayı, kızına öğüt vermek için kullanma fırsatını kaçırmadı. Bir gün nehir kıyısına yıkanmaya giderlerken, Mavi Kuş: "Bak kızım, sen artık çekici bir genç kadın olma yolundasın. Düşüncesiz davranınca bir genç kızın başına neler gelebileceğini anlamayı istiyorum. Bu kız, yaptığı hareketin sonucunu dü-

şünmemişti ama şimdi ömür boyu bunun bedelini ödemek zorunda.

Asla unutmaman gereken şeyler var. Erkekler seninle konuşmaya başlayınca kendini hemen onlara kaptırma. Ne kadar hoş olursa olsun, onay vermekte acele etme. Sadece gönül eğlendirmek istiyor olabilir. Bunu yapan çok olacaktır. Erkek şansını denemek ister. Hatta seni de deneyebilir. Kolayca evet dediğini görürse, seni hayat arkadaşı olarak istemez çünkü sana nasıl güvenebilsin ki?

Hepsinden önemlisi şunu aklından çıkarma: Seni görüp ilgi duyan *o* olmalı; sen değil o. Eğer yaptığın hareketlerle onun seni görmesini sağlarsan, çok büyük bir risk almış olursun. Bu şekilde çekilen dikkat, uzun süre devam etmez. Bir süre sonra onu kandırdığını düşünüp, sende nefret eder. Karşına çok hoşlandığın biri çıksa bile, onun peşinden gitmemelisin. Bu iş erkeğe düşer; erkek, kadının peşinde koşmalıdır,” dedi.

O sırada alacakaranlık olması isabet olmuştu. Nilüfer, utançtan kıpkırmızıydı ve ağzını açmaya korkuyordu. Utancının sesine yansıyor onu ele vermesinden korkuyordu. Omahalar şarkı söylerken azıcık da olsa o yakışıklı şarkıcının dikkatini çekmeye çalışmıştı. Belki o kadar ilgilenmemiş olsa, oğlan onu fark etmeyecekti. Belki de göz ucundan Nilüfer’in ona baktığını görmüştü.

“Seni, arzu ettiğini erkek sana göstermeli. Senin onun peşinden gitmen, onun yoluna çıkman yakışık almaz ve tehlikelidir. Bunu yaparsan, bedelini ödemek zorunda kalırsın.” Farklı kelimelerde de olsa Mavi Kuş aynı şeyleri tekrarlayıp duruyordu. Aslında buna gerek yoktu. Nilüfer çok iyi anlamıştı. Artık suratını bile doğ-

ru dürüst hatırlamadığı bir yabancıya Güneş Dansı töreni sırasında gizlice su götürmemiş miydi? Annesi bunu bilse ne derdi acaba!

“Bir erkekle asla yalnız başına bir yere gitme. Ne tatlı dille, ne de zorla. Bazı kaba saba erkekler ikinci yolu deneyebilir. Ama önce yollarına çıkacak salaklıkta bir kız bulmaları gerekir. Şunu hatırla: Senin el değmemişliğine bedel biçilemez. Ona iyi sahip ol. İşte o zaman kocan mutlu olacaktır. ‘Ben çok şanslı bir erkeğim, bakire bir kızla evlendim,’ diyebilecek. Erkekler kenara atılmış kadınlardan hiç hazzetmez; sen kullanılıp atılmış giysi ister miydin?”

Mavi Kuş, bütün içtenliğiyle kızına öğütler veriyordu. Çünkü daha gencecik bir kızken Yıldız Elk’le kaçarak aldığı büyük riski gayet iyi hatırlıyordu. Yıldız Elk, köyüne götürüp onunla evlendiği için son anda ömür boyu utanç içinde yaşamaktan kurtulmuştu. En azından bu yüzden ona minnettardı.

Annesinin söylediklerini düşünmek Nilüfer’in uykusunu kaçırmıştı. O genç şarkıcıyla ilgili her şeyi unutmaya karar verdi. Hem zaten oğlan onu bulmaya kalkışmamıştı bile. Çok isteseydi en azından tipisinin yakınından geçip Nilüfer’e görünmeye çalışabilirdi. Ama törenden sonra oğlan ortadan kaybolmuştu. Gökkuşağı ve ailesi birkaç gün daha Palani’nin ailesiyle kalmış olmasına rağmen ortada görünmemişti.

Sonunda, düşüncelerini daha sağduyulu değerlendirmeye başlamıştı. Evet, sersemlik etmişti. Annesi onun örnek bir kız olduğunu, evcimen olduğunu sanırken, o aslında sahtekârlık etmişti ve bu çok kötüydü. Öyleyse hemen ertesi günden başlayarak tam annesinin istediği gibi bir kız olacaktı. Hem zaten pek bir şey olmamıştı

ki. Bundan sonra iyi bir kıza yakışan şekilde davranmak o kadar da zor olamazdı. Bir daha hiç kimsenin onu bu şekilde büyülemesine izin vermeyecekti.

“Herhalde ben asla evlenmem,” diye düşündü. Civarındaki gençlere şöyle bir baktığında, yakışıklı gençlerin hepsinin zaten onun akrabası olduğunu fark etmişti. Ömür boyu bakire kalacaktı. Gerçekten de Beyaz Şafak gibi olmalıydı. Gece Yolcusu gibi sahtekârın biri olmayacaktı. Büyüdüğünde herkes ona saygı gösterecekti. Gece Yolcusu’nun arkasından neler söylendiğini duyuyordu. Ama Beyaz Şafak denildiğinde, herkes saygı gösteriyordu.

Beyaz Şafak, onun daima hayranlık duyduğu bir kadın olmuştu. Aslında artık genç değildi ama hâlâ güzel ve alımlıydı. Gece Yolcusu gibi her fırsatta bakire olduğunu duyurmak zorunda hissetmiyordu kendini. Bunu söylemesine gerek yoktu, çünkü onun kişiliği bunu ifade ediyordu zaten. Beyaz Şafak oldukça büyük bir aile grubunun lideri konumundaydı. Bütün aile ona saygı duyar, ona neredeyse kutsal biri gibi davranırdı. Bütün çetrefilli işlerde ona danışırlardı. Gökkuşağı bir kere-sinde Nilüfer’in de duyabileceği şekilde , “İşte gerçek bir kadın! Kimse ona çamur atamaz. Hele bir denesinler!” demişti. Üstelik temkinli, neşeli ve kibardı. Onunla evlenmek isteyen çok erkek çıkmıştı ama herkes biliyordu ki onun seçmiş olduğu yaşam şekli buydu. Bu, onun misyonuydu ve hiç şikayeti yoktu.

Nilüfer böyle bir şerefi taşıyabilir miydi? Evet. Kötü bir şey yapmamıştı ki. Tek yaptığı susamış birine su vermektir. O da ömür boyu bakireliği seçip, Bakire Ateşi törenlerinde, yani kadınların saf ve el değmemiş olduklarına yemin edip, aksini kimsenin iddia edemeyeceğini

söylediği ayinlerde yer alma hakkını elde edebilirdi. Bu törenleri düzenleyenler ondan kutsal çubuğu taşımasını ister, onun masumiyeti törenlere ayrıca bir önem katar-
dı. O da hiç gözünü kırpmadan rahatça dolaşıp, erkek-
lerin gözünün içine bakabilirdi. Evet, bunu yapmak için hâlâ geç kalmış sayılmazdı. Hayat boyu bakire kalacak, kutsal çubuğu taşıyacak ve lekesiz giysiler giyecekti.

Ama yaşam onun düşündüğü gibi ilerlemeyecek ve sonuçta ömür boyu bakireliği seçen, kuzeni Sıçrayan Tay olacaktı. Zaten küçüklüğünden beri pek ciddi ve akli başında bir kızdı Sıçrayan Tay. Oğlanlarla birlik-
teyken, hatta onu görmeye gelen talipleriyle bir araday-
ken bile bir iki kelimedен fazla etmezdi. Söylediklerinin farklı şekilde yorumlanıp, evliliği kabul ettiğinin ve bu-
na söz verdiğinin düşünülmesinden çekiniyordu. Bazı erkekler, kızdan herhangi bir şey için evet cevabını alın-
ca bunun evlilik tekliflerinin kabul edildiği anlamına geldiğini bile iddia edebilirlerdi.

Birçok talip, çok zorlanmadan konuştukları kız naz mı yapıyor yoksa gerçekten de ilgilenmiyor mu anlaya-
bilirdi. Sıçrayan Tay yalnızlığı seçtiği için bu tarz soh-
betler ve nezaket gibi konuları kendine yakıştıramaz, bu işlerin parçası olmaktan kaçınırdı. İlk andan itibaren ona flört amacıyla yaklaşan erkekleri kendinden uzak tuttu. Her yanıla ömür boyu bakire kalacak birinin özellikle-
rini taşıyordu kısacası.

Dolayısıyla akılsız oğlanın biri Sıçrayan Tay'ı, ben-
zer desenli şal taşıyan başka bir kızla karıştırıp da etrafa Gökkuşağı'nın büyük yeğeninin kendisiyle evlenmeyi kabul ettiği haberini yayınca onun için büyük bir yıkım oldu. Herkes bunu konuşuyordu. Sıçrayan Tay'ın terbi-
yesini ve olgunluğunu hep beğenmiş olan bazı kadınlar,

bu dedikoduyu duyunca hayal kırıklığına uğramıştı. Kendi hafifmeşrep kızları konusunda sorunları olan bazıları ise bu habere sevinmişti. Duydukları haberi mümkün olan en olumsuz şekilde yorumlamak arzusu içinde, “O da nihayetinde bir kız, öyle değil mi?” diyorlardı imalı bakışlarla. “Artık öyle masum kız havasında etrafta salınamaz. Oğlanla kuytuya gitmiş olmalı, yoksa nereden böyle bir laf çıksın?”

Sıçrayan Tay, bu dedikodular yüzünden yıkılmıştı. Kızcağız gizli gizli ağlıyordu. Teyzesi Mavi Kuş eğer isterse onun için Bakire Ateşi töreni düzenleyebileceğini söyledi. “Hiç istemez miyim, Teyze!” diye teklifi büyük bir heyecanla kabul etti Sıçrayan Tay. İki annesi de bu konuda sessiz kalmıştı ve o buna çok kırılmıştı. Çünkü duyduklarına inanmış gibiydiler. Çok da emin olamıyorlardı ve bu yüzden de onu ne suçluyor ne de savunuyorlardı. Ama kafalarında bazı şüpheler vardı. “Belki de onu yeterince iyi yetiştiremedik. Belki de oğlan doğru söylüyor. En iyi kızlar bile bazen hata yapabilir. Anne, kızına ancak nasihat eder; her yere peşinden gidemez ya! Bakalım Sıçrayan Tay ne diyecek.” Ona güvenleri bu kadar az mıydı? İşte bu, Sıçrayan Tay’ı çok incitmişti.

Ama Mavi Kuş, Sıçrayan Tay’ın kararını söyler söylemez anneler harekete geçti. Adını temizlemek için böyle bir ayini yapma cesaretini göstermesi onları da rahatlatmıştı. Özel bir tören yapılacak ve törene sadece bakireler davet edilecekti. Her şey hazır olduğunda, yaşlı büyükbaba kamp alanını gururla dolaşıp davetlilere haber ulaştırdı. En küçük torunu bastonun ucundan tutup ona yol gösteriyordu.

“Duyduk duymadık demeyin! Bakire Ateşı töreni yapılacak,” diye haykırıyordu. “Torunum, akranlarını çağırıyor. Gerçek bakirelerin hepsi, onunla açık havada yemek yemeye davetli. Yalancı erkeklerin dilinden kurtulmak isteyenler gelsin. Haydi koşun! Sıçrayan Tay denilen kız, ateşini yakmak üzere.”

Bakire Ateşı töreni, dini bir ayinden çok sosyal bir toplantı gibiydi. Bu tören düzenli aralıklarla değil de gerek duyuldukça yapılırdı. Törenin amacı evlenmemiş kızların itibarlarını, ortaya atılan iftiralarından korumaktı. Masumiyet ve saflığı temsil eden bazı simgeler dışında belli bir yürütölüş şekli yoktu.

Köyün her tarafından davete katılmaya hakkı olanlar en şık giysileriyle neşeli bir hava içinde geldiler. Bunların büyük bir kısmı genç ya da evlenememiş kızlardan oluşuyordu. Aralarında sadece bir iki tane beka-ret yemini etmiş yaşlı vardı. Ama onların sayısı hep çok az olurdu çünkü bir kız için normal kabul edilen şey evlenmekti. Hepsi Sıçrayan Tay’ın tipisine doğru ilerliyordu. Sadece onlar yemeğe katılacaktı. Ama çocuklarıyla gelip de onları seyreden başkaları da olacaktı. Arkalar-dan merakla olan biteni izleyeceklerdi. Bu izleyiciler arasında evlilik çağında delikanlılar da olurdu. Onlar, bu törende yer alabilmenin ön şartı olan saflık konusunda, katılanların iddialarını yargılayacak gayriresmî jüri üyeleri gibiydiler.

Sıçrayan Tay tarafından adet olduğu üzere yakılan ateş, kıpkırmızı boyanmış bir kayanın yanında yükselmeye başlamıştı. Ateşin hemen yanbaşımda yere dik olarak saplanmış bir ok ve bıçak duruyordu. Davetliler geldiklerinde ilk önce özel olarak kazılmış bir çukura uzanıp, dibine dokunuyor, sonra başparmakları ve işa-

ret parmakları arasında oku hafifçe tutup, parmaklarını okun üstünde yukarı doğru kaydırıyorlardı. Ardından aynı hareketi bıçakla da yapıyorlardı. Bunları yaparken sol ellerinin sürekli olarak kayanın üstünde durması gerekiyordu. Bu, törenin kurallarından biriydi. Sonra, kızlar yerlerine geçip oturdu ve bir daire oluşturdu. Havadan sudan konuşuyor, Sıçrayan Tay'ın girişini bekliyorlardı. Oka dokunmanın anlamı şuydu: “Eğer ben burada olmayı hak etmiyorsam, böyle bir ok beni vursun!” Bıçak ise erkeklerle ilgiliydi. “Eğer bir erkek beni haksız yere suçlarsa, böyle bir bıçak ona saplansın!” Ateş, kaya ve yerdeki çukur ise bu törende doğayı temsil eden tanıklardı.

Nilüfer ve Kır Çiçeği de herkes gibi adetleri yerine getirdikten sonra oturup sıralarını bekleyen kızları seyretmeye başladılar. Kızlar bu işleri yaparken ciddi bir hava içinde değillerdi. Hatta sıradan zamanlarda oldukça ciddi davranan kızlar bile gülüp şakalaşıyordu. “Önce sen!” “Yo, yo, önce sen!” “Ben korkuyorum! Ya biri bana itiraz ederse?” Aslında kendilerinden emindiler, bu yüzden de bu konuda rahatça şakalaşabiliyorlardı. Kızların arasında diğerlerinden farklı görünen biri vardı. İnce, uzun boylu ve diğerlerine göre daha şık giyinmiş çok güzel bir kızdı. Kızın biraz gergin ve çekingen bir hali vardı. Kız, Nilüfer'in dikkatini çekmişti. Kuzenine gösterdi. Onu izlemeye başladılar.

Bir süre sonra bütün bakireler yerlerini almış, konuşmalar kesilmişti. Gerçek şimdi ortaya çıkacaktı. Sıçrayan Tay, hızla tipisinden çıkıp ateşin yanına yürüdü. Orada bir an hiç kımıldamadan durdu. Herkesin gözü üstündeydi. Onun itibarını sarsan iftirayı atan kişinin ortaya çıkıp, iddiasını tekrarlamasını bekliyordu. Ama

oğlan yaptığı hatayı anlamıştı ve orada değildi. Sonra Sıçrayan Tay bir kamış gibi eğilerek oku ve bıçağı neredeyse severek okşadı, kendine güveni tamdı.

Sonra davetlilerine katıldı. Gülüşler ve tatlı sohbet arasında yemeğin keyfini çıkarmaya başladılar. Aniden konuşmalar bıçak gibi kesildi. Nilüfer ne olduğunu anlamak için etrafına baktığında, genç bir adamın, demin dikkatini çeken garip kızı kolundan tutup çektiğini gördü. “Burada olmayı hak etmiyorsun. Gel benimle,” diyordu. Etraf karıştığı için Nilüfer tam olarak ne olduğunu anlayamadı ama kısa bir süre sonra baktığında genç adamın orada olmadığını gördü. Genç kız ise yerde, şalı başının üstüne çekilmiş oturuyordu. Kızın etrafındaki konuşmalarına döndüler ama artık onu konuşmaya dahil etmeyeceklerdi. Kalktıklarında, kız da onlarla beraber kalktı ve kalabalığın arasında kaybolup, dikkat çekmeden uzaklaşmaya çalıştı.

Nilüfer ve Kır Çiçeği için bu çarpıcı bir deneyim olmuştu. “Zavallı kız!” dedi Nilüfer, “Ne kadar da güzeldi. Ona acıdım doğrusu.” Ama Kır Çiçeği o kadar insafli değildi. “Bunu kendi istedi,” dedi kıza merhamet göstermekte zorlanarak. “Ömür boyu bu lekeyi taşıyacak. İnsanlar ondan Gece Yolcusu’ndan bahsettikleri gibi bahsedecek bundan sonra, öyle değil mi?”

Beyaz Şafak şeref konuğuydu ve her zaman olduğu gibi bu kadın, törene önem ve saygınlık kazandırıyordu. Ama Gece Yolcusu ortada yoktu. Başka bir yerde işi olduğunu söylemişti. Kimse buna inanmıyordu. Herkes bundan alay edercesine söz ediyordu.

Bu, Nilüfer’in tek Bakire Ateşi töreni deneyimi oldu. Bir sonraki Bakire Ateşi törenine Nilüfer katılamayacak, ama törenin seyircileri arasında yer alabilecekti. Onun

utanacak bir şeyi olmayacaktı çünkü usulüne uygun evlenecekti. Hatta olabilecek en iyi şekilde; Nilüfer, satın alınacaktı.

Sıçrayan Tay'ın başarıyla şerefini temizlemesinin üzerinden çok geçmeden Gloku, sevgili büyükanne, kısa bir hastalık dönemini takiben hayata gözlerini yumdu. Bütün köy onun için yastaydı. Onu gömüp, kıyafetlerini dağıtmak ve onun adına ihtiyacı olanlara at vermek böyle bir insanın ardından yeterli olmazdı. Bundan daha fazlasını hak ediyordu çünkü güçlü kişiliği ve iyilikleriyle pek çok kişinin kalbini kazanmış sevilen bir insandı. Sıkıntısı olan herkese durumu ne olursa olsun yardım etmiş ve birçok kişi akıl danışmak için ona gelmişti. Yardım eli uzatmadığı neredeyse kimse yoktu. Böylesine iyi bir insanın gidişi, büyük boşluğa sebep olmuştu. Bunun farkında olan ailesi, onun bir anda gitmesine izin vermezdi; ruhunu bir süre daha yanlarında tutacaklardı.

“Ruh Tutma”, uzun süren, güç ve sıkıntılı bir süreçti. Aile, belli bir dönemin sonunda malların dağıtımının da yapılacağı Ruh Töreni için hazır olana kadar, Ruh Çıkını denilen torba bir an bile ihmal edilmeden muhafaza edilmeli ve ayın sürdürülmeliydi. Baştan savma bir ruh tutma ayini yapacağınıza hiç yapmamanız daha iyi olurdu. Beceriksiz bir şekilde yapılan bir ayin, hem ölmüş olana hem de ailesine utançtan başka bir şey getirmezdi. Bu yüzden de, bekçilik görevini üstüne alacak kadar kendine güvenen bir kadın akraba çıkmadıkça hiçbir aile bu ayini yapmaya kalkışılmazdı. Söz konusu bekçilik görevi ise gerçekten de eziyetliydi.

Kadın ölüm döşeğindeyken, dostları ve akrabaları, hatta onun vermiş olduğu ziyafetlere katılmış bazı ya-

bancılar bile tipisinin önünde bekliyordu. Yere oturmuş sessiz gruplar halinde bekliyor, öldüğü anda ağıtlar yakıp, onu şereflelendirmek istiyorlardı. Yaşlı kadın şafakla birlikte, hiç gözlerini açmadan son nefesini verdi. Hemen o anda bir işaret verilmişcesine ağıtlar sessizliği yırtmaya başladı. Her ağıt uzun süre devam ediyor, tam o bitecekken bir başkası başlıyordu. Kimseden kendini tutması, duygularına hakim olması beklenmiyordu çünkü matem anında, diğer zamanlarda olduğu gibi duyguları bastırmak, bir meziyet olarak kabul edilmezdi.

Sonunda ağıtlar dindiğinde, ölenin yakın akrabalarından oluşan bir grup kadın, özel bir tipiye taşımadan önce ona özel kıyafetler giydirdiler. Bu arada Gloku'nun artık gözleri hiç görmeyen kocası, çocuklarını bir araya topladı. Bir süre sessizce çubuğunu tüttürdü. Söyleyeceği önemli bir şey olduğunu bilen ailesi sabırla bekliyordu. Zamanı gelince Gökkuşağı'na dönüp, "Oğlum, annen seni ne kadar severdi kuşkusuz hatırlarsın. Sana, iki karına, özellikle de çocuklarınıza ne kadar bağlı olduğunu ve onların saygın bir şekilde yetiştirilebilmesi için elinden geleni ardına koymadığını bilirsin. Eğer annene saygını göstermek için yapmayı düşündüğün bir şey varsa, bunu şimdi söyle..."

Gökkuşağı sanki babası bir şey söylememiş gibi oturmasını sürdürdü. Çubuğundan bir kaç nefes aldıktan sonra konuşmaya başladı: "Baba, haklısın. Annemin bana yaptığı her şeyi hatırlıyorum. Annem benden böyle bir gün içinde gitmeyecek. Bir süre daha burada, kendi tipisinde kalacak."

Yaşlı adam mutluluktan neredeyse kahkaha atacaktı. "Haye! Haye! Çok şükür! Çok şükür! Bunu söylediğin için çok şükür! Ben de bunu söylemeni umut ediyordum. Anneniz bunu hak etti."

Sonra Gökkuşuğu'nın kız kardeşlerine döndü. "Kızlarım, mal vermek kolaydır. Mal gelir, gider sonra yine gelir. Malın gitmesi önemli değildir çünkü zaten kalıcı değildir. Sonunda çürür; insan onu iki eliyle hiç bırakmadan tutsa bile. Öyleyse hangi mal insanın anasına babasına eş olabilir ki? Biliyorum ki hepiniz anneniz için mal dağıtmakta birbirinizden aşağı kalmazsınız. Ama çok daha zor bir görev var, o da ruh bekçiliği.

"Aranızdan hanginiz bekçilik görevini yapmaya hazır? İşte asıl mesele bu. İyice düşünün kızlarım. Gündelik işlerinizi düşünün. Üzerinize daha fazla iş alabilir misiniz? Bu işi kötü yapmaktansa hiç yapmamak daha iyidir."

Ama adamın kızları daha ağızlarını açamadan Sıçrayan Tay ortaya atıldı. "Büyükbaba, bazıları benim daha küçük olduğumu söyleyebilir ama ben büyükannem için bekçi olmak istiyorum. O bizden ebediyen ayrılan kadar onun ruhunu gece gündüz her kötülükten koruyan ben olmak istiyorum."

Bu görev için güvenilebilecek bir genç kız varsa o da Sıçrayan Tay'dı. Ama o daha evlilik çağındaydı. Ruh bekçiliği daha yaşlı bir kadına göre bir işti. Genç kızların flört etmesi, ardından evlenmesi doğaldı. Yıl içinde Sıçrayan Tay birine aşık olabilirdi. Bu onun dikkatini dağıtırdı. İşte o zaman aile insanlara alay konusu olurdu. "Ne salaklar! Bekçilik işini el kadar kıza verdiler. Gördün işte. Ayın bir işe yaramadı. Elbette doğru dürüst bekçi olmadan hiç bu işe kalkışılır mı!" Bu, gerçekten de korkunç olurdu. İnsanlar bu yüzden ailenin yetişkinlerini ayıplardı, Sıçrayan Tay'ı değil.

Ama Sıçrayan Tay bu isteğini yüksek sesle dile getirmişti. Ulu Ruh onu duymuştu. Bundan geri dönüş

yoktu. Rüya Kadın, “Madem yapmak istiyor ve bunu yüksek sesle dile getirdi, öyleyse yapsın. Ben ona destek olurum. Eminim teyzesi de olur.” Mavi Kuş’un, yeğeni ni yarı yolda bırakmayacağını biliyordu.

Hemen ruhlarla ilişkide olduğu bilinen ve ruh düşçüsü diye bilinen kutsal adam, Gloku’nun saçından bir tutam kesmek üzere çağırıldı. Bu, çok ciddi bir ayindi ve yalnızca çok yakın aile üyeleri orada bulunabilirdi.

Kadınlar ve kızlar tipinin sağ yanında, erkekler sol yanında oturuyordu. Gloku ortaya yatırılmıştı. Ayakları tipinin girişine doğruydı. Ruh düşçüsünü beklerken, yaşlı adam tipinin önünde oturup ağıt yakmaya devam etti. Küçük çocuklar tipiye girip çıkıyordu ama kimse onları kovalamıyordu. “Büyükanne niye bu kadar çok uyuyor?” diye sordu küçüklerden biri. Annesi kulağına eğilip, “Büyükanne uyumuyor. Öldü,” dedi. “Peki,” dedi çocuk ve konuyu kapattı. Bu cevap onun için yeterli olmuştu. “Ölüm” onun için bir anlam ifade etmiyordu. Ölümü duyarak ve görerek büyüyecek, zamanla onun için de bir anlam taşımaya başlayacaktı.

Sonunda yaşlı adam ruh düşçüsüyle birlikte tipiye girdi. Adam, dosdoğru Gloku’nun baş tarafına gidip oturdu. Yaşlı adam, elleriyle yoklayarak karısının ayaklarını buldu ve hemen oraya çöküp ayaklarını tutmaya başladı. Gloku’nun ayaklarında süslü makosenler vardı, gelinlere ya da kıymetli çocuklara giydirilenler gibi. Yaşlı adam, ölü karısına seslendi: “Benim gerçek ve benzersiz dostum, dinle! Biricik oğlun, iki kızın, torunların ve ben; bizi bırakıp, aramızdan ayrıldın. Ama gitmene izin veremeyiz. Seni burada biraz daha tutacağız.

Dinle! Torunun, bu küçük yaşında, senin için bu büyük görevi üstlendi. Diyor ki, ‘Ben, büyükanнем adı-

na yemek vereceğim'. Anla onu, zira o anlayışı hak ediyor.”

“Anlayış” ile kastedilen akrabalar arası şefkat ve merhametti.

“Dinle! Bu vazifeyi yerine getirmemiz sırasında köyümüz bize yardımcı olsun. Acımızı paylaşıp, iyi niyetlerini buraya yönlendirsinler.

Bana da anlayış göster, çünkü ben de bunu hak ettim. Hepsi bu.” Yaşlı adam karısının ayaklarını bıraktı ve bir daha onun bedenine dokunmadı.

Ruh düşçüsü, ölü kadının saçından bir tutam kesmek için çok keskin bir bıçak çıkardı ve kafatası derisinin dibinden bir bukleyi kesip aldı. Saçı, maviye boyalı bir deri parçasına sardı. Çok sıkı sarmamıştı, içindeki saç görünüyordu. Sonra da onu çocukların uzanamayacağı bir yükseklikte arka taraftaki orta direğe astı. Ölüyü görmeye gelenler seslerini alçaltır, hareketlerine dikkat ederlerdi. Ama içeride “ruh” gördüklerinde, daha da dikkatli olurlardı. Ölen kişi gömüldüğünde, ruh düşçüsü de saçı, bu gevşek şekilde sarılmış olduğu deriyle birlikte daha büyük bir çıkın içine yerleştirip, bazı geleneksel malzemeleri de içine koyduktan sonra paketleyerek “defnederdi” Dört çubuk, dört bıçak, dört çuvaldız ve kutsal adamların boyunlarına astığı gibi dört büyük deniz kabuğu olurdu içinde.

Her akşam ve kapalı havada bu çıkın şeref köşesinde, sunağın hemen arkasında, üç çubuktan oluşan bir sehpa alçakta asılı olurdu. (Sunak toprağın un ufak edilerek toz haline getirildiği ve dört köşesinde çubuklar üzerinde tütün tutamları asılı olan kare şeklinde bir yerdi. Toprağın üzerine kızıl tüyler bırakılırdı ve tüyler sürekli bir hareket halinde olurdu.) Güneşli günlerde

ise çıkını tipinin önünde daha yüksek bir sehpa ya asarlardı. Bunu gören, orada bir ruh barınağı olduğunu anlar ve geçerken sessiz kalır, saygısızlık yapmazdı.

Ruh, bir bakıma oradaki ev sahibesi oluyordu. Onun namına hareket edecek kişi Sıçrayan Tay olmuştu. Büyükbabası tipide erkekler tarafında yatıp kalkarken, o kadınlar tarafına yerleşmişti. Onlar ruhun bekçileriydi. Bazen Rüya Kadın ya da Mavi Kuş, geceyi Sıçrayan Tay'la geçirirdi. Gün içinde ise kız kardeşi Kır Çiçeği ya da kuzeni Nilüfer onunla otururdu.

Sıçrayan Tay, ruhun ağırlama çanağını her gün dolu tutmak zorundaydı ve içine mümkün olan en iyi yiyecekleri koyduğu bu çanağı, çıkının asılı olduğu sehpanın altına koymalıydı; ister tipinin içinde, ister dışında olsun. Kim isterse gelip hiçbir şey söylemeden yemeklerden yer, sonra da ayrılırdı. Kase asla boş kalmamalıydı. Bu, Sıçrayan Tay'ın sorumluluklarından biriydi. Yemekleri onun hazırlaması şart değildi. Aynı *tiyoşpaye* de yaşayan kadınlar, ona yardım edebilirdi.

Bazen yaşlı adamla oturmaya arkadaşları gelirdi. Çubuk tüttürüp, kısık sesle konuşur, sıradan şeylerden bahsedip onu oyalamaya çalışırlardı. Ama bunu yaptıklarında da davranış biçimleri ruh evine uygun olmalıydı. Bütün konuşmalar, hareketler ve hatta düşünceler için bile bunu dikkate almak gerekiyordu. Neşeli konuşmalara dalmak, yüksek sesle gülmek, sinirlenmek, birini çekiştirmek uygun değildi. Umursamaz ve bencilce davranmak da yanlıştı. Sürekli olarak bulunulan yerin bilinci içinde insanın kendine hakim olması gerekiyordu.

Çıkının yerini değiştirmek konusunda da çok sıkı, asla ihlal edilemez kurallar vardı. Sıçrayan Tay, bunları ilk andan itibaren büyük bir sadakatle uyguladı. Hatta bunları o kadar güzel uyguluyordu ki önceleri bu göre-

vin ona verilmesine şüpheyle yaklaşanlar bile olgunluğuna hayran kalmıştı.

Ama Sıçrayan Tay'ın görevi sadece çanağa yiyecek koymak ve çıkını taşımak değildi. İki annesi, Mavi Kuş ve diğer akraba kadınlarla birlikte, dağıtım ziyafeti için çeşitli işlemler hazırlıyordu. Geçmişte başarıyla ruh tutmuş yabancıların da isterlerse hediye getirmelerine izin veriliyordu. Bütün bunlar hızla büyüyen armağanlar yığınının ilave ediliyordu. Aileden olmayanlar da buna katılmak istiyordu çünkü bu hakkı elde etmiş olmak büyük bir onurdu.

Aileye yardım etmek içinse ayrıcalıklı olmak gerekmiyordu. Ölen kadına saygı duyan ve yardım etmek isteyen herkes yardım edebilirdi. Onlar da ruh evine gelip uygun hediyelerini sessizce yığının üzerine bırakıyordu. Bütün bunlar çok gurur vericiydi. Yaşlı adam, çocuklarına, "Bakın, dua ederken 'bu vazifeyi yerine getirmemiz sırasında köyümüz bize yardımcı olsun. Acımızı paylaşıp, iyi niyetlerini buraya yönlendirsinler,' derken, işte bunu kastediyordum. Tam duamda isteğim gibi oldu. Bunun için minnettarım," dedi.

Ayin, bütün köyün ortak işi haline gelmişti çünkü herkes Gloku'nun iyiliklerinden pay almıştı ve bir şekilde karşılık verebilmeyi arzu ediyordu. Devam eden armağan yağmuruna bakılırsa bu dağıtım töreni şimdiye kadar görülenlerin hepsinden daha muhteşem olacaktı. Herkes töreni dört gözle bekliyordu. Bazıları birden fazla armağan getirmişti. Başlarda armağan getirenler, yıl içinde ellerine başka güzel şeyler geçtikçe onları da getirip yığının üstüne bırakıyordu.

Ruh evi ne kadar kutsal olursa olsun, genel ihtiyaçlar dahilinde kamp yerinin zaman zaman değiştirilmesi

gerekiyordu. Böyle anlarda ruhun da köyle birlikte taşınması gerekiyordu. Dolayısıyla ne zaman kamp yerini değiştirmeleri gerekse, Kara Kartal'ın bu iş için tahsis ettiği muhteşem bir at, ruh evi ve içindekileri taşıyordu. Atı, Sıçrayan Tay ya da başka bir kadın akraba yönetiyordu; ya önünde yürüyerek ya da başka bir ata binmiş yularından çekerek... Yeni bir kamp yerine varıldığında ilk kurulan tipi, ruh evi için oluyor, önce onun sehпасı hazırlanıyordu. Hemen ikram çanağı konulup, içi dolduruluyor ve ilk konuk beklenmeye başlıyordu.

Oraya gelip yemek yiyen kişiler, kutsal bir yerde davranmaları gerektiği gibi davranırdı. Yemek bitince sessizce uzaklaşır, ölümünden sonra bile iyilikleri devam eden bu hayırsever kadın için güzel düşünceler barındırırlardı. Böylece, köyde daha olumlu bir hava hakim oluyordu. Ama kimse bu durumu kötüye kullanmazdı. Ölçülü davranırlardı. Aslında konukların çoğu yaşlılardan oluşurdu. Onlar için iyi bir yemek daha zor bulunan bir şeydi. Ama onlar bile böyle bir dönem boyunca bir iki defa yemek yer, bunun yeterli olduğunu düşünürdü. Sonuçta bu, dini anlam taşıyan bir ziyafetti. Sık sık o yemekten faydalanmaya kalkmak yakışık almazdı.

Tiyoşpaye'de zaman akıp gidiyor, yaşam sürüyor. Olağan akışı değiştirmek hem gereksiz hem de imkansızdı. Sadece ruh evi farklı bir durumdaydı. Onun etrafında da normal yaşam sürüyor, ama küçük çocuklar dışında herkes o civarda belli saygı kuralları çerçevesinde hareket etmeye özen gösteriyordu. Küçükler, doğal olarak bu olanlardan pek bir şey anlamıyordu. Hem onları dizginlemeye çalışmak saçma olurdu. Misafirler gelip gidiyor, akrabalar sık sık uğruyor, hayat sürüyor-

du. Kızlarla erkeklerin tanışması, evlilik, doğum, ölüm, savaş, av, ev işleri, çocuk bakımı; bunlar değişmiyordu. Aynı *tiyoşpaye* içinde kaldığı sürece, ruhla birlikte sosyal toplantılara bile gidilebilirdi ama aile fertleri genelde bundan kaçınırdı.

Bir yandan bütün bunlar sürerken, *tiyoşpaye* törenin asıl amacını unutmadı. Her şeyi usulüne göre yapmak, mümkün olan en iyi ziyafeti vermek, armağanlar ve güçlü atlar dağıtmaktı amaçları. Bu şekilde sevdiklerini gerçekten de onurlandırmış olacaktı ve sonra da içlerinde pişmanlık kalmadan, onun ruh tutma dönemi sonunda aralarından ayrılmasına izin verebileceklerdi.

Bölüm 13

Gloku yazın son günlerinde ölmüştü. Sıçrayan Tay, kış boyunca görevini sadakatle yerine getirdi. Genç yaşına rağmen bu görevi olgun ve akli başında bir kadın gibi yürütmüş; kabilenin takdirini kazanmıştı. Artık bahar gelmişti. Yıllık Güneş Dansı sadece bir ay dönümü uzaktaydı.

Son tören için aileler hazır olduğundan, Güneş Dansı için yeni kamp yerine göçmeden önce törenin düzenlenmesine karar verildi. Çünkü zaten o günlerde köye dışarıdan gelenler olur, çeşitli ayinler ve törenler düzenlenirdi. Gökkuşağı, bunun uygun olacağını düşünmüştü. Kayınbiraderi Kara Kartal'la konuyu konuştuğunda, "Yeğenimin bu yetişkin görevini daha fazla sürdürmesi doğru olmaz. Yası biraz erken bitirelim. Ruh ziyafetini vermeye, armağan dağıtmaya nasıl olsa hazır değil miyiz. Neden bunu erteleyelim ki?" dedi.

Kara Kartal da aynı görüşteydi. "Çok haklısın; gayet güzel hazırlandık. Bazı ailelere iki kış hazırlık gerekiyor

ama biz şanslıydık. Hem büyük bir aileyiz, hem de akrabalarımız birbirine bağlı. Yardım etmek için ellerinden ne geliyorsa yaptılar. Üstüne üstlük yardımımıza koşan sayısız dostumuz var.” Ama hem Kara Kartal hem de Gökkuşağı biliyordu ki, bu türden bir seferberliğin ardında yatan asıl sebep, Gloku’nun sağlığında kurduğu dostluklardı.

Akrabaların hepsi harekete geçmiş, son planlar yapılırken, Kara Kartal’ın, kayınvalidesinin hatırası şerefine son bir kez çarpıcı bağışta bulunma isteğiyle ayırdığı iki muhteşem Amerikan atı ölü bulundu. Haberi atlara bakan çocuklar getirdi. Kara Kartal’ı çekemeyen insafsızın biri, atları gece bıçaklamıştı.

Bunu yapan ne Crow ne de Mandan kabilesi olabildi. Başka bir düşman kabile de olamazdı. Onlar asla Dakota atlarına zarar vermezdi; çünkü atları kendileri kullanmak isterdi. Bu, mutlaka kabilenin içinden kindar birinin işiydi.

Kara Kartal, kaybı için gerçekten de üzölmüştü. Bu güzel hayvanları büyük armağan olarak dağıtımda vereceğini duyurmuştu. Töreni, bu atları kayınvalidesinin adına vererek başlatmak istemişti. Kayınvalidesine saygısını son bir kez bu şekilde gösterecekti. “Bunu kimin yaptığını bir bulsam,” diyordu arkadaşlarına. “Bu işi yapanın haytanın biri, bir sersem olduğunu öğrensem rahatlarım. ‘Aptal işte, ne yaptığını bilmiyor, kaza gibi bir şey nihayetinde’ diyebilirim. Unuturum gider.”

“Kahinle konuşsana,” dedi biri. Kara Kartal bunun iyi fikir olduğuna; ama daha sonraya bırakmaya karar verdi. Önce en az o atlar kadar kıymetli iki at daha bulmak gerekiyordu armağan olarak sunmak üzere. Şu andaki acil sorun buydu. Kayınvalidesi için ayırdığı at-

ların törenden hemen önce kaybedilmesinde hiç suçu olmadığı halde, bu onu verdiği sözü yerine getirmek zorunluluğundan kurtarmıyordu. Sözünü ne olursa olsun yerine getirmesi gerekirdi.

Kadınlar tören için hummalı bir çalışma içindeyken onu meşgul eden mesele buydu. Bu arada en başından beri ayin ve törenin sorumluluğunu alan ruh düşçüsü Beyaz El, son görevlerini yerine getirmeden önce adet olduğu üzere oruç tutmaya ve ter banyosunda kendini arındırmaya başlamıştı. Bütün bunlar sürüp giderken, bir gün tam öğle vakti, Nilüfer satın alındı.

İki yabancı kadın köyün karşı tarafından yaklaştı. Yanlarında iki güzel at vardı. Atların sırtı tepeleme armağan doluydu. Kadınların ikisi de iyi giyimliydi. Kararlı bir tavırla dosdoğru Kara Kartal'ın grubuna yöneldiler. Atları Gökkuşağı'nın tipisinin önüne bağlayıp, kimseye bir şey söylemeden çekildiler. Onları gören herkes bunun ne anlama geldiğini biliyordu. Kadınların kim olduğunun öğrenilmesi çok sürmedi zaten. Önden gönderdikleri haberci, yolda bazı akrabalarıyla konuşmuştu. Akrabalar, bir süre sonra ayrıntıları aktarmak üzere Gökkuşağı'nın tipisine geldi.

“Buradan epeyce uzakta, güneyde, Savaşçı Ayı'nın halkı Kara Tepeler bölgesinde yaşıyor. Onların arasında Usta Avcı adında şöhret sahibi bir adam var. Bizim törenlere gelecekmış. Yanında üç karısından ikisi varmış. Kızına armağanlar sunmaya gelen onlarmış. Oğulları Kutsal At'a almak istiyorlar.”

Anlatılanlara göre Usta Avcı, olağanüstü iyi nişancıymış. Bu yüzden de çok lafı dinlenen, imkan sahibi bir insanmış. Üç karısına ve onların ailelerine tek başına bakabiliyormuş. Bununla da kalmayıp çok sayıda akra-

baya da yardım ediyormuş. Oğlu Kutsal At, onların kıymetli çocuğuymuş. Üç annesi de onun için çok çeyiz hazırlamış. Çocuk ne isterse yapmak için uğraşırlarmış. Hayattaki tek amaçları çocuğun mutlu olduğunu görmekmiş. Nihayet, geçen sabah çocuk aradığı kızı görmüş. Bunun için de hemen kıza armağan sunmaya gelmişler. Kızı alıp, oğlana götürmek, avdan döndüğünde ona göstermek istiyorlarmış.

Böyle bir teklif almak çok büyük şeref kabul edilirdi. Yaşlı kadınlar bazen dostlarına, “beni satın aldılar” diyerek övünürdü. Ama Nilüfer şaşkınlık içinde kaldı. Daha evlenmek gibi bir niyeti yoktu onun. Ayrıca evleneceği adamı bu şekilde bulacağını hiç düşünmemişti. Duygusal bir bağ olmadan evlenmeyi istemiyordu. Hepsinden de kötüsü, bu Kutsal At denen oğlanın nasıl biri olduğu konusunda en ufak bir fikri yoktu. Çirkin, kötü kalpli, aptal, cimri hatta yaşlı bile olabilirdi. Onu tiksindirecek alışkanlıkları da olabilirdi. Hatta aslında Nilüfer’i istemiyor bile olabilirdi. Ondan hoşlandığını söylediğinde ciddi değildi belki de. Oğlanın anneleri, kendi başlarına bir işe kalkışmıştı. Bu olanları duyunca fikrini değiştirecekti oğlan belki de. İşte o zaman herkes Nilüfer’le alay etmez miydi!

Nilüfer, ömür boyu bakire kalma fikrini çoktan unutmuştu. Her geçen gün yaşam daha da renkleniyordu. Arkadaşlarıyla gün batımında odun toplama yerine gittiğinde peşlerinden koşan gençleri ustaca atlatıp eğleniyorlardı. Orada en çok ilgi gören kendisi oluyordu. Daha geçenlerde, uzaklardan gelmiş, daha önce hiç görmediği yabancı oğlanlar onunla konuşmaya çalışmıştı. Onlardan biri Kutsal At mıydı acaba? Kafası karışık. Cevaplayamadığı çok sayıda soru vardı. Birdenbire bütün gözler üstündeymiş gibi geldi ona.

Konuyu başka açılardan da değerlendirmesi gerekiyordu. Kabul edecek olursa o güzel atlar sevgili ağabeyi Küçük Şefin olabiliridi. Ona olan sevgi ve saygısını böyle gsterebiliridi. “Onun için bunu yaparım, yapmalıyım,” diye düşündü. Ama te yandan, ağabeyi için, yine aynı değerde ama kendisi için bu kadar bağlayıcı olmayan başka bir sevgi ifadesi olamaz mıydı?

Armağan olarak sunulan atların, önünde bağlı durduğu tipide derin düşüncelere dalmış, bir karara varmaya çalışıyordu. O sırada içeri Kır ieği girdi. “Biliyor musun, kuzen Ohiya ne dedi? ‘Nilüfer evlense de şu doru at benim olsa!’ Küçük Şef bunu duyunca onu fena azarladı. ‘Sen ne diyorsun? Kendimize erkek diyorsak kendi atımızı kendimiz buluruz. Kız kardeşimiz bizim yüzümüzden istemediği biriyle evlenmek zorunda değil!’ Ohiya’nın nasıl utandığını bir görecektin!” Nilüfer gülümsedi. En azından bir konu halledilmişti; ağabeyini mutlu etmek için evlenmesi gerekmiyordu. Bu, onu biraz olsun rahatlatmıştı. Kır ieği ile sohbete daldı.

Atlar dışarıda duruyor ve kimse onlara el sürmüyordu. Ama ğleden sonra duydukları, Nilüfer’in yeniden endişelenmesine sebep oldu. Rüya Kadın’ın tipisine yaklaştığında, iki halanın konuşmalarına kulak misafiri oldu. “Ne güzel atlar değil mi?” diyordu Rüya Kadın.

İlk Kadın kardeşine cevap verdi: “Evet, ama maalesef yeğenimiz yabancıyla evlenmeye pek yanaşmıyor anladığım kadarıyla. O iki at tam aradığımız şey olabiliridi. Benim adam, kaybettiklerinin yerine ne koyacağını bilemiyor. Bilirsin çok zor beğenir. En iyisi olsun istiyor.” Bahsettiği elbette kocası Kara Kartal’dı. Evliler, genellikle birbirlerinden isim vermeden söz ederlerdi.

Rüya Kadın söze girdi, “Yeğenimiz neye karar verecek henüz bilmiyoruz. Ama ‘hayır’ derse bunu kabul etmek zorundayız. Doğru olanı bu. Bazı aileler başka türlü amaçlar peşinde kızlarını zorla evlendiriyor. Ama biz öyle değiliz. Bizim ailede, baba, ‘kızlar istemedikçe evlendirilmez’ der. Çok da haklı bence.”

Nilüfer kafası karışmış, oradan uzaklaştı. Şimdiye kadar halalarının ağzından hiç bir zaman ne kendisi ne de annesi hakkında tek kelime çıkmamıştı. Halalarına her zaman güveni tam olmuştu. Ama şimdi kazayla -aslında içten içe- Nilüfer’in bu teklifi kabul etmesini, böylece o atları armağan dağıtımında verebilmeyi diliyorlardı; elbette Nilüfer bu teklifi uygun bulacak olursa.

“Neden olmasın ki?” diye kendini sorguladı Nilüfer, bir yandan büyükannesini hatırlayarak. Daima sevgi ve şefkat göstermişti. “Beni kendi torunlarından ayırmadı hiç. Nasıl da özverili, sabırlı ve candan bir insandı!” Nilüfer, büyükannesine karşı yerine getirmesi gereken bir ödevi olduğu düşüncesine kapılmıştı. Bu kişisel bir sorumluluktuktu. Ya da acaba bir akrabalık görevi de var mıydı? Kabilenin ondan bir görev bekleyip beklemediğini sormak üzere annesiyle konuşması gerekiyordu. Bu konuda Mavi Kuş onu yönlendirebilirdi. Zaten hep bunu yapmamış mıydı? Her seferinde, duygularına kapılmadan ona yol göstermiş ve her seferinde haklı çıkmıştı.

Genç kız annesinin tipisine girdiğinde, onu çalışır buldu. Nilüfer içini çekerek yere çöktü. Mavi Kuş makosenleri ayırıyor, çiftleri bir araya getirip, bağcıklarından birbirlerine bağlıyordu. Bunları bir kadınla birlikte toptan yapmışlar, eşleri ayırmamışlardı. Nilüfer ona yardım etmeye başladı. Hem boyut ve malzeme, hem de

süsleri bakımından birbirlerine uyumlu olmaları gerekiyordu. Ana kız dikkatle işe koyuldular.

Nilüfer, annesinin bir şey söylemesini umutla bekliyordu. Sonunda dayanamayıp konuşan kendisi oldu. “Anne, Kır Çiçeği dedi ki ağabeyim o atları istemiyor-muş, ben arzu etmedikçe evlenmemi de istemiyormuş. Benim mutluluğuma önem veriyor. Erkek adam atını kendi bulur demiş, *hakata*’nın evliliğine kalmaz. (Nilüfer, aile içinde aynı nesilden olanların birbirlerine saygı ifadesi olarak kullandığı terimi kullanmıştı.)

Annesi gülümsedi. Bir yandan da duygulanarak, “Tam ona yakışan davranış. Sana oldum olası çok kıymet vermiştir; tipimize ilk adımını atıp, sana göz kulak olmaya başladığından beri. Öz ağabeyin olsa bundan fazlasını yapamazdı.” dedi. Nilüfer, Kır Çiçeği’nin Ohiya ile ilgili anlattıklarını, doru ata göz koyduğu için Küçük Şefin onu nasıl azarladığını annesine aktardı. Mavi Kuş yeniden gülümsedi. Ama bu Nilüfer için yeterli değildi.

Nilüfer’in tek çaresi kalmıştı artık. “Anne, bana doğruyu söyle. Sence bu atlar dağıtım töreninde kullanılabilirsin diye evlenmeli miyim?” İşte açıkça sormuştu. Nefesini tutup annesinin cevabını bekledi. Aslında annesinin ne söyleyeceğini biliyordu, “Elbette hayır, kızım. Bizim *tiyoşpaye*’de öyle bir kural yok. Sen istemedikçe evlenmek zorunda değilsin!” diyecekti.

Ama Mavi Kuş uzunca bir süre sessiz kaldıktan sonra kelimelerini özenle seçerek konuşmaya başladı. “Kızım, kadınların evlenmesi doğal bir şeydir. Evlilik öncesi çok cazip görünen bazı erkekler, evlendikten sonra bakarsın kötü çıkmış. Bazı erkeklerin ise, evlenmeden önce bir özelliği yokmuş gibi gelse de, evlendikten son-

ra çok iyi koca olur. Makosen oyununda tahmin yürütmek gibi bir şeydir bu. Baştan bilmek olanaksızdır.”

Nilüfer önündeki işe sanki dünyanın en önemli işini yapıyormuşcasına yoğunlaşmış, hiç ağzını açmadan harıl harıl çalışıyordu. Annesi devam etti:

“Ağacın öldürdüğü büyükannen sen ve ben buraya geldiğimizde ölümden dönmüş gibiydik. Burası benim de doğduğum yer oldu. Akrabalarımız, kuzenim, enişten, amcaların, bizi bağırırlarına bastılar hemen. Kuzenim bizi kanatları altına aldı. Daha önce hayatımızda görmediğimiz kayınları bile bize yakınlık gösterdi. Bizi aralarına aldılar. Yeni büyükannen öz torunlarına gösterdiği sevgi ve şefkati senden esirgemedi. Seni mutlu etmek, seninle ilgilenmek için devamlı çabaladı durdu. Kadıncağzın sırtında büyüdün desem yalan olmaz. Senin için yapılan törenlerde elinde avcunda ne varsa verdi. Senin sosyal itibar kazanman için uğraştı.

Şimdi ise eniştenin bir sıkıntısı var çünkü öldürülen atların yerine koyacak kadar iyi at bulamıyor. Öyle sıradan atlar vermek istemiyor. En iyisi olsun istiyor. Kayınvalidesine layık olmalı.

Sen artık büyüdün, kadın sayılırsın. Çocuk değilsin. Akrabalık ilişkileri nasıl yürür biliyorsun. Kendi başına düşünüp karar verecek yaştasın. İnsanın akrabalarına nasıl davranması gerektiğini bilirsin. Buna kendin karar vermelisin.”

Hepsi buydu. Mavi Kuş, insanları bir arada tutan sıkı örülmüş akrabalık ilişkilerinden, akrabaların birbirleri için yapmaları gereken özverilerden dem vurmuydu. Sonra kararı Nilüfer’e bırakıp, kenara çekilmişti. Artık bütün bu unsurları dikkate alarak bir karar vermek Nilüfer’e kalıyordu.

Nilüfer aniden çok rahatladığını hissetti. Akrabalık ilişkilerinin oluşturduğu sadakat hissinin asaleti onun omzundaki yükü hafifletmişti. Başka bir şeyin önemi yoktu. Tamam, o yabancıyla evlenecekti. Hem zaten nasıl olsa biriyle evlenmesi gerekmiyor muydu? Şimdi evlenerek annesinin kuzenine yardım ediyor; onun kayınvalidesinin anısına bir iyilik yapmasına aracı oluyordu. Kayınvalideyi onurlandıracak bir iş yapmak asil bir hareketti. Üstelik Kara Kartal, en başından beri annesi ve kendisi için elinden geleni yapmıştı. Büyükanne de onları tanıdığı andan itibaren sevip, kollamıştı. Bu olay Nilüfer'i gayet yakından ilgilendiriyordu. Kenara çekilemezdi. Bu atların dağıtım töreninde kullanılmasını sağlayarak hem eniştesine hem de büyükannesine iyilikleri ve sadakatleri için teşekkür etmiş olacaktı. Yani kendini feda etmeliydi. Sadakat ağındaki bağlar sonsuza uzanıyor, başını döndürüyordu. Ama kendi konumunu ve ne yapacağını biliyordu artık.

Hızlı adımlarla Kara Kartal'ın tipisine yürüdü. Girişte durup kafasını içeri uzattı. "Enişte, atları suya gönder; büyükanne için," dedi.

Kara Kartal'ın yanındaki adamlar memnuniyetle kâfalarını salladı, "Gördün mü? Büyükannesini nasıl da seviyor." Ama Kara Kartal, "Eksik olma, yeğenim. Ama bunu yapmak istediğinden emin misin?" diye sordu.

"Çok eminim, enişte."

"Halası İlk Kadın gözle görülür şekilde rahatlamıştı. "İşte ona yakışan da bu! Yeğenimin büyükannesinin anısına saygısını gösterir bu," dedi. Nilüfer'in bu kararında kendi söylediği ve kızın tesadüfen duyduğu bir lafın ne kadar etkisi olduğundan hiç haberi yoktu.

Böylelikle karar verildi. *Tiyoşpaye*'den bazı çocuklar atları çözüp, suya götürdü. Teklifin kabul edildiği kararı hemen bütün kabileye yayıldı. Ama Nilüfer bir şart öne sürmüştü. "Büyükkannemin ruh tutma ayini sonra erdikten sonra evlenirim. O, benim için öncelikli," demişti. Kutsal At'ın ailesi anlayışla karşıladı. Zaten onlar da Güneş Dansı bitene kadar bir yere gitmeyecekti. Törenden sonra güzel gelinlerini alıp, güneye doğru yola çıkabilirlerdi. Beklemeye razıydılar.

Çok geçmeden Nilüfer'in arkadaşları topplaşmaya başladı. Satın alındığı için neler hissettiğini merak ediyorlardı. Onlar için bu merak uyandıran, hoş ve romantik bir durumdu. Nilüfer bu durumdan hoşlanmış mıydı; hoşlanmadıysa kabul etmek zorunda kalması çok yazık olmuştu. Memnunsa, çok iyiydi çünkü böyle seçilip satın alınmak heyecan vericiydi. Bu, büyük bir onurdu. Yaşça daha ileri olanlar satın alınan kadınlara saygı duyardı. Genç kızların bu konudaki düşünceleriye daha karışıktı.

"Ama oğlanın tipini bile bilmiyorsun. Onu hiç görmedin, değil mi? Uzaktan bile." Bu merak dolu soruları ona yönelten Alila idi. Bütün ayrıntıları bilmek istiyordu.

"Hayır," dedi Nilüfer. "Başlangıçta beni rahatsız eden de bu oldu zaten ama artık önemsemiyorum. Hem bu ilk defa olmuyor. Bir yabancıнын satın aldığı ilk kadın ben değilim ki! Benim tek derdim büyükkannemin armağan dağıtım töreninde gerektiği gibi anılması. Benim ne önemim var?" Ailelerin genç üyelerinde sık görülen türden idealist ve fedakâr bir edayla, dramatik bir havada bunları söylemişti.

“Ama aslında biraz endişelisin, öyle değil mi? Sonuçta hiç hoşlanmayacağın biriyle evleniyor olabilirsin,” dedi kızlardan biri bütün samimiyetiyle.

Hiçbir şeyi fazla ciddiye almayan Alıla bir öneride bulundu. “Dinle, bir fikrim var. Bunu sonuna kadar götürmek zorunda değilsin. Onlarla git, aileyi kendine hayran bırak. Sen de evlilik konusunda çok istekliymiş gibi davran. Ama sonra...” Bir an durakladıktan sonra devam etti. “Sonra tam yatma vakti geldiğinde, kaç oradan. Eğer adamı beğenmezsen bunu yapabilirsin. Kim ne diyebilir ki? Bizim bir tanıdığımız var...”

Haklıydı. Satın alma yoluyla gerçekleştirilen evliliklerde kocanın reddedilmesi duyulmamış bir şey değildi. Verilen sözü tutmamak elbette hayranlık uyandırmazdı ama belli koşullarda kabul edilebiliyordu. Mesela eğer kız buna zorlandıysa, kendi arzusu dışında, aileden birinin at ihtiyacı olduğu için kabul ettiyse; kız gerdeğe girmeden önce adamı kabul etmeyip kaçarsa, o zaman evlilik iptal edilebiliyordu. Böyle durumlarda armağanların geri verilip verilmeyeceği, onları veren tarafın karakteriyle ilgiliydi. Aile geri istemeyecek kadar gururlu ise o zaman armağanlar geri yollanmıyordu.

Ama Nilüfer, Alıla’nın sunduğu çözümün kendine göre olmadığını biliyordu. Armağanlar herkesin önünde kabul edilmişti ve Nilüfer söz vermişti. Geri adım atmak doğru olmazdı. “Söz veren kendini verir,” demişti Mavi Kuş’un büyükannesi bir zamanlar... Bu söz, evlilik çağındaki kızlara sık sık tekrarlanırdı.

Ruh Tutma ayının son günü nihayet gelmişti. Önce sembolik bir ziyafet oluyordu. Ölenin sunduğu son yiyecekleri paylaşmak üzere dört genç kız davet edilmişti. Davetlileri yaşlı koca seçmişti: Sıçrayan Tay,

Nilüfer, Kır Çiçeği, ve Gülümser. Ama o sabah Gülümser hasta olduğu için, yaşlı kadının başka bir torunu olan Yumuşak Rüzgar, sadece altı yaşında olmasına rağmen Gülümser'in yerine davet edildi.

Rüya Kadın ve Mavi Kuş kızları giydirip hazırladığında İlk Kadın ondan pek beklenmeyen bir şefkatle çocukların yüzlerini ve saçlarının orta kısmını kırmızı boya ile hafif hafif boyadı. Sonra da Sıçrayan Tay ve Nilüfer'e kıymetli çocuk süslerini taktı. Sadece önemli günlerde kullanılan bu süsleri Nilüfer üçüncü kez takıyordu.

Sıçrayan Tay hazır olur olmaz, ruh çıkını teslim etmek üzere çağırıldı. Genç kız, ruh evine girdi ve çıkını girişte bekleyen adama verdi. Yükün bir kısmını kollarından omuzlarına aktaran kemere rağmen, çıkın artık çok ağırlaşmıştı ve taşımak kolay olmamıştı. Bütün yıl boyunca ne zaman eş dost onlara sıra dışı, değerli ya da çok güzel bir armağan verdiğinde, onu çıkının içine sarmışlardı. Artık çıkın iki büyük yastık boyutuna ulaşmıştı. Çıkını teslim eden Sıçrayan Tay, görevini tamamlamış oldu. Bir an bile bu zor görevi aksatmamış, sorumluluklarını yerine getirmişti. Ama şimdi içinde bir parça hüznün vardı. Her işin sonu bir parça hüznü olur. Gözle görülmeyen sakini oradan ayrılınca ruh evi bomboş kalmış gibiydi.

Tam o sırada, daha önce ruh tutma ayini yapmış bir kadın -zaten bu yüzden bunu yapmaya hakkı olmuştu- kızları almaya geldi. Elinde, içinde toz haline getirilmiş tütsü olan bir kase tutuyordu. Onun peşinden "güzellik yolu" üstüne çıktılar. Bu yol, tören tipisinden ileri doğru yirmi adım kadar gidiyordu. Akgeyik ve buzağı postlarıyla zemini bütünüyle kaplı, çeşitli yerlerin-

de sembolik figürler bulunan ve tören için özel olarak hazırlanmış bir yoldu bu. Yolun her iki yanına göze hoş gelen uyumlu bir düzenlemeyle süslü çubuklar, çuvaldızlar, bıçaklar, tütün keseleri, makosenler, parlak renkli tüylerle süslenmiş el işleri yerleştirilmişti. Güzellik Yolu, yepyeni ve rengarenk bir yerdi.

Kızlar yürüyüşe geçmeleri için işaret verilmesini beklerken, etrafta onları görmek için toplanmış davetliler birikmişti. Kızlar, etekleri yerde sürünen geyik yavrusu derisinden elbiseleri içinde gayet endamlı ve ince görünüyordu. İki yanda örülü saçları ön taraftan, omuzlarından aşağı sarkıyor, onları daha uzun boylu gösteriyordu. Elbiselerin belleri yoğun olarak işlemelerle kaplıydı. İşlemeler, kenarı dantelli geniş kol ağızlarına kadar uzanıyordu. Üzerlerindeki her şey uyum içindeydi. Rüya Kadın'ın sanatçılığı hiç bu kadar çarpıcı biçimde sergilenmemişti. "Misafir, ev sahibine hürmet etmek için, en iyi giysilerini giyer." Bu kural burada abartılı bir şekilde uygulanmaktaydı.

Aralarında birkaç adım mesafeyle kızlar ağır adımlarla Güzellik Yolunda ilerlemeye başladı. Onlara rehberlik eden kadın önden yürüyüp yola güzel kokulu tütünden serpiştiriyordu. Yürüyüşleri sırasında bazı kadınlar onların kıyafetleri hakkında kısık seslerle övgüler yağıdırıyordu. Sıçrayan Tay ve Nilüfer'in yüzlerindeki boyalar da beğeni toplamıştı. "Bizim *tiyoşpaye*'den ne güzel kızlar çıkıyor!" diyorlardı. "Şu elbiselerdeki işçiliğe bir bak, hiç böylesini gördün mü?" "Bak bu kızlar kıymetli çocuk, üzerlerinde *hunka* süsleri var." Etrafta bu türden övgüler duyuluyordu.

Ama ailenin matem günüydü. Davetliler, sevilen bir kadının ikinci kez ölümüne tanıklık etmek üzere gelmiş

gibiydiler. Şimdi hafifliğin sırası değildi. Etrafa eğlence ararcasına bakmak doğru olmazdı. Ama her şeye rağmen, Yumuşak Rüzgar'a bakıp da hafifce gülümsemek neredeyse imkansızdı. En arkadan geliyor, sırayı bozmamak için çok ama çok büyük özen gösteriyordu. Bu yüzden zaman zaman neredeyse hareketsiz kalıyor, zaman zaman da Kır Çiçeği ile arası açılınca derhal harekete geçiyordu. Yaptığı işi bu derece önemsemesi, gülümsemelere sebep oluyordu. Ara çok açılırsa hoplaya zıplaya arayı kapatıyor ama bir yandan da kendine fazla uzun gelen etek, ayaklarına dolanmasın diye çeşitli numaralar yapıyordu (etek aslında Gülümser için yapılmıştı). Sonuçta Yumuşak Rüzgar düşmeden yürüyüşü tamamlayıp tören tipisine girmeyi başarınca, herkes rahat bir nefes aldı.

Ruh düşçüsü Beyaz El, ayini yönetmek üzere tipide yerini almıştı. Kızların sunağın arka tarafındaki şeref köşesine oturmalarını söyledi. Orayı kırmızı tüyler serpiştirerek süslemişlerdi. Tüylerin sürekli olarak kımıldaması, yaşamın ve ruhun sembolüydü. Maviye boyalı, geniş, kare şeklinde bir buzağı postu seriliydi. Her kıza postun bir köşesini tutması söylendi. Postun ortasında kutsal yiyecek pemikan vardı.

Kızların anne ve babaları ile ayini göremeyen ancak dinleyebilen büyükbaba dışında, içeride yalnızca daha önce ruh tutma ayini yapıp da başarıyla sonuçlandırabilmiş kişilerden oluşan bir topluluk vardı. Beyaz El, çubuğu ortaya çıkardı ve kızlar girerken ruh çıkınını açıp içinden saç tutamını aldı. Bunu yeniden arka direğe astı. Orada öyle tek başına, etrafında bir yıl boyunca toplamış olduğu güzel hediyelerden hiçbiri olmadan duru-

yor, “Cömert olun. Mallarınızı mezara götüremezsiniz,” mesajı veriyordu.

Beyaz El, duasında evrensel Ana’ya, seslendi. Bütün yiyeceklerin ve dolayısıyla da konukseverliğin kaynağıydı Toprak.

Ey Toprak, Anamız bizim, insanlığın saygın anası,
Ey Toprak, Anamız bizim, şefkatin sonsuz her can-
lıya.

Bugün bu bulutsuz gökyüzü altında

Bugün bana da göster şefkatini,

Uzun ve güzel bir hayat ver bana.

İnanıyorum bunu yapacağına, inanıyorum sana.

İşte kalkışıyorum bu ayine,

Ey Toprak, Anamız bizim, insanlığın saygın anası!

Ey Toprak, Anamız bizim, Güneş bile saygı duyar
sana!

Duasını dört misafirin adına şarkı söylemişcesine etti. Ardından, pemikan ekmeğini alıp, bir parça kopardı. Ateşin üstünde tutup tütsünün kokusunun ona sinmesini bekledi. Sonra bunu Sıçrayan Tay’ın dili üzerine yerleştirirken, şöyle konuştu: “Sana bu yiyeceği sunuyorum. Bu ekmek, yaprağın ve tütsünün kokusunu emdi. Onu ağzında tut. Bundan böyle bileceksin ki, her kim tipine girip oturursa, o senin sorumluluğunda olacak. Kendine ayırdığın yemeği ikiye böleceksin. Lokmanı gelenle paylaşacaksın.” Misafirperverlik için bu yüzden “rayıhalı iyilik” denirdi.

Diğerlerine de aynı sözleri tekrarlayarak ekmekten birer parça verdi. Ruh ziyafeti, kızların üzerinde önemli bir etki bırakacak şekilde planlanmıştı. Büyüklerinin ağlamalarının da etkisiyle, büyükannenin ayrılmadan önce verdiği son nasihatlar gibi gelen sözlerin ağırlığı altında

çocuklar, onun misafirperverlik ruhunu devam ettirmekten daha önemli bir şey olamayacağını düşünüyorlardı. Sorumluluk artık onların sırtındaydı. Büyükanne'nin hayır işleri ölümüyle sona eremezdi. Buna güçleri yettiğince asla izin vermeyeceklerdi.

Ayin tamamlanmıştı. Dışarıda seyirciler yere çökmüş, en ince ayrıntıya kadar düşünülmüş hazırlanmış ziyafette karınlarını doyuruyorlardı. Kadınlar hazırlıklı gelmişti. Yanlarında orada yiyemedikleri yiyecekleri koymak üzere birer torba ya da kap getirmişlerdi. Adettendi bu. Sunulanın alınmaması kabalık olurdu. Konukları, artanları daha sonra yemek üzere yanlarında götürmeliydiler.

Ardından dağıtım törenine geçildi. Sıradan davetlilere ufak hediyeler veriliyordu; bir çift makosen, bıçak kını gibi. Ama özel sebeplerle verilen çok değerli armağanlar da vardı. Nilüfer'in sayesinde gelen atlar, canıgönlüden hizmetlerinden dolayı Beyaz El'e verildi.

Farklı zamanlarda armağan yığınının katılmış en güzel eşyalar, önceden ruh tutma töreni yapmış davetlilere verildi. Ve saç tutamıyla birlikte çıkının içinde duran sembolik anlam taşıyan hediyeleri ise adet olduğu üzere belirli kişilere verildi. Dört bıçak, Güzellik Yolu'nu hazırlamak için gelen dört kadına gitti. Dört çuvaldız, törenin başında ruhun tütsülü yemeğinden yiyen dört kıza verildi. Bunlar, kızlardan öğrenmeleri beklenen kadınsal sanatları simgeliyordu.

Dört çubuk, o günden sonra sadece Beyaz El ve onun seçtiği kutsal adamlar tarafından taşınabilecekti. Deniz kabukları ise "kutsal adam malı" olarak biliniyordu ve sadece düşçüler onları takabilirdi. Bir ara, aynı gün içinde kimseye fark ettirmeden, bu dört adam "ru-

hu” alıp götürdü. Onu nereye ve nasıl gömdükleri onların sırrı olarak kalacaktı. Bunu asla açıklamamak üzere dini yükümlölük taşıyorlardı.

Her zamanki dağıtım törenlerinden farklı olarak ruh tutma sonrası yapılan dağıtım törenlerinde bağırma, sevinç çığlıkları ya da haykırma olmazdı. Tören ciddi bir hava içinde ve ağır ağır ilerlerdi. Aslında, temel olarak armağan dağıtılan diğer törenlerden çok farklı değildi. Ancak, burada armağan verme en üst noktasına ulaşıyor, tek elden yapılan muhteşem bir paylaşım dönüşüyordu. Dostlara verilen armağanlar, yine dostların yıl boyunca getirip armağan yığını üzerine bıraktığı, akrabalar ailelerin topladığı armağanlar oluyordu. Dağıtımda mallar bir kez daha eşitleniyordu. İşin kutsal yanı, vermek ya da almakta değil, toplu cömertliğin vurgulanmasında yatıyordu.

O akşam, son davetli de gittikten sonra, akrabaların hepsi dışarıdaki ateşin etrafında toplandı. Yorgun ama mutluydular. Dostlarının bu zor görevde verdiği desteğe minnettardı hepsi de. Ölmüş akrabaları için ellerinden geleni sonuna kadar yapmışlardı. Herkes düşüncelere dalmış sessizce otururken, yaşlı adam bir yıllık çabalarının kapanış konuşmasını yaparcasına söze başladı.

“Artık tamam; şimdi içimiz rahat.

Artık onun ruhunun özgürce ruhlar ülkesine gitmesine izin ver.

Biz sevdiğimizi şereflelendirmek, ona saygılarımızı sunmak için onu bir dem daha yanımızda tuttuk.

Onun en büyük tutkusu olan misafirperverliğini bir müddet daha sürdürmesine yardım ettik.

Halkımıza bir kez daha güzel bir cömertlik örneği verdi.

Artık onun huzur içinde yanımızdan ayrılmasına izin ver.”

Güneş Dansı töreninin yapıldığı alan, kutlama günlerinde fazlasıyla etkileyici, renkli ve cıvıl cıvılken, kapanıştan sonra hüzünlü bir görüntü ortaya çıkardı daima. Misafir gruplar kamplarını toplamaya başlamıştı. Her biri kendi hızında işlerini yürütüyordu. Genelde bütün gün sürerdi toplanmaları. Gidenlerin sayısı arttıkça kamp yerinde daha geniş boşluklar oluşur, geride geçici sığınak oluşturmak için çardakların kurulmasında kullanılmış çubuklar, dallar kalırdı. Akşamları insanı davet edercesine kıpkırmızı alevleriyle etrafa ışık saçan kamp ateşleri yerine, soğuk küller ve sönmüş kömürler vardı dört bir yanda.

Akşam olduğunda, sadece Beyaz Ruh’un kamp çemberi eski haliyle duruyordu. Burada ev sahipliğini onlar yapmıştı. Bu alan onların toprağıydı. Zamanı geldiğinde onlar da kampı toplayıp başka bir yere göçeceklerdi ama en son misafir de oradan ayrılmadan bunu yapamazlardı. En son ayrılan grup, Kara Tepeler bölgesinden gelenler oldu. Giderken Nilüfer’i de yanlarında götürdüler.

O anda içinde bulunduğu duygular ne olursa olsun, Kutsal At’ın anneleri onu almaya geldiğinde Nilüfer hazırды. Kadın akrabaları onu şefkatle öptü. Erkeklerse veda etmek için elini tuttu. Mavi Kuş bir an onu bağrına basıp öptü. Ama gözyaşı yoktu. Ölüm dışındaki bütün durumlarda gözyaşlarına hakim olunması gerekiyordu. Böyle bir ayrılış sırasında kendini tutamayıp ağlamak uğursuzluk getirirdi. Ya gidenin ya da geride kalanın “yeniden bir araya gelemeden, öleceği” düşünülürdü.

Kamptan uzaklaştıklarında, Kutsal At, Nilüfer’in atının yularını almak için atıyla onlara yaklaştı. O ana ka-

dar Nilüfer'in bindiği atı, oğlanın annesi idare ediyordu. Atın yuları hiç konuşmadan oğlana teslim edildi. İşte o zaman Nilüfer oğlanı hatırladı. Hediye atların getirilmesinden önceki akşam su kıyısına gittiklerinde gördüğü iyi giyimli gençti bu.

Nilüfer, Alila'nın o akşam söylediklerini hatırladı. "Şu yabancıya bakar mısın! Umarım bana doğru geliyordur!" demişti. Diğer kızlar onu uyarmış, "Alila, öyle konuşma. Çok ayıp!" demişlerdi ama aslında onların düşündüğü de farklı değildi. Oğlan, sessizce gülümseyerek Nilüfer'e doğru yürümüşü. Ama Nilüfer ona yüz vermemişti. Terbiyeli bir Dakota kızı olduğu için öğütlere uymuştu: "Eğer senden gerçekten de hoşlanmışsa isteğini alana kadar çabalayacaktır. Bu da senin için kanıt olur. Sakın hemen 'olur' deme."

Büyük olasılıkla oğlan başarana kadar denemeye devam edecekti ama annesi ondan çabuk davranmıştı. Sonuçta işte artık Nilüfer'in yanında atın üstündeydi. Nilüfer, bir şey söylemedi. Oğlan da sohbet etmek için uğraşmıyordu zaten. Böylece seyahatlerine devam ettiler. Ama o kadar yavaş ilerliyorlardı ki bir süre sonra diğerleri gözden kayboldu. Koskoca dünyada yapayalnız gibiydiler, etrafları göz alabildiğine bomboştu. Evlerine kadar böyle yalnız gideceklerdi. Nilüfer geride bıraktığı akrabalarını düşününce içinde derin bir hasret hissetti. Şalını başının üstüne çekip birkaç damla gözyaşı döktü. Daha sadece on sekiz kış yaşamıştı ve ilk defa hiç tanımadığı insanlarla yalnız kalıyordu. Bir iki damla gözyaşı dökmeden bu yeni duruma alışması olası değildi. Ama Kutsal At gözyaşlarını görmemeliydi. Sadece çekingen olduğunu, bu yüzden başını örttüğünü düşünmeliydi.

Oğlan birden ona döndü. “Al, şunları tut,” dedi ve iki atın dizginini de ona uzattı. Acelesi yüzünden tavrı sertti. Nilüfer, şaşkınlık içinde dizginleri almaya çalışırken, şalı başından kayıp omuzlarına düştü. Yeniden kaldırıp başının üstüne örttü.

Bu arada oğlan atından yere atlamış, eğilerek ilerlerken bir taraftan da yayına bir ok sürüyordu. Yamacın kenarındaki yabancı eriklerin yanına ulaşınca bir dizinin üstüne çöküp, okunu attı. Ardından çalıların arkasına geçti. Bir süre sonra oradan çıktığında omzunda genç bir geyik taşıyordu. Onu atına bağlarken sıradan bir şey yapmışcasına konuştu. “İşte, oldu. İlk akşamımızda taze et yiyebileceğiz.”

Nilüfer bir şey söylemedi. Ama gözyaşları dinmişti. Kendini yalnız hissetmiyordu. Oğlanın geyiğı ne kadar ustalıkla avladığını düşünüyordu. Ama yüzünü saklamaya devam etti. Gözyaşı izlerinin fark edilmesini istemiyordu.

Sessizce ilerlemeye devam ettiler. Sırtı tırmandıktan sonra daha yukarılara doğru ilerlerken oğlan konuştu. Sanki Nilüfer hakkında bir üçüncü şahısla konuşuyor gibiydi. “Galiba geyikle akraba. Onu vurduğumda ağladı.” Bu aslında bir iltifattı. Çünkü halkın arasında geyik, kadın cazibesinin vücut bulmuş şekliydi.

Nilüfer kahkasını tutamadı. Oğlan da onunla birlikte güldü. O andan itibaren kendini daha rahat hissetmeye başlayacaktı. İşler yolunda gidecek gibiydi. Oğlan düşünceli ve sabırlıydı. Onu seveceğini düşündü.

Bölüm 14

Dakota gelinleri için en önemli sorun, eş olarak aldıkları sorumluluğa uyum göstermek değildi. Çünkü bu özel bir durum ve kişisel bir olaydı. Asıl zorluk kocasının yakın ailesi ve diğer akrabalarına uyum gösterebilmektir çünkü bu sosyal bir meseleydi. Nilüfer, dışarıdan gelen biri olarak kayınpederi Usta Avcı tarafından yönetilen *tiyoşpayeye*, kendinden beklendiği gibi uyum göstermeliydi. Bu uyum sürecinin pürüzsüz ve hatasız olması gerekirdi; aksi takdirde köyünde aldığı terbiye sorgulanacaktı. Dakota akrabalık kuralları, özellikle de kayınlarla ilişkiler söz konusu olduğunda, çok dolambaçsız ve katıydı. İlk yapması gereken; mahir bir şekilde kimin kim olduğunu gözlemek, sonra da her birine akrabalık kurallarının gerektirdiği gibi davranmaktır. Bu, çok karmaşık değildi aslında. Vasat bir zekası olan, bu düzen içinde yetişmiş her insan için püf noktalarını bilir, gerekeni yapabiliyordu. Gene de, en azından ilk başlarda çok özenli olmak gerekiyordu.

Nilüfer sürekli bu konuya dikkatini verdiğinden köyünü özleyecek zamanı olmuyordu. Aslında yeni yaşamında üzerine odaklanması gereken çok şey vardı. Ayrıca biliyordu ki kendi ailesi uzun bir süre kalmak üzere onları ziyarete gelecekti. Kocasının öz annesi, onları istedikleri kadar kalmaları için davet etmişti köyden ayrılmadan önce. Ailesi de, güneye doğru yola çıkacak ilk kafileye katılacaklarına söz vermişti. Nilüfer biraz bekleyebilirdi. Hem bu arada evlilik yoluyla edindiği bunca yeni akrabaya da alışmış olurdu. Onlarla ilişkisinde kurallara en ince ayrıntısına kadar dikkat edecek, böylece iyi aile terbiyesi aldığını; en önemli sorumlulukları, yani akrabalara karşı olan ödevleri, iyi öğrendiğini gösterecekti. Kendi ailesini iyi temsil edebilmek için üstüne aldığı sorumluluk onun çok sessiz ve dikkatli, hatta zaman zaman görünmez olmasına sebep oluyordu. Doğrusu bu, fazla girişken olup hata yapmaktan daha temkinli bir yaklaşımdı.

Rüya Kadın'ın kocası, yani Sıçrayan Tay ve Kır Çiçeği'nin babasının niçin o kadar içine kapanık biri olduğunu anlamıştı. İyi huylu, yardımsever ve bütün köylülerce sevilen biri olmasına rağmen, hep bir parça geri planda kalırdı. Çünkü o başka bir köyün çocuğuydu. Kara Kartal'ın *tiyoşpaye*'sindeki herkes onun evlilik yoluyla edindiği akrabalarıydı. Sürekli bir misafir gibiydi orada. Asla kendi köyünde yapabileceği gibi kendini koyuveremezdi. Şimdi Nilüfer da aynı eniştesi gibi davranmak zorunda hissediyordu kendini.

Bu *tiyoşpaye*, daha önce gördükleri arasında en büyük olanıydı. Usta Avcı'nın kendi öz akrabalarından köyde yaşayan çok kişi vardı. Sayıları o kadar çok olmasa da karılarının akrabalarından onlara katılmış olanlar

da bulunuyordu. Bir araya geldiklerinde hatırı sayılır bir sayıya ulaşıyorlardı. Kimin kim olduğunu öğrenmek pek basit değildi. Ama bunun üstesinden gelince aile içinde kendi yerini daha iyi kavrayacak ve rahat edecekti. En azından öyle umuyordu.

Kocasının akrabaları arasına girmiş gelin, ya da karısının akrabaları arasına giren damat bulunduğu ortama daha kolay alışabilsin diye eşiyle sık sık yalnız bırakılırdı. Nilüfer'e kalırsa bu, çok iyi bir adetti. Akrabalar ondan herhangi bir talepte bulunmuyor, ona odaklanıp rahatsız, huzursuz etmiyor, hatta o istemedikçe konuşmaya zorlamıyorlardı. Kocasının akrabalarının bu konuda özen göstermesi onu rahatlatıyordu.

Her bir kişinin ona davranışlarını gözlemleyerek, yavaş yavaş aralarındaki akrabalık bağının ne olduğunu anlamaya başladı. Örneğin, köye varışlarından kısa süre sonra, bir sabah Nilüfer tipisinin savrulan rüzgar kanatlarını düzeltmek için dışarı çıktığında, gülüşmeler ve fısıltılar kulağına çarptı. "Hey, dikkat et! Orada ip var, takılıp düşme! Soldaki kütüğe dikkat!"

Bunları duymamış gibi davrandı ama gözucuyla yandaki tipide, sevimli sevimli gülümseyen on dört on beş yaşlarında üç oğlan çocuğu olduğunu gördü. Tipinin hava alması için alt kanatlarını kaldırmışlar, oradan onu seyrediyor ve şakalaşmaya çalışıyorlardı. Onların kim olduğunu anlamak zor değildi. Kendisiyle şakalaşabildiklerine göre, kocasının ya kardeşleri ya da kuzenleriydi. Bir başkasının bunu yapması kabalık olurdu. Ama insanın kardeşinin ya da kuzeninin karısıyla şakalaşması ve ona da aynısını yapması için fırsat vermesi doğal kabul edilirdi. Oğlanlar bir anlamda şakalarıyla, "Bakar mısın, bizimki (kardeş ya da kuzen) gidip uyku-

cunun biriyle evlenmiş. Kız uykudan gözünü açamıyor. Nereye bastığını göremiyor. Onu uyarmalıyız,” demeye getiriyorlardı.

O da kendileriyle şakalaşsın diye Nilüfer’i kızdırmaya çalışıyorlardı. Bu, aslında kendilerini tanıtmak ve aralarındaki ilişkiyi gerektiği gibi kullanmaya yönelik bir girişimdi. Tamamiyle iyi niyetle yapılan, onu bir parça kızdırmaya yönelik bir eğlenceydi.

Bir akşam üzeri Nilüfer, başka bir kayınbiraderiyle tanıştı. Sırtını tipiye yaslamış otururken, iki yaşında bir oğlan çocuk yanına geldi. Elinde bir armağan tutuyordu; bir yaprak parçası. Onu Nilüfer’e uzatırken dengesi ni kaybedip tökezledi. Nilüfer onu yakaladı ve kucağına oturttu. O ana kadar, orada olduğunu görmemiş gibi yapan kayınvalidelerinden biri çocuğa seslendi, “Güzel kızı buldun sarılırsın tabii. Sen büyüyünce belki Kutsal At’ı bırakıp sana kaçır. Zaten bu kız Kutsal At için fazla güzel.” Böylece Nilüfer, kucağında oturan çocuğun kendi kayınbiraderi olduğunu öğrenmiş oldu.

Bu şekilde çeşitli akrabaları tanımaya devam etti. Bir sonraki dolunaya kadar onlara karşı sorumlulukları konusunda epeyce fikir sahibi olmuştu. Onunla şakalaşma yakınlığında olanların dışındakilerle ilişkileri resmiydi. Kayınpederi ve onun üç karısının çok titiz bir şekilde kendine resmi davranması gerekiyordu. Çünkü onlar mesafe gerektiren akrabalardandı. Uzaktan yardımcı olmalı ve saygı göstermeliydiler. Ama aynı zamanda onun ayağının altında olmamalı, ilgi talep etmemeliydiler. Gelinlerinin onlara karşı tavrı da bunun aynısı olacaktı.

Bu kurala rağmen ilk eş ve aynı zamanda Kutsal At’ın öz annesi olan büyük kayınvalide Taluta, zaman

zaman bu kuralı çiğneyip Nilüfer’le doğrudan senli benli konuşuyordu. Bu Nilüfer’i şaşırtıyordu çünkü daha önce bu kuralı çiğneyen bir kadın görmemişti. Hatta kadının bazı arkadaşları onu bu yüzden eleştiriyordu. “Biraz fazla rahat davranmıyor musun, gelininle bu kadar samimi olman doğru mu?” Onlara cevaben “Ne olmuş, kuralsa kural, bana ne? Sonuçta bir çocuk. Üstelik de köyünden uzakta. Kaldırıp buraya getirdik. Köyünü özlüyordur. Biraz rahatlatılsak fena mı olur?” derdi.

Gelin ve kayınvalide uzun uzun havadan sudan konuşurdu. Konuşan genelde yaşlı kadın olurdu. Genellikle kayınvalideden ziyade anne gibi davranırdı ona. Zamanla Nilüfer de onunla daha rahat konuşma cesaretini kendinde buldu. Bir gün Usta Avcı’nın tipisinin ne kadar büyük olduğuna şaşırdığını söyledi. Kadın, üç ailenin birden kalması gerektiği için tipinin çok büyük olduğunu söyledi. Gerçi büyük hanımın çocukları Kutsal At ve onun ablası Eko artık evliydi ve hemen yakında kendi tipilerinde yaşıyordu ama gene de böyle büyük bir tipeye ihtiyaçları vardı.

“Evet, bu çok büyük bir tipi,” dedi kayınvalidesi Nilüfer’e. “Bu çadırı yapmak için en irisinden otuz altı bufalo postu kullanıldı. Parçaları kesip hazırlayıp birbirine dikmek de çok uzun zaman aldı. Yardıma etraftan kadınlar geldi. Her gün onlara ziyafet çektik. Kayınpe-
derin tipinin direklerini Kara Tepeler’den seçti. Oğulları ve yeğenleri kesip buraya getirdiler ağaçları. Yaşlı dayısı bu işlerden iyi anlar. O direklerin kabuklarını soyup, hazırladı. Ağaç kullanılacak kıvama gelsin diye uzun süre beklettiler.”

“Bizim tipimizin on dokuz direği vardı. Eniştemin-
kinde ise yirmi üç direk var. Onunki bizimkinden bü-

yük çünkü bizim *tiyoşpaye*'nin başı olduğu için onun geleni gideni çok olur," dedi Nilüfer.

Taluta, Usta Avcı'nın tipisinde, dışarıda rüzgar kanatları için dikili direkler haricinde otuz dört direk olduğunu söyledi. Bu tipiye, direklerini dikip, kurmak için erkeklerin gelmesi gerektiğini, kadınların gücünün buna yetmeyeceğini anlattı.

Tipiyi ilk gördüğünde, hemen giriş yeri üzerinden tipinin iki parçaya ayrıldığı ve bu iki parçanın tahta kamalarla birbirine bağlandığı Nilüfer'in dikkatini çekmişti. Şimdi niçin tipinin iki parça olduğunu anlıyordu. İki ayrı parça halinde kurulmuş olmasaydı bu ağırlık altında ortadaki direk kırılırdı. İçi de bir tipiye göre çok genişti. Nilüfer tipiye boşken adımladığında bir ucundan diğerine on altı adım geldiğini görmüştü.

Her eşin kendi ayrı bölümü vardı. Çocuklarıyla birlikte yatırıyordu. Büyük hanım ise girişin sağ tarafında yer alan evsahibesine ait bölümde kalırdı. Usta Avcı'nın da büyümüş çocukların da kendi bölgeleri vardı. İkinci karısından olan üç küçük oğlan bir tarafta, altı kızı ise iki ayrı yerdeydi. Onların arasında bir de kuzenleri vardı. Genelde bir de büyükanne ya da büyükbaba olurdu. Bazen bir amca ve karısı ya da yakın akrabalarından biri onlarla kalırdı. Hepsine yetecek yer vardı. Hatta bazen gece sığınacak yeri olmayan bir yolcunun misafir edildiği bile olurdu. Usta Avcı, hiçbir misafir ya da yolcuyu aç yollamamış olmakla övünürdü.

Şeref köşesi, arkasında süslü bir perde gerili olarak, daima düzenli tutulurdu. Orada süslü heybeler ve başka dekoratif eşyalar dururdu. Özel misafirler orada ağırlanırdı. Herkes tipi içinde yerini bilir, genelde kalabalık

olmasına rağmen daima belli bir düzen ve saygı hakim olurdu.

Üç eş, yemek işinden ortak olarak sorumluydu. Kadınların ikisi kardeş, diğeri de kuzendi zaten. O anda bitirilmesi gereken acil iş her neyse onun üzerinde çalışmayan kadın, doğrudan yemek işini üstlenirdi. Çocukların sorumluluğu da kadınlar arasında eşit paylaşılır, eşler çocukların hepsinin annesi gibi davranırdı. Öyle ki, yabancı biri uzunca bir süre gözlemeden, emzirilen bebekler hariç, çocukların gerçek annelerinin hangi kadın olduğunu asla anlayamazdı.

Nilüfer, eniştesinin *tiyoşpaye*'sinde hiç örneği olmamasına rağmen bu çok eşlilik kavramına yabancı değildi. Böyle bir durumla ilk kez yakından karşılaşmış ve ev halkının uyum içinde olduğunu görmüştü. Bütün eşler, işleri canıgönülden paylaşıyordu. Kocalarının ilgisi ni de sırayla paylaşıyor, hatta adam aralarından birine uzun zaman ilgi gösterirse, bu konuda şakalaşmaktan geri kalmıyorlardı.

Eşler her ne kadar bir anlamda eşit olsa da, büyük hanım Taluta öncelik sahibiydi. Bir gün Nilüfer'in kulağına eğilip, "Beni satın aldı," demişti. Daha sonra kız kardeşi de annesi babası tarafından hem ablasının koruması altında olsun hem de ona yardım etsin diye verilmişti. Bu sık görülen bir durumdu. Genç kızın annesi hayatta değilse, yardıma ve korunmaya ihtiyacı varsa bu özellikle yapılırdı. Bir müddet sonra, yaşça onlardan küçük olan kuzenleri de aynı sebepten aileye katılmıştı.

Nilüfer, birden fazla karısı olan birçok önemli adam, grup lideri, şifacı, avcı, kabilenin önde gelenini duymuştu. Bunlar, aynı anda birden fazla kadına ve aileye bakabilecek güçte kişilerdi. Hatta doğuda Santee kabile-

sinde bir şamanın, tamı tamına dokuz karısı olduğu anlatılırdı! Babası Gökkuşığı oraya gittiğinde gözleriyle görmüştü. Yoksa Nilüfer buna inanmazdı. İşte burada da kendi kayınpederi üç karısıyla ve ailesiyle yaşıyordu. Her şey pürüzsüz yürüyordu. Bu gözlemini, kayınvalidesine mümkün olduğunca kibar bir ifadeyle aktardı.

Büyük hanım güldü: “İki yıl önce gelseydin, dört kayınvaliden olacaktı,” dedi. Ardından da dördüncü kadının dışarıdan gelen biri olduğunu ve çok sorun çıkardığını anlattı. Usta Avcı sonunda dayanamayıp onu köyüne geri yollamıştı.

Taluta, gerektiği zaman diktatörce davranabiliyordu çünkü o satın alınmış eştı. Ayrıca kendi durumundan emindi. Ama iyi yürekli bir kadın olduğundan ailedeki herkese analık ederdi. Hem kalben hem de bedenlen büyük bir insandı. Kocası, eşleri, çocukları ve kendi iyiliği için fark gözetmeden elinden geleni ardına koymuyordu. Asla küçük hesaplara girmeden evin ekonomisini gayet güzel idare ediyordu.

Nilüfer ve Kutsal At için düğün ziyafeti zamanı geldiğinde, Taluta derhal idareyi eline aldı ve köyün o ana kadar gördüğü en iyi ve en cömert eğlencelerinden birini düzenledi. “Yaklaşın, gelinimin elinden tutun,” diye özel davetlileri yanlarına çağırıyordu. Geliniyle onları tanıştırıyor, el tutuşturuyor; onlara Nilüfer şerefine güzel armağanlar veriyordu.

Bir gün Usta Avcı yiyecek deposu oluşturmaya karar verdi. Er ya da geç yiyecek sıkıntısı çekilen günler mutlaka gelecekti. İşte bu görevde de büyük hanım, bütün aileyi yönetip çalıştırma konusunda becerisini sergiledi. Nilüfer, onun idari becerisinden çok etkilenmişti. Yapılacak işler kadının kafasında çok belirgindi.

Usta Avcı'nın yiyecek deposu oluşturma arzusunun ardında yatan sebeplerden biri de korkuydu. Nilüfer'in, her şeyden uzakta ve kendi halinde köyünden farklı olarak buradaki insanlar endişeliydi. Sürekli beyaz adamlardan ve onların yiyecek kaynaklarını ne şekilde etkileyebileceğinden söz ediliyordu.

“Giderek artan sayılarda buralara geliyorlar ve bizim sürülerimizi tehdit ediyorlar. Dostlarımızı (bufalo-ları) keyiflerine göre öldürüp, çayırlarda öylesine bırakıyorlar. Nasıl insan bunlar, ne kadar tutumsuzlar! Çocuk gibiler. Akılları başlarına gelmemiş mi daha? Böyle giderse hepimiz aç kalacağız!” Konuşmalar genelde bu yöndeydi. Biri bir şey, diğeri başka bir şey söylüyordu ama sonuçta konuşulanların özü buydu. Daha dar görüşlü olanlar, bütün bufalo sürülerinin ortadan kaldırmamayacağını düşünüyor veya sırf keyif için bu asil yaratıkların öldürülmeyeceğini söylüyordu. Ama kamp yerinde hakim görüş, büyük bir tehlikeyle karşı karşıya olunduğu yönündeydi.

Usta Avcı, en kötü durum için hazırlıklı olmak istediğinden *tiyoşpaye*'sini bir araya topladı. “Akrabalarım,” diye söze başladı. “Etrafta duyduğlarımız iyi şeyler değil. Ama akıllı adam kendini korur, ya da korumaya çalışır. Başaramasa bile en azından elinden geleni yapmış olacaktır. Bakın, şimdi eski usul bir depo oluşturup elimi geçirebildiğim bütün eti depolamak istiyorum. Sizin de bana katılmanızı tavsiye ederim. Diğer yiyeceklerden de koyalım; yer meyveleri gibi şeyleri, hepsini depolayalım. En azından bir süre onları yeriz, ardından da ölürüz.”

Karıları, gelinleri ve diğer kadınlar, bütün genel toplantılarda olduğu gibi bir arada oturuyordu. Sözlerine

kadınlara dönerek devam etti: “İlk iş erkekler bulabildiklerince çok et temin edecek. Kadınlar da günlük ihtiyacın üzerindeki etleri hazırlayacak. Mümkün olduğunca ince kesip kurutup, ezecek; kendi hazırladığı kaplara koyacak. Depoda her ailenin etini saklayacak yerimiz olacak. Kapların üstündeki desenlerden ailelerin etleri ayırt edilecek. Bir gün, aç kalınca, buradaki etler hem kendilerine yetecek hem de misafirlerine ikram edebilecek.”

Hemen avcılar işe koyulup mümkün olduğunca çok et getirmeye başladı. Kadınlar her gün güneş batana kadar çalışıyor, eti gerektiği gibi parçalayıp, kesiyordu. Bu arada yaşlılardan bazıları, depo hazırlama sanatını bilenler, kamp yerinden uzakta çamların dibinde ayak altında olmayan bir mekân belirledi. Dimdik aşağı doğru, uzun boylu bir insanın kolu derinliğinde, yuvarlak bir çukur kazdılar. Çapı bir insanın girebileceği kadar genişti. Daha derine doğru ilerledikçe çapı genişlettiler. Çıkardıkları toprağı kazıcılar yukarı gönderdikçe, deri torbalara doldurdular. Bunları sırtlarında taşıyıp çalılının altına serpiştiriyorlardı. Yakınlarda bir yerde depo olduğu izlenimi vermek istemiyorlardı. İşleri tamamlandığında, yerin epeyce altında geniş bir oda oluşturmuşlardı. Yere gömülmüş dev bir kavanozu andırıyordu.

Kadınlar da harıl harıl çalışıp etleri hazırlıyordu. Et, ince şeritler halinde kesildikten sonra yere paralel sopalar üstüne asılıp bir iki gün güneş ve rüzgarda kurumaya bırakılıyordu. Sonra sıra etlerin ayak altında çiğnenmesine geliyordu. Etler, çayıra bir örtü gibi yayılan yeni toplanmış yaprakların üstüne yatırıldıktan sonra üzerleri yine yapraklarla kaplanıyor, ardından da hepsinin üs-

tünü kapatacak şekilde temiz bir post seriliyordu. Şimdi çiğneme işlemi başlayabilirdi.

Bu iş için on beş on altı yaşlarında kanlı canlı oğlan çocukları seçilirdi. Önce bir güzel ter banyosuyla temizlenip, oğlanların ayaklarına yeni makosenler giydiriliyordu. Ardından bütün gün boyunca postun altındaki etin üstünde zıplayıp duruyorlardı. Bazen aynı anda tempolu olarak zıplar bazen de sırayla bu işi yapar; arada sırada durup dinlenir, yemek yerlerdi. Ama çiğneme işi daima güçlü ve devamlı bir şekilde sürdürülmeliydi. Çocuklar yavaşlayacak olursa, artık dillerinden başka çalışan bir yerleri kalmamış büyükbabalar gelip yanlarına oturur, onlara tezahürat yapar, gayretlendirir, o da işe yaramazsa tatlı tatlı alay ederlerdi çocuklarla.

“Ecaa!” derlerdi küçümsercesine. “Biz küçükken, öyle bir et çiğnerdik ki...” Gençken ne kadar enerji dolu olduklarını söyleyip böbürlenirlerdi. “Ben senin yaşındayken... Hey gidi günler, şimdiki gençlerde nerede o güç?” Tabii oğlanlar da kendi nesillerinin namusunu temizlemek için, eski oğlanların daha güçlü olduğu iddiasını çürütmek gayretiyle çok çaba gösterirdi. Ama güneş altında bütün gün bunu yapmak hiç de kolay bir iş değildi. Bu yüzden, iş bitince et çiğneyiciler üzülmezdi!

Bu çalışma her gün tekrarlanıyordu. Her kadın hazırladığı eti depoya koyuyordu. Çiğnemenin iki amacı vardı. Birincisi, etin şekilsiz olmak yerine düz olarak kuruması sağlanıyor ikincisi de içindeki bütün nem dışarı atılıyordu. Çiğnendikten sonra et yeniden asılıp, uzun süre kurutuluyor, günlerce güneş batana dek dışarıda bekletiliyordu.

Bu çiğneme ve kurutma işlemi her yeni et partisi için tekrarlanıyor, büyük hanım etin hazır olduğunu ilan edip, depoya gönderene kadar devam ediyordu. Bu süre içinde et koyu rengini kaybedip, grimsi soluk bir renge bürünmüş oluyordu. Üzerinde onca adım atılan etin bünyesindeki bütün lifler parçalanıyor, normal kurutulmuş etten farklı olarak yumuşak ve kolayca bükülür hale geliyordu. Bu işleminden sonra et pişirildiğinde yenmesi daha kolay olurdu. Elbette bu girişim büyük çaba gerektiriyordu. Bu çabanın meyveleri ise ancak gelecekte toplanabilecekti.

Her kadın etini ham deriye sarıyordu. Bunlar yassı zarflara benziyordu. Dört kenar katlanıp bağlanınca yarlardan çekilip uzatılmış bir daire şeklini alıyordu. Kılıf, bir kadın kolu uzunluğundaydı ve eni boyunun yarısı kadardı. Kenarlarını renkli desenlerle boyar, katlandığında göze hoş görünecek şekilde hazırlarlardı. Kılıflar hep çiftler halinde yapılıp birbirine bağlanırdı. Eğer bir kadının bir çiftten fazla kılıfı varsa hepsini aynı desenlerle süslerdi. Burada amaç, paketlerin bu damga sayesinde ayırt edilmesini sağlamaktı. Et depoya konulduktan sonra her kadın, desenlere bakarak kendi paketini bulabilirdi. Paketler çok sıkı olmayacak şekilde birbirlerine bağlanırdı. Böylece birini açarken diğerini bozmak zorunda kalmazdınız. Yük beygirleri üzerinde taşınırken de, bunlar beygirin sırtından iki yana sallandırılırdı.

Yiyecek paketlerini depoya istifleyebilmek için birini bir sıırıktan aşağı indirdiler. Bu kişi yukarıdakilerden, teker teker her ailenin paketini alıp, deponun duvarına yakın olarak dizdi. Her ailenin stoku arasında biraz mesafe bırakıyordu. Bir aile paketini açmak zorunda kalır-

sa, diğerklerini bozmadan alabilecekti. Paketlerin hepsi yerleştirildikten sonra adamı yukarı çektiler.

Çukuru kazdıkları yerde, yüzeydeki toprağı büyük parçalar halinde oradan almışlardı. Deponun girişini uygun şekilde kapattıktan sonra toprak parçalarını eski yerlerine koydular ve aralardaki çatlakları toprakla örttüler. Üzerine de ot, yaprak ve çakıl serpiştirdiler. Geçen biri burada bir depo olduğunu kolay kolay anlayamazdı. Aslında yol üstü bir yer değildi ama gene de belli olmazdı. Bu olasılık her zaman vardı.

Bütün bu işler yapılırken kadınlar, erkeklerden ayrı bir yerde oluyordu. Nilüfer kocasını gündüzleri sadece uzaktan ya da birlikte bir iş yapılması gerekiyorsa kısa süreliğine görüyordu. Ama zaten toplum içinde erkeklerle kadınların, hemcinsleriyle bir arada olması beklenirdi. Evliler birbirlerinden özel ilgi beklemezdi. Diğerklerinin varlığını her zaman dikkate alır, ona göre davranırlardı. Nilüfer de kocasından, diğerkadınların kendi kocalarından istediğinden fazlasını istemiyordu. Hem kimse kocasının herkesin içinde kendine ilgi göstermesini istemezdi. Kocasını böyle bir şey yapsa yerin dibine girerdi.

Sadece kendi tipilerinde yan yana geliyor, birlikte yemek yiyip, uyuyorlardı. Ama orada bile konuşmalarında ölçülüydüler. Nilüfer, kocasını kendine bir şey söylemedikçe konuşmazdı. Kutsal At, bazen şüpheye düşüyordu. Bu kızını satın almakla hata mı etmişti? Belki de kızın kalbi bu evlilikte değildi!

Ama kız, onunla hayatını en ufak bir itirazda bulunmadan paylaşıyordu. Çok çalışkandı. Kayınvalidesinin o gelmeden hazırladığı küçük tipilerini, olabildiğince düzenli ve temiz tutuyordu. Aslında çok güzel bir tipide

yaşıyorlardı. Beyaz postlardan yapılmıştı. Orantısı mükemmeldi. Bu yüzden çok sağlam duruyordu. Tipinin şekli iyiye duruşu da sağlam olurdu, çünkü her yanından yere eşit basıyor demekti. Aksi takdirde asla rüzgara ve fırtınaya dayanamazdı. Gelinleri için hazırladıkları tipinin kenarlarında püsküller ve değişik süsler vardı. İçiyse renginden dolayı aydınlıktı. Nilüfer kışın gelmesini hiç istemiyordu. İçeride ateş yakınca yükselen dumandan tipinin üst tarafları kararacaktı. Ama şimdilik güneşte göz kamaştırıcı bir şekilde parılıyordu. Nilüfer, bununla gurur duyuyordu. O ana dek yemek pişirmek için daha dışarıda bile ateş yakmasına ihtiyaç olmamıştı neredeyse. Yemek zamanı yaklaştığında yaptığı işi bırakıp tipiye döndüğünde, yemeği hazır buluyordu. Kayınları ona her türlü ikramı yapmak için birbirleriyle yarışıyor adeta. Bu iyi oluyordu çünkü Nilüfer, böylesine ağır çalışmanın ardından akşamları bitkin düşüyordu.

İnsanın kocasının bu kadar becerikli bir avcı olması da işte bu yüzden kötüydü. Et ve post hazırlama işi bir türlü bitmiyordu. Ama Nilüfer işini ihmal etmeye niyetli değildi. Annesi, çalışkan olmanın önemini daima vurgulamış; çevresinde, tembel kadınlar hakkında konuşulanlara defalarca kulak misafiri olmuştu. Ev işlerini aksatmadan büyük gayretle yaptığı için kocasının akrabaları, dostlarına Nilüfer'den söz ederken onu övüyordu. "Benim gelinim çok iyidir. Hem çok çalışkandır hem de pek beceriklidir. Bakın bunu bana yapmış..." diyordu Usta Avcı'nın büyük hanımı, Nilüfer'in kendisi için yaptığı süslü makoseni gösterirken. Ama bu konuşmalar yalnızca Nilüfer'in görüp duyamayacağı ortamlarda gerçekleşiyordu.

Onun yanında ise becerileri ya da çalışkanlığından pek söz edilmez, ancak bazen fazla yorulduğu; dinlenmesi gerektiği söylenirdi. Nilüfer'e övgülerini bu şekilde gösteriyorlardı. Çok şaşırmak ya da onu fazla yüceltmek umduklarından çok daha fazlasını yaptığı demek olurdu. Bu da, onun *tiyoşpaye*'sinden böyle bir kız çıkmasına şaşırdıkları anlamına gelebilirdi.

Hem devamlı yapacak bir iş olması hem de ona iyi davranılması sayesinde Nilüfer yeni ortamına kolayca ayak uydurmaya başlamıştı. Ama bir süre sonra evini özlediğini fark etti. Her şey bir anda başladı. Bir gün tipisinin arkasından geçerken, kayınpederini gördü. Yere oturmuştu. Yanında karıları vardı. Sırayla onların saçlarını süslüyordu. O sırada ortanca karısının yanındaydı. Kadının saçının bir yanının örgüsünü açmış, onu pırıl pırıl olana kadar yağlamış, ardından taramış şimdi de yeniden örüyordu. Bütün karılarının saçları uzundu. Bununla gurur duyardı çünkü uzun saç güzellik anlamına gelirdi. Saçını örerken bir yandan da karısıyla sohbet ediyordu.

Bu, evli çiftler arasındaki ilişkinin tanık olunabilecek en ileri noktalarından biriydi. O anda yarı resmi durumdaydılar. Birden Nilüfer, Gökkuşağı'nın da Mavi Kuş'un saçını aynı şekilde süslediğini hatırladı. Onların da aynı bu şekilde oturduğu günler sanki uzaklarda, yıllar ötesinde kalmış gibiydi. Çocukluğundan bir manzara görmek gibiydi. Bu, dışarıdakilerin görmesine izin verilebilen çiftler arası bir sevgi gösterisiydi. Şaka amaçlı olarak bile, başkalarının yanında asla öpmek ve sarılmak gibi davranışlarda bulunulmazdı.

Saç süslemesi erkeklerin, karıları için zaman zaman yaptıkları bir şeydi. Acele etmeden, sakın sakın sıradan bir iş yaparcasına yapılmalıydı. Ama bu, sık yapılan bir

iş değildi. Bu tür sevgi gösterileri ne talep edilir, ne de kanıksanırdı. Kocası saçını yapmaz, ya da ona ilgi göstermezse kadın surat asmazdı çünkü adamın kafası bazen bunu yapamayacak kadar meşgul ya da dolu olabildi. Bu tür sevgi gösterileri günlük işler haline getirilmezdi. O zaman ne erkek ne de kadın için bunun bir anlamı kalırdı.

Nilüfer onları uzaktan seyrederken kendi annesi ve babasını ne kadar özlediğini anladı. Kayınpederi yerinde Gökkuşağı'nı görüyor gibiydi; Mavi Kuş'un saçını örüyor, onun uzun saçlarını parmakları arasından süzülürken seyrediyordu. Birden aklına geldi: "Acaba kocam da benim saçımı yapacak mı?" Bazı erkeklerin bunu hiç yapmadıklarını biliyordu. Karılarına değer verseler bile kişilikleri gereği bunu yapmaya eğilim göstermeyebilirlerdi.

Kocasının böyle bir şey yapmasını istemeyeceğinden emindi. En azından ikisi de yaşlanana kadar. Ama şimdi böyle bir şeye kalkışsa çılgınlık olurdu. Nilüfer de bu durumda çok utanır, yerin dibine geçerdi. Yeni evliler bu tür işlere kalkışmazdı. Hem birbirlerine hem de dışarıdan onları görebileceklerle karşı daha mesafeli ve saygılı davranırlardı.

Nilüfer saçının yapılması peşinde değildi ama gördükleri, içinde köy hasretinin alevlenmesine sebep olmuştu. Köyünden ayrılalı üç dolunay geçmişti. Fakat ailesinden hâlâ haber yoktu. Onları görmek için sabırsızlanıyor, diğer taraftan da köyleriyle şimdi Nilüfer'in yaşadığı kamp arasındaki o ıssız toprakları yalnız başlarına geçmeye kalkarlar diye endişeleniyordu. Hatta yola çıkmış ve saldırıya uğramış bile olabilirlerdi. Kafasında böyle düşüncelerin oluşmasına izin veremezdi. Bu tür-

den saldırılara yabancı değildi. Ne kadar tehlikeli olduklarının farkındaydı. Annesi, kendi ailesini böyle bir saldırıda kaybetmemiş miydi? Bir defasında kendi de Gökkuşağı'nın uyanıklığı sayesinde böyle bir saldırıdan kıl payı kurtulmuştu. Kardeşi Küçük Şef'in ilk vuruşunu yaptığı gezide başlarına gelmişti bu olay.

Endişesinin artık iyice dayanılmaz olduğu bir gün, o civarlardan gelen bir yolcu grubu ona köyünden haber getirdi. Ziyaretlerini ertelemek zorunda kalmışlardı çünkü Gökkuşağı'nın yaşlı babası ölüm döşegindeydi. Nilüfer, Gökkuşağı'nın ne hissettiğini anlayabiliyordu. O da büyükbabasını çok severdi. Orada olmayı, hastalığında yanında bulunmayı ne çok arzu ederdi. Ondan böyle uzaklardayken büyükbabası ölürse buna dayanamayacağını düşünüyordu. Gözyaşları, kucağındaki elisine şıpır şıpır damlamaya başladı.

"Ağlama, kardeşim," dedi yanında oturan kocasının kuzeninin karısı. (Kardeş ve kuzenlerin karıları akrabalık ilişkileri çerçevesinde kardeş sayılırdı.) "Ağlama. Büyükbabanın haberine üzüldün, biliyorum. Ama babam hep derdi ki, gözyaşları sadece ölüm içindir. Haklıydı, başka niçin ağlanabilir ki? Sadece ölüm; çünkü sadece o kesin. Ama şimdi senin büyükbaban hasta; iyileşebilir. Üzülme, kardeşim. Kimse ölmedi."

Biraz durduktan sonra sözlerine devam etti: "Seni huzursuz eden, ruhunu sıkan bir his oluşmuştur içinde. Yüzünde bir gerginlik, gözlerinin altında yanaklarında gözyaşlarının geleceği yerlerde bir yanma olmuştur. Her an görünmez eller sana dokunacak gibi gelmiyor mu, kulaklarında bir çınlama olmadı mı?"

Nilüfer bir önceki akşamı hatırladı. Tek başına oturuyordu. Sol kulağı kendi köyü yönüne çevriliydi. Sanki

çok uzaktan gelen kuvvetli bir ses duymuştu. Ses dosdoğru ona ulaşır benliğini sarmıştı.

“İşte! Gördün mü? Demek buymuş! Alacağın üzücü haber işte buymuş.” Kız kardeş koyduğu teşhisten çok mutlu olmuştu. “Ama bak, annenin seni öptüğü yerlerin, dudakların titremedi, kardeşlerini taşıdığın kollarına ağırlık çökmedi, akrabalarının sıvazladığı sırtın ağrımadı. Baksana gözlerinde yaş izleri bile yok. Korkma! Demek başka bir şey olmayacak.” Kız kardeş, tamamen ikna olmuştu. Elinden geldiğince onu teselli etmeye çalışıyordu. “Bak, büyükbaban ölse bile, onun için en iyisi olacak. Onun yaşlı olduğunu, gözlerinin görmediğini söyledin. Öyle insanlar ölmek için can atar. Onun için üzme kendini... Hem zaten hepimiz ölmeyecek miyiz?”

Yaşadığı bu sıkıntı Nilüfer için dönüm noktası olacaktı. O güne kadar Nilüfer çok sayıda yeni akrabaya alışmak ve onları tanımak için çabalamıştı. Artık onların hepsini tanıyordu ama hâlâ mutlu değildi. Üstelik akrabaları çok candan insanlardı. Besbelli sorun başka bir şeydi. Bunun sebebi Kutsal At olamazdı. Hâlâ birbirlerini o kadar iyi tanımıyorlardı ama kocası ona karşı daima düşünceli ve nazikti. Üstelik evinin ihtiyaçlarını fazlasıyla karşılayan bir adamdı. İnsan kocasından daha başka ne isteyebilirdi ki? Onu bu kadar huzursuz eden neydi acaba?

Birdenbire aradığı cevabı buldu. Etrafında kendi köylüsü yoktu. Kan bağı olan akrabaları eksikti. Buradaki herkesle evliliği sonrası akraba olmuştu. Bunlar, kocasının köylüleriydi. Kocası onların yanında rahat olabiliyor ama Nilüfer bunu yapamıyordu. Elbette bu beklenmedik bir durum değildi. Nilüfer bunu hayatı boyunca başkalarında görmüş ve normal karşılamıştı. Ama şimdi

hem evinden bu kadar uzakta hem de bu kadar genç biri olarak, devamlı attığı adımlara özen göstererek yaşamak ona ağır geliyordu.

Kutsal At'ın kendi *tiyoşpaye*'sinde sahip olduğu türden kan bağı olan akrabaları olsun istiyordu etrafında... İsteddiği gibi davranabileceği, akrabalarının şefkatini hissedebileceği ve kendini sıkmak zorunda kalmayacağı bir ortama ihtiyaç duyuyordu. Anne, baba, amcalar, enişterler, halalar, büyükanneler büyükbabalar; onların hepsi ne yaparsan yap seni sever, hatta biraz şımartırdı. Onların yanında girişken davranıp, cüretkar olup, zaman zaman saçma şeyler söyleyip, saçma şeyler yapabiliirdin. Onlar, bütün bunları anlayışla karşılardı. Nilüfer erkek akrabalarını da özlüyordu. Kardeşleri ve kuzenleri her zaman onu koruyup, gerektiğinde sosyal olarak ona arka çıkardı. Onların yokluğunda kadınlar kendilerini savunmasız hissedirdi. Aslında neye karşı korunması gerektiğini Nilüfer bilmiyordu. Ama burada her türlü tehlikeye açık ve kimsesiz olduğunu düşünüyordu.

Evlilik ortamı, kişinin her an sorumlu davranıp, hiç gevşemeyecek bir yetişkin rolüne bürünmesini gerektiriyordu. Akrabalık kuralları da bunu söylüyordu. Kutsal At'ın *tiyoşpaye*'sinde yaşamak Nilüfer için devamlı tören elbiseleriyle dolaşmak gibi bir şeydi. Arada sırada saygınlığını umursamayacağı o eski ve rahat kıyafetleri nasıl da özlüyordu!

Pek az insan büyük hanım gibi akrabalık kurallarını kenara itebilecek kadar bireysel davranabilirdi. O, oğlunun karısının kendi evindeymiş gibi hissetmesini sağlamak için bunu yapmıştı. Nilüfer, ona karşı büyük minnet duyuyordu. Ama bu yeterli değildi. Nilüfer kurallara karşı çıkıp, kocasının annesine karşı aklı havada bir ço-

cuk gibi davranmaya asla cesaret edemezdi. Yaşlı kadın ne kadar samimi davranırsa davransın sonuçta onun kayınvalidesiydi, annesi değil. “Bu kamp yerinde yanında rahat davranabileceğim bir tanecik kan bağım olan akrabam olsaydı! Bunca insanın hepsi benim için yabancı, kocamın ailesi,” diye hayıflanıyordu.

Onun bu arzusunu cevaplarcasına, yaşlıca bir çift Nilüfer’i ziyarete geldi. Kadın Nilüfer’e “kızım” diye hitap ediyordu. Kadın ona bir anne sıcaklığıyla sarıldıktan sonra izah etmeye başladı: “Kızım, biz de dün akşam döndüğümüzde öğrendik. Kutsal At’ın evlendiğini duymuştuk ama kiminle olduğunu bilmiyorduk. Korkma, emin ellerdesin kızım. Bu iyi ve namuslu bir ailedir. Sana daima iyi davranacaklardır. Tabii onlar da seninle ne kadar gurur duysa azdır. Zaten eminim duyuyorlardır da.” Kadın, Nilüfer’e armağan olarak birtakım eşyalar ve yiyecek getirmişti. “Kardeşin Kırmızı Yaprak bize haber verdi,” diye sözlerini bitirdi kadın.

Kırmızı Yaprak? Kardeşim mi? Nilüfer bu ismi nerede duyduğunu hatırlamaya çalıştı. Sonra birdenbire hatırladı. Kırmızı Yaprak, birkaç yıl önce hep beraber Palani’nin köyüne gitmeden önce yapılan kabile toplantısında, kardeşi Ohiya’nın oynadığı çocuktı. İki oğlan hemen kaynaşmıştı. Ohiya’nın, heyecan içinde yeni arkadaşısıyla dostluk andı içtiğini hatırladı. Nefes nefese gelip büyük bir ciddiyetle aileye yaptığı açıklamayı hâlâ hatırlıyordu. “Biz kardeşlik kurduk,” demişti. Mavi Kuş ve Gökkuşağı bu haberi fazla ciddiye almamış, Ohiya’ya bu tür kardeşliklerin yetişkinlere göre olduğunu, çok ağır sorumluluklar içerdiğini; bunları karşılamaya hazır olmak gerektiğini hatırlatmışlardı. “Belki büyüdüğünde bu sorumluluğu almak istemeyebilirsin,” demişti Mavi

Kuş oğlunun kalbini kırmamaya özen göstererek. Ama Nilüfer'in şimdi gülümseyerek hatırladığı üzere bu, Ohiya'nın fikrini değiştirmemişti. Çocukların büyükleri taklit etmesi çok şirindi. Ama kardeşinin girişimi, şimdi burada onun işine yaramıştı. Anne ve baba diyebileceği insanlar bulmuştu.

Gökkuşağı o zaman Mavi Kuş'a "Böyle kutsal bir bağ çocuklara oyun olmamalı," demişti. Ama Kırmızı Yaprak'ın ailesi de işi ciddiye alıp, bu anlaşmayı onaylamıştı. Bunun üzerine aileler arasında armağan değişimi yapılmıştı. Ardından iki oğlanın yolları ayrılmıştı. En azından oyun çağındayken kolay kolay bir araya gelemecek gibiydiler.

"Kızım," diye sözüne devam etti kadın. Zaten ondan başka konuşan yoktu, ya da en azından en çok o konuşuyordu. "Seni daha önceden gelir alırdık ama Kara Tepelere gitmiştik. Babanın orada bir arkadaşı var. Bir beyaz adam. Baban ona "Sıska Beyaz Adam" diyor, haklı da. Çünkü adam ipince ve upuzun. Pek çelimsiz görünüyor. Ama çok hareketli biri. Nasıl çalıştığını görsen şaşıp kalırsın. Ne zaman güneşin doğduğu tarafa gidecek olsa, onun kulübesinin yakınına kamp kurup, mallarına göz kulak oluyoruz. Döndüğünde de bize güzel hediyeler getiriyor. Sana getirdiğim bu metal kaplar gibi şeyler.

Nilüfer, bir beyaz adam ile Dakota'nın dost olabileceğine inanamıyordu. "Ama bu beyaz adam, anacığım," dedi, "Gerçekten iyi biri mi, kalbi temiz mi babama karşı? Babam bunu nereden biliyor, onların dili bile başka, öyle değil mi?"

"Baban onun dilini anlıyor," dedi kadın gururla. "Haydi birşeyler söylesene," dedi adama dönerek.

Adam önce boğazını temizledi, “Mesela,” diye söze başladı, “Bana *‘injun’* diyor. Bu onun dilinde Dakota demek. Sonra benim canım tütün içmek isteyince ona, *‘got tobacco?’* diyorum. Zor değil. Sonra arkadaş da biraz Dakota dili konuşuyor. Anlaşıyoruz işte. O kesinlikle benim dostum.”

“Babana çok güzel armağanlar verdi. Bak birini de sana getirdim, kırmızı bir battaniye. Ona bıçak ve kaşık, sonra mavi ve kırmızı bez, hatta bir de kutsal demir (silah) verdi, atış yapması için.”

Nilüfer’in yaptığı güzel yemeği yedikten sonra kalkmak için hazırlanırken kadın, “Kızım, biz tam karşıda yaşıyoruz, kampın öbür tarafında. Ne zaman istersen ailenin yanına gel, gününü kendi ailenin yanında geçir,” dedi. Kadın tipilerinin bulunduğu yöne çenesiyle işaret etmişti çünkü elleri ve kolları Nilüfer’in onlara karşılık olarak verdiği armağanlarla doluydu. “Şuradaki en yüksek tipiye görüyor musun, üstü mavi olanı? Bizimki o değil ama onun solundaki ikinci tipi, ikinci en yüksek olanı yani.” Benzer cisimleri saf dışı bırakarak tarif etmek alışkanlıktandı. Şu değil, yanındaki değil, ama diğeri...

Baba da daveti tekrarladı. “Her zaman bekleriz kızım. Senin sevdiğin yemekleri pişirecek annelerin, teyzelerin var orada. Babaların, amcaların, kardeşlerin, kuzenlerin ve özellikle de kendi kardeşin Kırmızı Yaprak var. Ayrıca çocukların, yeğenlerin ve çok sayıda büyükanne ve büyükbaban var. Hepsi de seni görmek istiyor.”

Birkaç adım uzaklaştıklarında kadın dönüp, “Az kaldı unuttuyordum,” dedi. “Bir de torunun oldu. Büyük ablanın oğlunun dün bir oğlu oldu. Torununu görmeye bekleriz!”

Önde adam, arkada kadın ortak alandan geçip kendi bölgelerine doğru uzaklaştılar. Onları seyrederken Nilüfer içinin rahatladığını hissetti. Bundan sonra hayat daha kolay olacaktı. Yanlarında olduğu gibi davranabileceği insanlar bulmuştu sonunda. İki türlü akrabalık vardı: doğumla sahip olduğunuz akrabalar ve evlilik yoluyla sahip olduğunuz akrabalar. Birincisinde zaman zaman çocuksu davranmaya izin vardı; diğerindeyse daima yetişkin rolünde olmalı ve bir kez yetişkin rolüne büründükten sonra kendine saygısını yitirmemek için bunu sürdürmeliydi. Nilüfer bu rollerden sadece birine sahip olduğu bir toplumda kendini kısıp kalmış hissediyordu. Ama yeni bulduğu akrabaları sayesinde artık işler değişecekti. Yaşamda çok tanıdığın olması iyiydi. Yaşamı dengede tutmak için her iki türden akrabaya da ihtiyaç vardı.

Bu yeni anne babanın, kendi öz anne babasına hiçbir şekilde benzemiyor olmasının herhangi bir önemi yoktu. Bunlar daha yaşlıydı ve Mavi Kuş ve Gökkuşığı gibi hoş görünümlü değillerdi ama Nilüfer kıyaslama yapmıyordu. Asıl önemli olan onların sembolize ettiği, onların Nilüfer'e sunduğu şeydi. Saygı gösterilen bir gelin olmak iyidi. Ona hep saygı gösteriliyor olması güzeldi. Saygıya karşılık vermek de zor değildi. Bu gibi konularda hata yapmayacak kadar iyi eğitim almıştı. Ama artık zaman zaman bu resmi rolünü bir kenara bırakıp, birinin çocuğu olabilecekti. Bu yüzden çok mutluydu. Şimdi bir de Mavi Kuş ve Gökkuşığı gelip buradaki anne babasıyla dostluklarını yenilerse her şey mükemmel olacak diye düşünüyordu.

Sonra birden onların gelemeyişinin sebebini hatırladı. Zavallı hasta büyükbabasını düşündü ve kederlendi. Ama üzüntüsü eskisi kadar derin değildi.

Bölüm 15

Dakota kadınları aralarında özel yaşantılarından konuşmaz, sırlarını paylaşmazdı. Evliliği hakkında yorum da yapmazdı. O yaşantının sırları, bu konudaki düşünceleri, iyi olsun kötü olsun kimseyle paylaşılmazdı. Sırlarıyla yaşar ve gömülürdü. Onun tek düşüncesi saygınlığını korumaktı. Böylesine hassas bir konuda yeterince özenli olmadığı için başka kadınların kendisiyle alay etmesine ya da onu suçlamasına fırsat tanımazdı.

Evliliği hoş olsa da içeride fırtınalar kopsa da dışarıdan görünümü gayet sakin olur; bu konuda sıradan olaylara verdiğinden daha farklı bir tepki vermezdi. Kocasını da dahil olmak üzere etrafındakiler onun gerçek hislerini bilemezdi. Ancak, şu da vardı: Evlilik kadın için dayanılmaz boyutlara gelirse, tek kelime söylemeden, açıklama yapmadan çeker giderdi. Çok zorlayacak olurlarsa, “Benim açımdan güzel değildi. Bu yüzden...” der, konuyu kapatırdı. Kimse de bundan daha ayrıntılı

bir açıklama beklemezdi. Geçinebilmek için sessiz kalması, her şeye tahammül etmesi gerekmezdi çünkü bildirdi ki, kocasından ayrılacak olursa erkek kardeşleri ve kuzenleri onun ihtiyaçlarını karşılayacak, akrabaları onu yeniden aralarına alacaklardı. Yaşantısını sürdürebilmek için kocasının eline bakmadığından, dışını sık-maya devam etmesi gerekmezdi.

Evlenmiş olmasıyla böbürlenmesi de gereksizdi. Hem neden böbürlensin ki, sonuçta kadının peşinde olan erkekti. Kadın, ona teslim oluyordu. Kadını ele geçiren erkekti. Eğer böbürlenmek gerekiyorsa erkeğin böbürlenmesi gerekirdi. Evlendiği için kendini önemseyen bir kadın, takdir edilmek ya da imrenilmek yerine alay konusu olur, onun sersemin biri olduğu düşünülürdü. Hemen hemen her kadın *biriyle* evlenebilirdi çünkü kadınlar için evlilik normal olan, beklenen durumdu. Bu onlara bir özellik katmıyordu. Bu yüzden gurur duymak saçmaydı.

Kadının sessizliğinin ardında yatan, akrabalık ilişkilerindeki yakınlıktı. Kadın özel duygularını kiminle paylaşırsa paylaşsın, kocasıyla ilgili özel yaşantısını kim anlatırsa anlatsın, bu önünde sonunda kocasının kadın akrabalarının özellikle de kız kardeşleri ve kuzenlerinin kulağına gidecekti. Onlarsa böyle mahrem bir durumun, böylesine düzeysiz bir biçimde paylaşılmasına öfkelenenecekti. Kardeşleri ya da kuzenlerini küçük düşüren bu akılsız kadını asla bağışlayamazlardı. Onun şerefini korumak ve yaşamının her boyutunda ona arka çıkmak kadın akrabaların vazifesiydi. Bütün kadınların koruyacak bir erkek kardeşi ya da kuzeni olduğuna göre, bu konudaki tavır ortaktı. Dolayısıyla akrabalık ilişkileri yaşamın bu boyutunda da onları yönlendiriyor,

özel hayatları ve evlilik ilişkileri konusunda dedikodulara zemin hazırlanmasını engelliyordu.

Bu düşünce ve alışkanlıkların elde edildiği bir ortamda yetişmiş olan Nilüfer, şimdi kendi evliliğinde bunlar hakkında düşünmeden edemiyordu. Bu davranış biçimlerini yalnızca çevresinden gözlemleyerek öğrenmiş değildi üstelik. Annesi, kafasına iyice yerleştirmek için defalarca tekrarlamış, bu adetlerin ne kadar iyi olduğunu hep söylemişti.

“Bak kızım, evlendiğinde senin çocukların senden daha önemli olacak. Bunu unutma. Yeni yaşam daima daha önemlidir. Çocuklarına karşı sorumlulukların bu kurala uygun olmalıdır.

İkinci sırada ise kocana karşı vazifelerin gelir. Ona saygıda kusur etmemelisin. Onunla yaşadıklarını sır olarak saklamalısın. Kocasıyla ilişkisini akrabalarıyla paylaşan kadın hem eşine ihanet etmiş olur hem de rezil olur. Henüz genç ve çok körpe olabilirsin ama yine de bu yeni yaşantıyı olgun bir kadın gibi kabullen. Kocana karşı çocuksu davranışlara girme. Sen onun yardımcısı-sın bebeği değil. Yetişkin gibi davran.

Kocanın akrabalarıyla ilişkisinde hareketlerine ve tavırlarına özen göster. Eğer cahilce hatalar yaparsan, görgüsüz olduğunu düşünüp, oğulları seninle evlendiği için pişmanlık duyarlar. Saygılı ol. Onlara ‘mesafeli’ durarak onları onurlandır. Kocanın bütün akrabalarına karşı hemen girişken olma. İlk başlarda biraz geride dur. Her zaman ölçülü davran. Heyecana kapılma. Akıllı ol.”

Nilüfer, annesinin söylediklerine neredeyse harfiyen itaat etmişti. Bir eş ve yeni akraba olarak içine girdiği bu ortamda arsızlık etmemek ve dikkatli olmak hem görevi

hem de ona sağlanan özel durumdu. Yeni gelinlerden beklenen buydu. Kocasının yanında rahat etmek ve geleneksel sessizliği bozmak zaman alacaktı. Akıllı erkek, bunu kavrayıp, sabırla bekler, karısını daha vakti gelmeden çeşitli numaralarla konuşturmaya kalkışmazdı. Sonunda bunun karşılığını alırdı.

Öte yandan, Kutsal At yavaş yavaş eşinin beklenenden daha içine kapanık, daha sessiz olduğunu düşünmeye başlıyordu. Aklından neler geçtiğini bilemezdi. Nilüfer, onun bütün beklentilerini karşılıyordu aslında. Kutsal At'ın kafasında çeşitli düşünceler oluşmaya başladı. Belki de zaten böyle içine kapanık biriydi bu kız. Ya da evlendiği için pişmanlık duyuyordu. Bu hislerinden kurtulup yanında kendini rahat hissetmeyecek miydi?

Kendinden yaşıca büyük ve çok daha deneyimli olan kuzenine akıl danışmaya gitti. “Sıkıntılıyım, kuzen. Ben konuşma açmazsam neredeyse hiç konuşmuyor. Konuşunca güzel konuşuyor ama beni rahatsız eden, onun konuşmaya hiç başlamaması ve ilk susanın da hep o olması. Rahat konuşmaya çekiniyor gibi. Ne kadar sessiz yaşadığımızı görsen şaşarsın.” Sonra da umutsuzca ekledi, “Hep böyle devam ederse, nasıl güzel bir yaşamımız olabilir ki?”

Akıl verecekleri zaman erkekler genelde bir süre düşünürdü. Sonunda kuzeni, “Yeni evli çiftlerin erkeğın *tiyoşpaye*'sindeyken birbirine alışması zor olur. Sen ilk hatanı, sana biraz alışana kadar onun ailesinin yanında bir süre kalmayarak yaptın. Böylece sonradan kayınlara alışmak da daha kolay olurdu. Kendi deneyimimden biliyorum. Ben önce karımın *tiyoşpaye*'sinde kaldım. Orada içine kapanık davranmak zorunda kalan bendim, o

değil. Ben ayak altında durmuyordum ve o da etrafında alışık olduğu akrabalarını görüyordu daima. Birlikte bir yaşantıya başlamamız böylece daha kolay oldu. Bana alışması uzun sürmedi, çünkü ben orada yalnız bir yabancıydım.”

Ardından ekledi: “Karın sana karşı hâlâ mesafeli davranıyorsa merak etme. Unutma ki sen onu satın aldın. Kocasıyla kaçarak düşünmeden kendini evliliğe atan bir kadın kocasıyla hemen yakınlaşır. Böyle cesur bir adımdan sonra çekingen davranması mümkün değildir. Karşılıklı anlaşmayla evlenen kadınlar ise kocasıyla ortak bir yol bulacaktır. Ama satın alınan kadınlarda, kocaların çok daha büyük çaba göstermesi gerekir. Kızı tavlama için harcanması gereken çabalar, artık mecburen evlendikten sonra yapılacaktır.

Ama endişelenme kuzenim. Sen daha gençsin. Kadınları tanımıyorsun. Çocuğunuz olunca hepsi yoluna girer. Çekingen kadınlar hemen dillenir o zaman. Kucaklarındaki bebeğin karnının doyurulması için çaresizce ağlamasını duyunca her ikisi de onu memnun etmek için duydukları ortak arzuyla kendilerini unuturlar. Bebeğin kulağını sevgi sözcükleriyle doldurmaya başlarlar ve sonra da bir de bakmışsın konuşmak onlar için bir alışkanlık olmuş. Bak görürsün, size de aynısı olacak.”

Kutsal At'ın kuzenine Nilüfer hakkında söylediklerinin tamamı doğrudu. Nilüfer'in kendiliğinden konuşmaya başladığı ya da uzun uzun konuştuğu anlar bir elin parmakları kadar bile değildi. Öyle anlar, Kutsal At için çok kıymetliydi. Antilop vurup, derisini yüzüp getirdiği gün olduğu gibi... Eti tipiye koyduktan sonra, Nilüfer'in hazırladığı yemeği yemişti. Sonra sırt üstü uzanıp yatmıştı.

Bir yandan gözünün kenarından onu süzerken, “Aa, şöyle uzanmak ne güzel!” dedi. Nilüfer belli belirsiz bir gülümsemeyle başını önüne eğip işini sürdürdü. Kutsal At devam etti: “Şimdi biri benim ıslak makosenlerimi çıkarıp, sızlayan ayaklarımı ovsa, tabanlarımı da kırmızı tören boyasıyla boyasa ne güzel olurdu! Böyle zor bir gün, bu sayede önem kazanırdı!”

Nilüfer’in yüzünde beliren gülümseme dikkatini çekti. Gözlerindeki ışıltı ilgilendiğini gösteriyordu. Ama kendine hakim olup dudağını ısırmış, bakışlarını önüne eğmişti. Sessizce tipinin kadınlara ayrılmış bölümünde yaptığı işe devam ediyordu. Aslında Kutsal At, onun tabanlarını boyamasını beklemiyordu; en azından şimdilik. Bu, birlikte yaşlanan çiftlerin yıllar boyu süren yakınlıklarının getirdiği bir gelenektir. Kadından beklenen bir görev ya da sürekli yapılması gereken bir iş değildi; tıpkı erkeklerden karılarının saçlarını yapmalarının beklenmeyeceği gibi... Erkek, ayaklarının ovulmasını ve rahatlatılmasını talep edemezdi. Bu, kadının kocasına değer verdiğini ve onu sevdiğini göstermek için yaptığı içten gelmesi gereken bir hareketti.

Kutsal At böyle bir şey için fazlasıyla yeni bir çift olduklarının farkındaydı. Yalnızca bir şaka olarak söylemişti çünkü ikisi de bunun söz konusu olamayacağını çok iyi biliyordu. Uzun bir sessizlikten sonra konuşan yine Kutsal At oldu. “Bunun ne olduğunu sen bilmezsin. Nadiren gerçekleşen bir şeydir. Çok daha yaşlı çiftlerde görülür.” Nilüfer’den ses çıkmayınca pes etti. Biraz kestirmek üzere dışarıya doğru döndü. Bu kızın konuşacağı yoktu. Tahmin etmişti zaten.

Ama Nilüfer bir anda konuşmaya başladı. Yumuşak bir ses tonuyla anılarından söz ediyordu. “Elbette ne olduğunu biliyorum. Annemde gördüm. Hiç unutmam,

bir keresinde avın kötü geçtiği zor ve uzun bir günün ardından yapmıştı. Açlıktan hepimiz halsiz düşmüştük. Hem Gülümser hem de Ohiya açlıktan ağlıyordu. Annemse çok üzgündü. Bizi etrafına toplayıp dedi ki: ‘Çocuklar, büyük olasılıkla babanız bugün yine et bulamadan dönecek. Hayvanların hepsi ortadan kaybolmuş, sanki söz birliği etmiş gibiler. Bugün yine karnımızı *tinpsila* [çayır şalgamı] ezmesi ile doyurmamız gerekecek. Ama babanız bütün gün av peşinde koşmaktan bitkin dönecek eve. Ne dersiniz onun ayaklarını boyayıp, yeni makosen giydirelim mi ona?’

Hepimiz açlığımızı unutup hemen işe koyulduk. Herkes işin bir ucundan tutuyordu. Annem suyu hazırladı, Ohiya çayıra gidip taze adaçayı topladı; yaprakları kadifemsi yumuşaklıkta ve kokulu olanlardan. Hem babamın ayaklarını kurulayacak hem de serinletecektik. Ben de boya torbasını hep asılı durduğu tipi direğinden indirdim. Çok dikkatle torbayı açtım çünkü boya toz halindeydi. Kullanmaya hazır olması için onu serdim. Kardeşim Gülümser -o zaman daha üç kış görmüştü- elinde yeni makosenlerle bekliyordu. Zamanı gelince onları teker teker o kadar büyük bir ciddiyetle bize uzatmıştı ki hepimiz gülmüştük.” Nilüfer güldü, nerede olduğunu unutarak.

“Babam içeri girdiğinde uykusuzluktan sendeliyordu. Yorgunluktan bitkin düşmüştü. Ayaklarını boyadığımızda bir şey söylemedi sadece biraz inledi. Ama onun mutlu olduğunu biliyorduk. Üstelik sonunda et de bulabilmişti. Ufuktaki büyük tepelere yürümüş, sonra da vurduğu iri geyiği sırtında köye kadar taşımıştı. Ama onu asıl mutlu eden, daha et getireceğini bilmeden onun tabanlarını kırmızı tören boyasıyla boyayarak şe-

reflendirme hazırlığı yapmış olmamızdı. Sonra bir de...” Nilüfer birden sustu. Bu kadar uzun konuşması onu şaşırtmıştı; aniden daha fazla devam edemeyeceğini fark etti. Ancak böyle nostaljik bir anda yeni konumunu geçici olarak unutup özgürce ve candan konuşabiliyordu.

“Gidip ete bakmam lazım.” Konuşmasını kesmek için bir bahane mırıldanıp, dışarı süzüldü. Kutsal At birazcık ilerleme kaydetmenin verdiği umutla hemen uykuya dalmıştı ki Nilüfer’in kafasını tipiden içeri uzatıp sorduğu soru onu uyandırdı, “Postu ne yaptın?”

“İkiz meşede bıraktım,” diye cevapladı Kutsal At. “Her gün post temizleyip hazırlamaktan bıkmışsındır, biraz dinlenesin diye düşündüm. Çok yoruluyorsun. Arada sırada bir postun ziyan olmasından bir şey çıkmaz.”

“Buna gerek yoktu. İşe yarayacak her şeyi mutlaka getirmelisin. Post hazırlamak zor değil ki! Hem ben zaten alışığım. Postu kullanacak yer her zaman olur. Kıyafet olsun başka şey olsun mutlaka bir yerde işimize yarar.”

Nilüfer bu sözlerle onu bir yandan uyarıyor, öte yandan da kocasının onu düşünmesinden memnuniyet duyuyordu. Ama yine de postu orada terk edemezdi. Kocasını uyurken atına atlayıp, kimseye bir şey söylemeden postu almaya gitti. Bir süre sonra Kutsal At uyanıp onu göremeyince, ikiz meşeye gitmiş olacağını tahmin etti; hemen atına atlayıp oraya yöneldi.

Kutsal At, kaygan postu meşe ağacının gövdesinin çatallaştığı (ikiz olduğu) noktaya asmıştı. Nilüfer, postu oradan indirmeyi başarmıştı ama atının üstüne bağlamaya çalışırken sürekli kayıp düşmesini bir türlü engel-

leyemiyordu. Yeni yüzülmüş post hem çok ağır hem de kaygan olurdu. Bu post da atın üstüne yerleştirildiği anda kayıp düşüyordu. Tam pes edip dönecekken kocası yardımına yetişti.

Dönmeye hazır olduklarında akşam karanlığı çökmüştü. Köye dönüş sırasında hava serin ve hoştu. Bir süre sonra atlarını yarıştırmaya başladılar. Kutsal At, Nilüfer'in büyük farkla geride kalmasını engellemek için kendi atını bir süre dizginleyip onun önden gitmesine izin vermişti. Ama sonra buna pişman olacaktı. Onu yakalaması hiç de kolay değildi. Kızın bu kadar iyi at binmesine şaşırmıştı. Hiç tahmin bile etmemişti. Uzun siyah örgülü saçları, postla uğraşırken açılmıştı. Şimdi de atın sırtında son sürat giderken ardından yere paralel bir şekilde dalgalanıyordu. Sonunda onu yakaladığında, güzel yüzü yukarı dönüktü ve kahkahalar atıyordu. Rüzgar kadar özgürdü.

Yavaşlayıp yolun geri kalan kısmını atlarının yanında yürüdüler. Hava tamamen kararmıştı. Gökyüzündeki parlak yıldızlara ellerini uzatsalar dokunacaklarmış gibiydi. Kız artık bol bol konuşuyor, ona çocukluğunu, köyünü anlatıyordu. Hava karardıktan sonra daha konuşkan olurdu zaten. Kutsal At, bu kızla birlikte olmanın ne hoş olduğunu düşündü.

Bu olaydan birkaç gün sonra Kutsal At akşam üzeri tipilerine döndüğünde Nilüfer'in bir yere gitmek üzere hazırlık yaptığını gördü. Saçları yağlanmış, örülmüş ve pırıl pırıldı. Saçını kırmızı boyayla yeni süslediği anlaşıyordu. boyadan yüzüne de sürmüştü. Üzerinde halası Rüya Kadın'ın diktiği güzel elbiselerden biri vardı. Hemen tipinin önünde, açık ateşin üzerinde üç tencere sıcak yemek duruyordu.

“Bunlar ne olacak?” diye sordu Kutsal At yumuşak bir tavırla, bir taraftan tipinin önüne yemeğini yemek için bağdaş kurarken. “Ziyafet mi veriyoruz?”

“Hayır,” dedi Nilüfer. Karşıdaki annemiz için bir şeyler hazırladım. Yeni torununun kulak deldirme töreni için yemek verecekmış.

“Ama bu tencereleri oraya nasıl götüreceğimi bilmiyorum” diye ekledi Nilüfer. “Belki sen bir yolunu bulabilirsin.”

Kutsal At bir şey söylemedi. Ama atlarını suladıktan sonra bir dişbudak ağacından kestığı sağlam sopayla döndü. Sopayı tencerelerin saplarından geçirdi. Nilüfer hazır olduğunda sopanın bir ucundan o, diğer ucundan da kocası tuttu. Bu şekilde tencerelerin ağırlığını eşit olarak paylaşarak köyün diğer yanına doğru yola çıktılar.

Anne çok mutlu olmuştu. Aslında yeterince yemek hazırlamıştı. Ayrıca köydeki akrabaları da ona yiyecek getirmişti ama Nilüfer’in yaptığı adetlere uygundu. Sosyal açıdan annesini gururlandırmıştı. Kadınların memnuniyetlerini ifade etmek için kullandıkları o tiz ve yüksek sesle memnuniyetini haykırdı: “*Hinun! Hinun! Hinun!* Gelin bakın, kızım ne yapmış! Yarın adı konulacak torun şerefine yemek hazırlamış!” Ardından küçük çocuğun uyuduğu tipiye doğru koştu ve içerideki çocuk kadar çevredeki yetişkinlerin de duyması için seslendi: “Bak büyükannen sana neler yapmış! Ziyafetin için yemek getirmiş! Ne kadar şanslısın. Böyle genç ve güzel bir büyükannen var. Üstelik seni bu kadar önemsiyor!”

Herkes Nilüfer’in bu beklenmedik güzel hareketinden etkilenmişti. “Bu kadar genç olmasına rağmen ak-

rabalarına nasıl da değer veriyor!” dediler. “İnsanın böyle karısı olması büyük şans!”

Nilüfer’in ilk andan böyle güzel bir davranış sergilemesi dikkati çekmişti. Ama bu onun halkı tarafından sürekli gösterilen bir davranış biçimiydi. Bu yüzden Nilüfer zaten başka bir davranış şekli bilmiyordu. Mesela Mavi Kuş da devamlı dostlarına ve akrabalarına yiyecek ikram eder, tipilerine yemek götürür, hatta yemek vereceklere yardım ederdi. Yas tutanların yanında olur; onlara yemek götürür, teselli etmeye çalışırdı. Genç kız, böyle bir durumda annesinin sergileyeceğini düşündüğü davranışı sergilemişti sadece. Bu da herkesin takdiri ni kazanmıştı.

Nilüfer, sosyal anne babasıyla tanıştığından beri buraya sık gelir olmuştu. Büyük bir tesadüf sonucu yaşlı çift aynı zamanda Kutsal At’ın da sosyal anne babasıydı. Böylece hem Kutsal At hem de Nilüfer, Kırmızı Yaprak’ın annesi ve babasının oğlu ve kızı oluyordu. Bu, onların bir arada bolca vakit geçiren sıcak ve samimi bir grup olmasını sağlamıştı. Kendilerini sıkmadan, resmi davranmadan bir arada olabiliyorlardı. Hem Kutsal At hem de Nilüfer sosyal anne babasının yanında rahat edebiliyordu. Bu gerçekten de çok büyük bir tesadüftü. Kolay kolay rastlanır bir durum değildi.

Ev ortamının verdiği huzur içinde dördü o akşam tipide otururken Nilüfer, kısa sürede eski şakacı ve neşeli haline dönmüştü. Kendine hâlâ göreceli olarak yabancı sayılabilecek kocasının orada olduğunu bile unutmuştu. Her zamanki soğuk havası kayboldu. Demek kendini rahat hissettiğinde böyle oluyordu. Ne kadar çekiciydi. Onunla tartıştığı bile oluyordu. Hatta şımarık bir çocuk gibi ona alınganlık bile yapmıştı. Kendine has ki-

şiliği olan bir insandı hiç kuşkusuz. Bunca zaman nasıl öyle çekingen ve aşırı nazik kalabilmişti? Şimdi kendi tipilerine döndüklerinde yeniden kaplumbağa gibi kabuğuna çekilip sessiz kalmaya çalışmasa ne hoş olacaktı! Kutsal At, buraya daha sık gelmeleri gerektiğini düşündü. Gelin olmanın verdiği çekingenliği atabileceği yer işte burasıydı. Belki de kızın kendini bulması için çocukları olana kadar beklemek zorunda kalmayacaktı.

Hep birlikte keyifli bir akşam geçirdiler. Hiçbiri o gece kamp yerlerinin üstünde asılı duran şeytani tehlikenin farkında değildi. O tehlike çok geçmeden onları avcuna alacak, kamp yerinin dehşet içindeki insanlarını dört bir yana savuracaktı. O akşam bir ara uğrayan bir misafir, bilmeden onlara yaklaşan tehlike hakkında ip uçları vermişti aslında ama bu, hiçbirinin dikkatini çekmemişti.

Tipinin önündeki köpeğin havlamasını takiben dışarıdan bir erkek sesi duyuldu: “Oturuyor musunuz?” “Evet, gel içeri,” diye seslendi Kırmızı Yaprak’ın babası. (Erkeklerle erkekler, kadınlara kadınlar cevap verirdi.) Hemen tipinin hanımı “Dur bakayım, evet evet daha çok yemeğim var. (Tencerenin kenarını kaldırıp içine bakarak) Zaten bu saatte çok yemez, biraz atıştırır o kadar...” diye kendi kendine konuşmaya başlamıştı. Kocasısı ise, “Bizim Yankton, köyün tellalı. Ahbablarımızdandır. Hep bu saatte bize uğrar,” diye durumu açıklıyordu. Yaşlı çiftin yaptığı açıklamalar, her ne kadar eş zamanlı olsa da Nilüfer ikisinin söylediklerini de yakalayabilmişti.

Nilüfer ve Kutsal At, şeref köşesinde yanyana oturuyordu. Ama artık erkek ve kadınların cinsiyete göre iki ayrı grup oluşturması gerekecekti. İnsanlar, bunu düşünmeden refleks olarak yaparlardı. Nilüfer annesine,

Kutsal At ise babasına doğru kaydı. Yankton ise tipinin sol tarafına erkeklerin yanına geçti.

Vakit güzel geçiyordu çünkü Yankton çok hoşsohbet bir adamdı. Üstelik en ince ayrıntıları bile hatırlayan müthiş bir hafızası vardı. Köy meclisinin toplandığı tipten geliyordu. Orada gündemdeki son olaylar, en yeni gelişmeler görüşülür, tartışılırdı. Bu yüzden de en son haberler Yankton'daydı.

Çok geçmeden konu, rengarenk şerit şerit dokunmuş battaniyelere gelmişti. Battaniyeler pek güzeldi. Bufalo Oğlan'ın iki oğlu, bir süre önce Arapaho topraklarından birkaç tane getirmişlerdi. Herkes bunları şal olarak kullanmak istiyordu. Battaniyeler yaz ayları için de idealdi çünkü posttan yapılanlar gibi ağır değildi. Oğlanların getirdiği battaniyeler bütün kampta günün konusu olmuştu. Her kadın mutlaka bir tane edinmek istiyordu.

Yankton, Arapaho izcilerinin, onları büyük bir yığın halinde güneybatıda bulduğunu, topraklarından geçen askerlerin düşürdüğünü sandıklarını söyledi. "Battaniyeler Arapaho köyüne getirilince herkes onlardan alabilmek için birbirini ezmiştir, şüpheniz olmasın. Çünkü gerçekten çok güzeller."

Kırmızı Yaprak'ın annesi sordu: "Bufalo Oğlan'ın çocukları kaç tane getirmiş?"

"Yirmi küsur sanırım. Çocuklar 'Daha da alabilirdik ama herkes hastalıktan kırılıyordu. Etrafımızda kadın erkek, çoluk çocuk herkes hastaydı. Üstelik ölümcül bir hastalıktı. Orada ölmek istemedik, onun için hemen geri döndük' dediler."

"İyi etmişler. İnsan evinde ölmeli, eğer savaş meydanında ölmeyecekse," diye onlara hak verdi yaşlı adam.

Kadınlar ise korku ve dehşet içinde anlatılanları dinliyordu. Anne bir süre sonra sordu: “Nasıl bir hastalıkmış? Söylediler mi?”

“Evet, çok kabarcıklı hastalık [çiçek hastalığı] olmuşlar. Bizden önceki nesilde koca köyleri silip süpüren hastalığa benziyormuş.”

Anne ürpererek konuştu, “Ayy, giderek daha kötü hastalıklar çıkıyor başımıza. Eskiden ne günlermiş, hiç böyle hastalıklar falan olmazmış.”

Ama sonuçta o bir kadındı ve aklı battaniyelerde kalmıştı. “Keşke torunumu da kulak delme ayininde öyle bir battaniyeye sarabilsek. Sadece tören boyunca sarsak yeter. Sonra battaniyeyi kulak delen yaşlı adama verirdim. Torunumun ilk armağanı, çok zarif olurdu doğrusu. Kulaklarının delinmesini ben istedim,” diye devam etti. “Benim torunlarım kıymetli çocuklar olarak kulak süsleri takacak. Hep söylemişimdir, ‘Benim torunlarım kulağı delinmeyen kimsesiz çocuklar olmayacak.’”

Nilüfer sordu, “Gerçekten de çocuğun kulağını bıçakla kesecekler mi? Zavallının çok kanı akıp, canı yanmaz mı? Bu, çocuk için onur verici olabilir ama ben seyretmeye dayanamam.”

Baba da ona katıldı. “Kızım haklı. Ben de dayanamam. Kan dökmek, yetişkinler buna kendileri sebep olduğunda bile kötü bir şey. Ama korkma kızım. Çocuğun kulağı kesilmeyecek. Ağlaması için bir sebep olmayacak. Kulak delici, sadece sembolik olarak bıçağı onun kulak memelerine dokunduracak o kadar. Sonra çocuk biraz daha büyüyünce dostum İnce Beyaz Adam’ın verdiği o yumuşak metali kulak memesine takıp sıkacağız.” Yumuşak metal olarak sözü edilen şey kurşundu. Uçları

sivriltilmiş kurşun şerit, küpe delikleri açmak için kullanılıyordu.

Beyaz adamdan bahsedilince Nilüfer sadece annesinin duyacağı bir sesle kulağına, “Ben şimdiye kadar çok az beyaz adam gördüm. Bizim oralarda hiç olmazdı zaten. Ama bir keresinde babamın kardeşi Palani’nin köyüne gitmiştik. O civarda birkaç tane gördüm. Soğuk mavi gözleri beni çok korkutmuştu!” dedi.

Babası onu duymuştu. “Kızım, beyaz adamın Dakotalardan bir farkı yoktur. Orada olsun burada olsun beyaz adamlar çok iyidir. Mesela İnce Beyaz Adam’ı alalım. Öyle bir dost zor bulunur. Ondan daha iyi bir dostum hiç olmadı, Dakotalar arasında bile. Bunu bilerek söylüyorum, akrabalarım arasında bile öyle biri yok.”

Karısı söze karıştı, onunla dalga geçerek: “Demek beyaz adamla kardeş oldunuz! Onun için canını da verirsin artık. O da senin için aynısını yapar mı dersin?” Adam bunu duymamazlıktan geldi. Yaşlılar arasında bu tür atışmalar olurdu ama kimse bunu ciddiye almazdı. Ama bu alışkanlığın faydalı bir yanı da yok değildi. Bu sayede karşılıklı olarak birbirlerinin yoldan çıkmalarını engellemiş oluyorlardı. Eğer kocası ileri gidiyorsa karısı araya girip onun sözünü keserdi. Adam da karısı için aynısını yapardı. Uzun süre evli kalanlar arasındaki bu atışmayı herkes anlayışla karşılar, hatta eğlenceli bulurdu.

Bu tür konular üzerinde sohbet koyulaşmış devam ederken aniden söz bir iki gün önce işlenen cinayete geldi. Dakotaların birbirini öldürmesi çok seyrek karşılaşılan bir olaydı. Bu yüzden de bu tür bir cinayet işlendiğinde bütün köy dehşete kapılırdı.

Söz konusu cinayetin niçin işlendiğini anlamak zor değildi. Ama elbette kimse bunu onaylamıyordu. Köyün fahişesi “Heryer”, Kırmızı Göl ve Sedir adında iki erkeğe birden evlilik sözü vermişti. Daha sonra gidip Kırmızı Göl’le evlenince, Sedir kendini kaybedip, ikisinden de intikam alacağına yemin etmişti. Ama sadece kocayı öldürebilmişti. Kadın hâlâ bir yerlerde saklanıyordu. “Rakibini öldürdükten sonra, kadını da öldürmeye ant içmiş,” diyordu Yankton.

“Umarım bir an evvel onu bulur!” dedi kadın öfkeyle. “Onun gibileri doğru dürüst insanların başına bela olur. Kızlarımıza da kötü örnek oluyordu zaten.” Nilüfer, kendi köyünde tanıdığı Gece Yolcusu’nu düşünüyordu. O da kadınların nefret edip aşağıladığı bir karakterdi.

“Öyle. Kırmızı Göl böyle arsız bir kadın yüzünden ölüp gitti,” dedi baba. Yankton buna cevaben, “Evet ama sen galiba hikayenin devamını duymadın. Sedir de öldü. Kırmızı Göl’ün kuzenlerinden biri de onu öldürmüş. Bugün olmuş. Ben herkes duymuştur sanıyordum,” dedi.

“Bu daha da kötü ya,” dedi baba. “Neyse, en azından mesele kapanmış. Hesap hızla görülmüş. Sedir, adam öldürmekle bunu kendi başlatmış zaten. Sebebi ne olursa olsun asla bir Dakota’nın başka bir Dakota’nın canına kıyması affedilir bir şey değil. Yaptığını düzeltmeyeceğini göre, tek yapabileceği kendi hayatını vermek olabilirdi zaten. Sedir bunu yapmış sayılır.”

Yankton ona katıldı. “Öyle. Köy meclisinde de öyle karar verildi. Konu kapanmıştır.”

Bir süre kimse konuşmadı. Olayın boyutları hepsini sarsmıştı. Söyleyecek başka bir şey bulamıyorlardı. Baba

derin derin iç çektikten sonra çubuğuna tütün ve *kin-nikinnick* karışımı doldurmaya başladı. Bunu yılların alışkanlığıyla hiç bakmadan yapıyordu. Bu işle meşgul olan yalnızca elleriydi, aklı tamamiyle başka yerdeydi. Gözlerini boşluğa dikmiş kendi kendine konuşuyordu. “Demek hesap görüldü ve konu kapandı. Öyle olsun. Burada bitsin. İki can verilmiş, biri diğerine karşılık. Bu pis işleri unutup, yeniden başlayalım. Böyle bir şey evrensel kardeşlikle bağlı insanlar arasında hiç olmamalıydı. Yeniden barış olsun aramızda.”

Kırmızı Yaprak da onların arasına katılmıştı. Kimseyi rahatsız etmeden tipiye girip, anlayışlı annesinin yanına oturmuştu. Annesi ise onun varlığından haberdar değilmiş gibi görünse de önüne yemek koyup, kendi haline bırakmıştı. Annesinin koruyucu kanatları altında oğlan yemeğini yedi. Anneler, ergen çocuklarıyla nasıl ilgilenmeleri gerektiğini çok iyi bilirdi. Çocukların üzerine dikkat çekilmesine, onların utanmasına yol açacak bir şey yapmazlardı. Kırmızı Yaprak yemeğini bitirdikten sonra sessizce erkekler tarafına geçip, babasını dinlemeye başlamıştı.

Sonunda konuştu: “Ama bununla son bulacak mı?” Yüzünde sorgulayan bir ifade vardı. “Ya şimdi Sedir’in kuzenlerinden biri de Kırmızı Göl’ün kuzenini öldürürse ne olacak? Sonra da onu bir başka akraba öldürürse? Herkesin intikamını almak için bir akrabası çıkabilir. Bu böyle sürüp gidebilir, herkes ölene kadar.”

“Oğlum, öyle deli deli konuşma!” dedi annesi, dehşete kapılmışcasına.

“Oğlanın söylediğinde gerçek payı var,” dedi Yankton. “Elbette bu boyuta asla ulaşmayacaktır, muhtemelen. Çok şükür ki, aklı başında şiddetten hoşlanmayan

insanlar da var. Bu işi birbirlerini öldürecek boyuta getirmeyeceklerdir. Onlar sayesinde bu zincir, bir noktada kırılacaktır. Ama zincirin belli bir süre devam etmesi de olmayacak şey değil. Şüphesiz bu sebepten atalarımız katiller için yargılama toplantıları düzenlenmesini istemişlerdi. Bu sayede böyle bir meseleye karar veren Ulu Ruh olabilir. İnsanlar *Wakan* (kutsal) olan bir şeye karşı koyamayacağına göre, yargılamanın sonucu her ne olursa olsun herkes tarafından kabul görür.”

İki adam da bu tür yargılamalara şahit olmuştu. Suçludan yabancı bir ata binip, düşmeden onun üstünde kalması istenirdi. Ya da yüksek engellerin üzerinden, engelleri devirmeden atlaması gerekirdi. Yargıçların kararına göre bu iki yaklaşımdan biri uygulanabilirdi. Bu yargılama, kişinin suçlu olup olmadığına karar vermek için yapılan bir şey değildi. Kişinin suçlu olduğu zaten bilinirdi. Ama bu cezalarındırmak için seçilen bir yoldu. Eğer ölmesi gerekiyorsa, verilen görevi yerine getiremezdi. Eğer yaşaması gerekiyorsa da mucizevi bir şekilde bu işleri başarırdı.

“Dostum, katiller için uygulanan başka bir yol daha var. Bence bu hepsinden daha asil. En iyi sonuçları veren de o olur,” dedi Yankton. Sonra da sordu: “Hatırlıyor musun?”

“Hiç hatırlamaz mıyım, dostum,” dedi baba. “Doğrusu buna şahsen hiç tanık olmadım ama ondan büyük övgüyle söz edildiğini duymuşluğum var. Ama sen anlat, çocuklar bilmez. Halkımız arasındaki en saygın yöntemlerden biri bence odur.”

Böylece Yankton, bir zamanlar şahit olduğu, akrabalar arası hesabın görülmesi için kullanılan yöntemi anlatmaya başladı. Öldürülen gencin öfkeli akrabaları

henüz yakalanamamış katile nasıl bir ceza vereceklerini konuşuyordu. Onlar tartışırken, bütün kabilede sözü geçen ve saygın bir adam olan en yaşlıları da sessizce oturuyor, onlara hak veriyordu. Gençlerin konuşmaları bitince, sözü yaşlı adam aldı. Tartışma boyunca yaşlı adamın onlara destek verdiğini düşünmüştü hepsi.

“Akrabalarım, sevgili kuzenlerim, kardeşlerim, evlatlarım, yeğenlerim. Hepimiz, evet bugün hepimiz erkek olmamıza rağmen hiç saklamadan gözyaşı döktük. Çünkü zalimin biri, gencecik bir akrabamızın canına kıyarak bize dayanılmaz acı verdi. Bunu yaparak gururumuzu ve şerefimizi incitmedi mi bu adam? Akrabamız gençti. Hayat doluydu. Ölmeye hazır değildi. Ama öldü. Şimdi biz de onun katilinin canını almak için ant içmeyelim de ne yapalım? Gidip onu yakalayıp öldürmeyelim mi? Tamam, öyleyse daha ne duruyoruz, niçin o katile cezasını bir an önce vermiyoruz?”

Yaşlı adam bunları söyledikten sonra çubuğundan derin bir nefes çekti. Sakin ve kendinden emindi. Bir süre sonra yeniden konuşmaya başladı. “Evet ama... (bunu bir daha tekrarladı.) Evet ama, akrabalarım, yapabileceğimiz daha iyi bir şey var. Nefret ateşi ne onun ne de bizim kalplerimizde yanmaya devam etmeli. Biz daha iyi olanı yapacağız. Şimdi hepiniz evlerinize gidin. Mallarınıza bakın. Aralarından en değer verdiğiniz neyse, at olsun, silah olsun, kıyafet olsun, battaniye olsun, onu buraya getirin. Kolay çözümler ve boş sözler başkası için yeterli olabilir. Ama biz başka türlü insanlarız. Bu yüzden biz zor olanı yapalım, daha iyi olanı. Eğer bu herkesin harcı değilse, ancak bazıları bunu yapabilirse, biz bunun üstesinden gelebilecek o az sayıda kişi arasına girelim.

Buraya getireceğiniz armağanları katile vereceğiz. Bizim samimiyet ve niyetimizin sembolü olarak. O bize acı vermiş olsa da, biz onu aramıza alıp, akrabamız yapacağız. Artık aramızda bulunmayan akrabamızın yerini tutacak. Ölen sizin kardeşiniz miydi? Öyleyse bu adam sizin kardeşiniz olacak. Ölen amcanız mıydı? Kuzeniniz miydi? Mesela, ölen benim yeğenimdi. Dolayısıyla onu öldüren bundan böyle benim yeğenim olacak. Bundan böyle o, bizden biri olacak. Onu, ölen akrabamız bize geri gelmiş gibi aramıza alacağız.”

Yankton ve baba bir süre konuşmadan tütün içtiler. Sonra Yankton, “Ne olağanüstü teklifmiş, değil mi?” dedi.

“Gerçekten de öyleymiş,” diye ona hak verdi baba. “Liderliğine ne kadar güveniyor olmalıymış ki böylesine bir öneride bulunmaya cesaret edebilmiş. Çünkü bunu duyanların hepsi yüreğinde kendi gururu ve öfkesiyle ne büyük mücadeleye girmiş olmalı. Hiç de kolay değil. Ama sonunda hepsi onun dediğini yaptı, değil mi?”

“Evet, hepsi yaşlı adamın önerisine katıldı çünkü onun haklı olduğunu anlamışlardı. Şiddete şiddetle karşılık vermenin kolay olduğunu biliyorlardı. Can almak, sadece anlık bir meseleydi. Ama bir katili akraba olarak aralarına almak, kendilerine yaptığından sonra samimiyetle ona karşı iyi niyet içinde yaşamak, ömrünün sonuna kadar her gün bunu sürdürmek, işte o bambaşka bir şeydi. Öldürülen gencin ruhunun, akrabalarının zor yolu seçmesinden dolayı ne kadar mutlu olduğunu tahmin edebilirsin!

“Neyse, kararlaştırılan günde katil köy meclisinin tipisine getirildi. Adam cesurdu. Kaçmaya çalışmamıştı. Birinin canını aldığını biliyordu ve bedelini kendi canı-

la ödemeye hazırdı. Gene de tam olarak başına ne geleceğini bilmediği için içeri girdiğinde bakışları yerde ve ürkekti. Olabilecek en kötü şey için kendini hazırlamaya çalışıyordu. Meclis üyelerinin yüzlerinden kararlarını anlama çalışmıyor, onlara bakmıyordu bile. Kendine acı-malarını istemiyordu. Korktuğunun söylenmesini istemezdi, ‘Zavallı! Kapana kısılmış bir hayvan gibi avcının gözlerinde merhamet arıyordu’ denmesini istemiyordu.

Sözcü ona barış çubuğunu uzatarak, ‘Al, iç, yeni akrabalarının arasına otur. Onlar seni artık olmayan akrabaları yerine aralarına almaya karar verdiler,’ dedi. Adam bu sözleri duyunca bir anda dizlerinin bağı çözüldü, titremeye başladı. ‘Bundan böyle onların arasında korkmadan yaşayacaksın. Sana getirdikleri bu armağanlarla ölen akrabalarına duydukları bütün sevgi ve şefkati, bundan sonra ebediyen sana vereceklerini göstermek istiyorlar.’ Bunları duyunca katilin yanaklarından gözyaşları süzölmeye başladı. Sevgi dolu bir akrabalık ilişkisi içinde cezasını çekecekti. Ve emin olabilirsiniz ki o aileyle kan bağı olanlardan çok o ailenin evladı olmayı başardı çünkü bunun için çok büyük bir bedel ödemişti.”

Yankton ekledi: “Bunu çok iyi biliyorum çünkü öldüren gencin en küçük ve en öfkeli kuzenlerinden biriydim ben. Ama o zaman öğrendim ki iyi niyet yaratmak ve nefret alevlerini bastırmak için insanların kardeşliğinden daha güçlü bir araç yoktur.”

Nilüfer ve Kutsal At diğerleriyle birlikte bir süre hiç konuşmadan oturdu. Söyleyecek kelime yoktu. Erkekler mekanik hareketlerle sessizce çubuğu tutturmeye devam ettiler. Kadınlarsa başları önde birinin ilk sözü söylemesini bekledi. Sonunda onları içinde bulundukları

atmosferden kurtarıp gündelik yaşama döndüren, kadının canlandırmak için ateşe bir iki çubuk atması oldu. Bir kez daha üç ayaklı kara kazanını yana yatırıp içinde baktı ve “Evet bir bakalım Evet, hâlâ yemeğimiz var. Bu soğuk akşamlarda yatmadan bir iki lokma yemek iyi gelir,” dedi ve yemek hazırlığı yapmaya başladı. Bu sözlerle herkes yeniden hayatın gerçeklerine dönmüş oldu.

Yemeklerini yerken havadan sudan konuşular. Tam o sırada dışarıdan bir kadının çığlıkları duyuldu. “Eyvah, biri daha öldü,” dedi Yankton. “Bugün öğleden sonra bir bebek ölmüştü. Bu sefer kim acaba?”

Kırmızı Yaprak karnının üstüne yatmış, avuçlarıyla çenesine destek yapmış onları dinliyordu. O da konuşmaya katıldı. “Şu yanda bir aile gördüm. Hepsi hastaydı,” derken çenesini bir an kaldırıp, yönü göstermeye çalıştı.

“Ne çok ölüm! Ne çok hastalık!” diye iç çekti Nilüfer, uzaklardaki büyükbabasını düşünerek.

Nilüfer ve Kutsal At el ele kendi tipilerine gitmek üzere çıktıklarında gece yarısını çoktan geride bırakmışlardı. Köyü saran matem havası, onların üzerine de çökmüştü. Haber yayıldıkça kamp yerinin çeşitli noktalarından ağıtlar, ağlamalar duyuluyordu. Uğursuz bir hava vardı, sabaha her şey olabilirdi.

Nilüfer tipisinde oturmuş işleme yapıyordu. İki gün önce kocası uzaktaki bir kamp yerindeki bir akrabaya babasının söz verdiği atları götürmek üzere yola çıkmıştı. Kamp yerindeki sosyal anne babalarını ziyaretlerini takiben ertesi sabah daha güneş doğmadan yola koyulmuştu. Dışarıdan kocasının ablası Eko’nun sesi duyuldu. “Hayır kızım, sen gelemezsin! Burada yengenle kal.

Ben hemen dönerim.” Sonra başını içeri uzatıp, Nilüfer’e seslendi: “Ben şuraya kadar gidip döneceğim. Bizim akrabalarından biri ölmüş. Yeğenin Kızılgerdan’ı sana bırakıyorum. Yanımda götürmek istemiyorum. Beni ağıt yakarken görünce çok ağlıyor. O da kendince bana destek olmaya çalışıyor.”

“Tabii bırak,” diye seslendi Nilüfer. Küçük Kızılgerdan içeri girip, orada dikildi. Dudakları sarkmış, birikmiş gözyaşlarına hakim olmaya çalışıyordu. Sonra aniden içinde bulunduğu ruh halinden çıkıp kendini yere bıraktı. Çok geçmeden bütün hemcinslerinin kullandığı oturma pozisyonunu almıştı. Öyle iki bacak da sağa kıvrılmış otururken, çevresinde gördüğü kadınların minik bir kopyasıydı. Daha dört yaşında olmasına rağmen bunu alışkanlık haline getirmişti bile.

Nilüfer onu oyalamak için bir şeyler düşünürken, başka anneler de gelip çocuklarını bıraktılar. Onlar da ölen kadının tipisine gidiyorlardı. “Bu da seninle kalacak, kardeş. Sakın annenin sözünden çıkma oğlum duydu mu? Eğer yaramazlık yaparsa gelince bana söyler sin.” “Kuzen, benim küçüğü sana bırakıyorum. İşitmesi iyidir. Seni üzmez. Uslu durmasını söyle yeter. İyi işitir.” Bununla çocuğun itaatkâr olduğu ifade edilmek isteniyordu.

Böylece çok geçmeden Nilüfer’e anneleri matem tipisine giden sekiz çocuk emanet edilmişti. Onları oyalamak zor değildi. Aslında çocuklar, kendilerini çeşitli şekillerde meşgul ediyordu. İlk başlarda çocukların dikkati Nilüfer’in üzerindeydi ve ne zaman dönüp onlara baksa hemen ne yaptıklarını açıklamaya çalışıyorlardı. Bir süre sonra onu unutup oyuna daldılar. Böylece Nilüfer de rahatsız edilmeden işini yapmaya devam edebildi.

Öğleyin Nilüfer çocukları dışarıdaki ateşin etrafına toplayıp karınlarını doyurdu. Akşam üzeri de birlikte ağaçların arasında yürüyüşe çıktılar. Ağaçların gövdeleri ya da dallarından beyaz kulaklar gibi çıkan kocaman ağaç mantarları buldular. Bu yüzden ağaç kulağı denilirdi onlara zaten. Mürver ya da kavak ağaçlarında bulunan ağaç kulakları özellikle tercih edilirdi çünkü pek lezzetli olurlardı. Özellikle de kurutulmuş bufalo etiyle bir arada pişirildiklerinde! Çocuklar ellerine geçirdikleri çubuklarla mantarları diplerinden koparıp Nilüfer'in aşıya gerdiği şalın içine, eğer mümkünse onları parçalamadan, düşürmeye çalışıyordu.

Hep birlikte köye geldiklerinde anneleri ateş üstünde akşam yemeği pişiriyordu. Gözleri ağlamaktan kızarmış, bitkin bir haldeydiler. Zamam zaman iç çekmeleri duyuluyordu. Aralarında gereksiz konuşmalar olmuyor, matem havasını sürdürüyorlardı.

Yalnızca büyük hanım Taluta'nın konuşması duyuluyordu. "Son zamanlarda ne çok ölüm oldu! Ne çok! Ağlamaktan gözlerimizin feri kalmadı! Başım da zonklayıp duruyor!" Ardından başının etrafına geyik derisinden kesilmiş bir şerit sardı. Aslında halinden şikayetçi değildi. Akrabalığın ve sosyal konumunun gerektirdiği görevleri yerine getirmişti; içi rahattı. Yas tutanları teselli etmiş, ölenlerin ardından ağıt yakmış, ağlamıştı. Böylece kendinden beklenenleri yapmıştı. İtibarı sarsılmayacaktı. "Ölen ne kadar önemsiz olursa olsun mutlaka aileyle ilgilenir. Çok iyi biri. İnsan başkalarına işte böyle önem vermeli. Ölene görevlerini yerine getirmeli. Onun da zamanı gelince tipisinin etrafı büyük kalabalıklarla dolacak. Bunu hak ediyor," derdi herkes. Taluta,

onların hayal kırıklığına uğramasına izin vermeye niyetli değildi.

Ama o gün durum farklıydı. Birden fazla ölen olmuştu. Bu yüzden de kadınlar bir tipiden diğerine dolmak, her gittikleri yerde ağıt yakmak zorunda kalmıştı. “Evet, farkındayım bugün biraz yoruldum. Üç tipiden sonra dönüp dinlenecektim ama dönerken tanımadığım bir genç adam gördüm, yeni ölmüştü. Matem tutacak kimsesi yoktu. Ben de orada kalıp, ona ağıt yakтым. Hep söylerim; ben hayatta oldukça kimse matem tutulmadan bir hayvan gibi büyük sessizliğe yollanmayacak,” dedi büyük hanım, başını bağladıktan sonra yere uzanırken.

Aslında o sırada hızla bir salgın yayılıyordu. Bufalo Oğlan’ın çocuklarının getirdiği battaniyeler, ölümcül bir mikro taşıyordu. Kabilede kimsenin bu mikroplara karşı bağışıklığı yoktu. Armağan törenleri ve ziyaretler yüzünden o battaniyeler elden ele geçiyor, tipiden tipeye çiçek hastalığını taşıyordu. Ama kimse ani ölümler zincirinin battaniyelerle bağlantısı olduğunu düşünemiyordu. Bir yandan hastalıktan korkuyor, öte yandan hastalığı taşıyan battaniyelere kucak açıyorlardı.

Usta Avcı, köy meclisinin toplandığı tipiden çıkıp kızı Eko’nun tipisine geldi. Nilüfer, akrabalık kurallarının gerektirdiği saygı gereği, Eko ile konuşacaklarını rahatça konuşabilmesi için sessizce kendi tipisine geçmişti. Ama tipiler sonuçta deriden yapılıyordu. Yakın tipilerdeki konuşmaları duymamak imkansızdı. Eko’nun tipisi kendininkiyle bitişik olduğu için Nilüfer, babanın kızına söylediklerini duyuyordu. “Kızım, insanlar büyük bir hızla ölüyor. Demin mecliste konuştuk. Durum çok ciddi. Giderek daha da kötü olacak. Bir defasında

yine bu çok yara hastalığı köylere gelmişti. Ne kadar çok insanın öldüğünü sana anlatamam. Bizim aileden biri bu hastalığa tutulmadan; durum normale dönene kadar açıkta kamp kurmalısın. O zaman bu hastalıktan kurtulabilirsin. Akbaba Deresi yakınında bir yere kamp kur. Her şey düzelince ben sana haber yollarım.

“Nasıl uygun görürsen, baba. Dediğin gibi olsun,” dedi Eko.

“Damadıma söyle atları hazır etsin. Şafakta yola çıkarsınız. Eltini ve anneni de yanına al. Zaten yas tutmaktan neredeyse hasta oldu bile. Onun da buradan uzaklaşması iyi olur. Yiyecek, giyecek ne gerekiyorsa al, ama gereksiz ağırlık taşımayın. Dere yakınında av bulmak kolay olur. İki yandaki tepelerde de geyik vardır. Kardeşin dönünce onu da sana gönderirim. Kayınbiraderiyle birlikte, tehlike geçene kadar yiyeceğinizi temin eder.”

Bütün bu konuşmalar sırasında Eko kucağındaki bebeğe sözsüz bir ninni söylüyordu. Kadınlar bebeklerini uyutmak için dişleri arasından ıslık çalarak bebeklerine ninni söylerdi. Ama bir yandan da düşünüyordu. Sonunda sordu: “Peki ya diğerleri? Kardeşlerim, kuzenlerim, onların aileleri? Ortanca annem ve genç annem, ya sen? Siz ne olacaksınız baba?”

“Herkes gidecek ama hepimiz farklı yönlere, farklı gruplar halinde. Her grup kendi başına daha güvende olur. Her anne kendi çocuklarıyla gidecek. Bana gelince... Ben burada kalacağım. Hastalıktan korkum yok benim. Bana bir şey olmaz, merak etme kızım.”

Biraz sonra Eko gelip, bunları Nilüfer’e tekrarladı. Eko, Nilüfer’e tipisi için endişe etmemesini söyledi. Onların yolculuk tipisi gruptaki beş yetişkine yetecek bü-

yüklükteydi. Eko, kocası, Nilüfer, Kutsal At ve anne, Eko'nun dört çocuğuyla birlikte o tipide kalabilirdi. Çocuklar nereye olsa sığardı zaten. Yalnızca bebeğin Eko'nun yanında olması gerekiyordu. Kızılgerdan, büyükannesiyle yatabilirdi. Dokuz kış görmüş Küçük Ayı dedikleri erkek çocukları da Kızılgerdan'ın ikizi olan küçük kardeşiyle birlikte tipide bir köşeye kıvrılıverirdi. "Tipilerimizi içindeki eşyalarla bırakabiliriz. Sadece girişleri sıkıca bağlayalım ki içeri köpek falan girmesin. Başka bir şey olmaz zaten. Babam kalıyor nasıl olsa. O tipilerimizle ilgilenir. Fırtına ya da sert rüzgar çıkarsa, gerekeni yapar. Kardeşim bu akşam dönerse ona hemen söyle. Şafakta yola çıkmaya hazır olsun."

"Bu gece döneceğini sanıyorum. Gideli iki gece, üç gündüz oldu. Gelir gelmez söylerim." Nilüfer konuşurken, bir yandan da yanına ne alması gerektiğini planlamaya çalışıyordu.

Gerçekten de gece yarısı Kutsal At döndü. Nilüfer onun geldiğini duyunca uyandı. Yorgunluktan iç geçiriyordu. Nilüfer kulağına gelen seslerden onun şeref köşesinde oturmuş çubuğunu içtiğini anladı. Yolculuğun nasıl geçtiğini sormak, sonra da acil durumu anlatıp ertesi sabah erkenden yola çıkacaklarını söylemek üzereyken, bir şey onu durdurdu. Onu sorguya çekmenin sırası değildi; konuşmasını beklemek gerekirdi. Annesinin kendi kocasına karşı tavırları Nilüfer'e de evliliğinde rehberlik ediyordu.

Gökkuşağı döndüğünde Mavi Kuş asla boş konuşmazdı. Onu rahat ettirmek için elinden geleni yapar, önüne yemeğini koyar, ancak kendine bir şey sorarsa cevap verirdi. Hatta cevap verirken bile sözü uzatmamaya çalışırdı. Bunu ondan korktuğu için, ya da kocası

ona karşı otoriter olduğu için yapmazdı; ama huzursuz etmemesi gerektiğini hissederdi. Yorgun olduğuunda onu kendi haline bırakmak en doğrusuydu. Bir keresinde Ohiya babasına arka arkaya sorular sormaya başladığında çocuğu susturmuştı. “Oğlum, baban bütün gün ailesi için dışarıda çalışıp yoruluyor. Döner dönmez konuşmak istemez. Baban dinlenene kadar bekle. Önce karnını doyursun, sonra senin sorularına cevap verecektir.”

Annesinin verdiği bu öğüdü hatırlayan Nilüfer, yavaşca doğruldu. Yüksek sesle kendi kendine, “Geri döndü. Ona yiyecek bir şeyler getireyim,” dedi. Böylece onu cevap vermek zorunda bırakmamıştı. Ama Nilüfer tipinin ortasındaki ateşi kurcalayıp, canlandırınca kocası, “Yok, benim için bir şey yapma. Kazanda kaldıysa, biraz çorba içerim o kadar,” dedi. Çorbasını yavaş yavaş yudumladı. Her yudumu çekişi duyulabiliyordu. Büyük bir çaba gerektiriyormuşcasına içiyordu çorbasını. Köye kadar hiç durmadan at sırtında gelmişti. Çorbası bitince yolculuğundan söz etti. Uzaktaki akrabaların Nilüfer’e gönderdikleri armağanları verdi.

“şimdi uyku vakti,” dedi ardından. “Yorgunluktan bitkin düştüm.” Bunun üzerine Nilüfer ona haberi verdi. “Yatmadan önce duymam gereken şeyler var. Ablam sen döner dönmez anlatmamı istemişti.” Nilüfer birlikte misafirliğe gittikleri geceden o yana köyde olanları anlatmaya başladı. O gece bir iki kişi hastaydı ama şimdi çok sayıda hasta vardı köy yerinde. Birçokları ölmüştü, birçokları da ölüyordu.

Kutsal At hiçbir şey söylemeden dinliyordu. Nilüfer devam etti: “Kayınpederim bizim ufak gruplar halinde etrafa dağılıp, köyden uzakta kalmamızı emretti. Birbi-

rimizden uzakta olacağız. Ablan, onun ailesi ve annenle birlikte biz bir grup oluşturacakmısz.”

“Tamam, ne zaman yola çıkılıyor?”

“Ortalık aydınlanır aydınlanmaz yola çıkıyoruz. Götüreceğimiz atlar dışarıda hazır olsa iyi olur sanırım.”

“Evet, bence de.” Sonra Kutsal At yüksek sesle plan yapmaya başladı. “İki at... daha fazlası ayak bağı olur. Bir az gelir. Doru at kızağı çeksin... Sen ona binersin. Kula atı da ben alırım. Hızlıdır o. Gerekğinde işe yarar. Evet... doru ve kulayı alalım.” Bunları söylerken yorgunluğunu unutmuştu. Hızla dışarıya, karanlık geceye attı kendini.

Bölüm 16

Bu küçük grup, köyden kaçarak maalesef hiçbir şey elde edemeyecekti. Eko ve annesi yas tutanları teselli etme telaşı içinde zaten hastalığa ciddi biçimde maruz kalmıştı bile. Hastalığın ne denli bulaşıcı olduğunu bilmeden korkusuzca ziyaretler yapmışlardı. Şimdi de kaçmaya çalıştıkları hastalığı, aslında beraberlerinde götürüyorlardı. Çok geçmeden hastalık bütün şiddetiyle baş gösterecek, ormanda geçen günler bir dizi unutulmaz dehşeti beraberinde getirecekti. İnsanın her zaman kötü günler yaşayabileceği tahmin edilebilirdi ama bunlardan daha kötüsünün olabileceğini düşünmek zordu. Yıllar sonra o günleri “dinmeyen kabus” olarak anacaklardı.

Eko ve Kutsal At'ın annesi büyük hanım Taluta ile başlayarak minik gruplarındaki herkes tek tek hastalığa yakalandı. Zaten hastalık bir kez başgösterince herkesin yakalanmaması söz konusu değildi. Hasta, sağlıklı dokuz kişi aynı tipide kalıyordu. Bunu kabullenmişlerdi.

Kimse, ilk hastalananı gruptan ayırmayı hayal bile etmedi. Bunu öneren biri olsa bu diğerlerini hem şaşırtır hem de incitirdi. “Akrabalarımız bizim için değerli, ister hasta olsun ister sağlıklı. Hastalıkları ne kadar berbat olursa olsun kendimizi onlardan ayıramayız. Kendimizi kurtarmak için onlara hayvan muamelesi yapamayız. Bu düşünülemez! Akrabalığa sığmaz! Kim böyle düşünürse bir sorunu var demektir.” Böyle bir yaklaşım önerilmesini insanlığa sığmayan bir davranış olarak görürlerdi.

Ancak çok şanslıydılar ki hepsi aynı anda hastalanmadı. En kötü durumda olanlar, diğerleri hastalanmadan iyileşmeye başlamıştı. En azından yetişkinler açısından böyle oldu. Dolayısıyla da yemekleri hazırlayacak, hastalara bakacak en az bir kadın vardı aralarında. Hastalara su verebilen, yastıklarını ve battaniyelerini düzeltebilen biri bulunmuştu. Zaten bunlar dışında bir talebi olmuyordu hastaların. Sessizce yattıkları yerde dişlerini sıkmaya devam ediyorlar, hastalığın geçmesini bekliyorlardı. Böyle durumlarda hayvanların yaptığına benziyordu yaklaşımları.

Nilüfer ruhen ve bedenen çökmüş, onlarla ilgileniyordu. Düşünemeyecek kadar bitkindi. Bu korkunç günlerin de yaşanması gerektiğini hissediyordu. Sonra bir gece minik Kızılgerdan, onun kollarında can verdi. Onu yere bırakıp, ikiz kardeşini kollarına almıştı ki o da göçtü.

Bu, Nilüfer’in yaşadığı ilk felaketti. Herkes gibi o da ölümle içli dışlı büyümüştü. Geçmişte ölümlerin ardından, ölen kendi ailesinden biri değilse, geride kalanlara üzüldüğü için; ortamdaki matem havasının etkisiyle ya da ağlanması gerektiği için ağlamıştı. Umursamazlık ve acımasızlıkla suçlanmamak için doğru olan şey ağlamak-

tı. Ama şimdi kendine hakim olamıyordu. Genç kızken bir kere şalını başının üstüne çekip, ağlar gibi yapmıştı gözünden bir damla yaş gelmeden... Bu durum, onu hem utandırmış hem de eğlendirmişti. Ama şimdi durum başkaydı.

Çok geçmeden sıra ona geldi. O korkunç dönemi onun da yaşaması gerekti. Pürüzsüz teninde oluşan ve güzelliğini lekeleyen yaraları önemsemiyordu bile. İki erkeğin hastalanması da farklı zamanlara denk gelmişti. Bu, grup için büyük şanstı. Kutsal At yatağa düştüğünde Eko'nun kocası iyileşmişti. Hep suratını tipinin duvarına dönüp yatıyor, yanında sadece Nilüfer'in olmasını, diğerleriyle arasında bir paravana oluşturmamasını istiyordu.

En kötü olduğu zamanlarda ise sürünerek tipiden çıkar, biraz ilerideki ağacın altında uzanırdı. Dönmekte gecikirse annesi endişelenir, “Kızım, oğlum dönmedi, bir gidip baksan...” derdi. O daha cümlesini bitirmeden Nilüfer yola çıkmış olurdu bile.

“Annen yolladı. Neyin var, dönemiyor musun, çok mu kötüsün?” Oraya gittiği için ona kızmazdı. Yeterince gücü ve akli olduğu sürece hasta da olsa yetişkinlerin yapacak başka bir şeyi yoktu. Temizlik ve terbiye gereği yetişkinler, sağlık durumları ve hava şartları ne olursa olsun daima ihtiyaçlarını karşılamak üzere uzaklara giderdi.

“Dönebilirdim, ama burada kalmaya niyetliyim,” dedi Kutsal At bir gün. Otların üzerinde yatıyordu. O yeniden konuşana kadar Nilüfer onun yanında hiçbir şey söylemeden oturup bekledi. “Sana söylemem gerekiyor. Ben iyileşemeyeceğim. Bu hastalık üzerimize gelmeden önce de çok geçmeden öleceğimi biliyordum

ama sebebinin ne olacağını henüz anlamamıştım. Sen de diğerleri de zaten çok ıstırap çektiniz. Bütün gün oturmak zorunda olduğunuz tipide ölüp size daha fazla acı çekertmek istemiyorum. Burada bana ufak bir barınak yapabilir misiniz?”

Bunun üzerine Nilüfer ve Taluta, yere ucu çatallı dört çubuk dikip üzerlerinden sırtlar geçirdiler. Hepsinin üstüne de ellerindeki en geniş bufalo postunu attılar. Üç taraftan ağırlık bağlayıp, dördüncü tarafı ışık ve hava girmesi için açık bıraktılar. Ada çayı yaprakları toplayıp bir yatak oluşturduktan sonra üzerini battaniyeyle kapladılar. Kutsal At, insanüstü bir çaba gösterek oraya kadar sürünüp, uzandı.

“Haydi şimdi gidip dinlenin, ikiniz de,” dedi. Annesi geri döndü çünkü tipide ona ihtiyaçları olduğunu biliyordu ama Nilüfer onun yanında kaldı. İstedikçe ona su veriyordu. Annesinin yaptığı çorbadan biraz getirdi ama kocası ona dokunmadı. Nilüfer’e “Haydi git. Sen de biraz dinlen,” dediğinde gece ilerlemişti. Nilüfer karanlıkta sessizce ağlıyordu. Gözyaşlarını bastırıp konuşabildiğinde, “Ama ama ölebilirsin. Geceleyin burada tek başına ölebilirsin,” diyebilirdi.

Kocası cesaretinden bir şey kaybetmemişti. “Sen burada kalsan buna engel olabilecek misin?” dedi ve hasta haline rağmen güldü. Ama Nilüfer yerinden kılmıdamayınca yeniden konuştu: “Dinle, ben ciddiylim. Beni ölümü tek başıma karşılamaya bırak. Aslında çok merak ediyorum. Şimdiye kadar onca insan tek başına öldü. Ben de bunu yapabilirim.” Sonra da şakacı bir tavırla ekledi: “Sen *gerçek* bir erkekle evlendin, farkında değil misin?”

Nilüfer’in artık söyleyecek bir şeyi kalmamıştı. Kocasının arzusu bu olduğuna göre, itaat etmek zorunday-

di. Daha fazla ısrar etmek kocasına hakaret olurdu. Bunu yaparak ona sanki bir çocuk ya da fikri değiştirilebilecek zayıf karakterli biriymiş gibi davranmış olurdu. (Dakotalar bundan hiç hoşlanmazdı.) Saygıyla yavaşça, geri geri çekildi. “Bana geri dönmemi emretti,” dedi kayınvalidesine. “Peki. O ne istediğini bilir. Hep öyle olmuştur. Madem öyle istedi, öyle olsun,” dedi kadın oğlunun arzusuna saygıyla.

Nilüfer o gece uyumadı. Geceyi kulakları bir ses duyacakmışcasına dikik, kocası için endişelenerek geçirdi. Hava yeterince aydınlanır aydınlanmaz onun yanına koştı. Vücudu çoktan soğumuş, katılaşıymıştı. Gözyaşları içinde, battaniyesini şefkatle yüzünün üstüne çekti.

Böylesine büyük bir acıya layık bir cenaze töreni yapmak kolay olmayacaktı. Kutsal At uzun boylu, iri yapılı bir adamdı. Kayınbiraderi ise kısa boylu ve ince yapılıydı. Üstelik hastalığın verdiği halsizliği hâlâ üzerinden atamamıştı. Kutsal At’ın cansız bedenini tek başına taşıyamazdı. Kadınlar da ona yardım etti. Oluşturdıkları platformun üzerine yatırdıkları cansız bedeni, içinde öldüğü barınağın yanındaki ağacın üst dallarına çıkardılar. Bunu yapmak için ipleri yukarıdan sallandırıp, yavaş yavaş onu çektilerdi. Ardından Eko’nun kocası ağaca tırmanıp cansız bedeni sıkıca ağaca bağladı. Normalde erkekler erkekleri kadınlarsa kadınları taşırdı ama burada mecbur kaldıkları için annesi, karısı ve kız kardeşi bir arada çalışmak zorundaydı. Vazifelerini sonuna kadar yerine getirene dek büyük bir ciddiyetle gözyaşlarına hakim olarak çalıştılar.

Bu hassas görev yüreklerini dağlarken, gözlerini kaldırıp yukarı baktıklarında bedeninin yere paralel olmadığını, başının ayaklara göre epeyce daha aşağıda kaldığını görünce içleri sızladı. Ama en azından hayvan-

ların ulaşamayacağı bir yere yerleştirilmişti. Bu, onlar için ufak da olsa bir teselliydi.

İki gün yas tuttuktan sonra, Eko'nun annesi, kamp-larını nehir kıyısında başka bir noktaya taşımalarını önerdi. Oğlunun ve iki torununun öldüğü bu yerde kalmak ona acı veriyordu. Aslında eğer orada kalsalardı, daha sonra başlarına gelecek felaketlerden kurtulacaklardı. Ama kampı toplayıp bütün gün boyunca nehir kıyısından ilerlediler. Artık sadece altı kişilerdi; Nilüfer, Eko, Eko'nun kocası ve annesi ile Eko'nun iki çocuğu; biri Küçük Ayı diğeri de daha kucaktaki bebeği. Düz alana geldiklerinde, hem kuzeyde hem de batıda yükselen tepelerin korunağı altında kamp kurdular. Akbaba Deresi, tipinin az ötesinde akıp gidiyordu. Dere kıyısında suya dik bir yamaçla iniliyordu. Ormanın bu bölgesi çok sıkıydı. Ağaçlar, sonbaharın renkleriyle donanmıştı. Manzara son derece güzel, etraf çok sakindi. Ancak ağaçların arasında av hayvanları olduğunu gösteren izler görmüşlerdi.

Taluta, ormana odun toplamaya gitti. Kullanabileceklerinden fazla yakacak bulmuştu. “Burada ne çok kuru ağaç var! Kendimi tutamayıp gereğinden fazla topladım. Keşke bizim köyün orası da böyle olsa!” diyordu.

Artık herkes iyileşmiş, köyden gelecek haberi bekliyordu. Giderek sabırsızlanıyor, zaman zaman köye dönmelerinin doğru olup olmayacağını tartışıyorlardı. Eko, “Anne, geceler iyice soğuk olmaya başladı. Yakında kar yağabilir. Onlar karda bizi bulamazsa, biz geri dönüş yolunu hiç bulamayız. Şimdi bile her taraf aynı görünüyor gözüme. Kar yağdıktan sonra kesinlikle kayboluruz,” dedi.

“Hayır!” dedi annesi. “Baban her şey yoluna girince bize haber göndereceğini söyledi. Gönderecektir de. Ne-

rede olduğumuzu biliyor. O, çocukluğundan beri bu tepelerde dolaşmış. Bir yere kıvıldamayacağız.” Eko’nun onun fikrini değıştirmesi imkânsızdı. Bu yüzden denemedi bile. Nilüfer ve Eko’nun kocası ise onunla aynı fikirde olmasalar bile kayınvalidelerine saygılarından ötürü o ne derse yapmaya hazırdı.

Ama bir gün anne eve döndüğünde endişeliydi. Ormanda taze izlere rastlamıştı. Bunlar Eko’nun kocasının bırakacağı izlerden daha büyüktü. Ayrıca, zaten Dakota makosenlerinin izlerine benzemiyordu. Üç kadın, ateşi söndürüp tipiye girdi. Havanın kararmaya başlaması tedirginliklerini iyice artırıyordu. Ancak mecbur kaldıkça ve o zaman da çok kısık sesle konuşuyorlardı. İşin kötüsü Küçük Ayı yanlarında değildi. Babası da henüz avdan dönmemişti. Çocuk, seslenme mesafesinin dışına hiç çıkmazdı ama şu anda ona seslenemezlerdi. Tek başına kaldığında ses çıkarmadan ilerlemesi konusunda çocuğun aldığı eğitime güvenmek zorundaydılar. Amcaları, onu bu konuda eğitmişlerdi.

Uzun bir bekleyişin ardından bir parça rahatlamışlardı çünkü hiçbir şey olmamıştı. Nilüfer, yine fısıltıyla, “Nehir kıyısına gidip sessizce ona sesleneyim. Belki yeğenim nehir kıyısındadır,” dedi.

“Çok iyi olur,” dedi Eko memnuniyetle. “Yine balık tutmaya gitmiştir. Niçin bunu yapıyor anlamıyorum. Aramızda balık seven yok. Biz kırlarda yaşayan insanlarız. Balık kokusundan hiç hazzetmiyorum, midemi kaldırıyor!” diye ekledi.

Nilüfer büyük bir dikkatle tipiden çıkıp nehir kıyısına doğru ilerledi. Seslenmeden önce eğilip gölgeler arasında oğlanı görmeye çalıştı. Bunu yapması çok yerinde olmuştu çünkü tam o sırada tipinin arka tarafından

savaş çığlıkları duyuldu. Yine baskın vardı! Savaş çığlıkları ve şamata, tipidekilerin kafasını karıştırmaya yönelikti. Düşman, tepelere kadar yükselen çalıların altından sürünerek yaklaşmış, arkadan saldırıyordu. Nilüfer tipinin hizasında ilerlemiş olduğu için onu görmemişlerdi.

Hemen nehir kıyısından koşmaya başladı ama bastığı yeri göremediği için ayak bileğini burkup, kıyıdan aşağı, nehre doğru yuvarlandı. Korkudan donup kalmıştı. Hiç kımıldamadan bekledi. ılıklar, savaş naraları ve artık bütün kabilelerde yaygın hale gelmiş olan beyaz adamın silahlarının sesleri; kırılan tipi direklerinin gürültüleri arasında bekledi. Kalbi öyle gürültüyle atıyordu ki saldırganların duyabileceğini düşündü. Nilüfer'in bilmediği bir dilde birbirlerine sesleniyor, bağırıyorlardı. Kurbanlarını daha çok ürkütmek için ellerinden geleni yapıyorlardı hiç kuşkusuz.

Ama sonunda gürültüler dindi. Düşman geldiği yöne doğru çekilmişti. Nilüfer, bedenine söz geçirebilirse, artık saklandığı yerden çıkabilirdi. Nehir kıyısında bir kovuğa vücudu tam olarak sığmıştı. Bulunduğu yer, üstü açık bir mezar gibiydi. Oradan gökyüzüne baktığında yıldızları görebiliyordu. "Karga Tulumba" (Büyü-kayı) takım yıldızı belirgindi. Onu ilk gördüğünde gökyüzünde sağ tarafındaydı. Nilüfer yerinden kalkacak cesareti bulduğunda gökyüzünde sol tarafa geçmişti bile. Nilüfer ürkerek mümkün olduğunca kısık bir sesle "Yaşıyor musunuz?" dedi. Cevap yoktu. Bir süre bekledikten sonra yeniden seslendi. Bu kez Eko'nun sesi inilti şeklinde duyuldu. "Buradayım. Benden başka kimse kalmadı. Ben de ölü sayılırım zaten."

Nilüfer nehir kıyısından yukarı tırmandı. Ayak bileği çok şişmişti ama zorlukla da olsa yürüyebiliyordu.

Topallayarak tipinin bulunduğu noktaya geldi. Karanlıkta Eko'nun başına uzandı. Kafa derisinin yüzülmüş olduğunu anladı göz yaşları içinde. Geride açık bir yara kalmıştı. Kafasının çeşitli yerlerinde başka yaralar da vardı. Kucağında sımsıkı tuttuğu bebeği hareketsizdi. Eko'yu ıskalayan ok, onu öldürmüştü.

Eko'nun bilinci bir gelip bir gidiyordu. Sabahı beklemekten başka çare yoktu. Ne zaman kendinden geçse ya da üşüse, Nilüfer onun yüzünü siliyor, bileklerini ovuyordu. Başka ne yapabileceğini bilmiyordu. Küçük Ayı, saldırıdan kısa bir süre sonra sessizce tipiye sokulmuş ve saklanmıştı. Hiç kımıldamadan sessizce durması sayesinde hayatı kurtulmuştu. Babası ve büyükannesi ortada yoktu. Küçük Ayı, onları bulmak istiyordu. Nilüfer, oradan ayrılmaması için yalvarıp onu ikna etti. Ortalık aydınlanınca uzakta Taluta'yı gördüler. Onun da kafa derisi yüzülmüş ve birçok yerinden vahşice bıçaklanmıştı.

Şuurunun açık olduğu anlardan birinde Eko, Nilüfer'den kendini nehir kıyısına götürmesini istedi. "Hatırlamaya çalışıyorum, ama unutuyorum," diyordu. Şuurunu kaybettiğini söylemeye çalışıyordu. "Yüzümü ve kafamı canlı suda ıslatabilirim, bir daha unutmam," dedi. Nilüfer ince kemikli ve narin yapılydı. Burkulmuş bileğiyle Eko gibi iri ve ağır bir kadının kendine yaslanmasına tahammül etmek için insanüstü gayret göstermesi gerekiyordu. Ama Eko'yu suya indirip, suyun sığ olduğu bir yere oturtmayı başardı.

Eko doğru düşünmüştü. Canlı su, yani akar su, iyi bir ilaçtı. Kendi kafasına göre aktığı söylenirdi onun. Nehir, yoluna çıkan her şeye hayat verirdi. Otları ve ağaçları canlandırabilirdi gibi insanı da canlandırabilir-

di. Su kutsaldı. Suyla bütünleşmesinin ardından Eko, bilincini bir daha kaybetmedi.

Tipiye geri dönerlerken annesinin başında bir süre durmak istedi Eko. Kadın ilk düştüğü yerde cansız yatıyordu. Adet olduğu üzere ona sevgi dolu bir şekilde çıkıştı Eko.

“Ah annem! Ah annem! Sen böyle yatıp kalacak mıydın, beni çaresiz mi bırakacaktın? Bu kez seni dinlemeyecektim. Alışkanlıktan, koskoca kadın olmama rağmen senin sözünden çıkmadım, küçük çocuk gibi... Ah annem, keşke ben söylediğimde köye dönseydik. Ama ‘olmaz, babanı bekle’ dedin. ‘O bizi burada bırakmaz’ dedin.” Sonra annesinin yanına çöküp uzun uzun ağladı.

Bu arada Nilüfer, kayınvalidesinin cansız bedenini defnetme hazırlıkları içindeydi. Yapabileceği tek şey onu bir bufalo postu üzerine yatırıp kamp yerinden uzağa, göremeyecekleri bir noktaya çekmekti. Sonra da Küçük Ayı ile beraber taşıdıkları taşlarla üzerini örttüler. Ne zaman fırsat bulsalar bunu yapıyorlardı. Sonunda hayvanların rahatsız edemeyeceği bir şekilde taşlarla üzerini tamamiyle kaplamayı başardılar. Bu arada Nilüfer akıl edip, Eko’nun bebeğini de büyükannesinin kollarına yatırmıştı. Böylece ikisinin de defnedilmesi aynı anda halledilmiş oldu.

Takip eden günler bütünüyle sefalet içinde geçti. Yırtık tipi, Nilüfer onu elinden geldiğince onarmış olsa da fırtınalara dayabilecek durumda değildi. Direklerinin de kırık olması yüzünden dik duramıyordu. Yağmur başlar başlamaz bütün eşyaları sırsıklam oluyordu. Soğuk havalarda çok zorluk çekecekleri belliydi. Yiyecek de önemli bir sorundu. Bütün umutları oğlanın kapana

kıstırdığı bir tavşan ya da kör uçlu oklarıyla vurduğu bir kuştaydı artık.

Ama Eko artık köye dönmekten söz etmiyordu. Nilüfer de böyle bir şeye kalkışmayı önermiyordu, çünkü Eko'nun kocasının dönüşünü beklediğini biliyordu. Aslında bu, boş bir umuttu. Hayatta olsa çoktan dönmüş olurdu ama Eko gene de günlerce bu umudunu korudu.

Bir süre sonra durumları hakkında daha sakin konuşabilir hale gelmişti. “Burada beklemeliyiz, o dönene kadar. Hem zaten burada kalmak zorundayız çünkü düşman atlarımızı aldı. Yayan kaldık. Nereye gidebiliriz ki?” En azından gerçekleri görmeye başlamıştı. Ama bazı anlarda kendini kaybedip, gözyaşlarına boğulduğu oluyordu. Hep çocukları için ağlıyordu. “Keşke hasta olsalardı da ben onlara bakmak için perişan olsaydım! Keşke uykusuz, bitkin olsaydım! Ne güzel olurdu! Yeter ki hayatta olsalardı! Keşke hastalıklarında şımarıklık etseler bana kötü davranasalardı! Hiç sesimi çıkarmadan dayanırdım buna. Ama hayır! Hayır, hiç kimseye sıkıntı vermeden çabucak ölüp gittiler. Hele küçüğüm, küçüğüm benim için öldü, benim yerime. Keşke ayaklarına süslü makosenler yapıp, giydirebilseydim. Ayaklarında onlarla gömülselerdi. Son nefesime kadar içimde ukde olarak kalacak bu!” Böyle onlarda ne söylense fayda etmeyeceğini bilen Nilüfer, onu teselli etmeye çalışmazdı.

En zor günleri yaşamaya başladıklarında, tek lokma yiyecekleri kalmadığında, yukarıda tepede at üstünde birini gördüler. Onlara bakıyordu. “Çabuk, içeri gir! Düşman olabilir!” Üçü birden tipinin içine girip, başlarına gelebilecek en kötü şey için kendilerini hazırlamaya çalışırken, dışarıdan bir ağıt duyuldu. Dakota ağıtıydı

bu. İşte o zaman anladılar: Yukarıdaki adam her kimse, onları kurtarmaya geliyordu.

Adam, Eko'nun kuzenlerinden biriydi. Missouri civarındaki bir kamp yerinden; salgın hastalıktan habersiz, amcası Usta Avcı'yı görmeye gelmişti. Amcası ise, "Yeğenim, geldiğin çok iyi oldu. Yeğenini, kuzenlerini ve ailelerini bulup geri getir. Artık dönmelerine bir engel kalmadı," demiş ve onları nasıl bulacağını anlatmıştı.

Kuzen, hemen ava çıktı. Bir süre sonra bir geyikle döndü. Günlerdir yedikleri ilk doğru dürüst yemekti bu. Ama Eko, hâlâ köye dönmeye niyetli değildi. Böyle bir isteği yoktu. Kuzeni bunun sebebini anladığını için bir şey söylemiyor; gündelik ihtiyaçlarını karşılayıp, onları korumakla yetiniyordu sadece.

Ama bir sabah, Eko'nun yanına yaklaştı. Eko yerde oturuyordu. "Kuzenim, kocanın bir gün döneceği umuyla burada seninle bekledim. Gerekirse bütün kış beklemeye de hazırdım. Ama maalesef kuzenim, sana onun dönmeyeceğini söylemek zorundayım. Dün akşam yukarıdaki tepede onun cansız bedenini buldum. Gördüm ki düşmanla erkek erkeğe dövüşmüş." Eko bunları gözyaşı dökmeden dinledi. Durumu kabullenmiş görünüyordu. Zaten onun beklediği haber de buydu. Bir süre geçtikten sonra Küçük Ayı'yı yanına çağırdı. "Oğlum git yengeni bul. Söyle ona, köye dönüyoruz."

Kuzen ağaç dallarından bir kızak hazırladı ve Eko'yu üstüne yatırdılar. Nilüfer ise ata binmişti. Kuzen atın yanında yürüyordu. Oğlan ise bazen Nilüfer'le birlikte at üstünde bazen de kuzenle birlikte yürüyerek yolculuğunu sürdürüyordu. Yola çıkmadan önce tipi dahil her şeyi yaktılar. Herkes yanına bir kürk almıştı.

Gündüzleri şal, geceleri battaniye olarak kullanmak üzere. Dönüş yolu için mümkün olduğunca az kap kaçak vardı yanlarında. Yolculuk sırasında bütün geceyi uyuyarak geçirmek akıllıca olmayacaktı. Bir süre dinlenip, biraz yemek yiyor, uyuyor sonra yeniden yola koyuluyorlardı. Ağır yük altındaki atın gidebildiği kadar gidiyorlardı.

İçler acısı bir görünümüleri vardı. Kahverengi ve grinin en sönük tonları içinde, üzerinde ilerledikleri araziden onları ayırt etmek zordu. Üzerlerindeki, geriye kalmış son yırtık pırtık kıyafetlerdi. Çoktandır ayaklarında olan yedek makosenleri ise delik deşikti. Yüzlerinde hastalığın bıraktığı lekeler vardı. Saçları, matemleri hâlâ sürdüğünden darmadağınktı.

Köye dönüyor olmalarına rağmen heyecanlı ya da sevinçli değillerdi. Kuzenlerinden köydeki son durumu öğrenmişlerdi. Acımasız hastalık her aileye dokunmuş, birçok tanıdığı alıp götürmüştü. Usta Avcı'nın *tiyoşpaye*'sinden de çok ölen olmuştu. Ölenlerin arasında diğer ikisinin kuzeni olan en genç eş de vardı. Daha çok küçük olan çocukları annesiz kalmıştı. Kısa bir süre sonra öğreneceği üzere, Usta Avcı'nın sadece ortanca eşi hayattaydı artık.

Usta Avcı ise hastalanmamıştı. Söylenenlere göre, hastalığı kabullenmeyi reddetmiş, bu yüzden de hasta olmamıştı! Her yere girip çıkmış, hatta birçok çocuğu tek başına defnetmişti. Durumları sebebiyle köyden ayırlamamış ailelere büyük yardımı dokunmuştu.

Köyde karşılaşacakları manzaradan haberdar olan iki kadın, döndüklerinde sanki yeterince gözyaşı dökmemiş gibi yine ağlayacaklarını biliyordu. Nilüfer artık daha fazlasına dayanamayacağını düşünüyordu. "Göz-

yaşı, gözyaşı hep gözyaşı! Bir daha yeniden mutlu olabilecek miyim?” diye kendine soruyor ve bundan şüphe ediyordu.

Gerçekten de köy yeri harap ve perişan bir haldeydi. Çok az sayıda insan kalmıştı. Eko’nun kuzeninin ayrılmasından kısa süre sonra insanlar, hastalığın eşyalarından bulaştığından şüphelenerek tipileri dahil hemen hemen her şeyi yakmışlardı. Geriye sadece temel eşyaları kalmıştı. Bu yüzden de yakındaki geniş bir vadiye çekilip, kış tipilerini kurmuşlardı.

Tepeden aşağı baktıklarında önce bir şey göremediler. Daha dikkatli bakınca, ağaçlık alanların kenarlarında kümeler halinde barınaklar göze çarpıyordu. Söğütlerden kesilmiş dallardan oluşturulan iskeletlerin üzerine hayvan postları veya otlar serilmişti. İçlerinde yaşayan insanlar sefil durumdaydı. Yaşantılarına at girmeden önce olduğu gibi, muhtemelen atalarının yaşadığı şartlarda yaşıyorlardı. Dayanabilirlerse, yaşamlarını ilkbahara kadar bu şekilde sürdürmek zorundaydılar. Ya soğukta kalacaklar ya da içeride yaktıkları ateşin dumanına göğüs gereceklerdi. Dumanı dışarı atmak için tipilerde bulunan rüzgar kanatları yoktu bu geçiçi barınaklarda.

Ama en azından hâlâ atları vardı. Atlar sayesinde insanlar yeniden ava çıkmaya başlar, hastalar iyileşip güçlenince, kederli yürekler teselli bulunca eski günlerine dönebilirlerdi. Yine eskiden olduğu gibi mutlu olabileceklerdi. Ziyafetler, kutlamalar, oyunlar ve hatta savaş, yani bütün unsurlarıyla yaşam devam edecekti. Hep olduğu gibi, çalışanlar ve maharetliler yakında yeniden zenginleşecekti. Ama şimdilik her şey yerle bir olmuştu. Her aile perişandı.

Bölüm 17

Nilüfer, artık Kutsal At olmadığına göre, kayınpederinin yanında kalamayacağını düşünüyordu. Nilüfer'i o aileye bağlayan halka kopmuştu. Çok candan davranmalarına rağmen birdenbire orada yabancı olduğunu hissetmeye başlamıştı. Ona, "Kocan olsun olmasın senin yerin burası," diyorlardı. Nilüfer buna katılmıyordu ama saygı kuralları gereği bunu onlara söylemiyordu. Kendi annesi ve babası onu ziyarete geldiğinde yuvasına dönebilirdi, çünkü asıl ait olduğu yer orasıydı. Yuva! Bu kelime onu çok heyecanlandırıyordu. Ama mevsimin ilk karı düşmüştü bile. Kar çok değildi ama sonuçta yağmıştı; kısa bir süre sonra kış başlayacaktı. Bu ufak barınağın içinde, etrafında yalnızca kayınları; sürekli kendine hakim olup özenli davranmak zorunda kalacaktı. Bu kadar dar yaşam alanında bahara kadar nasıl dayanacaktı? Çünkü kış bastırdıktan sonra annesi ve babasının bahara kadar gelmesi söz konusu olamazdı.

Bu şartlarda olabilecek en iyi ikinci şey, onun başına geldi. Sosyal annesi ve babası “Yuvana gel kızım,” dediler. “Başında kocası olmadan kadının tek başına kalması uygun değil. Bizimle kal. Barınağımız çok rahat olmayabilir ama başkalarınınkinden daha kötü değil. Ailen gelip seni alana kadar başını sokacak bir yuvan olur.” Bu sözler Nilüfer için tarifi imkânsız teselli sunuyordu. İnsanın kendi anne babasının olamadığı durumlarda yedek anne baba, işte bu işe yarıyordu. Gelip, seni yalnızca kendi yuvanda bulabileceğin bir şefkat ve koruma altına alıyorlardı. Akrabalık işte böyle her derde deva bir kavramdı!

Nilüfer, sosyal anne babasıyla birlikte olduğu süreç her şeye dayanabileceğini düşünüyordu. Onların barınağı aslında Usta Avcı’nınkinden daha küçüktü. Orası da aynı şekilde soğuk ve dumanlı olacaktı. Ama anne babası, kardeşi Kırmızı Yaprak ve kendisi için yeterliydi. Orada yaşarken akrabalık kurallarının koyduğu bazı tabulardan uzak kalabilecekti. Kışı onlarla geçirmesi zor olmayacaktı.

Kocası öldüğü için Nilüfer’in anne ve baba olarak hitap ettiği bu insanların yanına taşınması gerçekten de çok uygun olacaktı. Usta Avcı’nın ailesi bunun farkındaydı. Dolayısıyla da kimse onu alıkoymaya çalışmadı. Ama aralarından ayrıldığı için onunla bağlarını koparmadılar. Ona karşı sorumluluk duyguları aynen devam etti, hatta arttı bile. Bunun sebebi Nilüfer’in beklediği bebektir. Artık hayatta olmayan Kutsal At’ın erkek akrabaları, özellikle erkek kardeşleri ve kuzenleri, bu sorumluluğu yürekten hissediyordu.

Nilüfer hakkında kendi aralarında konuşmuşlardı. Onları ormanda bulup geri getiren kuzen, köyden ay-

rılmadan önce veda etmeye geldiğinde bazı düşüncelerini onunla paylaştı. “Seni sağlıklı günlerde görmeyi dilerim, kuzenimin karısı,” diye başlayıp devam etti: “Buradan ayrılmadan önce sana söylemem gereken bir şey var. Biz, ailemizde bizden olanları ihmal etmeyiz. Siz de bizdensiniz, nereye giderseniz gidin.” Böylece onun taşıdığı bebeğe duyarlı bir gönderme yapıyordu. O çocuk, babasının erkek kardeşleri ve kuzenleri için de evlat sayılacaktı. Devam etti: “Hemen hemen hepimizin karıları ve çocukları var. Hiçbirimiz ikinci bir eş alabilmeye ne yaşça ne de konumca uygun değiliz henüz.” Ardından Nilüfer’e iltifat etmeyi ihmal etmedi. “Ayrıca sen, ilk eş olmaya layıksın. Bize göre, bundan daha azı sana haksızlık olur.”

Nilüfer, ona yeniden evlenmeyi hiç düşünmediğini söyledi. Ama adam sözlerine devam etti: “Böyle bir yemin verme. Daha genç kız sayılırsın, hayatın yeni başlıyor. Elbette yeniden evleneceksin. Doğrusu da bu. Bizim köyde bir kardeşim var. Henüz evli değil. O senin için uygun bir eş olabilir. Onu koca olarak almayı istersen doğacak çocuk için de uygun olur. Eğer mümkünse, çocuğun babası ona tamamen yabancı biri değil de babası olacak konumda biri olmalı. Bu çocuğun hatırına, olduğun gibi kalmanı diliyorum. Çok gençsin. Sakın acele etme. Evlenmeden önce kardeşimi bekle. Onu sana göndereceğim.” Ardından gözlerine bakarak vurguladı, “Lowanla’yı bekle!”

Aslında Nilüfer’in tahmin etmesi gerekirdi. Bir keresinde Kutsal At, farklı köylerdeki akrabalarından söz ederken çok iyi şarkı söyleyen bir kuzeni olduğunu anlatmıştı. Onun çok küçük yaşta Güneş Dansı’na katıldığını da söylemişti. Kutsal At, kuzeninin adını vermemiş-

ti. Nilüfer de başka erkeklerle ilgileniyormuş gibi görünmemek için sormaya cesaret edememişti. Bir defasında, Güneş Dansı yapan genç bir şarkıcıya kendini kaptırıp, gizlice ona su götürdüğünü hatırlayınca yüzü kızardı. “Çok uzun zaman önceydi ve ben o zaman çok gençtim,” dedi kendi kendine ama aslında o olayın üzerinden sadece dört kış geçtiğinin farkındaydı. Kocasına olan sadakati ve artık yüzü her geçen gün kafasında iyice silikleşen şarkıcıya karşı umursamazlığı sayesinde bu konuyu kenara koymak, onun için güç olmamıştı.

Aynı genç, koca adayı olarak yeniden karşısına çıkıyordu. Bunun aynı oğlan olduğundan emindi. Aslında oğlanın bundan haberi bile yoktu! Normalde bu heyecan verici bir durum olurdu. Gerçekten de çok büyük bir rastlantıydı. Ama şimdi, onca felaketin ardından, kafası karmakarışık, bebek bekleyen ve sıla hasreti çeken dul bir kadın olarak Nilüfer, kuzenin teklifini ve hatta Lowanla adını içinde en ufak bir heyecan duymadan dinledi. Ölmüş kocasının kuzenine ilgisi için teşekkür edip, uzaklaşmakla yetindi.

Soğuk, yarı karanlık sığınaklarında geçen uzun kış ayları, boş ellerle oturmaktan başka bir işe uygun değildi. Nilüfer bebeği için hiçbir şey yapamıyordu çünkü etrafı görmek mümkün değildi. Yapmak istediği bunca şey varken zamanın böylesine ziyan olması onu telaşlandırıyordu. Bu şartlar altında yuvasını özlememesi olanaksızdı ama bundan anne ve babasının haberi olmamalıydı çünkü onlara nankörlük etmek istemiyordu. Sıla hasretini gizlemeye çalışmak, bir görev haline gelmişti. Büyük bir başarıyla onlara tamamiyle mutlu olduğu izlenimini verdiğini düşünüyordu. Bu yüzden bir gün annesi orman sınırı kenarındaki bir başka sığınak-

tan dönüp de, “Tamam kızım, hallettik!” dediğinde çok şaşırmıştı.

“Neyi hallettiniz ana?”

“Yuvana döneceksin. Evet, hemen. Kış olmasına rağmen. Yüreğinde arzusuyla tuttuğun bir yere gitmek üzere bu kış günü yola çıkmak, burada güven içinde oturup boş yere mutlu olmaya çabalamadan iyidir.” Annesi anlamıştı. “Bu dert seni hasta eder. Ama korkma, baban seni yuvana götürmenin bir yolunu buldu.”

Kuzeybatıdaki Karaayak topraklarına doğru yola çıkacak bir savaşçı grubu vardı. Nilüfer’in sosyal babası bunu duyunca Beyaz Ruh’un köyüne kadar onların koruması altında gitmeyi talep etmişti. Bu, onların doğruya doğru sadece bir parça yollarından sapmalarına sebep olacaktı. Oraya kadar yavaş ilerleyip, genç dulu köyüne bırakmayı kabul etmişlerdi.

Ama komşular, böyle bir yolculuğu kesinlikle tavsiye etmiyordu. Herkesin anlatacak bir dolu hikayesi vardı. Birinin kar altında kalıp havasızlıktan neredeyse boğulduğunu, bir kadının kışın kaybolup, yazın bulunduğunu ve doğum yaparken donup öldüğünün anlaşıldığını anlatıyorlardı. “Kızcağızı böyle bir tehlikeye atmayın,” diye yalvardılar. “Zaten çok zor günler geçirdi.” Ayrıca içinde bulundukları Rakun ayının (Şubat) ve ardından gelecek Kızarık Gözler ayının hava şartları açısından hep en sorunlu zamanlar olduğundan söz ediyorlardı. “Bir bakmışsın hiç yokken fırtına çıkmış, seni hazırlıksız yakalamış, diye uyarılarda bulunuyorlardı. Anneyle baba bu hikayeleri duydukça endişeleniyordu ama Nilüfer’e bir çıkış yolu gösterildiğinden beri ne olursa olsun yola koyulmayı kafasına koymuştu o.

Kadınlar, onları korumakla görevli savaşçılar eşli-
ğinde ayrı atlar üzerinde arkadan geliyordu. Aralarında
Nilüfer'in sosyal babasının da bulunduğu diğerkileriyse
onların iki yanında ve arkasındaydı. Kamp taşınırken iz-
lediklerine benzer bir yöntemle seyahat ediyorlardı.

Savaşçıların şefi, yanlarına bolca giysi almalarını söy-
lemişti. “Yolda fırtınaya tutulursak, söğüt dalları üzeri-
ne giysileri atıp çadır oluşturabiliriz,” demişti. Aynen
öngörüldüğü gibi, yolda çok şiddetli bir kar fırtınasına
yakalanıp, durmak zorunda kaldılar. Hemen bir yama-
cın rüzgar altı tarafına tipi kurup, orada iki gün fırtına-
nın esip tükenmesini beklediler. Uzun zamandan beri
edindikleri deneyim sayesinde savaşçılar her şeyi hızla
hazırlıyor, yemek yapabiliyordu. Kadınların yemeğini de
onlar veriyordu.

Fırtınanın dinmesini bekledikleri günlerden birin-
de, garip bir aile oradan geçti. O civarlarda birilerini
görmeyi beklemediklerinden şaşırmışlardı çünkü yaşam
alanlarından epeyce uzaktaydılar. Her ikisi de elli yaşını
çoktan geride bırakmış bir adam ve karısı, yanlarında
iki kızları ve üç de küçük çocukla seyahat ediyordu.
Kızlarından biri hamileydi. Küçük çocuklar, sanki anne-
leriymiş gibi adamın karısının dizinin dibinden ayrılmı-
yordu. Kadın ise mecbur kalmadıkça ağzını açmayan
aptal görünüşlü biriydi. Sadece adam konuşuyordu ama
onun söyledikleri de pek anlamlı değildi. Adam neden
orada olduklarını açıklamak için bir şeyler söyledi ama
gerçeği söylemediğini anlamak zor değildi.

Ailenin yanlarından ayrılmasından sonra savaşçılar,
adamın topluma karşı işlediği bir suçtan dolayı köyler-
den uzakta yaşamak zorunda kalan bozuk karakterli biri
olduğu görüşünde hemfikir oldu. O yaşıta bir kadının üç

küçük çocuğun annesi olması imkânsızdı. Adam ise aralarındaki tek erkek olduğuna göre, çıkarılacak sonuç kaçınılmazdı. “Çok kötü bir şey” diyerek savaşılar şüphelerini dillendirmiş, özenle çirkin “ensest” kelimesini kullanmaktan kaçınmıştı.

Savaşçıların şefi, “Ağza alınamaz bir şey” dedi. “Ak-rabalık ilişkilerini bu derece süistimal edenlerin, namuslu insanlar arasında yeri yok. Diğer hayvanlarla birlikte yaşamak zorunda kalırlar böyle. Aslında bizim yanımıza da gelemezdi ama açlık ağır basmış olmalı.”

Her şeye rağmen savaşçıları, onları ağırlamaktan geri kalmamış; insanlık göstermiş, hatta giderlerken yanlarına kurutulmuş et gibi kendi tayınlarından vermeyi ihmal etmemişti. Adam oradayken onu sohbetlerine dahil ettiler, hatta ona çubuklarını bile ikram ettiler. Bunu, kendi misafirperverlik itibarlarının sarsılmaması için yapmak zorundaydılar. “Tipinden içeri giren ve fiziksel görünümü insanı andıran her yabancıya insan gibi davran,” diyordu onların görgüsü. İçeri girenin nasıl bir insan olduğu, bu tarz kurallar söz konusu olunca hiç önem taşıyordu.

Hem adam hem de karısı bir şey saklar gibiydi. Diğerleriyle göz göze gelmemeye çalışıyorlardı. Karşı cinsten biriyle konuşurken bakışlarını kaçırmak zaten adettendi. Bu normal davranış biçimiydi. Ama bu adam, erkeklere bakarken de gözünü kaçırıyor; devamlı gözlerini kırptırıyor, kadın ise diğer kadınlara benzer şekilde davranıyordu. Bir sorun olduğu kesindi.

Kızlarına gelince, onlar terbiye nedir bilmiyordu. Savaşçıların gözlerinin içine dikkatle bakıyor, sersemce sırtıyorlardı. Erkekler gibi bağdaş kurup oturuyorlardı. Kendilerine yemek verildiğinde nerede olduklarını unu-

tup, yemeklerini bir an önce bitirmek için kendilerini kaybetmişlerdi. Yemekleri bitince aralarında fısıltılarla konuştuktan sonra tek kelime teşekkür etmeden dışarı çıktılar. Kaselerini geri verme nezaketini bile göstermemişlerdi. İnandırıcı gibi değildi.

Ancak Nilüfer'i gerçekten de üzen küçük çocukların durumu oldu. Sosyal annesiyle birlikte kadınla sohbet etmeye çalışmış ama başarılı olamamışlardı. Bir süre sessizlik olduktan sonra Nilüfer çocuklara döndü. Gülmseyerek onlara elini uzattı. Çocukların ani tepkisi onu şaşırttı. Hemen geri çekilip burun kıvırmaya, Nilüfer'e karşı isyankar hareketler yapmaya başladılar. Ardından da annelerinin yanına sığındılar. Anneleri onların bu terbiyesiz davranışlarını düzeltmek için hiç çaba sarf etmemişti. Nilüfer çocuklara her baktığında annelerinin şalının altından başlarını uzatıp ona dil çıkarıyorlardı. Birdenbire vahşi hayvan yavrularına dönüşmüş, yakalanmamak için tepinmeye çırpınmaya hazır yaratıklar olmuşlardı. Böyle bir hayal kırıklığından sonra Nilüfer dikkatini erkeklerin sohbetine çevirip, bir süreliğine o garip çocukları unuttu. Çok sonra tesadüfen onlardan tarafa baktığında çocukların kendisine hâlâ korku ve düşmanlık dolu parlak kara gözlerle baktığını gördü. Nilüfer onlara yeniden saldıracak olursa hazırlıksız yakalanmak istemiyorlardı anlaşılan. Onların dünyasından dostluk denilen şey, yaşamı sıcak ve hoş kılan diğer bütün unsurlarla birlikte silinmişti.

İnanılmaz yabani ve eğitimsiz çocuklardı bunlar. Kimse onlara, "Hayır, öyle yapma hiç öyle yapan birini gördün mü?" dememişti. Dolayısıyla da etraflarından utanarak doğru davranışlar edinmeyi öğrenmemişlerdi. Çevrelerindeki insanların davranışlarını taklit ederek

öğrenmeleri mümkün olmamıştı. Dolayısıyla medeniyet olmadan büyüyorlardı. Bunun bedeli de çok açık olarak görüldüğü üzere korkunçtu. Kamp yerlerinde yaşayan insanlar medeni olurdu. Birbirlerine nasıl davranacaklarını bilirlerdi. Kuralları vardı. Bu çocuklar yabaniydi çünkü sosyal davranışları belirleyen herhangi bir standarda sahip değillerdi.

Bu şanssız, saldırgan ve bakımsız çocukları izlerken Nilüfer insanların diğer insanlarla bir arada olmaya ne kadar çok gereksinimleri olduğunu düşündü. İnsan, ancak bu şekilde insan olmayı öğrenebiliyordu. Kişiler birbirlerini hem kontrol altında tutuyor hem de onları doğru yöne itiyordu. Herkesin kıyaslama yapmak, kendine standart koymak için başkalarına gereksinimi vardı. Kişilerin bu şekilde kendini ölçmesi ve değerlendirmesi ancak köy düzeni içinde mümkündü, çünkü orada herkes etrafındakileri dikkate almak ve uygun biçimlerde iletişim kurmak zorundaydı. Ancak bu şekilde insanlar birbirlerine ve kendilerine karşı sorumluluklarını öğrenebiliyordu.

Nilüfer, eleştiri ve dedikoduların sıkıntı veren gereksizlikler olduğunu düşünürdü. Ama hiç eleştiri olmadan yaşayan insanları görünce, o kadar gereksiz olmadıklarını düşünmeye başlamıştı. Eleştiren olmayınca insan ne zaman doğru ne zaman yanlış yaptığını bilemezdi. Karşılarına çıkan bu insanlar, bütünüyle yanlış yoldaydı ama bunu bilmiyorlardı. Normal insanlar arasında nasıl davranacaklarını bilmiyor, haklarında neler düşünüleceğini kavrayamıyorlardı. Bu korkunç bir durumdu. Zifiri karanlıkta yapayalnız kalmak gibiydi. Başka insanlarla bir arada olup, elinden geldiğince iyi davranmaya çalışmak, oradaki kurallara göre hareket etmek

çok daha iyiydi. Nilüfer düşündüklerini bu kelimelerle ifade etmemiş olsa da, o yabani çocukları görmek içinde şiddetle bu duyguların uyanmasına sebep olmuştu.

O gece fırtına dindi. Ay, bulutların arasından kendini göstermeye başlamıştı. Gökyüzüne yaydığı ışığın altında havada uçuşan kar taneleri görülebiliyordu. Ay ışığı manzaraya doğaüstü bir özellik katıyordu. Hava tahmininden sorumlu olan savaşçı dışarı çıktı. “Sabah yola çıkabiliriz. Yarıklara dikkat etmeliyiz. İçleri kar dolu olacaktır. Rüzgarın karları süpürdüğü yerlerden ilerlersek duraklamadan yola devam edebiliriz,” dedi.

Haklıydı. Sabah hava açık, güneşli ama buz gibiydi. Gökyüzü göz alabildiğince masmaviydi. Donmuş kar taneleri yıldızlar gibi ağaçların, çalıların, otların, kayaların ve çayırın üzerinde ışıldıyordu. Etraflarındaki her şey, arada sırada görünen uzun otların karı delip dışarı çıktığı yerlerdeki koyu lekeler dışında bembeyazdı. Muhteşem bir kış günüydü. Grup, neşeye yola koyuldu. Bütün gün boyunca Nilüfer’in duyduğu tek ses, atın ayakları altında ezilen karın gıcirtısıydı.

Üç gün daha bu şekilde ilerledikten sonra Beyaz Ruh’un kış kampına ulaştılar. Savaşçılar, Nilüfer ve sosyal ailesine Gökkuşağı’nın tipisine kadar eşlik etti. İyi bir ziyafetten sonra savaşçılar yollarına devam etti. Nilüfer’in sosyal ailesi ise bahara kadar orada kalmak üzere davet edildi. Onlar da bunu kabul etmekte bir sakınca görmedi çünkü Kırmızı Yaprak’ın köyde amcası, yengesı ve diğer akrabalarla güvende olduğunu biliyorlardı.

Daha yirmi yaşına basmadan, Nilüfer ona uzun süre yetecek kadar macerayı hayatının bir yılına sıkıştırmıştı. Hayvanların Yağlandığı Ay Dönümü (Haziran) yapılan en son Güneş Dansı’ndan beri kıymetli çocuk

Kutsal At'ın satın alınmış eşi olarak başka bir köye gitmişti. Şimdi ise Rakunların Ay Dönümü ardından kendi halkının arasına, hamile bir dul olarak dönüyordu. Onu doğal hakkı olan ortamda yeniden bağrılarına basmak için herkes oradaydı. Daha doğrusu, bir kişi dışında herkes. Ağabeyi Küçük Şef yoktu. O da evlenmişti. O sırada pek uzakta olmayan başka bir köydeki kayınlarını ziyarete gitmişti karısıyla.

“Kız kardeşinin döndüğünü duyar duymaz köye gelecektir. Bak görürsün!” dedi Kara Kartal. Nilüfer ve ağabeyi arasındaki bağlılığı iyi biliyordu. Küçük Şef'e saygısını göstermek için onun karısına özellikle güzel bir elbise, el yapımı bir şal ya da battaniye gibi bir şey vermesi gerektiğinin farkındaydı Nilüfer. Bu öteden beri süregelen bir adetti.

“Yengeme ne verebilirim?” diye düşünüyordu. “Durumumuz öyle kötüydü ki gelirken yanımda değerli bir şey getiremedim. Ne yapabilirdim ki?” Annesinden ya da gruplarındaki başka bir akrabadan bir şey alması gerekecekti. Aslında bunu söylemesine bile gerek yoktu çünkü yakınları onun armağan vermesi gerektiğini biliyordu. Bu yüzden de Nilüfer'in içinde bulunduğu zor durumu dikkate alarak, yardım etmeyi teklif edeceklerdi.

Kuşkusuz Usta Avcı'nın ailesinin onu ihmal ettiği söylenemezdi. Ama onca ölüm ve felaketten sonra verecek bir şeyleri kalmamıştı. Köyden ayrılmadan önce vedalaşırken kayınpederi ile ilk kez doğrudan konuşmuştu. O ana kadar saygısızlık etmemek için bundan hep kaçınmıştı. Kayınpederi, “Yolun açık olsun, oğlumun karısı. Elimde ona layık bir şey tutacak duruma gelir gelmez, torunumu ziyaret edeceğim. Şu anda halimizi bili-

yorsun. Ama seni layık olduğun şekilde yuvana göndermek mümkün olsaydı, beraberinde bir sürü Amerikan atı olurdu,” demişti. Bu, çok büyük bir iltifattı. Gelinine ne kadar değer verdiğini gösteriyordu.

Ne şekilde olursa olsun köyüne dönebildiği için minnettar olan Nilüfer, eli boş gitmeye razı olmuştu. Aslında kimsenin ondan hediye beklentisi yoktu. Özellikle kuzenleri Sıçrayan Tay ve Kır Çiçeği, onu yeniden gördükleri için sevinçten uçuyorlardı. Onu ne kadar özlediklerini tekrarlayıp duruyorlardı. Kır Çiçeği bu arada boş durmamıştı. Ondan iki yaş daha küçük olmasına rağmen, Nilüfer gittikten kısa süre sonra o da evlenmişti. Sıçrayan Tay ise hâlâ ebedi bakirelikte kararlıydı. Bu haliyle mutluydu. Yine eskiden olduğu gibi, kendine has özgüven ve asaletiyle köyde boy gösteriyordu.

Gülümser ise boya çekmiş, nazik ve çekingen tavırlarıyla artık tam bir genç kız olmuştu. Genelde biraz uyuşuk ve umursamaz olsa da, doğacak bebek söz konusu olunca canlanıveriyordu. Bu konuda çok heyecanlıydı. “Abla, ona ben bakarım. Bıkmadan usanmadan bakarım ona!” diyordu. Kendini şimdiden bebeğe adanmıştı bile.

Bir de Nilüfer’in küçük kardeşi Ohiya vardı. Onun büyükleri taklit etmesi, Nilüfer’in çok zor günlerde, yuvasından uzaktayken bile akrabalar arasında olmasını sağlamıştı. Ohiya artık ergenlik çağındaydı. Sürekli akrabalarıyla at sırtında dolaşüyor, nadiren ailesinin yanına geliyor; çok kalmayıp ilk fırsatta yeniden arkadaşlarının yanına gidiyordu. “Her oğlan bu yollardan geçer,” diyordu Mavi Kuş. “Senin döndüğüne çok memnun.” Nilüfer onu ilk görüşmelerinden sonra çok az görmüştü ama bunu mesele yapmıyordu.

Yaşlı büyükbaba ise hâlâ hayattaydı. Bazen iyi, bazen kötü günler geçiriyordu. Yaz sonunda en yakın arkadaşının ölümüyle yapayalnız kalınca onun da öleceğini düşünmüşlerdi. O sıradaki hastalığı sebebiyle Gökkuşağı ve Mavi Kuş, Kutsal At ve ailesini ziyaretlerini geciktirmek zorunda kalmışlardı.

Yaşlı büyükbaba hayattaydı ama artık ölmeyi arzuluyordu. “Bütün dostlarım gitti; ben niçin yaşayayım?” diye insanın içini acıtan bir şekilde sızlanırdı bazen. Böyle zamanlarda onu oyalayabilen yalnızca Nilüfer oluyordu. Ona, başından geçenleri, güneyde rastladığı insanları anlatıyordu. Büyükbaba, Nilüfer’in anlattığı bölgeleri, nehirleri hatta bazı insanları bile hatırlıyordu. Yıllar önce o da oralara gitmişti. Bazen Nilüfer’e sorardı: “Falanca kişiyle tanıştın mı?” Nilüfer, büyükbabasıyla konuşurken bir yandan da bebeği için işlemler yapıyordu. O karanlık barınakta çok zaman kaybetmişti zaten. Şimdi acısını çıkarması gerekiyordu.

Annesi, halaları, kuzenleri ve diğer akrabaları da bebek için hazırlık yapıyordu. Bebeğin şimdilik süslü bir beşiği olamayacaktı. Bunu, ancak babasının kız kardeşleri ona verebilirdi. Ama kuşkusuz, şu anda bunu yapamamaları bile, bir iki yıla kadar uygun armağanlar gönderecek ya da getireceklerdi. Bekleyebilirdi.

Nilüfer’in bebeği doğduğunda Patlayan Goncalar Ay Dönümü (Nisan) son çeyreğine girmişti. Bebek, Nilüfer’in en çok arzu ettiği ama hayalini bile kurmaya korktuğu yerde, kendi köyünde doğmuştu. Kendi tipisinde, yanıbaşında kendi akrabaları varken doğumunu yapmıştı. Bu mutluluğa gölge düşüren tek şey, Nilüfer doğum yaparken yandaki tipide büyükbabasının ölmek üzere

olmasıydı. Şafakta, mükemmel bir zamanlamayla, birbiriyle eş zamanlı olarak bebek geldi, yaşlı adam gitti.

Birçokları bir tipiye kutlamaya, diğerine yas tutmaya geldi. Gelenlerin arasında bilge bir adam vardı. Kalabalığa bu dikkate değer olay üzerine bir konuşma yapmak istedi. “Yaşam asla sona ermez; toparlanıp yeniden devam etmek için yavaşlar o kadar. Bu oğlan çocuk, o yaşlı adam. Çok ayrıcalıklı bir bebek, çünkü yaşlı adamdan birçok fazileti doğrudan aldı. Bu bebeğin sıradışı özellikleri olacak. Büyükbabası kendi uzun yaşamı boyunca elde ettiği özellikleri ona bıraktı: nezaket, yumuşaklık, dayanıklılık, sabır. Çocuk onun adını taşıyacak.”

Ama bebeğin isim töreni ileride yapılacaktı. Bebek daha doğmadan Nilüfer ona bir isim vermiş ve düşüncelerinde ona bu şekilde seslenmişti. Ona Mitawa diyordu; “bana ait olan” anlamına geliyordu bu. Bütün ilgisi ni bebeği üzerine yoğunlaştıran genç anne, takip eden iki ayın nasıl geçtiğini anlamadı. Kuzeni Kır Çiçeği de bir oğlan çocuk doğurmuştu. O ana dek ilişkileri zaten çok yakın ve sıcak olan iki kız, şimdi onları böylesine mutlu eden bu yeni ortak sorumlulukla iyice yakınlaşmışlardı.

Nilüfer’in yaşadığı acılar, her geçen gün biraz daha silikleşen bir kâbus gibiydi artık. Bir gün, yeni yaşamını sürdürdüğü annesinin tipisinin önünde otururken uzakta bir genç adam belirdi. Atının yanında yürüyerek ona doğru geliyordu. Genç adamın tavırlarında ona ölen kocasını hatırlatan bir yan vardı. Nilüfer bir an nefessiz kaldı. Sonra hatırladı. Bu adam ona sözü edilen Lowanla olmalıydı. Evet tam düşündüğü gibiydi. İki tane Lowanla olamazdı. İkisi de usta şarkıcı olup, ikisi de Güneş Dansı’na çıkmış olamazdı. Bu genç, onun bir keresinde

su verdiği adamdı. Aradan beş yıl geçmişti ama Lowanla hâlâ o günkü kadar genç ve yakışıklı görünüyordu. Nilüfer'in kalbi hızla çarpmaya başlasa da genç adamı karşılarırken kendine hakim oldu.

Nilüfer'in ikram ettiği yemekleri yerken havadan sudan konuştular. Genç adam Nilüfer'e kendini Kutsal At'ın kuzeni olarak tanıtmıştı. "Senin için uygunsa oğlumun bakımını üstlenmeye geldim," dedi. Nilüfer ise ona, "Bu, senden talep edildiği için değil de gerçekten yapmak istediğin bir şey ise, bence uygun," diye cevap verdi. Böylece nişanlandılar. Genç bir dul, yeni bir kocayı kollarındaki bebekle ancak bu kadar saygın bir şekilde karşılayabilirdi. Kutsal At'ın zamansız ölümü onları bir araya getirmişti. İkisi de Kutsal At için kederli, onun hatırasına saygılıydı.

Bütün akrabalar Nilüfer ve oğlu adına memnun olmuştu. Akrabalık kuralları dul kalan kadınla ölen kocanın kardeşi ya da kuzeninin evlenmesini mecbur kılmasa da, ocuk açısından zaten babası konumunda olan birinin bu sorumluluğu üstlenmesi tercih edilirdi. Bütün akrabalar el birliğiyle onlara yeni bir yuva hazırladı. Orada yeni yaşantılarına başladılar.

İlk evliliğinde Nilüfer gayet gösterişli bir şekilde satın alınmıştı. Bu seferki evliliğiyse yine kabilenin onaylayacağı bir şekilde, ama başka türlü olmuştu. Evlenmek için kaçıp gitmeyecek kadar akli başında olan çoğu kız, bu şekilde evlenirdi. Karşılıklı anlaşmayla ve bunu herkese duyurarak... Aslında Lowanla'yı ilk gördüğünde Nilüfer kendini kaybedip onunla kaçabilirdi. O zamanlar çok gençti. Oğlanın tavırlarına ve cazibesine kendini kaptırabilirdi. Ama bunlar artık geçmişte kalmıştı. Artık büyümüştü. Eskisine göre çok daha akıllıydı. Ken-

dine hakim olmayı öğrenmişti. Kabilenin onayıyla, kabul gören bir biçimde ve sessizce evleniyordu. Bir Dakota kadını için en uygun olanı da buydu.

Kocasının ani ölümünden sonra, Nilüfer zaman zaman kocasıyla geçen günlerini hatırlar ve anılar onun yüreğini dağlardı. “Onun yanında kendimi daha rahat bırakamaz mıydım, o kadar çekingen olmam şart mıydı? Olacakları bilseydim böyle mi yapardım!” Fazlasıyla içine kapalı, fazlasıyla ketum davranmıştı. Bu yüzden de bir eş olarak yetersiz kalmıştı. Fakat bunu çok geç anlamıştı. Şimdi pişmanlık içinde kocasının sabırlı gözlerinde belli belirsiz bir özlem gördüğünü hatırlıyordu. “Niçin bana karşı daha sıcak olamıyorsun?” der gibiydi. Neydi onu böylesine tutuk, böyle dili bağlı kılan? Kocasına ne kadar haksızlık etmişti. O zamanlar ne kadar hatalı olduğunu şimdi anlıyordu. Artık o hatayı düzeltmenin bir yolu yoktu. “Ama,” diye kendine söz vermişti, “bir daha evlenecek olursam, çok daha kısa sürede kocamla yakınlaşacağım. Söz!”

Şimdi Kutsal At’ın öz kuzeniyle o sözü tutma fırsatını yakalamıştı. Böylesi çok daha uygun ve adildi. Gereken de buydu. İlk andan itibaren Lowanla ile yaşantısı hoş ve keyifliydi çünkü Nilüfer, onun eşi olarak üstlendiği rolden bütünüyle memnundu.

Sonbahar gelmişti. Kışın kullanmak üzere boğa üzümü toplama zamanıydı. O yıl her zamankinden çok çiçek açmışlardı. Toplanması kolay ve hızlı olacaktı. Üzümler kendi sapsarı üzerinde salkımlar halinde büyüyor ama sonra, çalının büyük dallarına sıkıca sarılıyordu. Bitkilerin üzerindeki dikenler toplamayı zorlaştırıyor hatta bazen imkânsız hale getiriyordu.

Herkes, boğa üzümünün yaz ayları boyunca kendi haline bırakılması gerektiğini bilirdi. Yazın meyvesi sert, acı ve ekşi olduğundan yenmesi hoş değildi. Ama sonbaharın ilk donunu yedikten sonra neredeyse bir gece içinde gayet lezzetli ve yumuşacık olurdu. Kırmızılığı sarıya döner, sanki içinden dışarı vuran bir ışık var gibi görünürdü. Sadece sarı meyvelerin olduğu çalı sayısı azdır. Ama ister sarı olsun ister kırmızı, ilk donu yedikten sonra hepsinin tadı nefisti. Boyları, küçük bir bezelye tanesinden daha büyük olmazdı. En irileri bile orta boy bir bezelye tanesini geçmezdi. Miniklikleri ve dikenleri sebebiyle meyvelerin toplanmasında “kolay dökülenleri silkeleme” denilen bir yönteme başvurulurdu.

Kadınlar *tiyoşpaye* grupları ya da günlerini birlikte geçirmek isteyen arkadaş grupları halinde toplanmış, bu faaliyete sosyal bir anlam da katmışlardı. Şafakla birlikte yola koyuldular. Vadinin kenarında, gümüş yapraklı çalıların yoğunlaştığı ilk noktada tentelerini kurdular. Yere battaniye serip sularını ve yiyeceklerini gölgeye bıraktılar. Aralarından bazıları, uzağa yürüyemeyecek kadar küçük olan çocuklara ve eşyalara göz kulak olmak için geride kaldı. Bu kadınlar, güneş en yüksek noktasına geldiğinde grupları için öğle yemeğini de hazır edecekti.

Kadınlar battaniyelerini etek gibi bellerine sarıp, uzun kalan uçları ise kuşaklarına sıkıştırdılar. Böylece kolları tamamen serbest kalıyordu. Ellerinde çalılara vurmamak için getirdikleri sağlam değnekler vardı. Vadi boyunca nehrin her iki yanında göz alabildiğince yayılmış çalıların arasına dağıldılar.

Mavi Kuş, Sıçrayan Tay, Rüya Kadın ve İlk Kadın birlikteydi. Nilüfer ve henüz bir dolunay bile görmemiş

bebeğiyle Kır Çiçeği ise geride kalmıştı. Genç anneler çocuklarını uyutmuş, toplayıcıların getireceği meyveleri yerleştirmek üzere hazırlık yapıyorlardı.

Meyveleri uzun süre saklanmaya hazır hale getiriyorlardı. Bir süre sessizce çalıştılar. Hava öylesine tatlı ve huzur vericiydi ki zaman zaman durup keyfini çıkarıyorlardı. Nilüfer derin derin iç geçirdi. “Kuzenim,” dedi. “Hiç unutmuyorum, ormanda yaşadığımız o korkunç olaylardan sonra kendi kendime ‘Acaba bir daha gerçekten mutlu olabilecek miyim?’ diye sormuştum. Bir daha mutlu olamayacağımdan emindim. Ama yanılmışım. İşte o an şimdi geldi.”

Uzaklarda geçirdiği zor günler ve yaşadığı acı deneyimlerden sonra gün batımı şimdi ona şiirsel bir güzellik sunuyordu. Etrafında çocukluğundan beri aşına olduğu dostları ve akrabaları vardı. Kadınlar çalışırken çevredeki tepelerde ve uzak zirvelerde erkekler, savaşçı grupları halinde kadınları tehlikeye sokabilecek herhangi bir şeye karşı tedbir almış bekliyorlardı. O tepelerde bir yerde yeni kocası, kendisi ve kollarında uyuyan bebeği için avlanıyordu. Nilüfer ise kendine hiç de iş gibi gelmeyen bir görevi yerine getiriyordu. Sonsuz bir mutluluk içinde olduğunu hissetti.

Çalışan kadınlardan gelen sesler zaman zaman Nilüfer’in gülümsemesine sebep oluyordu. Kendini baskı altında tutmadan atılan kadınsı kahkahalar, art niyetli olmayan şakalaşmalar, mahsustan kızgınlıklar; biraz daha kaba saba olanlardan açık saçık espriler; daha iri ve tatlı üzümlerle dolu yeni bir çalı keşfeden birinin haykırması; büyüklerin gözleri üzerlerinden ayrıldığı anda tehlikeye yönelen çocuklara yapılan uyarılar; çalının altından kaçan tavşanı görünce atılan şaşkınlık nidaları;

neredeyse ıngıraklı yılanın üstüne basan bir kadının korku dolu çığlığı, o yılan ldrlne kadar her yandan onun nasıl öldürülmesi gerektiği konusunda tavsiyeler yağdıran kadınların sesleri. Bunlar, arka planda tekdüze süren dallara vurulan çomakların sesleriyle karışıp bütün vadide yankılanıyordu. Kadınlar ellerindeki değnekleri dallara vurduğunda olgun meyveler aşağıya serilen örtülere yağmur gibi iniyordu. Böylece onları kolayca toplayabiliyorlardı.

Öğlene dek dinlenmeden çalıştılar. Meyve oktu. Toplayıcılar da hızlı çalışıyordu. Elindeki tahta tokmakla Kır ieği zmleri hafifçe eziyordu. Nilüfer ise onların narin parmaklarıyla hamur haline getirip yeni toplanmış yaprakların üzerine, güneşte kurumaya bırakıyordu. ğleyn ateş yaktılar. Kendi grupları için yemek pişireceklerdi. alışan kadınlar, kıvrılarak yükselen dumanı görünce ufak gruplar halinde geri dönmeye başladılar.

Çok geçmeden tentelerin altına yayılmış, tatil havasında yemeklerini yerken birbirlerine komik hikayeler anlatıyor, gülüşüyor, şakalaşıyor; gruptan gruba laf atıyorlardı. Bir süre sonra hepsi aynı şeylere gülmeye başlamıştı bile. Yemekten sonra, “ğlen sıcağında bir süre dinlenelim. Sonra yine meyve toplamaya çıkarız,” dediler. Böylece tentelerin gölgesinde uzanıp, uyudular.

Nilüfer, uyumuyordu. Masmavi gökyüzüne gözlerini dikip, kendini düşüncelere bıraktı. zerinde yepyeni bir huzur vardı. Gelecek için umut taşıyordu benliğinde. Hiçbir eksiği olmadığını düşündü. Erkek kardeşleri, Küçük şef ve Ohiya, ona bir kızın ihtiyaı olacak bütün sosyal deşeği sağlayacaktı. İkisi de küçük yeğenleri şerefine armağanlar dağıtmıştı bile. Çok geçmeden ona

ata binmeyi, avlanmayı, kendini savunmayı ve gerçek bir erkek olmayı öğreteceklerdi.

Kız kardeşi Gülümser çok sevimliydi. Annesi babası ise altın çağlarını yaşıyor, devamlı hareket içinde, kendilerini düşünmeden çabalıyordu. Aynı Nilüfer'in Mitawa'ya düşkün olması gibi, onlar da Nilüfer'in üzerine titriyorlardı. Ayrıca halaları da vardı. Her şeyi dobra dobra söyleyen ama en ufak kötü niyet taşımayan İlk Kadın, hassas ve duygusal tavırlarıyla esrarengiz ve eşsiz Rüya Kadın daima onun yanında olacaklardı. Halalar ve kadın kuzenler, insanın babasına olan sadakatlerinden dolayı kişinin hatalarını görmezden gelir, apaçık bir şekilde kötü olduğu görülse bile erkek kardeşlerine toz kondurmazlardı. Enişteresi Kara Kartal ve Ayı Yürek ise annesine olan sadakatlerinden dolayı eğer ihtiyacı olursa Nilüfer'e yardım etmek ve onu korumak üzere neredeyse Gökkuşağı kadar hazır bekliyorlardı.

"Bütün akrabalarım çok asil," diye düşündü. "Başkalarına karşı sorumluluklarını bir ayrıcalık ve zevk olarak görüyorlar." İnsanın böyle akrabaları olunca akrabalık görevlerini yerine getirmesi bir yük olmuyordu. Herkes akrabalığın yarattığı bu tür sadakat ve karşılıklı bağımlılık içinde ödevlerini yerine getirince hayat neredeyse mükemmel olabiliyordu.

Nilüfer, düşünceler diyarında gezmeye devam etti. Şimdi hayatında bir de yeni kocası Lowanla vardı. Onca başarısına ve becerisine bakmaksızın tam bir alçakgönüllülük içinde, "Oğlumun sorumluluğunu almaya geldim," demişti. Bu, böyle bir durumda yapılması gereken asil bir davranıştı. İnsanlar, onun ölen kuzeninin oğluna karşı görevini yerine getirmek için gösterdiği akrabalık anlayışını takdirle karşılamıştı. Tam gerekeni yapmıştı.

Ama kimse tahmin edemese de aslında Nilüfer için bu, boyun eğip kabul edeceği bir durumdan öteydi. Hatta son zamanlarda laf arasında geçen bazı şeylere bakılırsa, kocası için de durum çok farklı değildi. Kutsal At'ın onu ilk görüşte kendine seçmiş olduğu gibi Nilüfer de bu kuzeni ilk görüşte kendine seçmişti. Hatta belki bu kuzen de aynı anda onu seçmişti. "Seni ilk kez orada, ben Omaha şarkıcılarını yönetirken, kalabalığın arasında görmüştüm," demişti kocası ona bir kaç gün önce.

Kafasındaki düşünceler bir o yana bir bu yana gidiyordu. Şimdi de, bebeğinin babasının hatırasını nasıl büyük bir minnet ve hatta sevgiyle ebediyen saklayacağını düşünüyordu. Onun nasıl kibar ve düşünceli olduğunu unutamazdı. O uzak topraklarda Nilüfer'in hayatını kolaylaştırabilmek için nasıl da çabalamıştı. Asla onun üstünde hüküm kurmaya çalışmamıştı. Onun hayatta tek istediği, Nilüfer'in istediğini düşündüğü şeyler olmuştu. Birlikte bir yaşam geçirecek olsalardı, emindi ki bazı sabırsız kocaların yaptıkları gibi Nilüfer'e asla elini kaldırmayacaktı. Bundan hiç şüphesi yoktu. Mitawa yeterince büyür büyümez ona babasının ne kadar yakışıklı, güçlü, kibar ve iyi kalpli olduğunu anlatmalıydı. Üstelik düşünceli, avcılık yeteneği konusunda çok alçakgönüllü ve hepsinden önemlisi korkusuzdu. Ölüm-den bile korkmamıştı. Mitawa onunla gurur duymalıydı!

Sonra birden Nilüfer'in aklına bir fikir geldi. Buna hemen başlayabilirdi. Uyurken bebeğinin kulağına fısıldayarak babasının ruhunun onun yanında olmasını sağlayabilirdi. Belki çocuğu böylece babasına benzeyebilirdi. Oğlu için bundan daha iyisini ümit edemezdi zaten.

Ohiya doğar doğmaz, büyükbabası yanı başında oturmuş, o yumruk kadar çocuğa gerçek bir erkeğin erdemlerini sıralayıp durmuştu. Kim bilir, belki de bu yüzden Ohiya vaktinden önce kendine böylesine güvenen, yetişkin sorumlulukları almaya hazır bir insan olmuştu. Mesela kendi başına kalkıp gitmiş, köye ziyarete gelen bir çocukla dostluk andı içmişti. Onun bu girişimi, Nilüfer köyünden uzakta yapayalnzken ne kadar önemli sonuçlar doğurmuştu.

Nilüfer bir şey daha hatırladı. Güneş Dansı sırasında Lowanla işkence altındayken parmağında bir kadın heykelciği grmştu. Kafasını meşgul eden o soru yeniden canlandı: “Bu heykelcik kimi temsil ediyor?” Acaba kendisi olabilir miydi? Bunu ona soramazdı ama gene de çok merak ediyordu çünkü bir keresinde yabancı bir kızın ona su getirdiğinden söz etmişti. “Benim sevgilim yoktu. Bu yüzden bana su verilmesini beklemiyordum. Ama kızın biri bana acıdı. Kimdi bilmiyorum. Kaçıp karanlığın içinde kayboldu. Ama bana kk tasını bıraktı. Onu hâlâ saklarım. Bak sana göstereyim. Görmek ister misin?” Lowanla, ona sorgulayan gözlerle bakmş ama Nilüfer sakın kalmayı başarmıştı. Nilüfer konuyu değiştirmeye kalkınca da, “Sizin o tarafa doğru kaçtı,” diye eklemişti. “Palani’nin kampı tarafına. Siz de oradaydınız, değil mi?” Sonra da şakacı bir tavırla eklemişti. “Belki de o kız sendin!”

“Güneş Dansı için gelen çok insan vardı. Yanlış hatırlamıyorsam bizim oradaki tipiler erli sıralar halinde dizilmişlerdi. O kadar ailenin arasında çok sayıda genç kız vardı. Onlardan herhangi biri olabilirdi gelen.” Sırırını ağzından kaırmayacağından emin, Nilüfer daha da ileri gidip onu iğnelemeşti bile sonradan. “Yazık olmuş.

Su getiren kız kendini gösterecek kadar ilgi duymuyormuş sana demek. O kadar uğraştıktan sonra acaba niçin kaçtı? Seni böyle ömür boyu merak içinde bırakmak ne büyük insafsızlık.” Lowanla’nın bu sözlerle cevabı kederli bir gülümseme olmuştu.

Bütün bunlar, görmez gözlerle mavi gökteki öbek öbek beyaz bulut kümelerine bakarken Nilüfer’in kafasından geçiyordu. Yorgun kadınlar kendilerinden geçmiş uyurken, Nilüfer içi mutluluktan kıpır kıpır, düşüncelere dalmıştı. Zavallı Lowanla! Nasıl da istiyordu gerçeğin kafasında kurduyuyla aynı olduğunu duymayı. “Bana o suyu getirme cesaretini gösteren kızın sen olduğunu bilsem ne kadar mutlu olurdu!” demişti defalarca.

“Bunu bilsen ne değişir?”

“Bunu bilsem, kusursuz mutluluğa ulaştığımı düşünürdüm.” Bir an kocasının sahip olduğu arzusunun kuvveti Nilüfer’in direncini kırar gibi oldu. Her şeye boşverip ona gerçeği itiraf etmeyi düşündü ama son anda kendine hakim oldu. Yüreğinin derinliklerinde biliyordu ki asla ama asla bunu itiraf etmeyecekti. Hatta karşılığında, öğrenmek için can attığı bir şeyi öğrenecek olsa bile: Lowanla’nın parmağındaki kadın heykelciğinin Nilüfer’i temsil edip etmediğini...

Dakota kadınlarının asırlardır biriktirerek nesilden nesile aktardığı bilgelik, Nilüfer’e böyle bir hareketten kaçınması gerektiğini söylüyordu. Elbette kocasının kusursuz mutluluğa ulaşmasını istiyordu; onun için her şeyin en güzelini istiyordu. Ama aynı zamanda kocasının arzuladığı mutluluğun tam aksinin olmasından da korkuyordu. Aralarına şüphe bulutları girmemeliydi. Sinsice başlar, büyüdükçe büyür, sonunda ona sürekli

işkence eden bir sorular demeti haline gelebilir ve bunu kafasından asla çıkaramayabilirdi. “Onun gibi iyi terbiye almış bir kız, böyle bir hareketi benim için yaptıysa, başka erkeklere de yapmış olabilir. Acaba başkaları da var mıydı, kimdi onlar?” Bir süre sonra bu güvensizlik perdesi onları ayırırdı. Karı koca, yaşam boyu bu şekilde hayatlarını sürdüremezdi.

“Hayır, asla söylemeyeceğim!” diye kendi kendine fısıldadı Nilüfer. Dudakları kararlı bir şekilde sıkıca kapanmıştı. “Bunu asla öğrenemeyecek! Varsın kusursuz mutluluktan birazcık azıyla yetinsin, ne yapalım. Bu hepimiz için daha iyi.”

Yazarın Biyografik Portresi

Agnes Picotte

Ella Cara Deloria, 31 Ocak 1889'da Güney Dakota'nın güneydoğusunda, Beyaz Kuğu adı verilen Yankton Siuları için oluşturulmuş bir toplama bölgesinde doğdu. Babası Philip Deloria'nın üçüncü kızıydı. Ona, Dakota dilinde Güzel Gün anlamına gelen *Anpetu Wašte*, adını koydular. Birkaç hafta sonra babasının papaz olarak görevli olduğu Papaz Philip Şapel'inde vaftiz edilmesiyle Protestan Episkopal mezhebine ilk adımını atmış oldu. Bu inancı, Siu geçmişiyle birlikte, yaşantısı boyunca onu yönlendirecekti.

Deloria ailesi genişti ama aile ilişkileri gayet sıcaktı. Ella'nın büyükbabası Şef Frank Deloria, 1869 yılında Yankton halkı arasında Episkopal kilisesinin kurulması için talepte bulunmuştu. Oğlu Philip, iki yıl sonra dini eğitim almaya başlamış ve 1891 yılında papaz olmuştu. Mary Sully Bordeaux ile 1888 yılında evlenmesi öncesinde başından iki evlilik geçmişti. İlk karısı ve iki ço-

cuğu çiçek hastalığından ölmüş, ikinci karısı ise onu iki kızıyla yalnız bırakıp gitmişti. Mary Sully Bordeaux'un da önceki evliliğinden iki kızı vardı. Çift, evlendikten sonra önce Ella, ardından da Susan Mabel ve Vine Victor doğdu. Mary sadece çeyrek kıızılderili olmasına rağmen geleneksel Dakota yaşamına uygun olarak yetiştirilmişti. Deloria ailesinin evinde de Dakota dili ilk dil olarak kullanılıyordu. Bu ortamda Siu değerleri Philp ve Mary'nin güçlü Hristiyan değerleriyle karışık bir şekilde muhafaza ediliyordu

Philip Deloria, 1890 yılında Standing Rock toplama bölgesindeki St. Elizabeth Kilisesi'ne tayin edildi. Bölgede Teton Siu yerlileri yaşıyordu. Ella, kilisenin hemen yanında, yukarıdan Missouri ve Grand nehirlerine bakan okula başladı. Sonradan, 1902 yılında, Güney Dakota'da Sioux Falls'daki All Saints yatılı okuluna devam edecekti. All Saints'den 1910'da mezun olunca önce Oberlin College'da, ardından da 1913 yılında Columbia öğretmen okulunda eğitim gördü. İki yıl sonra da diplomasını alarak mezun oldu.

Deloria, 1915'de All Saints'e dönüp dört yıl kadar orada öğretmen olarak çalıştı. YWCA'dan kıızılderili okulları ve toplama bölgeleri için sağlık eğitim programı sorumlusu olması için 1919 yılında gelen teklifi kabul etti. Bu görevi sebebiyle Amerika Birleşik Devletleri'nin batısını karış karış dolaşması gerekiyordu. Dolayısıyla, kıızılderili grupları hakkında ilk elden deneyimler edinme fırsatı buldu. 1923 yılında, Kansas'da Lawrance adlı şehirde Haskell Kıızılderili Okulu'nda beden eğitimi ve dans öğretmeni olarak çalışmaya başladı. Dört yıl sonra zamanın ünlü antropologu Franz Boas ondan, Siu dilinde yazılı bazı metinleri tercüme edip, düzenlemesini is-

tedi. Bu işi yaparken topladığı ilave materyali de kullanarak Güneş Dansı hakkında bir makale yazdı. Bu makalesi 1929 yılında *Journal of American Folk-Lore*'da yayımlandı.

Boas'ın 1942'deki ölümüne kadar, Deloria ona Amerikan yerlilerinin etnolojisi konusunda araştırma asistanı olarak yardım etti. Bu çalışmalarının sonucu ortaya bazı kitaplar çıktı: bugün bile Siu lehçeleri, mitolojisi ya da folkloru konusunda bütün çalışmaların çıkış noktası olan, iki dilde hazırlanmış Siu öykülerinden oluşan *Dakota Metinleri* (1932); Boas'la birlikte hazırladığı *Dakota Dil Bilgisi* (1941); teknik ayrıntılara girmeyen ama özellikle Siu'ların olsa da diğer kabilelerin kültürlerine de yer veren ayrıntılı bir araştırma olan *Yerliler Denildiğinde* (1944). Kırklı yılların başlarında yazılan bir başka eser de *Nilüfer*, ya da daha doğrusu onun ilk taslağı olmuştu.

Deloria, 1940'lı yıllarda Siu'lar konusunda en önemli otorite olarak kabul ediliyordu. Araştırmalarına, yazılarına ve konferanslarına ileri yaşlarına kadar devam etti. 1955 ile 1958 yılları arasında bir süre geri plana çekilip, eski okulu St. Elizabeth'de okul müdürü olarak çalıştı. 1962 yılıyla 1966 yılı arasında Güney Dakota Üniversitesi'nde projelerini sürdürdü. Ella Cara Deloria, 12 Şubat 1971 günü son yıllarını geçirdiği Vermillion'da hayata gözlerini yumdu.

Daha önceden yayımlanmamış *Nilüfer* gibi metinler gün ışığına çıktıkça çalışmalarının ne kadar eşsiz ve benzersiz olduğu anlaşılmakta. Sadece çok titiz ve bilgili bir araştırmacı değil, aynı zamanda kültürlerini incelediği ve paylaştığı insanların arasındaki ilişkileri derinden ve yürekten anlayan bir insandı Deloria.

Sonsöz

Raymond J. DeMallie

Nilüfer, on dokuzuncu yüzyılda Siu yerlilerinin yaşamlarının portresini benzersiz bir şekilde çizmekte. Aynı zamanda, Büyük Düzlükler'de¹ yaşayan yerlilerin kültürünü kadınların bakış açısından yansıtıyor olması sebebiyle de emsalsiz bir eser. On dokuzuncu yüzyılın ortalarında Büyük Düzlükler yerlilerinin yaşamlarının en belirgin özellikleri kabileler arası savaşlar, bireysel kahramanlığı özendirip ödüllendirmek için kullanılan karmaşık sistem ve hem yiyecek hem de çeşitli günlük gereksinimler için büyük bufalo sürüleri peşinde at sırtında sürdürülen avlardı. Genelde Büyük Düzlükler Yerlileri'ni anlatan eserler kadınlara pek yer vermemiştir.

Kitabın Nilüfer'in ve onun annesiyle büyükannesinin deneyimleri üzerine odaklanması, geleneksel Siu kültürü içinde kadınların anlaşılmasına büyük katkıda

Amerika Birleşik Devletleri ve Kanada sınırları içerisinde, Appalachian Yaylası ile Kayalık Dağlar arasındaki geniş alanın en batıda kalan kısmıdır (ç.n.).

bulunmaktadır. Ancak, Ella Deloria'nın bu kitabı feminist kaygılar güderek yazdığını düşünmek kesinlikle yanlış olur. Halkının geçmişini bizlere roman formatında sunarken, bir Siu kadınından beklenecek tek şekilde, yani yüreğiyle yazdı bu eseri... Deloria'nın yaklaşımı, içerdiren birinin bakış açısıyla anlatılan bu öyküye ilginçlik ve derinlik katarken, aynı zamanda geleneksel Siu yaşamının yazılı kayıtlarını yeniden gözden geçirmek için bize bol miktarda malzeme de sunuyor.

Nilüfer adlı eserinde Ella Deloria'nın çok güzel bir şekilde ulaştığı hedefinin ne olduğunu kavrayabilmek için bu roman fikrinin oluşmasında ve metnin yazılmasında onun içinde bulunduğu ortamı anlamak gerekir: 1930'lar ve 1940'ların Boas antropoloji² ekolü. Ella Deloria resmi bir antropoloji eğitimi almamış olsa da, Franz Noas, Ruth Benedict, Alexander Lesser ve Margaret Mead gibi bu alanda önde gelen kişilerle uzun süreli beraberliği onun Siu geçmişiyle ilgili çalışmalarını şekillendirip yönlendirmiştir.

Boas, New York'da Columbia Üniversitesi'nde 1899'dan 1942'deki ölümüne kadar geçen süre içinde, Amerika yerli dilleri ve kültürlerinin kaydedilmesi ve korunmasına kendini adayan yüzyılın ilk yarısının önde gelen akademisyenlerini etrafına toplamıştır. Boas'ın, üyeleri üniversitelerde akademik antropolojinin gelişmesi için ülkenin dört bir yanına dağılan bu çok yönlü gruba göstermiş olduğu en önemli liderlik, ortaya koyduğu örnek olmuştur. Araştırmaların yürütülebilmesi için kaynaklar bulunmasını sağlayıp, öğrencileri tarafından yürütülen

Alman asıllı Amerikalı bilim adamı Franz Boas (1858-1942) öncülüğünde kültür tarihine vurgu yapan yaklaşım (ç.n.).

çok sayıda araştırmamanın planlanmasında şahsen rol almıştır. Ancak, bunları yaparken, bir yandan derslerinde olduğu gibi, kendi çalışmalarında sergilediği yüksek standardın öğrencilerine örnek olmasını sağlarken, öte yandan da öğrencilerinin kendi fikirlerini ortaya koyup onları geliştirmelerine olanak vermiştir.

Ella Deloria için Franz Boas büyüleyici bir insandı. Onun akademisyenliği kadar faziletli kişiliğini de takdir ediyordu. Seksen birinci yaş gününü kutlamak için 17 Temmuz 1939'da ona gönderdiği iletisinde, "Sizi tanımış olma ayrıcalığını hiçbir şeyle değişmezdim," diye yazmıştı. Bazı öğrencileri ona "Papa Franz" derken, Ella Deloria ona "Peder Franz" derdi. Böylece ona hem yakınlığını hem de saygısını ifade edebiliyordu. (Tam anlamıyla bir Yahudi olan Boas ise ona "Ella, sen öyle söyleyince kendimi Katolik rahiplere benzetiyorum," dediğinde Deloria, "Zaten babamdan sonra tanıdığım en Hıristiyan insan sizsiniz," diye cevap verirdi.) Boas, Siu dilini inceleyebilmek için uzun yıllar boyunca ana dili Lakota olan bir yardımcı aramıştı. Ella Deloria bu çabanın meyvesiydi. Lakota dilini iyi bilmesi, akademik çalışmalara ilgisi, yüksek zekası ve edebi becerileriyle Boas için mükemmel bir asistan olmuştu.

Boas'ın Siu kültürüne ilgisi, Smithsonian Enstitüsü'nün Amerikan Etnoloji Bölümü'nden James Owen Dorsey'in 1895 yılında zamansız ölümüyle yarım kalan çalışmalarının sonuca ulaştığını görme arzusundan kaynaklanıyordu. Dorsey, Siu dilleriyle ilgili yayınlanmamış çok sayıda makale çalışmasından oluşan zengin bir miras bırakmıştı. Bunların arasında, binden fazla el yazımı sayfadan oluşan Lakota dilinde hikayelerle dolu çok ilginç bir de koleksiyon vardı. Bunlar Dorsey'in gözetimi

altında 1887 yılında George Bushotter adında Virginia' da Hampton Enstitüsü'nde eğitim almış genç bir Siu tarafından yazılmıştı. Boas çeşitli zamanlarda bu çalışmaların yayınlanabilmesi için uğraşmıştı. Sonunda, Ella Deloria 1915 yılının ilkbaharında Columbia Öğretmen Okulu'nda öğrenciyken onu kendisi ve öğrencileriyle bu hikayelerin bir bölümü üzerinde çalışmak üzere işe aldı. Çeviri ve dil yapısı açısından analizlerde bulunma işini büyüleyici bulan Deloria daha sonra Boas'ın yanında çalışmış olmaktan büyük keyif aldığını yazmıştı. Bu aynı zamanda onun ilk maaşlı işiydi. Bu sayede ayda on sekiz dolar kazanma fırsatı bulmuştu!

Ella Deloria, New York'tan ayrılmasını takiben 1927 yılına kadar Boas ile bir temasta bulunmadı. O yılın yaz aylarında Boas, Kansas eyaletinde Lawrence şehrinde Haskell Enstitüsü'nde çalışan Deloria'yı ziyaret etti ve yeniden Bushotter metinleri üzerinde on iki yıl önce bıraktıkları yerden çalışmaya başladılar. Boas birkaç gün orada kalıp, tam olarak nasıl bir gözden geçirme, yazma ve çeviri istediğini gösterdikten sonra onu yaz ayları boyunca çalışması için işe aldı. Bu, Deloria'nın antropolojiyle uzun yıllar sürecek ilişkisinin başlangıcı olacaktı.

Ertesi sene, 1928'de, Boas, Ella Deloria'nın tam zamanlı olarak yanında çalışabilmesi için gerekli olan maddi kaynağı temin etmeyi başardı ve onu New York'a davet etti. Ella Deloria ile dil üzerine bir çalışma yapmak istemesine rağmen, Deloria'nın kadroya alındığı proje psikoloji temelliydi. Boas, ona 16 Ocak 1928'de şöyle yazdı: "Çalışmanın hedefi mümkün olan en ayrıntılı biçimde Dakota çocukları ve yetişkinleri arasında var olan davranış ve düşünce alışkanlıklarını incelemek

olacak... Etnolojik açıdan bu çalışma hiç kuşkusuz çok çeşitli fırsatlar sunacak çünkü dini tavırlar ve düşünce biçimleri kadar halkın günlük yaşamının bütün ayrıntılarını öğrenmek zorunda kalacaksın.”

New York'ta bulunduğu süre içinde Deloria, Boas'ın hem öğrencisi hem de çalışma arkadaşı olan Ruth Benedict'le tanıştı. Benedict, Boas'ın son yıllarında gündelik işlerde yardımcı olabilmek amacıyla Colombia Üniversitesi antropoloji bölümüne giderek daha sık gelir olmuştu. Kendisi, Boas'ın bakış açısı ve yöntemlerine sıkı sıkıya bağlıydı. İlerleyen yıllarda Ella Deloria'nın görevi, Benedict'in tavsiyeleri doğrultusunda belirli materyalleri toplamak olacaktı. Toplananların elden geçirilmesinde ve yayına hazırlanmasında Benedict şahsen yardımcı oluyordu. Örneğin, Deloria'nın aile ve kabile yapısı üzerine çalışmasını, ve bunu yaparken de akrabalığın etkisini, kadınların rollerini inceleyip, konunun daha iyi anlaşılabilmesi için kadın otobiyografilerini kaydetmesini öneren Benedict olmuştu.

Ella Deloria, Boas'ın 1942 yılında ölümüne kadar onun yanında çalışmaya devam etti. Ardından da Benedict'in 1948 yılında ölümüne kadar onun yanında çalıştı. Colombia'da geçirdiği yirmi yıl boyunca sürekli olarak Siu dil bilgisi üzerinde çalışıp, bir Siu-İngilizce sözlük oluşturdu. Ayrıca Bushotter koleksiyonun çevirisini tamamlayıp ardından bir Oglala olan George Sword'un 1908 yılı civarında yazdıklarını ve Santee Siu'su olan Jack Frazier'in 1840'da Samuel ve Gideon Pond'a dikte ettiklerini çevirdi. Bütün bunlara ilaveten Siu Lakota ve Dakota şivelerinde çok farklı konuda, konuşulan dili temsil etmesi sebebiyle özellikle seçilmiş çok büyük miktarda metnin çevirisini gerçekleştirdi. Bunlar ara-

sında geleneksel efsaneler, anekdotlar, otobiyografiler, siyasi nutuklar, konuşmalar, fıkralar ve özlü sözler yer almaktaydı. Büyük Düzlükler’de yaşayan yerlilerin dilleri arasında hiçbiri bu büyüklük ve çeşitlilik içeren şekilde yazılı kayıtlara geçirilmemiştir.

Işının önemli bir kısmı veri toplama olsa da Ella Deloria aynı zamanda Boas’ın ölümünden sonra eski Siu yaşam biçimi üzerine var olan etnografik belgeler hakkında sentezler yazmaya önemli zaman ayırdı. Bu projeler arasında en dikkat çeken, Benedict’in önerisi üzerine başlamış olduğu akrabalık ilişkileri ve sosyal yaşam hakkında yazdığı ve Deloria’nın değişik zamanlarda “Kamp Yeri Toplumu” ya da “Dakota Aile Yaşantısı” olarak adlandırdığı çalışmadır. Toplum yapısından başlayıp akrabalık sisteminin işleyişi ve bireysel kamp yaşamlarını da içeren Siu sosyal yaşantısını kapsamlı bir şekilde sunan bu eser, yaptığı kişisel görüşmelerden alıntılar ve kendisinin çevirmiş olduğu tarihi belgelerden alıntılarla çok zengin bir şekilde süslenmiştir.

Büyük ölçüde akademik bir çalışma olan bu metin, Amerikan Felsefe Cemiyeti tarafından yayınlanmak üzere hazırlanmıştı. Ancak, kendisine rehberlik edecek kimse olmayınca Deloria eseri tamamlamakta zorlanır. Elindeki bütün kaynaklardan derlediği malzemeleri kullanarak zaman referansları vermeyen ve tarihdışı olarak sınıflandırılabilir bir eser ortaya çıkarmaya karar verir. Kitabın çekirdeği, geleneksel Siu yaşam tarzına ait değerlerin sunumundan oluşmaktadır. Deloria bunları tarihi belgelerden ve yapmış olduğu röportajlardan derlemiştir. Siu toplumunu, modern Amerikan yaşam tarzıyla kıyaslayarak değerlendirmektedir. Kısacası, Boas ekolüne uygun kültürel bir betimlemedir bu. Geçmişin

idealleştirilmiş ve genelleştirilmiş bir sentezi, Siu halkının eski ve kıymetli geleneklerine bir tanıklıktır yani.

Bu tür çalışmaların artık modasının geçtiği 1945 yılında Deloria, dostu Virginia Dorsey Lightfoot (James Owen Dorsey'in kızı)'a yazdığı bir mektupta laf arasında bu eserden söz ettiğinde, eserinin büyük bir kısmı tamamlanmıştı. İkinci Dünya Savaşı pratik sosyal bilimlerin rağbette olduğu bir dönemi beraberinde getirmişti ve artık Amerikan yerlilerini etnolojik açıdan incelemek öncelik taşıyan bir mesele olarak görülmüyordu. Yeterli maddi kaynaklara sahip olmadığından, projeyi güçlkle sürdürdü. Çalışma nihayet 1954 yılında sona erdi. Eser basılmaya hazır hale geldiğinde, ona ilgi duyacak bir yayınevi bulmak artık olanaksızdı.

Ella Deloria'nın geleneksel Siu dili ve kültürünü muhafaza etmek için yaşam boyu verdiği savaş, onun halkının geleceği için duyduğu endişelere de derinlemesine yansımıştır. Bu endişesini, sosyal yaşamla ilgili bu eserin yayımlanması için gereken maddi kaynakları sunan H. E. Beebe'ye 2 Aralık 1952'de yazdığı mektupta dile getirmektedir:

Beni biraz saf bulabilirsiniz Bay Beebe ama inanıyorum ki bir misyonum var: Dakota halkının, onlarla etkileşim içinde olması gereken beyazlarca insan olarak algılanmasını sağlamak. Dakota halkının ilerlemesinin yavaş olmasının sebeplerinden biri olarak, onlara ders ve vaaz vermek için gelen beyazların Dakota halkının *hiçbir şeyi* olmadığı varsayımı ile yola çıkmasını görüyorum. Onların günlük yaşamlarında kuralları, sosyal düzeni ve idealleri hiç yokmuş gibi kabul ettiler. Bu yüzden de, sanki bomboş bir kaba beyaz kültürlerini dökecekmiş gibi bir yaklaşım gösterdiler. Orta-da boş kap olmadığından yaklaşımları işe yaramayınca, yer-

lilerin eğitilmesinin ve değiştirilmesinin olanaksız olduğu sonucuna vardılar. Böyle bir programa kalkışmadan önce Dakota yaşantısı hakkında mümkün olduğunca çok bilgi edinmeleri, bu kültürün geçmişte nasıl işlediğini kavramaları ve derinlemesine kök salmış değerlerin değiştirilmesinin insanları incitip, kırıp dökeceğini anlamaları gerekirdi. Ben bu işin bana göre olduğunu hissediyorum. Ölmeden önce bildiğim her şeyi ortaya koymazsam üzerime düşeni yapmamış olacağım. Ancak, bu konuda o kadar karamsar değilim; hatta, oldukça umutluyum.

Elbette bilimsel bir monograf, hem inanılabilirlik oluşturmak hem de geleneksel Siu yaşantısının sosyal temellerini devlet yetkilileri, misyonerler ve öğretmenlerin faydalanmasına sunmak için anlamlı olabilirdi. Ancak, bu yaklaşım geniş kitlelere ulaşmayı mümkün kılmayacaktı. Deloria'nın 3 Şubat 1946'da Virginia Lightfoot'a yazdığı gibi, "Etnoloji, nesnel ve kişiler üstü olmalıdır." Bunu yazarken belki de kendi hazırladığı metinlerden yola çıkarak Boas'ın bir öğrencisi olan Jeannette Mirsky tarafından yazılan ve Margaret Mead tarafından yayına hazırlanan kitaptaki *İlkel İnsanlar arasında İşbirliği ve Rekabet* (1937) adlı bölüme atıfta bulunuyordu. Geleneksel Siu sosyal sisteminin temel özelliklerinin mükemmel bir özeti olsa da günlük yaşamın dinamikleri konusunda pek az fikir vermektedir bu yazı. Makalenin sonuç bölümünde dile getirilen ana tema, yazının yaklaşımı konusunda bize iyi bir fikir verir: "Dakota halkı, bireysel başarı ve grubun parçası olmak arasındaki sürekli etkileşimi temel alan bir kültüre sahiptir. Kişiler, ya kendi başarıları ya da grubun parçası olarak saygınlık sahibi olur," (s. 426). Böyle doğrudan bir genelleme Deloria'nın derlediği zengin kaynakları anlamsız kılıyor ve insani duyguları istatistiksel modellere indirgiyordu.

Ella Deloria'nın kendisi daima doğrudan yaklaşımı tercih etmiştir. Columbia Öğretmen Okulu'nda 1913'de daha öğrenciyken başlayan çalışma hayatı boyunca hem para kazanmak hem de yerli halkın daha iyi anlaşılabilmesi amacıyla kilise grupları, okullar, dini gençlik örgütleri ve benzer sosyal grupların üyesi olan beyazlardan oluşan dinleyicilere Siu şarkıları ve dansları üzerine dersler verip sunumlar yapmıştır. Bu bağlamda elindeki malzemelerin bir kısmıyla Amerikan yerlilerinin geçmişi ve o andaki durumları üzerine *Yerliler Denildiğinde* adlı YMCA tarafından 1944 yılında yayımlanan ve geniş ilgi uyandıran bir kitap oluşturmuştur.

Ella Deloria, Amerikan yerlilerine karşı sergilenen antropolojik yaklaşımlarda Amerikan yerlilerinin geçmişindeki insan boyutunun gözardı edilmesinden hoşnutsuzluk duyan tek kişi değildi. Yine Boas'ın öğrencisi ve iş arkadaşı olması yanı sıra Boas'ın yaşamının ileri dönemindeki öğrencilerinin saha çalışmalarının önde gelen finansörlerinden olan Elsie Clews Parsons, 1922 yılında *Amerikan Yerli Yaşamı* adlı bir kitap üzerinde çalışmıştı. Söz konusu kitap, tarihin çeşitli dönemlerinde geçen ve ana karakterlerin Amerikan yerlileri olduğu kurgusal bazı öyküler sunuyordu. Boas ve onun önemli öğrencilerinin çoğu Parsons'un çağrısıyla bu eser için öykü yazmıştı. Hatta bu, aralarından bazılarının ilk ve son öykü yazma deneyimi olacaktı. Parsons, kitabı sıradan okuyuculara hitap edecek şekilde planlamış, yazdığı önsözde kitabın Amerikan yerlilerine ilgi duyanlar arasında yaygın bir şekilde okunup, yerleşik önyargılara alternatif sunmasını umduğunu belirtmişti. Parsons, günlük yaşantının içinden “ortak davranışlar” adını verdiği olaylara odaklanarak kitabın farklı Amerikan yerli kül-

türleri üzerine bir izlenim yaratacak şekilde hazırlanmasını sağlamıştı. Böylece profesyonel antropolojik monografılarda çok belirgin bir şekilde eksik olan ortak insan deneyimlerinin psikolojik boyutlarına dikkat çekmek istemişti.

Belki de Boas ve Benedict bu kitaptan ilham alarak Deloria'ya geleneksel yerli kültürü henüz Amerikan kültürü ile etkileşime girip ciddi bir şekilde değişmeye başlamadan önceki son dönem olan bir önceki yüzyılda yaşayan bir Siu kadını üzerine bir roman yazmasını önermişlerdi. Akrabalık sistemi ve sosyal yapının işleyişini sıradan insanların ilgisini çekecek bir şekilde anlatmak için günlük yaşam olayları formatında yazılan bir roman mükemmel bir fırsat sunabilirdi. Siu sosyal yaşamı üzerine yazdığı etnografik monograf için kullandığı malzemelerden yararlanabilir ama daha rahat ve özgür bir bakış açısıyla kültürel betimlemelerini günlük yaşamın içine oturtup, sosyal eğilimleri ve hısım akrabalar arasında işleyen sistemin duygusal açıdan arka planında yatan konuları daha iyi ortaya koyabilirdi.

Deloria'nın 1942'de *Nilüfer* üzerinde yoğun bir şekilde çalıştığını bilsek de romanın konusunu nasıl geliştirmiş olduğu konusunda elimizde herhangi bir kayıt yok. George Sword'un metninde yer alan bir bölüm, Deloria'ya romanı sıkıca kadın karakterler üzerine oturtmak yoluyla geleneksel yaşamda kadının rolünü etnografik olarak sunma fikrini vermiş olabilir. Sword iyi bir savaşçı olmasına ve Siu kültürünün erkeksi faziletlerine en üst düzeyde sahip olmasına rağmen, eski yaşam biçimini betimlemelerinde kadınların rolünün önemini vurgulamak için büyük gayret göstermiştir. Sword şunları söylemişti (Deloria'nın çevirisinden):

Erkeklerin işleri şunlardı: düşmanla savaşmakta rol alırlardı, ki bu büyük bir şerefti. Bufalo avına çıkarlardı; geyik avları; yenilebilen yabancı hayvanları avları; tepelere çıkıp bufalo sürülerini gözlerlerdi.

Kadınların işleri ise: kampın her yer değiştirmesinde ailenin bütün eşyalarını teker teker paketlerlerdi; göç sırasında bunların sorumluluğu da yalnızca onların üzerinde olurdu. Kamp kurmak üzere durulduğunda, kadınlar kendi başlarına yükleri indirir, tipileri kurardı. Yatakları serip hazırlar, yakacak odun toplayıp kamp yerine getirirlerdi; su taşır; yemek pişirir; yemeği dağıtır; çocukların hepsine bakarlardı. Ailenin yaşantısını sürdürmek için gereken bütün araç gereçleri onlar kullanırdı. Hatta tipileri yapan da onlardı; yatakları da onlar yapardı; erkekler yiyeceği temin edip, ailesine teslim ettikten sonra yemekle ilgili geriye kalan bütün işler kadınların sorumluluğundaydı.

Ruth Benedict'in Deloria'ya 7 Kasım 1944'de yazmış olduğu mektup orjinal metnin o tarihte tamamlanmış olduğunu belirtiyor. Benedict, metnin yayımlanabilmesi için kısaltılmasını önerdi. Benedict'in yardımıyla Deloria 1947 yılında metinden bazı kısımları çıkarıp, elden geçirdi ve 1948 yazında metin son halini aldı. Benedict kitabın yayımlanabilmesine yardım etmeyi istiyordu ama onun 1948 yılının Eylül ayındaki ani ölümü, Deloria'nın gereksinim duyduğu profesyonel yardımı onun elinden almış oldu. *Nilüfer* de sosyal yaşam üzerine yazmış olduğu monografı aynı kaderi paylaşacaktı. H. E. Beebe'ye yazdığı 7 Şubat 1954 tarihli mektupta Deloria kitabı yayımlatabilmek için yaptıklarından söz ediyordu. "Eleştirmenler eserin malzeme açısından zengin, etnolojik açılardan da hatasız olduğunu belirtti. Ama MacMillan's kitabı yayımlamaya yanaşmadı çünkü kitap, eleştirmenlerin belirttiği gibi olsa da, basmaya de-

gecek kadar çok sayıda okuyucu bulamayabilir,” diyor-
du. Ardından kitabı Oklamaha Press’e vermişti ama on-
lar da benzer düşüncelerle kitabı geri çevirmişti.

Ne gariptir ki yazıldığı günlerde *Nilüfer*’i yayımla-
namaz yapan özellikleri günümüzde onu bu denli ilginç
kılıyor. Eser, birbiriyle kesişen çeşitli kategorilerde ilgi
çekiyor: planlaması açısından temelde etnografik bir be-
timleme çalışması olsa da yaklaşımı açısından kurgu-
lanmış bir öykü anlatıyor. Öyküyü oluşturan iskeletse,
kültürel ideallerle sosyal etkileşimin bir araya gelerek
Siu bireylerini nasıl şekillendirdiğini ortaya koyan gayet
akla yatkın bir olaylar zincirinden oluşmakta. Eser, bü-
yük oranda hısımlar arası ilişkilerde doğru kabul edilen
tavırlar ve davranışlara odaklanıyor. Deloria, bu yakla-
şımıyla Siu yaşantısında hısımlığın yüksek önemini vur-
guluyor.

Romanda Deloria, Siu kadınlarının geleneksel ya-
şamını bir şey gizlemeden ya da bahaneler üretmeye ça-
lışmadan gözler önüne seriyor. Romandaki kadın karak-
terlerin öncelikli endişesi erkek kardeşlerinin iyi du-
rumda olması ve itibarı; bunun ardından da çocukları
ve kocaları geliyor. Kadınların akrabalarını, özellikle de
erkek akrabalarını şereflendirmek suretiyle kendilerine
itibar sağlaması, bulundukları sosyal ortama çok net bir
şekilde yansıyor. Sosyal faaliyetlerde, konumda ve ya-
şamın her alanında karşılaşılan farklılıkların özünde Siu
halkının kültürel açıdan doğal olarak kabul ettiği iki
cins arasındaki farklılıklar yatmakta. Erkeklerin ve ka-
dınların yaşamlarını birbirini tamamlasa da ciddi bi-
çimde ayrıştırılmış farklı sorumluluk alanları vardı. Ör-
neğin *Nilüfer*’deki kadınlar dini faaliyetlerde belki daha
az önemli olmasa da, çok merkezi olmayan roller üst-

lenmekte. Genç bir anne olan Mavi Kuş, bebeğinin hayatını kurtarmak için dua etmek ve kurban adamak konusunda yalnızca kulaktan dolma bilgiye sahip. Öyle ki Deloria, onun Evren'in Hakimi olan Güç hakkında ancak belli belirsiz bilgi sahibi olduğunu bile ima etmekte. Öte yandan yaşlı büyükanne Gloku, torunları için Şahin Tepesinde çok daha kendinden emin bir tavır sergilemekte. Böylece kadının yaşının ilerlemesiyle, kutsal değerler konusunda daha çok bilgi sahibi olduğu vurgulanıyor. Deloria'nın erkekler ve kadınlar arasındaki bu eşitsizliği normal bir durum olarak sunması ve Siu toplumunda cinsiyet ayrımının normal kabul edildiğini ifade etmesi ise ayrıca ilginç. Ancak, kadınlar sömürülen değil, bunun yerine kendilerine güvence ve gönenç temin eden bir kültürel sistemin içine sorunsuzca yerleşmiş bireyler olarak betimleniyor.

Ella Deloria, Nilüfer'in öyküsünü, yirmi yılı aşkın bir süre boyunca derlemiş olduğu malzemelerle gayet özenli bir şekilde bezemiştir. Hikayenin akışı içinde söylenen geleneklerin büyük bir kısmı, örneğin tipi girişinin yanına bebek dişinin gömülmesi, Gloku'nun duası ve Şahin Tepesine kayaların yerleştirilmesi, Gökkuşağı ve Palani arasındaki kardeşlik, ruh tutma töreni ya da Bakire Ateşi, George Bushotter'ın yazılarında konu edilmiştir. Güneş Dansı sırasında anlatılan dualar, kutsal ağacın kesiminin ayrıntıları, savaş gelenekleri ise George Sword'un yazılarından alınmıştır. Deloria bu yazıların çevirisini yapmış, onları incelemiştir. Ayrıca yıllar boyunca bu anlatılanları yaşlılarla birlikte taramış ve konuya bütünüyle hakim olmuştur. Hikayenin diğer kısımlarında yer alan unsurlar, örneğin cinayet işleyenlere yapılanlar, genç kızların flörtün tehlikeleri konusunda

uyarılımları, değişik evlilik biçimleri, eş olarak “satın alınan” kıza atfedilen şeref, birden çok kadınla evliliğin işleyişı, hısımlarla geçinmenin ayrıntıları ve tipinin içinin ne şekilde düzenlendiği ise Deloria’nın kendi yapmış olduğu görüşmeler ve röportajlardan alınmıştır. Son olarak da, metinde yer alan bazı bölümler, mesela kutsal çubuk içme törenini katolik kilisesinin ayinine benzetmek, çok belirgin bir savaş karşıtı tavır, hısımlık kurallarına hikayenin kahramanlarının körü körüne ve harfiyen uyumu ise on dokuzuncu yüzyıldaki sosyal yaşamı yansıtmaktan çok Ella Deloria’nın kendi kişiliğini yansıtıyor olabilir, ki bu da beklenen bir şeydir. Kişisel bir bakış açısıyla anlatılan bu hikaye, zaten bu yönüyle konuya tamamen objektif olarak yaklaşan antropolojik bir monograftan ayrılmaktadır.

Bir keresinde, Ella Deloria, Boas’a yazdığı (5 Aralık 1935 tarihli) mektupta üniversitede okuyup antropoloji diploması almadığı için hayıflanmıştı ve açıkça “Kendimi kesinlikle antropolog olarak görmüyorum,” demişti. Bu yüzden de ileriki yıllarda kendini yalnızca lengüist olarak tanıtmakta bir mahsur görmemişti. Deloria, hiç şüphesiz, 1980’lerin antropoloji anlayışını 1940’larıkinе kıyasla daha cana yakın bulurdu. Etnoğrafinin bilim olduğu kadar edebiyat da olduğu, etnoğrafik raporlamanın davranış kadar anlama da odaklanması gerektiği ve antropologların işlevinin kültürler arası çevirmenlik olması gerektiği günümüzde giderek daha yaygın bir biçimde “sembolik” ya da “yorumsal” antropoloji olarak adlandırılan yaklaşımın ilkeleri olarak görülmektedir. Antropolojideki bu yaklaşım Ella Deloria’yı ve kuşkusuz onun danışmanları olarak Boas ve Benedict’i düşündüren unsurlardan ortaya çıkmıştır. Zaten onlar da bu se-

bepten ötürü, kurgu ortamını etnoğrafik gerçekleri izah etmede etkili bir araç olarak kullanmayı denemiştir.

Okuyucular, *Nilüfer*'den hem zihinsel hem de tarihi açıdan onları on dokuzuncu yüzyıl Siu dünyasına taşıyan bir roman olarak keyif alacaktır. Hikayede karşılaşılan güçlükler, terslikler ve beklenmedik olaylar Deloria'nın gerçek insanlarla yaptığı görüşmelerde dinlediği öykülerden çok da farklı değildir. Öykü, evrensel insani gayelerle yüklüdür. Bunlar, Siu kültürel adetleri ve anlayışı düzeyine sağlam bir şekilde oturmuş olarak karşımıza çıkmaktadır. Bazı okuyucular bu eseri antropolog ve tarihçilerin yazılarıyla karşılaştırmak suretiyle değerlendirmek isteyecektir. Özellikle de Siu toplumunda kadınların rolleri ve konumları açısından ifade edilenlerin geçerliliğini sınamayı arzu edebilirler. Aralarında benim de bulunduğum bazı okuyucular ise, hem yöntem hem de amaçları açısından geçtiğimiz yüzyılda antropolojinin göstermiş olduğu gelişimin iyi bir yansıması olarak görecektir bu eseri.

Nilüfer, Deloria'nın bize mirasının değerli bir kısmını oluşturuyor çünkü yerli olalım olmayalım biz hepimize armağan ettiği Siu geçmişinin hazineleriyle dolu. Bugün, onun yüzyüze görüşmelerinin gerçekleştirilmesinden elli yıl sonra o kayıtların ne kadar eşsiz olduklarını anlıyoruz ve Ella Deloria'nın onların toplanması ve çevirilerinin yapılmasına yaşamını adanmasının bizler için ne büyük bir şans olduğunu kavrayabiliyoruz. Uzun bir zaman sonra onun yazılarının çoğu basıldıkça, yaşam misyonunu ne kadar mükemmel bir şekilde yerine getirdiğine de tanık oluyoruz. Zira, hepsinden önemlisi, Ella Deloria'nın konuşulanları yazması, çevirmesi ve kültürel anlamlarını aktarmış olması sayesinde biz geç-

tiğimiz yüzyılın Siu halkını onun arzu ettiği gibi, yani bizler gibi insan olarak görmemizi sağlayacak veri ve bilgilere sahibiz bugün.

Kaynaklar

Ella Deloria'nın hayatının en kapsamlı anlatımı Janette K. Murray tarafından yazılan "Ella Deloria: Biyografik Portre ve Edebi Analiz" başlıklı çalışmadır (Doktora tezi, University of North Dakota, 1974). Arasında Boas ile olan yazışmalarının oluşturduğu çok geniş bir kısım da yer alan Deloria'nın yayımlanmamış metnlerinin büyük bir bölümü American Philosophical Society Kütüphanesi, Philedelphia, Pennsylvania'da bulunabilir. Aralarında "Nilüfer" in ve Ruth Benedict'in onu tanıtmak üzere yazmış olduğu mektubun da bulunduğu diğer yazıları ise Dakota Indian Foundation, Chamberlain, South Dakota'da muhafaza edilmektedir. Deloria'nın H. E. Beebe ile olan yazışmaları ise Southwest Museum, Los Angeles, California adresinde, Ruth Benedict ile yazışmalarıysa Vassar College Kütüphanesinde görülebilir. Deloria'nın Virginia Dorsey Lighfoot ile olan yazışmaları ise şahsen benim elimde bulunmaktadır. "Peder Franz" ile ilgili anekdotu ise Ella Deloria bana kendisi 1970 yılında an-

latmıştı. Benimle Ella Deloria'nın hatıralarını ve çalışmalarını paylaştıkları için Peder Vine Deloria, Sr. ve bütün Deloria ailesine şükranlarımı ifade etmek isterim.

ella cara deloria nilüfer

beyaz adam öncesinde
bir kızılderili kızının öyküsü

İngilizce Aslından Çeviren: Cemil Büyüktutku

"On dokuzuncu yüzyılda, beyazların ovalara yerleşmesinden önceki dönemde, bir Dakota (Siu) kadınının yaşamının roman formatında muhteşem bir anlatımı... Bilimsel yaklaşımla kurgunun birleşiminin kasıttan uzak bir örneği."

Kirkus Reviews

"Bu roman, saygın bir edebi eser olmasının yanı sıra, yazarın Dakota metinlerine olan geniş ve derin hâkimiyeti sayesinde aynı zamanda tarihi yeniden canlandırma üzerine önemli bir deneme."

World Literature Today

"Nilüfer, Kızılderili kültürünü içeriden tanıyan birinin eseri. Dakota etnografyası üzerine verdiği bilgiler nedeniyle bu kitabı harika bir eser olarak değerlendiriyorum. Dakota halkının günlük yaşamları gayet sevecen ayrıntılarla sunulmuş."

Arnold Krupat, *Nation*.

"Deloria, on dokuzuncu yüzyıl başlarında ovalarda yaşayan yerli halkın çevresinde kurulu bu romanda, evrensel gerçeklerden söz ediyor. Öykünün kadın bakışıyla anlatımı dâhice."

Journal of the West.

Önde gelen bir Yankton Siu ailesinin çocuğu olarak Ella Cara Deloria, 1889 yılında Yankton Kızılderili Bölgesi'nde doğdu ve çocukluğunu Standing Rock Kızılderili Bölgesi'nde geçirdi. Columbia Üniversitesi'nde Franz Boas'ın yanında çalışmaya başlaması, onun üç kitap ve çok sayıda makale yazmasıyla sonuçlandı. Nilüfer, bir eğitimci, antropolog, etnograf ve dilbilimci olan Deloria'nın, önemli bir romancı olduğunu da kanıtıyor.

imge.com.tr
internet kitabevi

ISBN 978-975-533-682-4

